مكذا من الاحيل

הטובות ביותר

מכונות לשיכפול מפתחות COMPACT SM/20

במחיר מבצע ישירות מהיבואן. טל. 03-379495

היום בדבר

- השבוע – חיים גורי, חגי אשד, אמיר אורן
- נקש משוחרר לא יוחזר – טובה צימוקי
- תמונות מבית המשפט – אבי כץ, נתן רועי
- שושנה ארבלי־אלמוזלינו, תהיה או לא תהיה – נעה גל
- טוביה מנדלסון ראה טלוויזיה
- „משא" לספרות ולאמנות ו„דבר השבוע"

דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם לשחרר

יום שישי, כ"ב באלול תשמ"ו, 26 בספטמבר 1986 ● גליון 18923

היום 64 עמודים כולל דבר־השבוע ● המחיר 1.10 ש"ח, באילת 94 אג'

כוחות של צבא לבנון נערכים חשש לפעולה נרחבת של צה"ל

חיל האוויר המשיך אתמול לתקוף התארגנויות מחבלים בדרום

שמיר בניו־יורק: „איננו מתכננים פעולה צבאית – אין זה דרוש"

מאת טלי זלינגר, שמעון חיים וסוכנויות הידיעות

כוחות צבא לבנון נקטו צעדי מגע בכוננותיים לאורך הקו, מחלוקת של הצבא והכוחות המבוססים נפרסו למטרות תצפית. באמצעי זהירות לקריאת כל התקפה ישראלית מהים – כך מסר רדיו ביירות.

הכח מפעיל במשך 24 שעות סיורים למנוע נוכחות מזוינת „כדי שהדיינים בפים המקומיים לא ינצלו את המצב הנוכחי ליצור פירצות בתכנית הבטחונית של מערב ביירות", לשון ההודעה.

רדיו הפלנגות מסר כי נוסעים שהגיעו מאזור הדרום מוסרים, כי תושבים הגרים באזור הקו בראו אוספים מיטלטליהם כדי לצאת צפונה. מידע נוסף מוסר, כי מפלגתו של ג'ונבלט הפיצה ביום שלישי הודעות על התכונה לפנות את הדרכים שהתמקמו באזור אלג'יה תוך 48 שעות. רוב התושבים באזור הם שיעים שבמהלך הקרבות במחנות הגיעו לשם.

חיל האוויר המשיך אתמול בסדרת ההתקפות האוויריות על התארגנויות המחבלים בלבנון. אתמול תקפו מטוסי חיל האוויר אזור אימונים של כוחות ה„פתח" של עראפאת.

מתנה האימונים של הכוח שכן בחורש רדומית לצידון, לא ליך מקום ישב אורחי, והוא כלל מאהל ומחופרות. בראה שאתר האימונים הזה הוקם רק באחרונה. על־פי הודעת דובר צה"ל דיווחו טייסנו על פגיעות טובות במטרות.

שר החוץ יצחק שמיר אמר כי התקפות האוויר הישראליות שבוצעו בימים האחרונים, נועדו למנוע ריכוז כוחות אש"ף, המבקשים להשתקע מחדש בלבנון.

שמיר אמר בראיון טלוויזיה ששודר בראשית אי־בי־סי, בתוכנית „בוקר טוב אמריקה": „ארגון אל־פתח גמר אומר להבטיח לעצמו שוב ריכוז כוחותיו הצבאיים בחלק זה של לבנון וזה מהווה סכנה לבטחוננו. על ידי התקפות אלה אנו מקדים שנצליח למנוע זאת".

עוד אמר שמיר: „כל עוד אין בלבנון ממשלה יציבה בעלת סמכות אמיתית, תמשיך לבנון להיות סיבה למתיחויות. עם זאת" הטעים, „אין אנו מתכננים פעולות צבאיות נרחבות כלשהן, מפני שהדבר אינו דרוש".

שקט בגזרת צד"ל

מקורות בטחוניים ברוזם לבנון הכחישו אתמול בתוקף ידיעות לפיהן מתנהלים ביומיים האחרונים חילופי אש וארטילריה עזים בין צד"ל למחבלים ולשיעים באזור ג'זין ומשני צידי גבול רצועת הבטחון.

המקורות ציינו כי ביומיים האחרונים שורר שקט כמעט מוחלט ברצועת הבטחון וניכר היטב שהמתיחות באזור זה רפתה. יחד עם את מוסיף צד"ל לשמור על כוננות עליונה מחשש שהמחבלים והשיעים הקיצוניים יחדשו את מתקפותיהם.

פרשן רדיו דמשק קרא להעמיד בראש סולם העדיפויות את הפעולות נגד ישראל, כי היא מתכוונת להחזיק בכיבושיה בלבנון. במסגרת התכנית „קול הכוחות המזוינים" אמר הפרשן, כי הצהרות המנהיגים הציוניים המושמעות בו זמנית להתקפות על הכח הבין־לאומי בלבנון, במיוחד על היחידות הצרפתיות שלו, ופעולות הטרור שארעו בפאריס, מצביעות בבירור על התכנית הציונית להביא לנסיגת הכח הבין־לאומי מלבנון.

ישראל מקווה כי היא תוכל להפוך על ידי כך את כיבושיה בלבנון לעובדה קיימת. לכן, יש להעמיד בראש סולם העדיפויות נקיטת צעדי התנגדות נגד היישות

(המשך בעמ' 2)

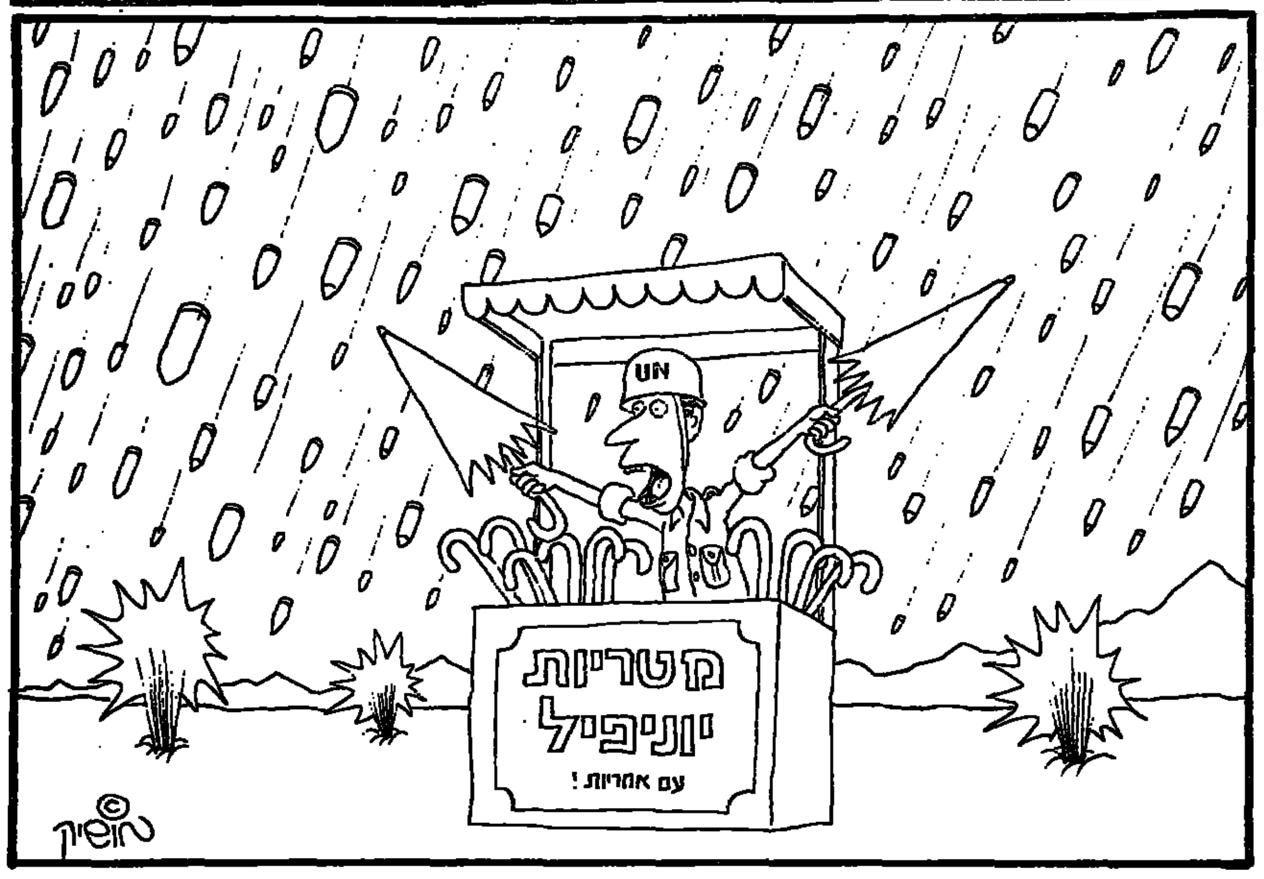

שדר אישי לרה"מ מחסן מלך מארוקו באמצעות ח"כ אדרי

אדרי הציע צרוף מארוקו לוועידה הבינלאומית

מאת גדעון קיץ, כתב „דבר" בכנסת ומשה קוציס

ח"כ רפי אדרי, שעמד בראש משלחת של ארבעה חברי כנסת, שביקרה במרוקו, מסר אתמול עם שובו לארץ, כי הציע במהלך פגישה אישית למלך חסן, שמרוקו תשתתף בוועידה המכינה של הוועידה הבין־לאומית לשלום ולאחר מכן גם בוועידה הבין־לאומית.

ח"כ אדרי ציין, בפגישתו עם עיתונאים בתנועת העבודה, כי לא היה לו מנדט מראש הממשלה פרס להעלות את ההצעה, אבל הוא התרשם מהכוונות של המלך להעמיק ולקדם את תהליך השלום ולכן העלה את הרעיון. בתגובתו צבועה מצידו לקידום השלום.

„דיברנו בשיחתנו גם על הנושא של קונפדרציה ירדנית־פלשתינית. הרעיון לא נדחה. צריך לתת זמן לשני הצדדים כדי לעכל אותם. אין לי תשובה שלילית", אמר ח"כ אדרי. עוד מסר כי מסר למלך שדר מפרס, והביא עמו שדר מהמלך לראש הממשלה.

הפגישה בארבע עיניים בין חסן לאדרי נמשכה כ־50 דקות.

בשיחה טלפונית עם סופר „דבר" הגדיר אדרי את הפגישה כ„חיובית ביותר".

קודם לכן קיבל המלך במשך כ־40 דקות בארמונו ברבאט את 21 חברי נשיאות הכינוס העולמי של יהודי מרוקו שייצגו 12 ארצות. ארבעת ראשי הנשיאות – רפי אדרי, דוד עמאר, סם בנזנו, הרב ... – היו כולם כפני המלך רשמית את חברי המשלחות. בתוכן המשלחת הישראלית, שבה היו חה"כ יצחק פרץ, מאיר שטרית ואהרן אבו חצירא.

„חברי הנשיאות קראו הודעה בה ברכו את חסן על פגישתו עם פרס והתחייבו להמשיך על פי הדוגמה שנתן ולפעול להשגת שלום צודק ובר קיימא במזרח התיכון. המלך אמר בדבריו תשובתו כי הוא מאוד נרגש מכך שנציגי כל יהדות מרוקו באו לפגוש אותו. בהודעה שקראו, אמר, יש הבטחה המגלמת אותו תקוה לשלום בעתיד בין העם היהודי והערבי ובין ישראל והפלשתינאים.

יהודי המזרחים

היתה זו פעם ראשונה שהמלך עצמו ערך קבלת פנים רשמית בארמונו לחברי הכינוס העולמי של יהדות מרוקו. בעבר התנפק בשיגור אחד מבני משפחתו או שר בכיר. לפני ביקורו של פרס במרוקו היה קרע ביחסי המלך עם הארגון והוא אף סירב לאפשר קיום כינוס מוסדי בהשתתפותו. בראה כי עתה יישור ההדורים והמלך מעניק שוב אישורו רב לפעולת הכינוס העולמי.

הליכוד: מקובל שלא היה כהתנצלות

סופרת „דבר" לענייני מפלגות מוסרת, שבתגובה על דברי ח"כ רפי אדרי בראשון לציון, כלשהם אמש פרסמה תנועת חירות הודעה שבה נאמר: „אם השבחים של ח"כ אדרי על המלך ועדת פז משקפים את עמדת ראש הממשלה, זהו סקנדל לאומי, שלא היה כדוגמתו, שכן ההחלטות כוללות הקמת מדינה פלשתינית שתנהג על־ידי אש"ף ושבירתה תהיה ירושלים".

המשטרה חוקרת רופאים החשודים בניהול רפואה פרטית בביה"ח בילינסון

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

„הרפואה השחורה בבתי החולים זאת תופעה חמורה ביותר שאין לעבור עליה לסדר היום" כך הגיב אתמול מנכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר על הידיעה שהמשטרה מנהלת חקירה נגד שני רופאים מהמרכז הרפואי בילינסון בחשד שהם העריפו, במסגרת עבודתם הרשמית בבית החולים, חולים פרטיים ששילמו להם כספים עבור הטיפול.

המשטרה נכנסה לתמונה בעקבות תלונה של הנהלת קופת חולים. התלונה הוגשה לאחר שהנהלה קיבלה ממצאי בדיקה של מבקר המדינה שבדק את בית החולים בילינסון.

אנשי היחידה הארצית לחקירות הונאה ערכו חיפוש במחלקה, שאחד החשודים הוא מנהלה והשני סגנו, והחרימו מסמכים רבים, הכוללים רשימות המבוטחים, תאריכי הניתוחים והנתונים על המתנתם בתור לניתוח, וכן שמות הרופאים שהפנו את החולים לניתוחים. החוקרים ערכו גם חיפוש במרפאות הפרטיות של שני הרופאים.

לסופרת „דבר" נודע, כי חלק מהמסמכים שנתפסו מראה המתנה קצרה ביותר לניתוח של חולים מסויימים כאשר בתור הרגיל ממתינים היום חולים הזקוקים לניתוח קטרקט, למשל, כשנה. מהמשטרה נמסר, כי שני הרופאים החשודים נחקרו אתמול. השנים משתפים פעולה עם חוקריהם, ולכן הם לא יעצרו, כך דיווח אתמול כתב שהיה.

מנכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר אמר ל„דבר", כי הבעיה

(המשך בעמ' 2)

האחיות יצאו מאוכזבות מהפגישה עם רה"מ שביקש מהן לוותר על תביעותיהן

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

„השמיכה פשוט קצרה כדי לכסות בה את כל הגוף" – כך אמר ראש הממשלה שמעון פרס לנציגות אחיות בתי החולים, שהתקבלה אתמול על ידו בנסיון לתת תנופה לקידום המשא ומתן בינן והאוצר על תנאי שכרן.

המשפט מהווה תמצית הדברים, שהשמיע ראש הממשלה בפגישה, בה השתתפו גם שר הבריאות מרדכי גור ומ"מ של שר האוצר גדעון פת.

ראש הממשלה ניסה לשכנע את האחיות, שדרישותיהן מוגזמות והן חייבות „לרדת מהן". „המדינה של כולנו, אתן לא רוצות שהמשק יתמוטט" – דיבר ראש הממשלה ללבן של האחיות בציינו, כי „כולנו בסירה אחת". בתגובה לדברי ראש הממשלה הציעו האחיות שהממשלה תסגור כבר בתי חולים אם אין אפשרות לממן את המערכת.

נציגות האחיות יצאה מהפגישה עם ראש הממשלה מאוכזבת ביותר. לקראת הפגישה אמרה אילנה כהן מקבוצת מנהיגות מאבק האחיות, כי בפגישה עם ראש הממשלה „ייקבע גורל הסיעוד בארץ".

האחיות בפתח משרד ראש הממשלה. צילום: רחמים ישראלי

ביום ב' תתחיל בשווייץ הבוררות על „טאבה"

בהסכמת ישראל ומצרים יבחר בורר נוסף

מאת סופר „דבר"

צוותים של ישראל ומצרים ייפגשו ביום שני בז'נבה עם שני הבוררים הבין־לאומיים כדי לפתוח בהכנות לקראת הבוררות הבין־לאומית על טאבה.

כך מסר אתמול שגריר ישראל ליד מוסדות האו"ם בז'נבה פנחס אליאב.

שני המשפטנים, שוולר משווייץ ובלה מצרפת, שהסכימו לשמש בוררים, יצטרכו לבחור, בהסכמת ישראל ומצרים, את הבורר השלישי שישלים את הצוות. כן אמורים בפגישה זו להיקבע הסידורים המוסכמים לקראת תחילת הדיונים של הבוררות שתתנהל בז'נבה ותימשך, על פי הערכה, כשנה וחצי.

בייקר הבטיח לניסים לגלות יחס אוהד

במאמץ להפתחת הריבית על חובות ישראל

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון, (מיוחד ל„דבר"). – שר האוצר האמריקאי ג'יימס בייקר הבטיח אתמול לעמיתו משה נסים לגלות רצון טוב במאמץ למציאת נוסחה להפחתת הריבית על חובות הסיוע האמריקאי לישראל.

פקידים ישראלים התרשמו כי הממשל וידידי ישראל בקונגרס ישתפו פעולה במאמץ זה. אך מעדיפים להשהותו עד לאחר פיזור הקונגרס לפגרת הבחירות בסוף השבוע הבא או עד לפגרת חג המולד, כדי שלא להיזקק לחקיקה בעייתית.

הסכיים דיפרטמנט ומינהל התקציבים בבית הלבן כבר נעתרו לבקשת ישראל. נסים שוחח אתמול גם עם הסינאטורים דניאל אינויי ורוברט קסטן ועם שאולני איפא"ק. היום ישוחח עם שר החוץ שולץ.

הרוטאציה – ביום 14.10 למחרת יום הכיפורים

בממשלה הבאה יהיו רק 23 שרים

מאת עליזה וולך ועמרם גבאי סופרי „דבר"

„אין למערך כוונה לדרוש תפקיד של יו"ר קבינט כלכלי לשמעון פרס אחרי הרוטציה", אמר אתמול שר האנרגיה משה שחל באסיפה בבת־ים.

נראה שיש בהודעה זו נסיגה מהעמדה התקיפה שהציג המערך עירכה לתבוע מעמד של יו"ר קבינט כלכלי, בהתכוונות זו או אחרת בשביל פרס אחרי הרוטציה.

בתשובה לשאלת „דבר" אמר שחל כי עם החילופין בראשות הממשלה יכהנו בה 23 שרים לעומת 25 כיום. לדברי שחל אירצונו של משה גוד לכהן בממשלה בראשותו של יצחק שמיר יפתור את אי־צירופו של יצחק מודעי לממשלה בראשות שמיר. השר שחל הוסיף ואמר כי הדברים מסוכמים במסמך המקובל על שני המרכיבים של הקואליציה וכי הרוטציה תתקיים בדיוק ביום ה' 14.10 למוצאי יום־הכיפורים עד חצות. השר הזהיר שאם הממשלה הבאה תעלה על שירטון יהיה זה באשמת הליכוד בגלל המאבקים הפנימיים והאישיים בתוך תנועת החרות. שחל אף הבהיר כי למערך אין שום תביעות לא אישיות ולא עקרוניות לגבי החילופין.

נרצח יצרן קונפקציה על ידי בעל חנות

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

אברהם קלנדרוב (42) מגבעתיים, בעל בית מלאכה „מבבזוף לקונפקציה ברחוב עמק יזרעאל בתל־אביב, נרצח אתמול בערב בעת שגבר בן 34, בעל חנות קונפקציה, ירה בו באקדח על רקע סכסוך כספי.

סמוך ל־6 בערב נכנס הגבר לבוש בגדי צה"ל לבית המלאכה ובאקדח שלוף והתווכח במשך שלוש שעות עם קלנדרוב. במהלך הוויכוח ירה בו.

צוות בילוש של תחנת הסכנות הגיע למקום הוקיף את הבניין ותפס את היורה.

החמרת הביקורת בגבולות וריסון השימוש בחסינות דיפלומטית

אלה החלטות שרי הפנים של מדינות השוק, אתמול, בלונדון

מאת דוד שרביט, סופר „דבר" בבריטניה

שרי הפנים של מדינות השוק הסכימו אתמול בלונדון על נקיטת מדיניות משותפת נגד הטירור שבמרכזה החמרת הביקורת בגבולות ויצירת „קו חם" להחלפת מידע מודיעיני.

ועידת שרי הפנים של 12 מדינות השוק כונסה על פי דרישת צרפת אשר בשבועיים האחרונים סבלה מגל טירור מתגבר.

שר הפנים של בריטניה דוגלאס יורד, היו"ר התורן של ועדת שרי השוק אמר אתמול בתום פגישת השרים כי מדינות השוק נחושות כרעתן להילחם נגד הטירור המתגבר ולא לעשות כל ויתור לטירוריסטים ולשולחיהם.

שרי הפנים של מדינות השוק החליטו להקים ביניהן „קו חם" להחלפת מידע בנושא הטירור שישותפו בו זרועות הבטחון השונים בכל מדינה ומדינה.

אחת התוצאות הנוספות מפגישת שרי השוק עשויה להיות המטרת מדיניות אשרות הכניסה לתושבים מחוץ לקהיליה האירופית בדומה למדיניות שנינקטה לאחרונה על־ידי צרפת. שרי השוק החליטו במקביל להגביר גם את אמצעי הבטחון בנמלים.

בהודעה שפורסמה אתמול לאחר פגישת השרים צויין עוד, כי מדינות השוק החליטו לרסן את השימוש לרעה של החסינות הדיפלומטית לפעולות טירור ולשתף פעולה ביניהם בהסגרת פושעי טירור.

השכר התחילי בהסתדרות יועלה לשיעור 50% מהשכר הממוצע

אמוראי: „מספר המוצרים שבפיקוח ירד ב־25%"

מאת חיים ביאור, סופר „דבר" לענייני עבודה

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, הודיע אתמול כי בקרוב יורה על העלאת השכר התחילי במשק ההסתדרותי לכדי 50 אחוז מהשכר הממוצע במשק.

כיום עומד השכר התחילי במשק ההסתדרותי על 45 אחוז מהשכר הממוצע במשק, דהיינו על 450 שקל. במגזר הפרטי הוא מסתכם ב־400 שקל.

קיסר, שהופיע בפני חברי המועצה של קרן תנופה לצמיחה, מסר ש־65 אחוז מהעובדים במגזר היצרני יקבלו השנה תוספות שכר מפעליות בשיעורים שבין 5 ל־20 אחוז, בנוסף לתוספת שהושגה עם המעסיקים על הסכם המסגרת.

מזכ"ל ההסתדרות הביע דאגה מהעמקת האבטלה בחודשים האחרונים. הוא הזהיר שבמצב הנוכחי שבו המשק „מצומק", עלולה הממשלה להתחיל בהדפסת כסף וזו תגרום להתחדשות האינפלציה.

קיסר מתח ביקורת על ועדי עובדים המתחמקים, כדבריו, ממחוייבותם להתרים עובדים לקרן תנופה לצמיחה שהקימה ההסתדרות בכדי לסייע למפעלי תעשייה. „לא אניח לאף ועד לעשות חיים קלים ולנהוג כפריץ", הטעים המזכ"ל.

סגן שר האוצר, ח"כ עדי אמוראי, שהשתתף בכינוס, צייר תמונה קודרת של צמיחת המשק. לדבריו, השנה לא צפויה כלל צמיחה, או אף ירידה בפעילות. עוד אמר שעד ינואר ירד מספר המוצרים שמחיריהם בפיקוח לכדי 25 אחוז מכלל המוצרים, לעומת 48 אחוז כיום.

ד"ר יוסף בורג הודיע על התפטרות מושהית מהממשלה

מאת עליזה וולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

בפגישה עם ראש הממשלה שמעון פרס, שלשום, הודיע ד"ר יוסף בורג, במכתב שמסר לפרס, על התפטרותו מהממשלה. עם זאת השהה את התפטרותו עד שלושה ימים לפני שייקבע מועד לכינוס הכנסת במליאה, להשבעת השר לשר.

יצויין, כי למכתב ההתפטרות שמסר בורג לפרס אין תוקף בינתיים, שכן על התפטרותו צריך שר להודיע בישיבת ממשלה ובה למסור את המכתב. ההתפטרות נכנסת לתוקפה 48 שעות מרגע שנמסר עליה.

לפי שעה לא ידוע על מועד מיוחד לכינוס הכנסת בפגרה לפני ה־14 באוקטובר, שבו תוזמן לאישור הממשלה שבראשה יעמוד שמיר. עם זאת, יש אפשרות שהמערך ייזום כינוס מיוחד של הכנסת כדי שראש הממשלה שמעון פרס ימסור בו הודעה מדינית. אם כך יהיה, יושבע השר לשר באותו כינוס.

בורג: מתפטר או לא?

הגיעה לעניים. יופי עצר נשימה. צללית אווירודינמית מושלמת – האריה החדש – פיג'ו 309. מכונית שנועדה לשאת את סמל פיג'ו חייבת להקרין איכות, דינמיות, הקדמה טכנולוגית.
ה־309 שוברת את שיאי האווירודינמיות בהשוואה למכוניות אחרות מסוגה עם מקדם גרר של 0.30 בלבד. כבר בנסיעה הראשונה אתה חש ביציבותה המושלמת של ה־309 על הכביש, בביצועיה המרשימים, בנסיעתה השקטה ובתצרוכת הדלק הנמוכה שלה.
פיג'ו 309 החדשה, היא הולדה של הנסיון הרב שצברה פיג'ו מנצחונותיה הרבים במירוצי הראלי.
כל דגמי פיג'ו מצוידים דוגמה מושלמת לרמת אבזור גבוהה.
לנהיגה מירבית, בנסיעה ולבטיחות מקסימלית, אקטיבית ופסיבית.

הדגם	נפח מנוע בסמ"ק	מחיר בש"ח כולל מסים (ללא הפקדה)	השתתפותנו בהפקדה 50%*
5, 309 דלתות, 4 הילוכים	1118	23,585.-	1,420.-
5 GL 309 דלתות, 5 הילוכים	1118	25,682.-	1,550.-
5 GR 309 דלתות, 5 הילוכים	1118	29,225.-	1,760.-
5 PROFIL 309 דלתות, 5 הילוכים	1294	26,990.-	1,630.-
5 GR 309 דלתות, 5 הילוכים	1294	29,776.-	1,790.-

* משוער

אפשרות לאשראי עד 70% מערך המכונית בתשלומים עד 12 חודשים (לא כולל מ.ע.מ. והפקדה)

פרטים נוספים בסוכנויות פיג'ו

דוד לובינסקי בע"מ
יבואן בלעדי למכוניות פיג'ו־טלבו־סיטרואן בישראל
תל־אביב: ... ■ בני ברק: ... טל' (03) 779111 ■ ירושלים: המלך דוד 24, טל' (02) 224467

ארה"ב תציע לישראל לייצר מטוסי אף־16 במקום ה„לביא"

עפ"י „איירוספייס־דיילי" ארה"ב תאשר לייצר 300 מטוסים

(ע). – ארה"ב עומדת להציע לישראל לייצר את המטוס אף־16, המיוצר ע"י חברת „ג'נרל דיינאמיקס", כדי לשכנע את התעשייה האווירית, שאין טעם בייצור מטוס הלביא.

הביטאון „איירוספייס דיילי" היוצא בארה"ב מביא ידיעה זאת בגליונו מן ה־24 בספטמבר מפי מקורות רשמיים בממשל.

לפי אותה הצעה, ארה"ב תספק לישראל מטוסי אף־16 בכמות סבירה, „כדי שישראל תוכל להתגבר על כל איום שהוא". כתב הביטאון מדווח כי לישראל יש היום 75 מטוסים אף־16 מבצעיים ו־75 נוספים נמצאים בהזמנה. לפי ההצעה האמריקאית תייצר ישראל, ברישיון, 300 מטוסי אף־16 במקום התוכנית הישראלית לייצר 300 מטוסים מדגם הלביא. „קרוב לודאי שבישראל ידחו את ההצעה האמריקאית" – מציין הביטאון.

ההצעה האמריקאית עדיין לא הוגשה לישראל באורח רשמי אם כי פקידים אמריקאים בדרג גבוה קיימו דיונים בעניין זה לפני שבוע בוושינגטון. פקידים אלה ציינו, כי מטוסי אף־16 שייוצרו בישראל ברשיון, מהווים אלטרנטיבה מוקפדת, לדעתם, לתוכנית הלביא" והכעימו כי משלחת רשמית של „ג'נרל דיינאמיקס" נמצאת בעניין זה בישראל.

עוד מציין הביטאון האמריקאי שהממשל ימשיך בנסיונו לשכנע את ישראל לבטל את תוכנית הלביא משום שבארה"ב מאמינים המומחים שההערכות הישראליות על עלות הייצור של מטוס זה נמוכות מדי. לטענתם, הפרוייקט יספוג את כל הסיוע האמריקאי לישראל. האמריקאים טוענים כי מחירו של מטוס יהיה 22.2 מיליון דולר בעוד שלפי חישובי הישראלים הוא יעלה רק 15.5 מיליון דולר.

„גרומאן" מצטרפת

אריה אורן, סופר „דבר" מוסיף: משלחת של חברת „גרומאן" עומדת להגיע לארץ בראשית השבוע הבא כדי לסכם סופית את תנאי הצטרפותה לפרוייקט ה„לביא". מניחים, כי ההסכם בין „גרומאן" והתעשייה האווירית ייחתם עוד לפני טיסת־הבכורה של מטוס־הקרב הישראלי.

אתמול ביקרו נציגי חברת „מקדונל־דאגלס", יצרנית ה„אף 18" בתעשייה האווירית וקיבלו הסבר על ה„לביא" וכמה ממערכותיו. הביקור נועד להבהיר, אם אפשר לשתול את האוויוניקה של ה„לביא" ב„אף 18". מומחים ישראליים משוכנעים, כי הדבר אינו מעשי.

בינתיים הוסר כנראה המכשול האחרון לקראת טיסת־הבכורה של ה„לביא", לאחר שתוקן שיבוש שנתגלה במערכת בקרת הטיסה. טיסת הבכורה צפויה כנראה לכל המוקדם במחצית השניה של אוקטובר.

מגעים מתקדמים עם יוטבתה על אספקת מעדני חלב למצרים

מאת משה גבע, כתב הכלכלי של „דבר"

קונצרן בין־לאומי שמרכזו בשוויץ, בבעלות איש עסקים יהודי מוכר, מנהל מגעים מתקדמים עם קיבוץ יוטבתה בערבה, על מכירת מעדני חלב למצרים.

הקונצרן, שלו נציגות קבועה בארץ, מוכר למצרים כל שנה מוצרים במיליוני דולרים. בשלב זה מעוניין הקבוצן בעילום שמו בגלל החרם הערבי.

מצרים מייבאת עתה את מרבית מעדני החלב מהולנד וההובלה הימית משם מייקרת את המחיר לצרכן. הקונסול המצרי באילת, חסן עיסה, ביקר לא מכבר במחלבת יוטבתה ועודד את אנשי הקיבוץ לייצא את תוצרתם למצרים באמצעות הובלה יבשתית – דבר שיוזיל את המחיר ויאפשר גם לשכבות הפחות אמידות להנות ממעדני חלב.

מנהל המחלבה, יונה גיר, אמר כי עסקי נערך בקצב מוזרז לאפשרות חתימת העסקה, במגמה להביא לסיומה עוד לפני שתצא לפועל הקמתה של מחלבה מודרנית שמתכננת חברה מזרח־גרמנית במצרים.

זכו בפיס

בסך־ 170,000.00 ש"ח זכה המספר 795791

הפרס המצטבר בסך 90,000.00 ש"ח עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 370,000.00 ש"ח (כולל צבירה).

בסך־ 11,000.00 ש"ח זכה המספר: 009897.

בסך־ 5,000.00 ש"ח זכו המספרים: 896654 758886.

בסך־ 275,00 ש"ח זכו המספרים:
040361; 087271; 092629;
092629; 099508; 105122;
113611; 120517; 124608;
146357; 157291; 181525;
249372; 254269; 269402;
361507; 375962; 387165;
455992; 578676; 591121;
595680; 649274; 693562;
743301; 756858; 760012;
767891; 781269; 782361;
795231; 881941.

בסך־ 130.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 2071; 9688.

בסך־ 20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 563; 799.

בסך־ 15.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 210; 419; 739.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1 או 2 או 5 זכו בסך של־ 2.20 ש"ח.

בסך־ 4.40 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים:
062; 089; 175; 180; 254; 270;
294; 308; 327; 346; 357; 469;
541; 553; 563; 661; 674; 702;
705; 754; 763; 817; 831; 895;
934; 999.

חשיפה ראשונה: מערכת ישראלית ללוחמה אלקטרונית נגד טילים ותותחי נ.מ.

מאת אריה אורן, סופר „דבר"

מערכת אלקטרונית ישראלית, תוצרת „אלתא", השייכת לתעשיה האווירית, שנועדה לחגן על מטוסי קרב בשטחים שבהם מוצבים טילים או תותחי נ.מ., נחשפה אתמול לראשונה.

המערכת, מגדילה את שרידות המטוס על־פי שמונה. הצוות בראשותו של דוד שרים, שפיתח אותה, זכה השנה בפרס קפלן.

המערכת פותחה לפני 15 שנה על־פי לקחי מלחמת־ההתשה, שבה הופיעו לראשונה בזירה המזרח־תיכונית טילי נ.מ. סובייטיים. עתה מפתחים את הדור החמישי שלה הגרסה מיוחדת מותאמת במיוחד בשביל ה„לביא".

המדובר במיכל באורך של שלושה מטרים בן 250–350 ק"ג, התלוי מתחת למטוס. בהגיע המטוס לשטח מוכה טילים או תותחי נ.מ. מונחי מכ"ם, קולטת המערכת את שידורי המכ"ם, מנתחת אותם ועל־פי התוצאה היא בוחרת בדרך הולמת לשיבוש שידורי המכ"ם של האויב. בשטחי הגבולי שלה מטעה המשוכללת את מכ"ם האויב באשר לטווח המטוס, זווית התקרבותו ומהירותו. המערכת פועלת אוטומטית ללא כל צורך בפעולה כלשהי מצד הטייס, הנשאר פנוי לגמרי לביצוע משימתו. המערכת מסוגלת לטפל ברמה גבוהה במספר רב של „איומים" הן מתוצרת ברה"מ והן מתוצרת מדינות המערב השונות, לרבות ארה"ב.

המערכת משווקת גם בחו"ל. „אלתא" מתחרה במפעלים זרים מן השורה הראשונה בשוק הבין־לאומי ועד כה ייצאה מערכות כאלה ב־100 מיליון דולר. יש לה גם הזמנות עד אמצע העשור הבא. מחירה של כל מערכת מגיע ל־700,000–1,500,000 דולר.

האוצר מואשם בכוונה לסכל מאמצי נישומים לנהל פנקסי חשבונות

ועדת הכספים אישרה 15 מיליון ש"ח למספנות ישראל

מאת משה גבע, כתב הכלכלי של „דבר"

„המשרד המתקבל מדרישות מס הכנסה לפסילות אוטומטיות של פנקסי חשבונות בשל ליקויים אקראיים הוא שהאוצר אינו מעוניין בניהול פנקסי חשבונות אלא בפסילה מוטאלית של מאמצי הנישומים לנהל פנקסי חשבונות. כשהספרים נפסלים, הופך הדיון בשומה למיקוח תגרני המאפשר לעובדים לא יעילים באוצר למלא אחר מכסות ביצוע". דברים אלה אמר אתמול בוועדת הכספים ישראל שטראוס, נשיא לשכת רואי־החשבון.

הדברים נאמרו לנוכח הצעת האוצר להרחיב את מסגרת סעיף 145ב' בחוק במגמה לאפשר לפקיד השומה להפעיל את שיקול דעתו באשר לפסילת ספרי החשבונות במקרה של מציאות ליקוי ברישום. „קבלת סעיף זה תגרום התדרדרות נוספת בכוונת הציבור לנהל פנקסי חשבונות", הודיע שטראוס.

בתגובה, ציין נציב מס הכנסה, יאיר רבינוביץ, כי ההסדר בין אגף מס הכנסה לבין לשכת רואי החשבון מצמצם את הפעלת הסעיף למקרים חמורים בלבד וכי הביצוע בפועל אינו בהתאם לאמור בחוק. לפיכך, קראו חבר הכנסת יאיר צבן ואריאל וינשטיין לעגן בחוק את ההסדרים בין אגף מס הכנסה לבין לשכת רואי החשבון. הנושא הועבר לדיון בוועדת המשנה למיסוי.

סירוב ל„אחים גולדשטיין"

ועדת הכספים סרבה אתמול לאשר את ההסדר שהוצע על ידי משרד הבינוי והשיכון, באשר לסיוע לחברת הבניה „האחים גולדשטיין".

על פי ההצעה היתה אמורה הממשלה לרכוש מהחברה את מבנה המפעל למבנים טרומיים שבבעלותה, תמורת 2.5 מיליון ש"ח ולהשכיר לשימוש החברה. הצעה זו נדחתה עד שתגיש החברה תוכנית הבראה כוללת.

אישור סיוע למספנות

זאב אלמוג, מנכ"ל מספנות ישראל, הציג לוועדה את תכנית הבראת המספנות – לפיה מובטחת תעסוקה מלאה לפחות לעוד שנה. לפיכך אישרה הוועדה מתן סיוע למספנות בסך 15 מיליון ש"ח, שייועד ברובו להחזר חובות.

במלאת שלושים לפטירתה של יקירתנו

אממה פרבר ז"ל

נערוך אזכרה וגילוי מצבה, ביום א' כ"ד אלול תשמ"ו (28.9.86) בשעה 16.00 בבית העלמין כפר סמיר חיפה.

תחבורה תצא מבית המנוחה רח' יוונית 6, חיפה בשעה 15.30.

תודתנו נתונה לכל מנחמינו.

המשפחה

עם רינה גלילי ומשפחתה
משתתפים באבלכם
על מות האח
דוד בר־כליפה ז"ל
בית רביבים

דבר DAVAR
מאוחד עם לשרות
העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פרדהצור
מזכיר מערכת: מרדכי ברקאי
מנהל כללי: אהרון קראוס
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מ. 65233
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים 298032, 281860, 286156
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאוזה קומה ג' טלפון 242203 מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27 טלפונים 3־2־642111, מ. 33104

סקר מכון סמית מיוחד ל„דבר"

הרוב מרוצים מהמצב הכלכלי אך מודאגים מאפשרות של התדרדרות במצב. מדריך לצרכן לקראת החגים. ראה עמוד 5

הסנאט דורש צמצום נוסף במספר הסובייטים באו"ם

(ע"ד). – הסנאט האמריקאי הצביע שלשום בעד צמצום נוסף במספר הדיפלומטים הסובייטים ליד מרכז האו"ם בניו־יורק, מעבר לקיצוצים שאותם כבר דרש הנשיא רייגן. ממשל רייגן מאשים זה זמן רב את המשלחת הסובייטית ב„קן מרגלים" וכבר הורה למוסקבה לצמצם את מספר הדיפלומטים ל־170, תוך שלוש שנים. בשבוע שעבר הורה רייגן לגרש 25 סובייטים מהמשלחת, אך הכחיש כי צעד זה קשור במעצרו של העיתונאי האמריקאי דאנילוף.

פולין לא תבטל האישור למנזר באושוויץ

מאת זאב סטורוסטינסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון (מיוחד ל„דבר"): שלטונות פולין לא יבטלו את היתר הבנייה למינזר „נזירות כרמל" באושוויץ חרף המחאות מחוגים יהודיים במערב. כך אמרו לסופר „דבר" מקורות פולניים. המקורות ציינו כי ההיתר, שהוא למעשה היתר שיפוצים ולא היתר בנייה, ניתן באופן חוקי ואין סיבה משפטית לבטלו.

נתק חלקי בין הסי־איי־אי לביון הבריטי והמצרי

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – סוכנויות הביון של בריטניה ושל מצרים חדלו לשתף את הסי־איי־אי במידע מודיעיני רגיש, לאחר דליפות לעיתונות האמריקאית – דיווח אתמול „ואשינגטון טיימס" בהסתמכו על מקורות מהימנים בממשל.

מנהל הסי־איי־אי, ויליאם קייסי, ש„טיימס" ידוע בקירבתו אליו, התייחס להתפתחות זו בנאום בשבוע שעבר, אך לא נקב בשם המדינות ששינו את יחסן לביון האמריקאי. קייסי אמר כי „שירות הביון של אחת מהקרובות בבעלות הברית שלנו הודיע לנו לפני כמה שבועות כי לא יוכל עוד לספק לנו מידע מוקדם על פעילות טרור, כי נמאס לו לקרוא בתקשורת האמריקאית על המידע הרגיש והמסווג ביותר שלו".

„הגירת יהודים מברה"מ לגדה עלולה לחסום הדרך לשלום"

(ע"ד). – מזכיר הליגה הערבית אמר בראיון שפורסם אתמול, כי הגירה המונית של יהודים סובייטים לשטחים הכבושים עלולה לחסום את הדרך לשלום במזרח התיכון.

שדלי קליבי, שהגיב על הפגישה שנערכה במרכז האו"ם בין פרס לשר החוץ הסובייטי שוארדנדזה, אמר כי אין להגביל את יעדם של יהודים המהגרים מברה"מ רק לישראל. „אכן, השלום באזור מונח על כפות המאזניים. אם יתברר כי 400,000 או 500,000 יהודים הרוצים לעזוב את ברה"מ יכוונו לישראל, ברור כי ישתקעו בגדה המערבית וברצועת עזה", אמר קליבי בראיון ב„קול אמריקה".

ונצואלה החברה באופ"ק תשקול מכירת נפט לישראל

קאראקאס (ע"צ). – ונצואלה תשקול את ההיבטים המדיניים והמסחריים של מכירת נפט לישראל – אמר כאן אמש שר האנרגיה והמכרות של ונצואלה, הרנברו גריזאנטי בתשובה על שאלת עיתונאי שביקש לדעת אם מכירת נפט לישראל איננה עלולה להשפיע לרעה על היחסים בין ונצואלה למדינות הערביות.

שר המסחר והתעשייה, אריאל שרון, המבקר עתה בקאראקאס במסגרת סיור במדינות אמריקה הלטינית, הודיע ביום שלישי כי ישראל מוכנה לרכוש נפט מוונצואלה. גריזאנטי הוסיף, כי ארצו מבקשת „להמשיך ביחסים הלבביים מאוד, שתמיד היו קיימים עם ישראל".

ונצואלה, החברה באופ"ק, מעולם לא מכרה נפט לישראל, כפי שלא עשו זאת המדינות האחרות החברות בארגון זה.

נפגעו הסיכויים לייצא לארה"ב המטוס „אסטרה"

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון, (מיוחד ל„דבר"). – סיכויי התעשייה האווירית לייצא לשוק האמריקאי את מטוס המנהלים שלה „אסטרה" נפגעו אתמול קשות, לאחר שהקונגרס אימץ הצעה של מנהיג הרוב בסינאט, רוברט דול, להעניק הקלות מס ליצרניות מטוסים אמריקאיות מתחרות.

דול, המייצג בסינאט את קנזאס, הוסיף ברגע האחרון לנוסח חוק רפורמת המיסוי סעיף המכוון להיטיב עם חברת „ססנה" שבוויצ'יטה, קנזאס, כמו גם עם קומץ חברות אחרות. שוק מטוסי המנהלים בארה"ב נמצא בשפל ו„ססנה" וחברות נוספות ספגו באחרונה הפסדים.

גידול במכירות „כלל" תעשיות

מאת מוריה אבנימלך, סופרת „דבר"

„כלל תעשיות" הגדילה את מכירותיה במחצית הראשונה של 1986 ב־10 אחוזים לעומת התקופה המקבילה אשתקד והגיע להיקף מכירות של 385 מיליון דולר בתקופה זאת.

למרות הגידול במכירות הסתכם הרווח הנקי ב־238 אלף שקל בלבד קיטון של 60 אחוז בהשוואה לרווח הנמוך גם הוא אשתקד. כך עולה מדוחות חצי שנתיים שהגישה החברה אתמול. לרווחיות הנמוכה תרמו הפסדי החברות „כלל אלקטרוניקה" ו„אורדן".

מנכ"ל הקונצרן, עמוס מר־חיים, מסר בישיבת הדירקטוריון אתמול כי השקעות „כלל תעשיות" בנכסים פיזיים גדלו ב־15 אחוז והסתכמו ב־38 מיליון דולר במחצית השנה וכי ההשקעה במחקר ופיתוח לאותה תקופה הסתכמה ב־14 מיליון דולר.

אם שכולה מתכוונת לפנות לבג"צ נגד משרד הביטחון

מאת טלי ליבנר, הסופרת הצבאית של „דבר"

אפרת שפיגל, אימו של סגן יואב שפיגל שנפל בלבנון, מתכוונת לעתור לבג"צ נגד משרד הביטחון והמחלקה להנצחת החייל שאינם מאפשרים לה לשנות את נוסח המצבה שהוקמה על קברו בחלקה הצבאית בבית הקברות.

הודעתה של שפיגל באה בעקבות ידיעות שהופיעו אתמול אחרי פגישה של כתבים עם ראשי המחלקה להנצחת החייל במשרד הביטחון ובהן נאמר בין השאר כי היו פניות של הורים שכולים לחרוג מן הנוסח האחיד על המצבות, האומר כי החלל נפל „במבצע שלום הגליל", וכי כל הפניות הושבו ריקם וההורים השתכנעו בכורח לשמור על אחידות הבסיסית של מצבה על הקבר לכל הנופלים. אפרת שפיגל מסרה כי היא נמצאת במשא ומתן ארוך עם משרד הביטחון על עניין זה והתשובה הסופית שקבלה היתה כי על־פי החלטת ממשלה זה יהיה הנוסח ואין לחרוג ממנו. על־סמך תשובה החלטית זאת היא מתכוונת לעתור לבג"צ ולעמוד על זכותה לנוסח שונה מזה שעל המצבה שאיננו מקובל עליה.

הערכה בממשל: שמיר לא יסטה ממדיניות פרס, צופים חיכוכים בנושא ההתנחלויות

יצחק רבין עשוי לדעתם להיות ל„איש המפתח" בממשלה

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון, (מיוחד ל„דבר"). – בהערכות המצב של ממשל רייגן לקראת החילופים בראשות ממשלת ישראל נוטים פקידים לדעה כי יצחק שמיר לא יסטה מהתוואי העיקרי של מדיניות שמעון פרס – כך נודע כאן אתמול.

פקידי הממשל מסתמכים על לקחי תקופתו של שמיר כראש הממשלה ועל שותפותו במדיניות ממשלת פרס כשר החוץ. עם זאת צופים בממשל חיכוכים פנימיים מחודשים בישראל בסוגיית ההתנחלות ונסיונות לדחוק את שמיר להקצנה ולהתנגשות עם פרס בסוגייה זו.

לדעת הממשל, תיודע בשבועיים הבאות חשיבות מיוחדת לנעשה בגדה המערבית, משום שבהעדר התקדמות במו"מ הישראלי־ערבי לשלום, תגבר משמעותה של הפעילות לשיפור איכות החיים בשטחים ושל נסיונות התנחלות פראיים שהתגובה עליהם תובא להחלטת הקבינט.

בתוצאה אפשרית של תיקו בין שרי הליכוד והמערך, יהפוך שר הבטחון יצחק רבין ל„איש המפתח בממשלה", כמי שמפקח על הפעלת צה"ל. לדעת פקידי ממשל, רבין אמר בביקורו כאן, כי יפעיל את צה"ל לסילוק התנחלויות שלא הוסכמו בממשלה.

בראיון ל„ואשינגטון פוסט" אמר אתמול שמיר, כי ימשיך בקווי מדיניות השלום של ממשלת פרס, ויחתור לנירמול היחסים עם ברה"מ. כן אמר, כי הוא מעריך שהממשלה בראשותו תוכל להחזיק מעמד שנתיים, אך „אם תרצה ממשלה ערבית לפרק את הקואליציה, תוכל מן המחנה לעשות זאת בהגשת הצעת שלום קבילה למערך אך לא לליכוד". שמיר לא פסל אפשרות של ועידת שלום בין־לאומית.

פקידי הממשל אינם צופים הכרעה סובייטית קרובה על חידוש היחסים עם ישראל. להערכתם, הקרמלין עשוי להמשיך בלחצי את יחסם לישראל לקראת ולאחר רוטציית פרס־שמיר, כדי לקבוע אמת מידה ברורה לממשלת שמיר, בדומה למגעיהם של פרס ושל ממשל רייגן בפעילותם המדינית לאחרונה, רווחו הממשל מכריזים להמשיך כי שינתה להיטיב את גישתה לישראל, בין השאר באמצעות הפסקת ההצבעה המיידית לצד העמדות הקיצוניות ביותר נגד ישראל בארגונים בין־לאומיים.

„ניו־יורק טיימס": יציאת נודל

„ניו יורק טיימס" דיווח אתמול כי במסגרת עסקת החילופין האמריקאית־סובייטית, הנרקמת בפרשת „דנילוף", תובע הממשל להתיר את צאתם של אידה נודל, ולדימיר סלפאק ונוד גודפארב, יורי אורלוב ומסורבי יציאה או מתנגדי משטר נוספים.

יצחק שמיר, שר החוץ, ממשיך בסדרת פגישות בניו־יורק. בתמונה – עם שר החוץ של מערב גרמניה, הנס דיטריך גנשר. צילום – אי.פי.

כוחות של צבא לבנון

(המשך מעמ' 1)

הציונית והכוחות האימפריאליסטיים.

סוריה הצגנה את הצורך קוראת לכל הכוחות המתפכבים להכין את אחריותם ולהבחינה בין מאבק ההמוני לשחרור לבין פעולות טרור לסטרות תוקפנות, היא מזהירה מפני תוצאות פעולות כלשהן שיפגעו בריבונותה ובערביותה משום שתגובה תהיה בהיקף גדול יותר ממה שצפויים התוקפנים, אמר השלוש.

איראן מממנת מחבלים

שר החוץ יצחק שמיר האשים את שגרירות איראן בדמשק כי איראנה את התקפות האחרונות על חיילים צרפתים ועל חיילי צד"ל בדרום לבנון.

בראיון שפורסם ב„ואשינגטון פוסט" אמר שמיר, הנמצא בניו־יורק לרגל עצרת האו"ם, כי הארגון חיזבאללה מקבל כסף והנחיות משגריר איראן בסוריה, לביצוע מעשי טרור. „מעורבותה של סוריה ברורה מאוד במתן סיוע ובארגון פעולות טרור", הבהיר שמיר, בציינו כי דמשק מקיימת יחסים הדוקים עם המשטר האיראני ונתנה מקלט לטרוריסט הפלשתיני אבו ניזאל.

הוא אמר כי נסיגת כוחות ישראל לא תרמה לחידוש השלום, למרות התפקיד הבולט יותר שאותו ממלאה סוריה, וציין כי „כל מי שחשב כי יתכן שלום בלי סוריה, טעה, עתה לשעתו". בהגיבו על התוכנית משמע הצמצום סיפון שלישי, הקוראת לישראל להוציא את כוחותיה מדרום לבנון, חזר והדגיש שמיר את סירובה של ישראל לכבד תוכנית זו „אין אנו יכולים לבטל את אזור הבטחון שלנו, שכן אז תהיה כל האוכלוסיה של צפון ישראל חשופה לסכנת טרור", עם זאת הוסיף כי הוא מבין את עמדת צרפת.

הצרפתים מפנים

החיילים הצרפתיים של יוניפי"ל מחזיקים כעת בשלושה מוצבים בלבד באזור בטחון, מסר היום דובר יוניפי"ל לסוכנות הידיעות הצרפתית.

600 החיילים הצרפתים, המשתייכים לגדוד המיבצעי הצרפתי של יוניפי"ל, פינו מאז שבת שעברה 29 מבין 32 המוצבים בהם החזיקו. שבעה מוצבים מוחזקים עתה על־ידי היחידה הנפאלית, כולל המטה הכללי של היחידה הנמצאת בכפר מעריקה. שני מוצבים עברו לגדוד הפינלנדי האחר לחיילי באגה. המוצבים האחרים נסגרו, „תוביע" אמר הדובר.

דיון בדרג ממשלתי בכיר בעניין השב"כ

מאת מכבית מיטבסקי, סופרת „דבר" בירושלים

עניין פיטוריו שני היועצים המשפטיים של השב"כ ידון השבוע בדרג ממשלתי בכיר.

לסופרת „דבר" נודע כי מיד עם שובו של ממלא מקום ראש הממשלה יצחק שמיר מחו"ל תתקיים פגישה בינו לבין רה"מ שמעון פרס, ראש השב"כ החדש והיועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש.

היועץ המשפטי לממשלה נפגש בראשית השבוע עם ראש השב"כ החדש ודן עמו בהפסקת עבודתם של שני היועצים המשפטיים של השב"כ. נודע כי חריש הביע בפני ראש השב"כ את תקוותו כי השניים יפרשו במהרה מתפקידם ויועברו לתפקיד אחר.

ננעלה תערוכת אגריטק 86

„ישראל הפכה למעצמה חקלאית וכך רואים אותנו האורחים שבאו לכאן" – אמר ביום חמישי שר החקלאות אריה נחמקין במסבר את תערוכת „אגריטק 86" שננעלה בגני התערוכה בתל־אביב.

שר החקלאות אמר במסיבת עיתונאים בגני התערוכה כי לתערוכה ל„אגריטק" באו נציגים מ־100 ארצות, בהן ארצות שאין לישראל יחסים דיפלומטיים איתן. חלק מהבאים ביקשו לא להרשם בשמם ולא לציין את ארצות מוצאם (הוא שהגיעו מארצות ערב). שר החקלאות ציין, כי הפירסום המוקדם על ביקור משלחת מסין גרם נזק והמשלחת לא הגיעה.

השר מסר להלן, כי הוזמן ע"י שר החקלאות המצרי ד"ר יוסף וואלי לבקר במצרים. הוא אמר שיש דברים שישראל יכולה ללמוד ממצרים ביחוד בשטח גידול הכותנה. הכותנה המצרית היא מן של סיבים ארוכים ומחירה לא ירד בשוק כשמחירי הכותנה ירדו. כן אפשר ללמוד במצרים גידול כבשים מזן שפותח שם, לאור העובדה שבישראל יש ביקוש רב לבשר כבש.

המשטרה חוקרת רופאים

(המשך מעמ' 1)

התופעה של הרפואה השחורה נידונה זה מכבר במוסדות העליוניים של ההסתדרות, וכן בשיחות עם יו"ר ההנהלה המרכזית של קופת חולים פרופ' חיים דורון. "מכל מקום נוכח התפשטות התופעה התבקש יו"ר האגף לביטוח סוציאלי דב פלג – שקופת חולים נתונה בתחום אחריותו – לבדוק שוב את הנושא ולהציע דרכים אופרטיביות לעקור מן השורש את התופעה הפסולה הזו, שפוגעת בעיקרון רפואה ציבורית שוויונית, שעליה מושתת קופת חולים" – אמר מזכ"ל ההסתדרות והוסיף: "עם זאת הציבור – לצערנו – אינו משתף פעולה לביעור תופעה זאת ועם כל הבנה למורכבות הנושא, הרגישות לבעית בריאות בכלל וצינעת הפרט בפרט, יש לגלות אזרחות טובה ולהביא לידיעת מוסדות ההסתדרות וקופת חולים מקרים קונקרטיים, כדי שניתן יהיה לטפל בהם לגופם ולא בהכללות".

יו"ר ההנהלה המרכזית של קופת חולים פרופ' חיים דורון אמר בשיחה עם סופרת „דבר", שההנהלה לא מוכנה שהרפואה הפרטית תשתמש בציוד, מתקנים וכוח אדם, שהציבור הקים מכספו. "תהיה זכות שווה לטיפול רפואי לכל אחד בקופת חולים" – הדגיש פרופ' דורון, והוסיף, שבעבר כבר הודחו שני מנהלי מחלקות בבתי חולים. הקושי, לדבריו, הוא בכך שהציבור שותף לקשר השתיקה הקיים סביב הרפואה השחורה.

"על קופת חולים איננו מקבל הרעיון של מלחמה בתופעה הפסולה של הרפואה השחורה על ידי מיסודה של שר"פ או צורות אחרות של שירות רפואי פרטי" – אמר פרופ' דורון. הוא מודע לעובדה שבתקופה של קיצוצים בתקציבי קופת חולים גדלה הנטיה של המבוטחים לפנות לרופא באופן פרטי, אבל "אנו עושים כל מאמץ כדי לשפר את השירות, להאריך יום עבודה ולהקטין את התורים".

בהתייחסו לחקירת המשטרה אמר פרופ' דורון, כי קופת חולים תמתין עתה לתוצאות החקירה ותפעל בנחישות.

יו"ר ההסתדרות הרפואית ד"ר רם ישי טען אתמול כי קופת חולים הכללית ומשרד הבריאות אינם עושים למניעת התופעה של הרפואה השחורה ורק נוהגים להתכחש למימדיה. כתוצאה מכך בפועל מסבסדת המערכת הציבורית את המערכת הפרטית – טען ד"ר ישי. לדעתו של ד"ר ישי, כי ניתן לפתור את הבעיה על ידי הקמת יחידות מחוץ לבתי חולים, בקרבת מרכזים רפואיים, ולהשתמש בציוד הרב העומד ללא שימוש בשעות אחר הצהריים והקרב לטיפול בחולים בתשלום.

במשרד הבריאות עוקבים אחר החקירה וממתינים לתוצאותיה. רק אחרי השלמת החקירה יחליט המשרד כיצד לנהוג במישור משמעתי־אתי, זאת מסר דובר משרד הבריאות.

בעית הרפואה השחורה הועמדה בפני שר הבריאות מרדכי גור בתחילת הקדנציה שלו, כאשר לפני כשנתיים ביקש ממנו היועץ המשפטי לממשלה דאז, פרופ' יצחק זמיר, נתונים על מימדי התופעה בעקבות שני מקרים שהובאו להכרעתו. גור הקים ועדה בראשותו לבדיקת הנושא ובסיום העבודה סוכם שיש שני דרכים להתמודדות עם הבעיה.

הפתרון האחד היה בהקמת משמרת שניה בחדרי ניתוח ולשם כך דרושה היתה תוספת של 150 תקנים לצוותי חדרי הניתוח. משרד האוצר לא הסכים לתת לפתרון זה תקציב. במצב זה הציע השר גור פתרון אלטרנטיבי להקים קרן לקיצור תורים. ביסוד הרעיון היה שכל אדם הזקוק לניתוח אלקטיבי ישלם סכום סמלי של 100 או 200 שקל ועל ידי כך יוקם התקציב הנדרש. הרעיון נפל בגלל התנגדות עזה מצד ההסתדרות שראתה בזה פגיעה ברפואה השוויונית.

בתחילת החודש פנתה לשר גור ההסתדרות הרפואית בישראל בבקשה להקים ועדה שתגדיר את הנושא של הרפואה הפרטית בתוך בתי החולים הציבוריים. השר סירב ואמר, כי לא יתן את ידו לניצול ציוד ומתקנים ציבוריים לשימוש פרטי.

בשיחה עם סופרת „דבר" טען דובר משרד הבריאות שמואל אלגרבלי, כי מספר תלונות מבוססות המגיעות מאזרחים בעניין הרפואה השחורה ניתן לספור על יד אחת לשנה. כל תלונה שהגיעה נבדקה עד תומה ושולה וכתוצאה מכך היו אף מקרים של שלילת רשיונות לרופאים, לצד התהליכים המשפטיים. "אין לו לציבור מה לחשוש להתלונן, הרפואה בישראל אינה עומדת על רופא זה או אחר בלבד" – אמר דובר משרד הבריאות.

שנה חדשה עם ספרים חדשים מבית עם עובד

עץ המשי / ג'אנג שיאנליאנג (ספריה לעם)
מעשה מגונה / אהרון מגד (סיפורים)
ההנהגה במלכוד / דינה פורת (אפקים)
נגד הזרם / ישעיה ברלין (אפקים)
חזרתי אל הכפר / נעים עריידי (שירה)
שירה מקומית / [illegible] (שירה)
חיבוקים / אריה סיון (שירה)
מסע קירוליאנה / [illegible] (מדע בדיוני)
הרומן שלי עם בן־גוריון
עם פנינה / יעל רוזמן (נוער)
מורד המזמר / גבריאל צורן (נוער)
ילדים שואלים / (ילדים)
אלבום הביינאלה (צילום)

לקוראים, לכותבים, ליוצרי הספרים שנה טובה.
עם עובד

مكنز من الاهل

ניל"י סופר־סטאר

בראש השנה תשודר ברשת ב' ב„קול ישראל" תכנית מיוחדת שתוקדש לגיבורת ניל"י שרה אהרונסון בעריכת אתי פולק וד"ר זאב צחור, ראש החוג להיסטוריה באוניברסיטת בן־גוריון. במרכזה של התכנית גילוי מפתיע: לפולק ולצחור הסתבר כי אהרונסון שלהבה את דמיונם של 15 תסריטאים, יוצרים ואמנים שונים בארץ ובעולם, בהם יורם קניוק, אסי דיין, יהורם גאון, ציפי פרופר ואחרים, שכל אחד מהם עבד בנפרד על תסריט קולנועי אודותיה.

ד"ר צחור ניסה לעניין בנושא זה גם את יוצר הסרטים האמריקאי פראנסיס פורד קופולה („אפוקליפסה עכשיו") וזה השיב לו כי שמע על עלילותיה של אהרונסון אולם הפקת סרט בנושא כזה קשה במיוחד, בעיקר משום שהסיפור הוא אמיתי ומורכב מאד. „ואכן", מאשר ד"ר צחור, „סיפורה של אהרונסון מורכב מ„חומרים" קולנועיים מרתקים כגון מלחמת עולם, ריגול, צוללות, יוני דואר וסיפורי אהבה מיוחדים במינם. אהרונסון היתה, כידוע, אשה נשואה ובני דודה ייחסו לה קשר אינטימי עם ארוסה של אחותה אבשלום פיינברג וקשר מורכב יותר עם יוסף לישנסקי. ייתכן אף שעל רקע זה היתה התנגשות, עד כדי ביצוע רצח בין לישנסקי לפיינברג".

אמיר רוזנבליט

ברכה פואטית

הָעוֹד זָכוּר לָךְ, כֵּיצַד בִּנְעוּרֵינוּ
הָיִינוּ יַחַד שָׁטִים עַל זֶה הַיָּם?
עָלוּ דְּמוּיוֹת בַּעֲלוֹת גְּדֻלָּה וְתִפְאֶרֶת,
אָז וְאֶת הִשְׁקַפְנוּ זֶה עִם זֶה.
תְּמוּנָה בַּלֵּב אֵיךְ לִתְמוּנוֹת נִתְאֲמָה!

הקטע של מרשק בתרגומו של ...ליאה... מתוך „אור הגנוז" כלולה בכרטיסי הברכה לשנה החדשה ששלחו שגריר מערב גרמניה וילהלם האס, משנהו ד"ר של דרנר פוק ושאר אנשי הסגל למכריהם הישראלים לרגל השנה החדשה. זהו הקטע הפותח.

„ברווז" חקלאי

בכנס 25 שנה לשה"ם – שירות ההדרכה והמקצוע של משרד החקלאות – שנערך בגן אורנים במסגרת תערוכת אגריטך 1986, העלה יגאל שר־שלום, מנהל שה"ם, זכרונות מימים עברו. בין היתר סיפר כי בשעתו נחתו להקות צרצרים על מטעי שקדים בנגב ואכלו את קליפות הגזעים שנקראו בשפה החקלאית „שומר". שר־שלום סיפר כי עודד קפלויק בתכניתו „לחקלאי" ב„קול ישראל" סיפר על האירוע והקריין הודיע בארוע כי „להקות צרצרים נחתו על מטעי שקדים בנגב ואכלו את השומר". תוך רגעים ספורים מעת שידור הידיעה החלו להגיע קריאות טלפוניות בהולות מכל רחבי הארץ והוא נשאל האם הלהקות אוכלות גם אנשים רגילים או רק שומרים.

חנה מאור

הצעירים רצים

קבוצה גדולה של מועמדים צעירים מתמודדת על הכניסה ללשכת מפלגת העבודה. בין הצעירים ה„רצים" למוסד ביצוע זה: עדי קידר – מזכיר הנוער העובד והוועדה המרכזית של ההסתדרות; אשר ברלשלגר – מזכיר ארגון עובדי קופת־חולים וחבר הנוער הפועל של ההסתדרות; יובל פרנקל – עוזרו האישי של ח"כ מיכה חריש; אהוד לביא – מזכיר המשמרת הצעירה בחיפה; מוטי קבלו – מזכיר מועצת פועלי בית־שאן; יוסף קרציק – עוזרו של שר הקליטה יעקב צור; אבי יחזקאל – מזכיר המשמרת הצעירה בתל־אביב; מירי בינשן – מזכירת המשמרת הצעירה בירושלים; אופיר פינס – עוזרו של ראש עליית הנוער אורי גורדון ואמנון לורד – עורך דין מירושלים. הבחירות, אגב, יתקיימו ב־8 באוקטובר.

חיים באור

מחפשת שידוך

רנה דאוסון, יהודיה אמריקאית בשנות ה־30 לחייה, הידועה באמריקה כבפילתה של השחקנית ג'ואן קולינס, הגיעה לארץ לחפש חתן. רנה, שהחליפה את קולינס במספר סצינות בסדרה „שושלת", הגיעה לישראל בעקבות ה־שדכנית הלנה וטוענת שהיא עושה זאת „בשביל ההורים".

„התקווה" בצרפת

חמישים מיליון צרפתים סיימו ביום רביעי יום צפייה בטלוויזיה כישראלים לכל דבר. ביצוע מרשים של „התקווה" על־ידי התזמורת הסימפונית של ירושלים ורשות השידור בנצחו של אורי סגל, התזמורת הקאמרית של נורמנדיה ומקהלת הרדיו הצרפתי סיים שידור ישיר של שלוש וחצי שעות בו הצדיעו אמנים, מוסיקאים ואנשי ציבור לפעולת מכון וייצמן ושיתוף הפעולה שלו עם מכון פסטר הצרפתי. שר התרבות הצרפתי פרנסואה ליאוטר, שר האוניברסיטאות אלן דווקה, נשיאת מועצת וייצמן־פסטר סימון וייל, הזמר איב מונטאן ושגריר ישראל עובדיה סופר ניצבו דום באודיטוריום העתיק של אוניברסיטת הסורבון משם שודרה התכנית. במהלך הערב הופיעו הזמרים לוציאנו פווארוטי ווילהלמינה פרננדז, הכנר שלמה מינץ, ילד הפלא בן השתים־עשרה עודד בן אריה, רקדני האופרה של פריז ורבים אחרים. המנחה שוחח גם עם מדענים צרפתים וישראלים, ביניהם נשיא מכון וייצמן אריה דבורצקי וליאו זקס. הצופים ששילמו בין 400 ל־1600 דולר תמורת הזכות להשתתף בתכנית, זכו בארוחת לילה וקינוח עם שחר בעוגה מיוחדת דמויית „לוח שחמט" – כשמה של התכנית. בכך נסתיים „שבוע מוסיקלי ישראלי בפריז". התזמורת הפילהרמונית בניצוחו של ליאונרד ברנשטיין נתנה שני קונצרטים ביום שני ושלישי וזכתה לתשואות ולביקורות נלהבות. אמצעי הבטחון שננקטו היו חמורים במיוחד, עקב גל הטרור שפשט לאחרונה על צרפת.

טנגו יוון־ישראל

נשיא ארגון התיירות הלאומי של יוון, קונסטנטין קריאזיס (מימין), המבקר כעת בארץ, פצח בריקוד עם אשת יחסי הציבור של מלון פלאזה בטבריה (משמאל), בו ערך מסיבת עתונאים. קריאזיס גילה כי ישראל ויוון מתכננות מסע פרסום נרחב בארה"ב בו ימכרו אטרקציות המדינות לתייר האמריקאי כעסקת חבילה. בפרוייקט המשותף תשקיע כל אחת משתי המדינות כמיליון דולר. כמו כן, בעת ביקורו המשוער של שר התיירות המצרי ביוון בינואר, תועלה בפניו הצעה יוונית־ישראלית להסכם תיירות משותף בין שלוש המדינות לנחיות אזרחיהן ולמשיכת תיירות חוץ. קריאזיס אף הבטיח כי סדרי הבטחון בנמל התעופה של אתונה שופרו.

שמעון וייס

צילום: ליאון מינטסר

תיאודורקיס בא

המחבר־מלחין יווני מיקיס תיאודורקיס נענה להזמנתה של הוועדה היוזמת להקמת „תנועה יהודית ערבית לסיום הכיבוש ולשלום ישראל פלשתין – ש.פ.י." וישתתף במפגש ידידות שייערך בשבת בבוקר באולם קולנוע „שביט" בחיפה. בהודעה של הוועדה היוזמת לקראת האירוע נמסר כי התנועה היא אל־מפלגתית, והצטרפות אליה היא על בסיס אישי וכי אין לה כל תכניות לרוץ לבחירות. בהזמנה המעוטרת ביונת־שלום לבנה הנישאת על כף יד מושטת כלפי מעלה, פרי יצירתו של האמן גרשון קניספל, מצויין כי את המפגש ינחו יוסף שילוח ומוחמד בכרי. נודע, כי עם פעילי התנועה נימנים כמה אישים מהאקדמיה הישראלית שאינם חברים במפלגה כלשהי וחלק מהחברים נימנים עם תנועת הר"ש ועם מפלגות מפ"ם ור"ץ, אולם כולם על בסיס אישי. נודע כי מיקיס תיאודורקיס לא יופיע בשירי מאבק במיפגש זה. במוצאי שבת אמור הזמר הנודע להופיע באמפיתיאטרון בקיסריה.

אריאלה ראובני

ח"כ רפי אדרי נפרד ממלך מרוקו חסן השני. נראה כי בנתיק שבידו היה קודם לכן שחר.

משפחות נפגעי תאונת הרכבת מחדשים את הדרישה לוועדת חקירה

„הימצאות ציוד החייאה ברכבת היה מאפשר להציל חיים אחרי התאונה בצומת הבונים"

קובע ד"ר שרגא וקסלר בעדות שמסר לשופט קמא, בדו"ח שנמסר לרה"מ

מאת נתן רועי

"הייתי הרופא הראשון שהגיע למקום האסון. מגובה תלולית מסי הרכבת נראו הגופות פזורות בין קרונים ושיחים לאורך כ־100 מטרים. בחרתי שביל עפר סמוך שישמש כנקודת איסוף מיפוי ומיון לנפגעים.

הוריתי כרופא בפני האזרחים והחיילים שהגיעו לאיזור והוריתי להתחיל להעביר את הנפגעים החיים אל אותו שביל עפר. יחדיו פסענו בין הילדים הוריתי את מי להעביר כאשר בשלב ראשון המתים השארו במקומם" – כך כותב ד"ר שרגא וקסלר בעדות מוגשת שלא פורסמה עד כה ומופיעה בדו"ח השופט עזרא קמא שהוגשה לראש הממשלה. ראש הממשלה מתכוון להביא את דו"ח השופט בפני הממשלה כדי שזו תאשר הקמת ועדת חקירה ממלכתית לאסון הרכבת.

הרופא ממשיך: "משרוכזו הנפגעים משני צידיו של שביל העפר מיינתי את הנפגעים והוריתי לחובשים שבקרב המתקהלים לבצע פעולות החייאה בסיסית הנשמה, מסג' לב, ניקוי דרכי אויר עליונות וסילוק קיא, קיבוע שברים וחבישת בתחבושות אישיות הסותרי הבגדים לחיפוש פגיעות נוספות". כל אותה עת לא היה שום ציוד רפואי ברשותנו. וכאן כבר המקום להעיד שאילו ברכבת היה ציוד החייאה מינימלי ניתן היה, כך אני מקווה, להציל נפשות נוספות".

"מקץ זמן שאיני זוכר אותו, אך על פי העיתונאים כ־15–20 דקות, הגיע האמבולנס הראשון ולאחרי כמה דקות השני. כל אחד מהאמבולנסים הביא עימו 2 ערכות לעירוי דם ואמבו־מסכה. בעזרת החובשים הנפלאים שבמקום והחובשים מטעם מגן דוד אדום והחובשת של כפר הבונים, ניסיתי להרכיב את העירויים. היתה זו פעולה קשה לביצוע באמצעות הערכות הרגילות. לילדים לא היו ורידים בולטים בשל גילם הצעיר והן בשל מצבם ולכן החדרתי את המחטים לוורידים בצורה עיוורת עם שהצלחה האירה לי פנים בדקירה שלישית או רביעית. אם היה ציוד לביצוע אינטרה־קאט ניתן היה לבצע עירוי לווריד תת־בריחי. בהמשך עם פטירת אחד הילדים פרקתי לו את העירוי והעברתיו לילד נוסף".

"אבקש להדגיש", אומר הרופא בהמשך מכתב־עדותו, "שמבחינתי כרופא היודע לסייע לנפגעים אך מנוע מלבצע זאת בשל העדר ציוד רפואי כל דקה נראתה כנצח ולכן אין בליבי כל ביקורת על זמן זה או אחר שלקח לצוות הרפואי זה או אחר להגיע למקום. אך ההרגשה שידי כבולות היתה קשה".

עדותו הקשה של הד"ר וקסלר היא רק אחת מהעדויות בדו"ח ועדת השופט עזרא קמא שהוקמה עקב תביעת ההורים, באמצעות עורך דינם שמואל צאנג, כדי לבדוק את האפשרות להקים ועדת חקירה ממלכתית לבדיקת האסון בצומת הבונים והתנהגות כל הנוגעים בשסח שהיו מעורבים בארוע עצמו.

משטרת ישראל החלה לחקור את האסון זמן רב יחסית לאחר הארוע.

צוות החקירה בניגוד לוועדת ליבנה לא האשים את הנהגת במות הילדים אלא את נהג הקטר שהיה אחראי למותם של הילדים. זו הסיבה שחוקרי הצוות המשטרתי המליצו להעמיד לדין את נהג הקטר.

בהמלצות של השופט קמא נכתבו דברים קשים ביותר והם דרישה לבדוק את כל הנהלים הנוגעים לדרכים בכלל ושמורות טבע בפרט. גם הרכבת מתבקשת לשפר דרכי פעילותה בתחומי הבטחון. התוקף להמלצות אלה ינתן רק על ידי ועדת חקירה ממשלתית שתיאלץ לחקור לא רק את הפרשה הספציפית אלא את נושא תאונות הדרכים בכללותו.

מסקנות מכבי האש מהשריפה בפניציה: זיק חשמלי או בדל סיגריה גרמו לאש

מאת יוסי ליבוביץ
סופר „דבר" בגליל המערבי

מכבי האש אינם מוציאים מכלל אפשרות שהשריפה בחוות המיכלים במפעל „פניציה" שבמפרץ חיפה נגרמה כתוצאה מבדל סיגריה שזרק נהג המיכלית או של אחד מעובדי המפעל – כך עולה מתוך סיכומים מוקדמים של שירותי הכבאות.

בחקירתו במשטרה סיפר נהג המיכלית אברהם סגל את גירסתו: „התנהגתי לכוון הראשי שמטעין את ששת המיכלים שבמפעל. כשהסתובבתי, הבחנתי שמכונית המשאבות במיכלית פורץ ענן גז. הושטתי את ידי כדי לסגור את הברז הראשי, אבל היד קפאה מצמצמת הגז (ועל ידו של הנהג נראית כוויה). עליתי למיכלית, התנעתי אותה וניסיתי לברוח, אבל החזיות מלפנים לא איפשרו לי. פתאום אירע ניצוץ חשמלי. ברחתי וצעקתי – תברחו כולם – ואח"כ נשמע הפיצוץ".

הממצאים של שירותי הכבאות מצביעים על כך שהפיצוץ אירע כאשר מקור ההצתה בא במגע עם הגז. באשר למקור קיימות מספר השערות: ניצוץ חשמלי כתוצאה מהפעלת המיכלית, כמו למשל הבזקה ממערכת ההצתה של המנוע, ניצוץ ממפסק או מנתיכים המותקנים על דופן מחסן השמנים, או עישון בקירבת מקום.

ראש שירותי הכבאות בחיפה משה הדרי אמר לסופר „דבר" כי אילו מיכל הגז שמשקלו שני טון שעף למרחק של 400 מטרים ופגע בבית מלאכה – היה עף למרחק של עוד עשרות מטרים בודדים ופוגע בחווה למיכלי גז שבקריית אתא – היה עלול להיות אסון כבד במפרץ חיפה.

„בנק המזרחי" הפסיד 7.5 מיליון דולאר ב־86 לעומת רווח של 4.1 מיליון ש"ח ב־85

מאת סופר „דבר"

„בנק המזרחי" פירסם אתמול דו"ח כספי למחצית שנת העסקים שהסתיימה ביוני 1986. הדוחות הצביעו על מעבר מרווח מתואם בסך 4.1 מיליון ש"ח במחצית הראשונה של 1985, להפסד מתואם בסך 7.5 מיליון דולאר. הדיווח זה הינו חריג במיוחד, זאת לאור הרווחים שהשיגו שלושת הבנקים הגדולים בהם נרשמה אמנם שחיקה ברווחים.

בדומה לשלושת הבנקים הגדולים (פועלים בל"ל ודיסקונט), תולה גם בנק המזרחי את קולר האשמה להפסדים ולשחיקה ברווחים ובהפסד של הבנק, במדיניות הכלכלית הננקטת על־ידי הממשלה, ובמצב המשק. לדעת מנהלי בנק המזרחי, הירידה בשיעורי האינפלציה במשק עקב המדיניות הכלכלית של הממשלה, גרמה לירידה בשיעורי הריבית בפעילות הבנקאית השקלית הלא־צמודה, דבר שגרם לירידה ניכרת ברווחים הפיננסיים שהיו לבנק בהשוואה לאלה שנרשמו בשנת 1985.

ירידה זו לא פיצתה את הבנק בגידול ברווחים בסעיפים אחרים במאזן. כמו כן מליץ הבנק על סכומי עמלות נמוכים שגובה הבנק בגין שירותים בנקאיים – שמחירם הוקפא על־ידי הממשלה מאז יולי 1985, גם המצב הכלכלי במשק והקשיים אליהם ניקלעו מספר לקוחות עיסקיים גדולים של הבנק, חייבו הפרשה לחובות מסופקים בסכומים משמעותיים אשר נגסו ברווחיות הבנק.

יצויין, כי הרווח של הבנק לאחר מיסים הסתכם ב־1.7 מיליון ש"ח. אולם ההפסד הגדול ניגרם עקב מדיניות חשבונאית לפיה מופחת עודף העלות שנוצר בגין השקעה במניות חברות בנות, והפסד בסך 7.5 מיליון ש"ח משקף אדכקר פער זה.

במהלך תקופת הדו"ח גייס הבנק באמצעות איגרות חוב סכום של 42.57 מיליון ש"ח. סכום זה גוייס באמצעות חברת משאבים המשמשת כזרוע ההנפקות של הבנק.

הלימודים יתחילו חצי שעה מאוחר מהרגיל

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

בימים אלה הוחל בביצוע תכנית משותפת של משרדי החינוך, התחבורה ומרכז השלטון המקומי לשינוי שעת פתיחת הלימודים מ־08.00 ל־08.30.

מספר עיריות באזור המרכז רעננה, הרצליה, רמת השרון, פתח תקוה וראשון לציון החליטו להצטרף לתכנית המאפשרת חיסכון של כ־40 אחוז מעלות ההסעות המסובסדות לבתי הספר היות שחברות התחבורה גובות מחיר נמוך יותר עבור הסעות המתבצעות אחרי השעה 08.00.

השינוי מעורר תרעומת מרובה בקרב האמהות היות ששינוי שעת פתיחת הלימודים מחייב אותן לשינוי סדר יומן. ילדים לאמהות עובדות נאלצים לצאת מהבית לבד היות שהרבה מקומות עבודה אינם מסכימים להתיר איחור של חצי שעה לאמהות אלה.

בכינוס שנערך השבוע בפתח תקוה טענו האמהות שהשינוי הוא „אנטי נשי", שאינו מתחשב בהן, ואם משנים את שעת הפתיחה צריך להגיע להסדר כולל בכל המשק שיאפשר להן להגיע מאוחר יותר למקומות עבודתן.

דובר מרכז השלטון המקומי רן בן כנען מסר, כי השינוי נעשה על דעת משרדי הממשלה ומשרד החינוך בכללם ויש בו כדי להבטיח את בטחונם של הילדים באשר הוא מקל על העומס בכבישים.

יו"ר אירגון ההורים יצחק עפרון מסר שלמרות אי הנוחות הוא מצדיק את השינוי באשר בדרך זו נחסכים תקציבי עתק למדינה הודות לפער שיש בין עלות הנסיעות לפני השעה 08.00 ולאחריה.

אתיופים סיימו בהצטיינות בית ספר יסודי

עשרים ושלושה צעירים אתיופים קיבלו אתמול תעודות סיום בית ספר יסודי, יחד עם תעודה המסמיכה אותם כבעלי מקצוע. הצעירים סיימו את לימודיהם בשנה אחת, למרות שבתוכנית המקורית הוקצבו לכך שנתיים. ראש מינהל הסטודנטים, ארנון מנטבר, המטפל בלימודיהם של האתיופים מסר כי הם הצטיינו מאד בלימודיהם, ואת השנה שנותרה ינצלו ללימודים ברמה גבוהה יותר.

אתמול קיבלו האתיופים את תעודות הגמר בטכס חגיגי במוסד "אתים" בכפר סבא.

כאלף סטודנטים אתיופיים לומדים בפרויקט המיוחד הזה של "מינהל הסטודנטים", בכשלושים מוסדות חינוך ברחבי הארץ. כשלוש מאות לומדים במסגרת קדם אקדמאית.

הורים בשלומי: כופים עלינו לשלוח הילדים לגן דתי

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

ועד ההורים החילונים בעיירה שלומי השבית שלשום את הלימודים במוסדות החינוך הממלכתיים־כלליים שבעיירה במחאה על, שהרשות המקומית ומשרד החינוך מסרבים לאשר פתיחת גן־טרום־חובה חילוני במקום, אף שמספר הילדים במקום מצדיק פתיחת גן כזה ובכך כופים על ההורים לשלוח את הילדים לגן דתי.

„אין לנו דבר נגד דתיים, אבל גם לנו מגיע לחנך את ילדינו לפי השקפת העולם שלנו. אנחנו נגן על זכותנו זו עד הסוף", אמר דובר ההורים אלברט פרץ.

„אנחנו לא מוכנים לבלבל את עולמם של הילדים עם מנהגים כמו חבישת כיפה, לבישת ציצית ואמירת תפילות, שאינם נהוגים בביתנו", הוסיף הדובר קובי לנגלבן.

רב העיירה שמואל בן יוסף פרסם גילוי דעת המצדד בהורים החילונים. „אם יש ציבור הורים המעוניין בחינוך ממלכתי לבניו – דרישותיו מוצדקות. חבל שמציגים את דרישותיכם כעימות עם הציבור הדתי", כתב הרב להורים.

ראש מועצת שלומי יהודה לנקרי מסר בתגובה כי הוא תומך בדרישת ההורים החילוניים לפתיחת גן לעצמם אולם עדיין לא קיבל את תשובת משרד החינוך בעניין זה. „יש הקושרים את השביתה שערכו ההורים במשבר בין חילוניים לדתיים בשלומי, אין לכך שחר".

את תגובת מנהל מחוז צפון במשרד החינוך יוסי לוי לא ניתן היה להשיג.

שיתוף פעולה יהודי ערבי לפיתוח הגליל

מאת מוחמד חלילה, סופר „דבר"

הרשויות המקומיות הערביות והיהודיות שבאיזור הר תבור החליטו להקים יחד מפעלים כלכליים משותפים שמטרתם להבטיח פרנסה ותעסוקה לתושבי האיזור.

זאת אמר מיכה גולדמן ראש מועצת כפר תבור שהוא ושכניו מערב אל שיבלי ומדבוריה יוזמים הקמתו של תאגיד ערים משותף. מיכה גולדמן אמר שמדובר בהקמת איגוד ערים שייקרא „אגד ערים סובב הר תבור", לפיתוח התיירות לרגלי התבור. הפרוייקט יכלול רכבל, בית מלון, חנויות והיפר שוק. פרוייקט זה, אמר גולדמן יתן הכנסה כלכלית לתושבי האיזור הערבים והיהודים לרווחת כלל התושבים בגליל. המימון לביצוע הפרוייקט יבוא מהתושבים עצמם שאמורים להשקיע במפעלים, ומהחברות שירצו להשתלב בפרוייקט, זאת בנוסף לסיוע של משרד התיירות. לסופר „דבר" נודע שאיגוד הערים המוצע יכלול את הישובים: כפר תבור, הכפר הבדווי שיבלי הכפר הצ'רקסי כמה, יבנאל, דבוריה ונצרת עילית.

„הילה" מערכת אוויוניקה חדשה למסוקים

חברת „אלביט" תיכננה ופיתחה חליפת אוויוניקה מיוחדת למסוקים – „הילה" – המספקת תשובות ייחודיות ויעילות לאתגרים שמולם ניצב היום המסוק בשדה הקרב. על מנת להשיג את יעדי המשימה, דרושות למסוק תכונות המאפשרות לו טיסה מהירה ובטוחה בגבהים נמוכים ביום ובלילה. עד היום לא נוצל הפוטנציאל המלא של המסוק, עקב אוויוניקה מיושנת ותא טייס המתוכנן בחוסר יעילות.

„הילה" משלבת שלושה מרכיבים עיקריים יחדיו – ראייה ותפישה, ניווט ובסיס נתונים. פעולה משולבת של שלושה מרכיבים אלה מאפשרת השגת ביצועים טובים יותר מאשר פעולה של כל אחד מהם בנפרד.

תצוגה עילית המוקרנת למשקפת ראיית לילה, מציגה לטייס מידע חיוני המשולב בתמונת הנוף החיצוני ומונעת ממנו את הצורך להסתכל בלוח המכשירים.

יש מתעניינים בהתפלה בשיטת מוסינזון

מאת ארנון מגן, סופר „דבר"

שתי ערים בארה"ב, ניו־יורק ומיאמי ביץ', גילו לאחרונה עניין בהמצאתו של יגאל מוסינזון להתפלת מי ים בשיטת האוסמוזה ההפוכה, באמצעות „כלובים" שישקעו בעומק הים.

הסופר הממציא שמע על כך בימים אלה מפי שגריר ארה"ב בישראל תומס פיקרינג. בשיחה בשגרירות נכחו גם הנספח המדעי מר ברדוק ומפקד חיל האוויר לשעבר אלוף (מיל.) מוטי הוד, המייצג את חברת „הידרוטופ" האמריקאית בישראל.

בשיחה סוכם, ששגרירות ארה"ב תנסה „לשדך" את יגאל מוסינזון עם חברה הנדסית אמריקאית גדולה וכי הוא יקבל מארה"ב את מפות עומק הים באזורים הסמוכים לשתי ערים אלה.

ביום ראשון – תרגיל הג"א

ביום ראשון, 28 בספטמבר, החל מהשעה 8 בערב, יהיה תרגיל הג"א במרחב העיר לוד ובמרחב נמל־התעופה בן־גוריון.

במהלך התרגיל יופעלו כוחות מגן־דוד אדום, משטרת ישראל וצה"ל.

הרקדנית בת ה־13 ג'ניפר הייל מסאן־אנג'לו צולמה כאן בעודה מגלה על בשרה מהו הפחד שחשה רקדנית המונפת באוויר לראשונה בחייה בזרועותיו של רקדן. ג'ניפר עורכת יחד עם צוות להקת המחול של סאן־אנג'לו חזרות לקראת הפקת באלט „אגם הברבורים", שהצגת הבכורה שלה תיערך באולם העיר השבוע. (צילום: א.פ)

שמועות בדמשק: רפעת אסד עתיד לחזור לסוריה בקרוב

דורש סילוק כנופיית חדאם ושינויי מדיניות שונים

אתונה (עימ). – בדמשק נפוצו שמועות על שובו הקרוב של אחיו של הנשיא רפעת אסאד לדמשק, העיתון „אלגשרה" המופיע באתונה ואשר מסר על כך, ציין כי עד כה היתנה רפעת את שובו בסילוקו של עבד אל חלים חדאם הבטחוניתו מהשלטון.

חוגים המקורבים לרפעת אסאד מסרו לעיתון „אלנשרה", כי הוא עתיד למלא „תפקיד חשוב" בזירות סוריה ולבנון. לרפעת יחסים טובים עם אישים לבנונים רבים, שלא לדבר על יחסיו המצויינים עם גורמים נוצריים, החל מאמין ג'מייל וכמיל שמעון וכלה בסליימאן פרנג'יה.

אותם חוגים גם מצביעים על קשריו של רפעת אסאד עם כמה מבכירי אש"ף הבכירים לטובת העבודה כנקט בשאלת הפילוג והמצור על טריפולי, הדגיש שוב בצורך לשמור על אש"ף חזק ומלוכד, בראש ובראשונה לטובת סוריה עצמה.

לדברי המקורות הללו מתנה רפעת את שובו לדמשק בכינונו הממסד המפלגתי והצבאי „בכמה גורמים מפוקפקים", כלשונו, ובראשם עבד אל חלים חדאם, מוסטפה טלאס וחכמת אלשהאבי, וכן רשימת „העליים" הכוללים את עלי דובא, עלי חידר, עלי חסיין, עלי אצלאן ושאר בני העדה המתנגדים לו בגלוי ולאחיו הנשיא בסתר, לדבריו.

כן דורש רפעת, לדברי מקורביו, לעיין מחדש במטרותיה ובדרכיה של המדיניות הסורית בלבנון ולשים קץ לפעולותיהם של „חדאם וכנופייתו" בזירה הלבנונית, וביחוד לפעולותיו של ע'אזי כנעאן, ראש מנגנון המודיעין הסורי בלבנון, שלדברי רפעת הוא האחראי הישיר לטבח חמת ולטבח המחנות הפלסטיניים בלבנון.

דורש רשורש במדיניות בלבנון

עוד מציינים המקורות הלבנוניים, כי לרפעת אסאד עמדה מוצהרת ביחס לאש"ף ולאחדותו, ולדבריו עשה המשטר הסורי „טעות רבתי" בעודדו את הפילוג בקרב „פלגי ההתנגדות" וביחוד בתנועת פת"ח.

גם בנושא מלחמת עיראק־איראן חלוק רפעת על המשטר הסורי. בליבייה דורש רפעת אסאד „לנקוט גישה אנטי־ראשית זאת", כתנאי לשובו לדמשק.

המקורות יודעים לספר עוד, כי רפעת אסאד עתיד למלא תפקיד חשוב הסוב, שמהותו תתגלה בימים הקרובים, הם מציינים, כי באווירה הרווחה הסורית בדמשק בגלל המשברים בתחומי הכלכלה, הצבא והפוליטיקה, מהלכות שמועות על שובו הקרוב של רפעת אסאד למילוי תפקידו, ועל כך שהיה אמור לשוב עוד לפני החגים לרגל נישואי בתו עם בנו של גנרל שפיק פיאץ', מפקד דיוויזיה לשעבר והאחד מאנשי המפתח בפיקוד הסורי. למרות זאת, לא שב רפעת לדמשק כידוע.

הסיבה לכך, לדברי המקורות, היא כי מתנגדיו של רפעת איימו לצאת נגדו בכוח הזרוע אם ישוב, והם אף נקטו צעדים צבאיים למיגור כוונתם: בין היתר, סילקו כמה מתומכיו וחסידיו של רפעת מן הממסד הצבאי והמפלגתי והקימו סיומם של קורסי קצינים חדשים, שעליהם הוטלו תפקידי פיקוד במרכזים רגישים בייחוד בחילות האויר, המודיעין, הכוחות המיוחדים והמשמר הרפובליקאי, שהועמד תחת פיקוח המהנדס באסל חאפז אלאסד, מהמתנגדים המובהקים לשובו של דוד רפעת.

בטאון מצרי: מצרים היא מגינת העניין הפלשתיני; עדיף מגע גלוי עם ישראל

קאהיר (עימ). – מצרים שוקדת על העניין הפלסטיני יותר מאשר כל מדינה ערבית – כך טוען בטאון מצרי בפולמוס שניהל עורכו הראשי עם מדינה ראש לוב, שהקפה, בחריפות, את הכוכי מבארק על פגישתו עם שמעון פרס.

סמיר רג'ב, עורכו הראשי של העיתון „אלמסאא", יצא נגד טענות אסד וקדאפי בעקבות מפגש מבארק־פרס, כי מצרים שבה ובגדה בעניין הערבי.

„כי באיזה עניין בגדה מצרים" – תוהה בעל המאמר – „בשעה שהיא שוקדת לשמור על העניין הפלסטיני יותר מכל מדינות ערב, ובשעה שהיא חותרת להשכנת שלום צודק וכולל לכל עמי האיזור"

„האם שכחה מפלגת ה„בעת" הסורית, כי במשך 13 שנה היא לא נקטה שום צעד שיבטא את נחישותה לשחרר את אדמתה הכבושה בגולן?"

במה שנוגע לקד'אפי אמר רג'ב, הרי הוא תמך באש"ף רק באמצעות קנוניות ומרמה.

בעל המאמר הביע צערו, כי בתגובה להתקפה דומה שניהלו אותם צדדים ערבים נגד מלך מרוקו לאחר שנועד עם פרס, הוא פנה למדיניות של שתיקה, לאחר שלא הצליח לשכנעם, בצידוקיו הרבים, כאילו ביצע פשע נגד זכויותיהם.

„אף אותם גורמים בתוך מצרים שנגררים אחר צדדים ערביים אלה החלו להשמיע צווחותיהם האווליות, תוך, התעלמות מכך שהעם המצרי עושה רק מה שהוא מאמין בו, ושהוא בחר בדרך הוכות השלום", כתב עורך „אלמסאא".

מצרים, אומר סמיר רג'ב, נועדה עם פרס מתוך בטחון בעקרונותיה, ובאופן זה הרחיקה עצמה מנקיטת הדרך שנקטו אי־אלה מדינות ערביות אחרות, „שמקיימות מגעים עם הישראלים בסתר".

„מבצע קשת" לסיוע לרעבי דרום סודאן עלול להיכשל

הארטום (א.ב.). – ממשלת סודאן הודיעה אתמול על התנגדותה להחיש סיוע במזון ובתרופות לתושבים הנזקקים של דרום סודאן, בגלל מה שכינתה בשם „האיום המתמשך מצד המורדים באיזור זה".

הנציג הממשלתי העליון לעניני פליטים בסודאן כמיל שאוקי אמר, כי הממשלה פסלה הן את וואו – עיר שבשליטת הממשלה, שלפי הדיווחים מתרכזים בה כעת אלפי פליטים גוועים ברעב – הן את העיר יירול, שבידי המורדים, כמשמש כאתרי נחיתה למטוסים האמורים לשאת סיוע לגוועים.

שאוקי הודיע, כי בידו איגרת המודיעה למארגני מבצע ההצלה – המכונה „מבצע קשת" – כי „אין אפשרות להנחית מטוסים ביירול, מפני המבצעים הצבאיים המתנהלים באיזור זה עתה, ואי־אפשר להנחית סיוע בוואו, משום ששדה התעופה שם עודנו סגור".

שאוקי אמר לכתבים עוד: „שום ממשלה המכבדת את עצמה אינה יכולה לומר 'נרשה לכם לנחות באיזור שבו מתנהלים קרבות, או במקום ששדה התעופה אינו פועל'".

יצויין, כי „צבא השחרור העממי" של מורדי סודאן כבר איים ליירט כל מטוס סיוע של „מבצע קשת" שינחת ביירול, כפי שכבר עשה למטוס של נתיבי האויר הסודאניים ב־16 באוגוסט.

באותה תקרית ניספו 60 בני־אדם, וממשלת סודאן נאלצה לסגור את כל שדות התעופה בדרום המדינה ולהשעות את תנועת המטוסים האזרחיים לשם. הממשלה אמנם פתחה מחדש את שדות התעופה במאלאקאל, שם יורדים מטוסים האמור, ובג'ובה. אולם הודיעה כי אין בידיה לערוב לבטחון מטוסי הסיוע לפליטים הנוחתים שם.

מארגני „מבצע קשת" עיבדו קודם נוסחת הסכם עם כוחות המורדים, לפיה יתחילו בהנחתת סיוע לרעבים ביירול, וימשיכו אחר כך בוואו, תמורת הבטחה שלא יאונה כל רע למטוסי הסיוע.

בראיון שנעשה עימו אתמול בחארטום חזר שאוקי על הצעת ממשלתו – שגם שודרה מוקדם יותר אתמול ברדיו המקומי – כי מארגני מבצע ההצלה לפליטים ישתמשו במשאיות במקום במטוסים וישגרו מזון ותרופות לעיר וואו, הנצורה בידי „צבא השחרור הסודאני" של המורדים מזה יותר מחודש. שאוקי גם אמר, כי על „אנשי מבצע קשת" לנסות להטיס סיוע לערי הדרום ששדות התעופה שלהן פתוחים.

אולם, המורדים הנושאים ונותנים עם מארגני מבצע ההצלה עומדים על דעתם, כי הערים הקטנות והאזורים החקלאיים שבשליטתם זקוקים באורח נואש לסיוע, הרבה יותר מבאזורים שבידי הממשלה.

המבצע תקוע בין שמים וארץ

קצין המידע של תוכנית סיוע התירום של האו"ם בסודאן ביוהנה בוארדן, אמר אתמול לכתבים, כי החלטת הממשלה להטיל וטו על הטיסות ליירול ולוואו „מותירה את „מבצע קשת" תלוי בין שמים וארץ. אם נכוון את מטוסי הסיוע לשדה התעופה מאלאקאל, כהצעת הממשלה הסודאנית, הבטיחו המורדים שיירטו כל מטוס שינסה להגיע לשם. אנחנו תקועים."

מנהל תוכנית סיוע המזון הבינלאומית בסודאן סטפאן דה מיסטורה הודיע, עם זאת, כי מטוס התובלה שנועד להטיס את הסיוע לרעבים, שנוכר מחברת תעופה אינדונזית, יובא לחארטום בכל זאת, חרף הוטו הממשלתי.

סי.בי.אס.: אחד מאחייני נשיא מקסיקו מבריח סמים

ואשינגטון (ע"צ). – אחיין של נשיא מקסיקו מיגל דה לה מאדריד, ארמנדו דה לה מאדריד עוסק בהברחת קוקאין – כך מסרה אמש רשת הטלוויזיה האמריקאית „סי.בי.אס".

הרשת מסרה, כי החוקרים האמריקאים השתכנעו, כי ארמנדו דה לה מאדריד עוסק בסחר סמים, לאחר שחקרו אחד מעוזריו לשעבר, מיגל קורמיס שמו.

קורמיס, שרואיין ברשת הטלוויזיה, אמר כי ראה פעמים רבות את אחיינו של הנשיא בחוזו מרחבי אמריקה הלאטינית עם מזוודות גדולות ששימשו, לדבריו, להובלת קוקאין.

קורמיס הוסיף, כי בתור אחיין הנשיא, מעולם לא הוטרד ארמנדו דה לה מאדריד על ידי שלטונות המכס.

ההאשמות שלעיל הושמעו חודשים ספורים לאחר שחברי קונגרס אמריקאים טענו, כי מושל מחוז במקסיקו היה מעורב במישרין בהפקת סמים.

עוזר שר החוץ האמריקאי אליוט אברמס אמר, מצידו, כי בקרב הממונים על המאבק נגד הסמים במקסיקו כה נפוצה השחיתות, עד כי „בקרוב יהיה מאוחר מדי לתקן את המעוות".

הבולשת הפדראלית של ארה"ב מסרה אתמול בוואשינגטון, כי שלשום ואתמול נעצרו שבעה מאזרחי ניגריה באיזור ואשינגטון בעוון סחר הרואין, שאותו הבריחו לארה"ב מוסתר בפסלוני עץ.

הבולשת מסרה, כי הסוחרים שבהם מדובר היו אחראים להפצת הרואין טהור בוואשינגטון ובסביבותיה, בשווי של מיליון דולר לחודש.

כ־263 אלף איש בדר' קוריאה נעצרו לקראת משחקי אסיה

סיאול („רויטר" עת"ם). – דרום קוריאה עצרה 263,564 אנשים החשודים כעבריינים – הווה אומר, אחד מבין כל 150 תושבים במדינה – במסע שנועד להגביר את הבטחון לרגל משחקי אסיה המתנהלים עתה בסיאול, כך מסרה אתמול המשטרה הדרום־קוריאנית.

בין אלה שנעצרו בשלושת החודשים שלפני היפתח תחרויות הספורט היו אנשים החשודים ברצח, באונס, בשוד, בכייסות ובזימה.

השלטונות הגישו כתבי אישום נגד 48,000 מהם, גזרו מאסר של ימים ספורים ל־76,000 וחקרו ביסודיות 16,000.

השלטונות הדרום־קוריאניים חוששים מאוד מפני פיגועים במהלך משחקי אסיה, לאחר הפיצוץ שהיה ב־14 בספטמבר בנמל התעופה של סיאול, שבו נהרגו חמישה אנשים ונפצעו יותר משלושים.

האו: ברה"מ משנה את עמדותיה ביחס לטרור

מרכז האו"ם (רויטר ועתי"ם). – שר החוץ הבריטי סר ג'פרי האו אמר אתמול, כי ברה"מ משנה את עמדתה בנוגע לטרור. הוא ציין, כי נושא זה הוא אחד מאלה שנדונו בפגישה שקיים ביום ג' עם עמיתו הסובייטי אדוארד שוורדנאדזה.

בהופיעו במסיבת עיתונאים הטעים האו, כי עמד על השינוי שחל לדעתו בעמדה הסובייטית בשאלת הטרור והוסיף, כי שינוי זה מתגבש, כך הוא סבור, מזה זמן מה.

כתגובה לדבריו, הזכיר שר החוץ הבריטי את הודעת סוכנות הידיעות הסובייטית „טאס", כאשר נעשה לאחרונה נסיון להשתלט על מטוס של חברת התעופה האמריקאית „פאן אמריקאן" בקראצ'י.

סוכנות הידיעות הרשמית של ברה"מ אמרה אז, כי חייבים לנקוט שיטות יעילות כדי למנוע טרור בינלאומי וזאת מן הראוי שיעשה תוך שיתוף פעולה עם מדינות אחרות.

העובדה שבמהלך השנה שעברה נחטפו בני ערובה סובייטים בלבנון מוכיחה אף היא, לדברי סר האו, את העניין המשותף שיש לכל המדינות במאמצים להתמודד לא רק עם סיבות הטרור, אלא גם לגבש שיטות כדי לטפל בתופעה זאת.

„לכן, קבענו שיחות שייערכו עם נציגי ברה"מ בנושא כללי זה", הטעים השר הבריטי, בציינו כי הנושא התעורר לראשונה כאשר ביקר שווארדנאדזה בלונדון, בחודש יולי.

„זה חידוש... הכלול בסדרה הדיון בין שתי המדינות שלנו, ויהיה עלינו לראות אם יש מקום לשיתוף פעולה", אמר האו. הוא הוסיף, כי השיחות הבריטיות־סובייטיות ייערכו בדרג של מומחים.

בתשובה לשאלה נוספת אמר שר החוץ, כי גם מדינות מערביות אחרות הבחינו בסימנים בולטים יותר ויותר, המעידים על כך „שברה"מ מעוניינת בכנות בפעולה משותפת בשאלת הטרור".

„בילד": דנילוף ישוחרר בעסקת־חליפין בנובמבר

בון („רויטר", עתי"ם). – העיתונאי האמריקאי ניקולאס דנילוף, שהואשם בברה"מ בריגול, עשוי להשתחרר במסגרת עסקת־חליפין גדולה בין המזרח למערב בחודש נובמבר, על כך מסר אתמול היומון המערב־גרמני בעל התפוצה ההמונית „בילד".

לדברי העיתון, ייכלל בעיסקה הפקיד הסובייטי גנאדי זאכארוב, והיא תיערך על גשר גליניקה שבברלין.

כזכור, הוחלפו על גשר זה, המפריד בין ברלין המערבית והמזרחית בחודש פברואר אסירים מן המזרח והמערב, וביניהם נכלל גם אנטולי שצ'ראנסקי. „בילד" ידע מראש גם על חליפין אלה.

עוד יודע העיתון לספר, כי העיסקה תיערך לפני ועידת פסגה סובייטית־אמריקאית, הצפוייה בחודשים נובמבר או דצמבר.

יצויין, כי העיתון „בילד" ידוע כבעל קשרים טובים ביותר בחוגי המודיעין.

לדברי העיתון, ייכללו בעיסקה גם שני מרגלים סובייטים הכלואים בארה"ב, שלושה לוחמים סובייטיים לזכויות האדם, כמה סוכני מודיעין מערב גרמניים הכלואים במזרח וגם לותר ארזוין לרצה, מי שהיה פקיד במשרד ההגנה של גרמניה המערבית, שנידון ל־12 שנות מאסר ב־1979 באשמת העברת חומר סודי לברלין המזרחית.

אתמול דיווח „וואשינגטון פוסט", כי ברה"מ הציעה לשחרר את דנילוף, כנראה ללא משפט, אם תשנה ארה"ב את החלטתה בעניין גירוש 25 פקידים במשלחת הסובייטית באו"ם.

קארפוב וקאספארוב בתיקו; ההמשך היום

לנינגראד (א.פ.). – אלוף העולם לשעבר בשחמט אנאטולי קארפוב הגיע לשוויון נקודות עם האלוף הנוכחי גארי קאספארוב בהתמודדות ביניהם, כאשר רשם אתמול ניצחון שלישי ברציפות, לאחר שקאספארוב נכנע במשחק ה־19, שאותו דחה, בלי להמשיך כלל.

לקארפוב ולקאספארוב יש עתה 9.5 נקודות, אולם לקאספארוב עדיין שמור יתרון מה, משום שישמור על כתר אלוף העולם גם אם תסתיים התחרות – המונה 24 משחקים בסך הכל – בתיקו של 12 נקודות.

אולם, שחמטאים רבי־אמנים העוקבים אחרי המשחקים בלנינגרד אמרו אתמול, כי להערכתם, קאספארוב בן ה־23 „שרוי עתה על סף תבוסה פסיכולוגית", אחרי שיריבו המיומן הביסו שלוש פעמים רצופות.

רב־האמן הסובייטי אדוארד גורפלד הטעים, כי „קאספארוב מעולם לא הפסיד שלושה משחקים רצופים קודם לכן בקאריירה שלו".

המשחק ה־19 נדחה ביום ד' בלילה וקארפוב טמן אז במעטפה את מהלכו הבא, ה־41 במספר, בכלים הלבנים. משנתגלה אתמול, התברר כי המהלך היה הסעת המלך לג־4.

פחות משעתיים לפני מועד התחדשות המשחק, קיבל השופט הראשי מכתב מיועצו של קאספארוב, רב־האמן הבינלאומי אלכסנדר ניקיטין, ובו אישור הודעה על המשך המשחק.

מומחים בלנינגרד אמרו כי המצב שבין קארפוב וקאספארוב עתה דומה בהתחרות אליפות העולם בין קארפוב לעריק הסובייטי ויקטור קורצ'נוי בפיליפינים ב־1978.

תומכיו של קאספארוב מקווים, כי יצליח לנצח במשחק ה־20, שיתחיל היום, שבו הוא משחק בכלים הלבנים. אולם, מומחה השחמט הקובאני המפורסם פראנק גוריאל העריך אתמול, כי לקארפוב 60 אחוזי סיכוי לנצח, בזכות הגורם הפסיכולוגי לצידו.

דוגמן מציג לראווה את גלימת הכמורה התפורה משי שקוף למחצה שהוכנה במיוחד בידי מעצב האופנה הצרפתי ז'אן־שארל קאסטל־באז'אק, לפי הזמנתו של הארכיבישוף הפאריסאי, שביקש לעדכן את מראה גלימות הכמורה, המפגרות מאוד אחרי האופנה. (צילום: א.פ)

כבוד שלאחר המוות למלחין דימיטרי שוסטקוביץ' בברה"מ

מוסקווה (רויט"ר, עתי"ם). – עיתוני ברה"מ חלקו אתמול כבוד למלחין המנוח דימיטרי שוסטקוביץ', ביום השנה ה־80 להולדתו.

בטאון המפלגה הקומוניסטית „פראבדה", שבעבר הוקיע את המוסיקה שלו כגסה, פרימיטיבית וולגארית, העלה אתמול את זכר שוסטאקוביץ' על נס ותאר אותו, כ„פאר המוסיקה הרוסית".

בלי להזכיר את השמצתו, השפלתו וסבלו בימי סטאלין, כתב העיתון, כי הוא „יצא משחר מבוזינה רוחנית ונולד מחדש מבוזינה מטרית במבחן הגורל וההסטוריה".

שוסטאקוביץ', הנחשב על ידי רבים אחד מגדולי המוסיקה של המאה ה־20, זכה לכיבודים ממשלתיים סובייטים עליונים לפני שמת, ב־1975.

אולם, במהלך חייו הותקף סבל דימיטרי שוסטאקוביץ' לעתים תכופות רדיפות מידי השלטונות, החל ב־1936, כאשר האופרה שלו „ליידי מאקבת ממחוז מצ'נסק" הוקעה על ידי פראבדה כ„תוהו ובוהו של מוסיקה צרמנית וולגארית".

דברי שבח על שוסטאקוביץ' פורסמו אתמול בהבלטה יתרה בכל העיתונים הסובייטיים העיקריים, כולל בטאון הצבא „הכוכב האדום" ובטאון האיגודים המקצועיים „טרוד".

באף אחד מן העיתונים לא הוזכר בנו של המלחין, מקסים שוסטאקוביץ', מנצח שערק למערב ב־1981.

12 איש העבירו גופת המת ששקל 350 ק"ג להר מנוחה

האראריה (ע"צ). – המשטרה בעיר הקטנה קארומה שבזימבבווה נאלצה להעביר לקבר מתים בעיר הבירה הארארה גופה שלא הצליחו להכניסה למקרר חדר המתים המקומי, משום שמשקלו של המת, ויליאם אדם שמו, היה 350 קילו.

העיתון „הארולד" מסר אתמול, כי היה צורך ב־12 גברים כדי להעביר את גופתו של אדם, שמת ביום שלישי מהתקף לב, בגיל 60.

ויליאם אדם, ממוצא דרום אפריקאי, חי ב־17 השנים האחרונות בחדר בבית מלון שממנו לא יצא כלל לאור היום, כדי שלא ישימוהו ללעג. הוא עבר בשעות הלילה בברכייה הסלפתית של קארומה.

מנת דם חיים לאדם

זכרו
תרומת דם אחת
מקצה ביממה דם עבור
למטופל? ...

לתרומת דם
פנה לסניף
מגן דוד אדום הקרוב.

זמני הדלקת נרות
פרשת השבוע
כ"ג באלול תשמ"ו – פרשת נצבים וילך
זמני הדלקת נרות

ע"ש		מוצ"ש	
ירושלים	4.56	ירושלים	6.06
תל־אביב	5.14	תל־אביב	6.04
חיפה	5.06	חיפה	6.07

לכל בית ישראל

שנה טובה ומבורכת

צנורות המזרח התיכון בע"מ
ההנהלה
והמפעלים בעכו ובצריפין

לשכת נשיא המדינה

בית פתוח במשכן הנשיא

ביום שני י"ז בתשרי התשמ"ז, ב' דחול המועד סוכות (20.10.86) יהיה משכן נשיאי ישראל פתוח לקהל המבקרים.

שעות הביקור משעה 10.00 לפנה"צ עד 13.00 בצהרים.

בכניסה יתבקש הקהל להציג תעודת זהות או דרכון.

המבקרים מתבקשים לא להביא עמם תיקים, חבילות, או כלי נשק. קבוצות מאורגנות מתבקשות לתאם מראש את הביקור בטלפון 02-668231 שלוחה מס' 14.

חניית רכב: במגרשי החניה של תיאטרון ירושלים רחוב שופן.

שערי המשכן ייסגרו בשעה 13.00 בצהריים בדיוק.

לחבר **מירקין שמואל**
ליום הולדת 85

ולחבר **טורבוביץ יעקב**
בהגיעו לגבורות
הרבה ברכות עד 120

ארגון גימלאי בנין
סניף תל־אביב
הועד

לחברת „תעל"
משתתפים בשמחתכם
במלאות 40 שנה למפעלכם

מאחלים
„קלת אפיקים"
תעשיות לבידים כוכבית
סיבית כוכבית מוצרים דקורטיביים
ומוצרי עץ

קרן קיימת לישראל
מכרז 29/86
לבצוע עבודות אספלט במצפה רמון

תיקון

במכרז שפורסם בנדון ביום 24.9.86 נפלה טעות במועד הסיור לעבודה הנ"ל. הסיור יתקיים ביום שני 29.9.86 בשעה 11 ליד בית המועצה במצפה רמון ולא כפי שפורסם

אגא מנע אש ביערות

לקבוץ חולתה
ברכותינו הלבביות
לחגכם
כה לחי

חרושת דפנה
וקבוץ דפנה

עיריית כרמיאל
מכרז מס. 10/86
השכרת משרדים במבנה המבנים?

עיריית כרמיאל מכריזה על קבלת הצעות להשכרת המשרדים הנ"ל.

הסדרים, פרטים, תנאי המכרז ומסמכי הצעות מחירים ניתן לקבל במשרדי מהנדס העיר בשעות העבודה הרגילות תמורת תשלום של 100 ש"ח שלא יוחזר.

את ההצעות יש להגיש במעטפה סגורה עליה יצויין מספר המכרז. המעטפה ניתנת עם חומר המכרז.

החומר יוחזר לעיריה בדואר רשום או יובא ישירות למזכירות העיריה, יוחתם שם ויוכנס לתיבת המכרזים בעיריה.

החזרת החומר עד תאריך 6.10.86 על גבי ההצעות לצרף ערבות בנקאית או שיק בנקאי בגובה 250 ש"ח לכל משרד לתקופה של 90 יום.

אין העיריה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

ברוך ונגר, ראש העיר

לחברנו **יהושע כץ**
מזכיר מועצת פועלי עכו

איחולי הצלחה
עם התמנותך כחבר במועצת המנהלים של „כור"
כה לחי!

צנורות המזרח התיכון בע"מ
יו"ד מועצת המנהלים
מנכ"ל החברה
ההנהלה ועובדי מפעלי עכו וצריפין

סקר מכון סמית מיוחד ל„דבר"

כלכלית, מרוצים

מאת חנוך ורפי סמית

71 אחוז מהציבור בדעה, כי „הממשלה בדרך הנכונה לפתרון הבעיות הכלכליות של המדינה". 79 אחוז סבורים שהצליחה במלחמה נגד האינפלציה, ובכך הגיעה הערכה החיובית של הציבור לטיפול הממשלה בבעיות הכלכלה לשיאים חדשים.

עם זאת, עדיין קיימים חששות לגבי העתיד, והרוב הציבור סבור שאם יוסר הפיקוח מכל המחירים, תתחדש האינפלציה.

ממצאים אלה עולים מסקר דעת־קהל שערך מכון סמית בשליש הראשון של חודש זה, בקרב 1227 אנשים שהם מידגם מייצג של האוכלוסיה היהודית הבוגרת.

43 אחוז חשבו בספטמבר, כי „המיתון מגיע לסופו ובקרוב תהיה צמיחה כלכלית". זה גידול של שני אחוזים לעומת חודש מאי. השיפור באווירה מוצא גם ביטויים נוספים: בסקר מאי חשבו 58 אחוז כי „יהיה צורך בצעדים כלכליים חריפים נוספים לפני שנתחיל לצאת מהמשבר הכלכלי", בעוד שבספטמבר ירד אחוז זה ל־53. יתר־על־כן, על השאלה, האם לדעת המרואיינים „בחודשים הקרובים צפויות עליות נוספות במחירים", השיבו בספטמבר בחיוב רק 59 אחוז, בעוד שבמאי הגיע האחוז ל־64. הנתון הבולט ביותר לשינוי באווירה מתייחס לאבטלה. בספטמבר סברו 42 אחוז כי „בחודשים הקרובים יהיה גידול באבטלה", בעוד שבסקר פברואר עוד סברו כך 76 אחוז.

חרף זאת, עדיין קיים חוסר־ביטחון לגבי העתיד. על השאלה "מה, לדעתך, יקרה במשק אם תסיר הממשלה את הפיקוח מהמחירים", ענו 21 אחוז שהמחירים יעלו באופן איטי, ואילו 47 אחוז חשבו שהמחירים יעלו במהירות ותפרוץ אינפלציה. בסך־הכל, סברו 68 אחוז כי הסרת הפיקוח תגרום להעלאת המחירים.

הנתונים מראים, כי חל שיפור באווירה, אבל הציבור אינו מאמין שהמיתון הסתיים.

בעוד שבתחום הכלכלי, הערכת הציבור לממשלה הגיעה לשיא חדש, הרי שבכל הקשור בטיפול בשטח החברתי, נשארה הביקורת גבוהה. בסקר ספטמבר חשבו רק 37 אחוז שהממשלה מצליחה או מצליחה לרוב בטיפול בשטח זה, לעומת 58 אחוז שהשיבו כי הממשלה מצליחה חלקית או לא מצליחה כלל בטיפול בבעיות אלה. חמישה אחוזים לא הביעו דעה.

במטרה לנסות להגדיר את התמונה, התבקש הציבור להעריך את הפעולות הספציפיות של הממשלה:

„האם לדעתך מצליחה הממשלה או לא מצליחה בנושאים הבאים?"

מדוע הממשלה „זכתה" לציונים נמוכים בטיפולה בנושא החברתי.

(התשובות באחוזים)

הנושא	הממשלה מצליחה	הממשלה לא מצליחה	אין דעה
במלחמתה נגד האינפלציה	79	19	2
שמירה על רמת החיים	54	43	3
בטיפולה בשיקום שכונות	51	41	8
טיפול בשביתות	43	55	2
הקטנת פערים בחינוך	41	52	7
פתרון בעיות שיכון	40	51	9
עזרה למעוטי־יכולת	40	54	6
הקטנת הפער הכלכלי	30	62	8
הקטנת הפער החברתי	28	65	7
הגברת מוסר העבודה	25	67	8
גביית מס אמת	25	66	9
מניעת שביתות	21	72	7
טיפול בפשע, בריונות וסמים	20	74	6
ביחסים בין דתיים וחילוניים	16	81	3

בשלושה מתוך 14 הנושאים היה רוב שטען כי הממשלה מצליחה בטיפולה: במלחמתה נגד האינפלציה (79 אחוז), בשמירה על רמת החיים (54 אחוז) ובטיפולה בשיקום השכונות (51 אחוז). אלה שלוש קטגוריות בעלות החשיבות הגדולה. בכל שאר הנושאים היה רוב לאלה שטענו כי הממשלה לא מצליחה. 43–40 אחוז חשבו שהממשלה מצליחה בטיפולה בשביתות (לפני העיצומים האחרונים של האחיות), בפתרון בעיות שיכון ועזרה למעוטי יכולת ובהתייחסות לפערים למיניהם: חשבו 41 אחוז שהממשלה מצליחה, 41 אחוז חשבו שהממשלה מצליחה בהקטנת הפערים בחינוך, 30 אחוז — בהקטנת הפער הכלכלי ו־28 אחוז בהקטנת הפער החברתי.

בחמישה נושאים הערכת הציבור לגבי הצלחת הממשלה היתה נמוכה מאוד, כאשר רק 25–16 אחוז חשבו שהממשלה מצליחה בטיפולה בנושאים אלה, לעומת 81–66 אחוז שחשבו שאין היא מצליחה. הנושאים אלה הם: הגברת מוסר העבודה, גביית מס אמת, מניעת שביתות, טיפול בפשע, בריונות וסמים וטיפול ביחסים בין דתיים וחילוניים. נושאים אלה טבועים עמוק בלבה של החברה הישראלית, וייתכן שהתשובות שקיבלנו מסבירות

באופן כללי, לתומכי הליכוד ומפלגת העבודה והמפלגות הקרובות להן, היו דעות דומות לגבי טיפולה של הממשלה. בנושאים הכלכליים נטו תומכי „העבודה" להיות אופטימיים יותר מאחרים, ואילו ברוב הנושאים העדינים כמו פערים בחינוך, בכלכלה ובחברה, לא נמצא כל הבדל בין תומכי המפלגות השונות. ניתן אפוא לומר, כי בכל הקשור לתיפקודה הכללי של הממשלה בנושאים שונים.

חילוקי־הדעות בולטים כאשר מוסיפים את מימד ההשפעה. בתשובה על שאלה „מי לדעתך משפיע יותר על קביעת המדיניות הכלכלית", ענו רוב תומכי מפלגת העבודה (51 אחוז) כי מפלגתם קובעת יותר, 32 אחוז מהם ענו ש„הליכוד ומפלגת העבודה השפיעו באותה מידה".

מעניין לציין שהתמונה הכללית המתקבלת היא, שלמרות העובדה שמרבית המשרדים הכלכליים הם בידי הליכוד, נראית מפלגת העבודה, באופן יחסי, בעלת השפעה רבה יותר על קביעת המדיניות הכלכלית. כדי למצוא פערים בדעות בין תומכי הליכוד והעבודה, יש לפנות מנושאים כלכליים חברתיים לנושאים הקשורים לתהליך השלום, התיישבות ביו"ש והיחס לערבים.

שיא בהערכה החיובית לטיפולה של הממשלה בבעיות הכלכלה בצד חשש לגבי העתיד: הסרת הפיקוח מכל המחירים עלולה לחדש את האינפלציה

חג הקניות

מסע בין המדפים

מאת בלהה דבורי

החצב פורח, המתיז בשער העמק תחילת השנה החדשה אליה מתלווה הריח המסחרר של תכונת הקנייה לקראת החגים הבאים עלינו לטובה.

מה עושים? כיצד מקציבים? והעיקר, בכמה זמן נצליח לעבור את ה„אוברדרפט" אשר הולך ותופח בחשבון הבנק שלנו ערב החגים?

שוטטתי הרבה. ראיתי הרבה מאד והגעתי לידי המסקנה שבעצם, עם מעט יוזמת בדיקה בשטח והשוואת מחירים, אפשר לעבור את החג בכבוד, גם בלי מעט עזרה מידידים...

ואכן, בימים בהם עולה דירה שבע־עשרה שנות עבודה הצרכן זהיר יותר.

מסקר התנהגות הציבור אשר נערך על ידי המכון למחקר חברתי שימושי בשביל משרד המסחר והתעשיה עלה, כי הרגלי הקנייה והמודעות הצרכנית של הצרכן הישראלי השתנו לאחרונה. על פי הסקר, אשר הקיף 577 מרואיינים, 72 אחוז מן הנשאלים נוהגים לבדוק ולהשוות מחירים לפני הקנייה. 75 אחוזים מן הצבור הבדוק העיד כי עקב הפיקוח על המחירים החלו לבדוק יותר את מחירי המוצרים.

לרשתות השוק, המושכות אליהן כארבעים אחוז מכלל הקנייה בישראל, יש כ־320 סניפים ברחבי הארץ. כולם סיגלו שיטות חיזור חדשניות אחר הצרכן ומי שייכנס, החל מהיום, לרשתות השווק יווכח כי אכן, רבה ההיפראקטיביות בהיפרים למיניהם... גם ב„שקם" המשרת את משפחות כוחות הבטחון מתגוננים צרכנים רבים מאד. בכל הרשתות חגיגת הוזלות עד 25 אחוז ואשראי עד לשני בנובמבר.

★

בהיפר שוק — מוצרים משל חברת „אוסם", ירקות ומוצרים בצק „קפואים" מוצרי „סנו" בהנחות של 20–10 אחוזים, קילוגרם אחד של נגיסי עוף („עוף טוב") מחירו 11.80 שקל, ליקר דובדבנים „קינשברי" מחירו 19.52 שקל, כל מוצרי „פרומין" נמכרים כאן בהוזלה מיוחדת וכן מוצרי „בית המאפה" של קבוץ עינת (6 לחמניות – 1.27 שקל), קילוגרם אחד של אבקת מרק עוף 4.29 שקל, הוזלות של „תה מלרוז" תמצאו בהיפרשוק, תבלינים במחירים מיוחדים, משחקי יצירה יפים החל מ 8.20 שקל. במחלקת כלי בית ומתנות כדאי, במיוחד לקנות. ב־15 שקלים אפשר להשיג כאן תבנית קרמיקה לעוגה, ב־12.90 שקל מערכת של ארבעה כלי קיבול מצויירים, שלוש מגבות־פנים באריזת שי – 24.20 שקל, גם מוצרים לתינוק נמכרים כאן בהוזלה ניכרת, אז באמת, קצת קשה לצאת מהכלים והצעצועים בהיפרשוק. כאן מתקיימים גם מבצעי יצרנים המוזילים עד 30% מוצרים של „עץ הזית", „מולט", „קרליין", „מטע", „צ'זים" ועוד.

★

מלחמת המחירים הגיבה גם קנייה משתלמת ברשת „המשביר לצרכן". כאן נערך מבצע מכירות מקדם לבגדי חורף, מכנסיים ארוכים וחולצות שרוול ארוך במחירי מציאה. רשת המשביר לצרכן הודיעה כי לא תשנה מחירי כלי מיטה במבצע „שבועיים בלבן" אשר הכריזה, וזאת למרות שמשרד המסחר והתעשיה אישר התייקרות כלי מיטה ב־6%. כאן הם יוזלו ב־20% ממחירם הקודם במסגרת המבצע. אז כלי מיטה כדאי לקנות רק כאן. גם מגבות בית מתוצרת „כיתן" זוכות כאן להנחה ניכרת, ניתן לקנותן ללא הנחה ב־35% הנחה...

במשביר לצרכן כלבו ירושלים יש הנחות גדולות על מוצרי הלבשה והנעלה של קיץ 86. מדברים כאן על 50% הנחה אמיתית. מכנסי ג'ינס לגברים („ליגת") ניתן להשיג כאן ב־29.90 שקל. במשביר לצרכן בפתח תקוה גרבי ספורט „מרקס אנד ספנסר" שלושה זוגות במחיר של שניים.... (עד גמר המלאי).

ב„שקם" – חגיגה של מתנות. מתובלנים של „עוף העמק" נמכרים כאן במבצע מכירות מיוחד, שעוני „קסיו" נמכרים כאן בהנחה של 25% ובנוסף לכך מקבלים שי עם כל קניית שעון כזה. כדאי לקנות כאן שמיכות ממולאות לקיץ מתוצרת קבוץ כרמיה. הן נמכרות כאן ב־25% הנחה; תיקים מתוצרת „חגור" בהוזלה ניכרת ומה שבאמת כדאי – יש כאן מבחר מתנות וכלי בית החל בעשרה שקלים, ואפשר ל„הרכיב" מערכות של מתנות לא יקרות ונאות מאוד לחג.

מלבד זאת, הרבה מבצעים בתחום המזון והנחות על מוצרי יסוד: ביצים, עופות, סוכר, ירקות, גבינות קשות, ירקות קפואים, דגים קפואים ועוד.

★

ההיפר־כל הגדיל לעשות השנה. לא די שהוזיל מחיריו באופן משמעותי ביותר ובכך „חטף" צרכנים רבים מרשתות שוק מתחרות, אלא שבשנה זו חל שיפור לאין־ערוך ברמת השירותים שהצרכן מקבל במקום. מחלקת ההלבשה קיבלה תנופה חדשה לקראת עונת החורף. הקניין של ההיפר־כל הגון, מדווח כי נקנו 5,000 מעילים, 7000 סוודרים וטישירטים, 10,000 מגבות וזו רק תחילת העונה. מחירי הביגוד כאן הינם באמת ללא תחרות, כ־30% פחות מאשר ברשתות השווק האחרות. רותי שקד, אשת יחסי הציבור של ההיפר־כל (שזכה בסקר המועצה לצרכנות לתואר הרשת הזולה ביותר) מגלה לי כי הסוד לעובדה שההיפר־כל יכול למכור במחירים „שוברי־שוק" נעוץ בעובדה שלהיפרכל חברת ייבוא משלה ובכך נחסך הון רב לצרכן הקונה את הסחורה מתוצרת חוץ ישר מן היבואן...

★

בשופרסל ובהיפרכל חגיגת נקניקים (שתי הרשתות תחת הנהלה אחת): נקניק נתניה – גוליבר – 5.71 שקל; וינר גוליבר – 3.76 שקל; קוקטייל גוליבר – 5.76 שקל.

הוד לבן – לוסי רגיל/חריף 4.22 שקל.

מעדני נתניה קוניאק 500– 4.99 שקל.

דברנו קודם על שיטות חיזור?

אז כאן ראוי לציין כי הוד וינשל, נשיא רשת „שופרסל" הגה רעיון „אמריקאי" וכך אירע שחמישים שחקנים ורקדנים מלהקת „בת דור" הוללו ופיזזו עם עוגות, תבניות־ביצים ומה שלא תרצו באחד מסניפי הרשת של ההיפרכל. כאשר הצילומים נערכו כמובן בלילה, אך לפעמים, כאשר היה הרבה „קאט" תוך כדי העבודה על הסרט, גלשו הצילומים לשעות הבוקר כאשר קונים המומים משפשפים עיניהם בין דוכני המצרכים...

29 חנויות למוצרי מזון של „תנובה" מצפת ועד שדרות קבלו את השם המבטיח: „מזון מן הקיבוץ והמושב". כאן מבטיחים את מיטב התוצרת באיכות של „תנובה" והמחירים נוחים. יש כאן מבחר עשיר של מוצרי בשר, עופות, דגים, גבינות, ממתקים ועוד. מחירים לדוגמא: דבש תנובה 1 ק"ג – 7.65 שקל, מתובלנים של „עוף העמק" – 7.30 שקל לק"ג. גבינת רועים „טנא נוגה" 9.15 לק"ג.

גם בקו־אופ הריבוע הכחול הוזלות (איך אפשר שלא?) כדאי לקנות כאן כלי בית, מתנות ויינות. גם ב„כיתן" הנחות ניכרות. מכירת סגירה של חנות כיתן בבניין כלל בירושלים לקראת פתיחת „כיתן סנטר" בתלפיות. הנחות עד 50%.

לפני שמכניסים לסל, לפני שממלאים את העגלה, לפני שמתקרבים לקופאית, לפני שפותחים את הארנק – כדאי להשוות. יש מחוזרים שמציעים יותר

■ כל מיני מציאות

● בחנות „דודון" ברחוב יפו 31 בירושלים מחסלים את ענף הספרים. לכבוד עובדה זו יש כאן הנחה של 75% - 25% על מלאי הספרים העבריים.

● ב„אוריה" כלי מיטה בהזדמנות. דוגמא: מערכת קיץ זוגית (סדין, 2 שמיכות ושמיכת פיקה זוגית) – 55 שקלים.

● אפנת סתה" יוצאת למשך שבועיים עם מחירים מפתים לבגדי ילדים (חולצת כותנה צבועה 25 שקלים, למשל).

● תקליטים אריכי נגן החל מ־0.9 שקל... ניתן להשיג אצל גידי ינון במדרחוב בירושלים. כאן יש גם קסטות ריקות החל מ־0.95 שקלים ותקליטי הד ארצי כ־8.5 שקלים.

● בירושלים, ברחוב יפו, ראיתי את החנות „בגד שוב". זוהי חנות סימפטית הפועלת בשיטת הלוך־חזור. בימים בהם המציאות הכלכלית אינה מאפשרת הוצאות אדירות באשר לרכישת בגדים חדשים, מצאו בעלי החנות (אשר בינתיים הספיקו לפתוח חנויות נוספות ברחבי ירושלים) „פטנט": אפשר לבוא לחנות זו, שהיא למעשה חנות בגדים מיד שניה, ולעשות „החלפות": את תביאי פריט לבוש יפה מן הבית, משהו שכבר אין לך כל כך מוטיבציה להביט עליו, ותקחי משהו אחר, שלמישהי אחרת לא היתה כבר מוטיבציה להביט עליו, אבל זה יפה... אז זהו. חנות עם סגנון וגם משתלם מאוד להיכנס לכאן.

● בכיכר המדינה בתל־אביב, יש חנות מתנות (כס' 72). כאן ניתן להשיג כלים מתוצרת חוץ במחירים סבירים: קערת סלט בקוטר 20 ס"מ מחירה כאן 9.5 שקלים. צלחת להגשה מתוצרת צרפת – 11 שקלים. שעון תרמי תוצרת איטליה 140 שקלים. חנות־אחות לחנות מתנות זו נמצאת בירושלים ברחוב הסורג 2.

● רשת חנויות „מתנה" (דיזינגוף סנטר – שער 3, רמת אביב ג' – מרכז אלרם, נתניה רחוב הרצל 11) מציעה מגוון מוצרים בעלי עיצוב שובה את העין. בעד קומקום בעיצוב קלאסי מזכוכית עמידה בחום פלוס שתי כוסות, תשלמו 39 שקלים.

● תרגיל יפה לקידום מכירות מצאה „החנות היפה" אשר במרכז המסחרי רמת אלון (סמוך לבנק הפועלים). יריד קניות המשולב במופע ליצנים יתקיים כאן בין התאריכים 2.10 – 30.9. „החנות היפה" (באמת יפה) מכילה כלי בית דקורטיביים תקליטים ומערכות אוכל. המחירים סבירים (למרות שלא זולים במיוחד. אבל קחו בחשבון שאפשר בינתיים לראות עם הילדים מופע של ליצנים...)

● עוד פתיחה (כדאי לקנות בחנויות אשר זה עתה נפתחו): ברחוב ריבלין, מול בית יואל בירושלים נפתחה חנות בעלי חיים, מזון וציוד. אם רציתם להביא לילדכם דגי זהב כשי לחג, הרי שכאן יעלה לכם זוג 1.5 שקל בלבד. אקווריום (50 ס"מ) מחירו 35 שקלים כולל משאבה, פילטר, חצץ, חמצן, צנרת וצמחים. או כבר אמרנו שכדאי לקנות בחנויות אשר זה עתה נפתחו.

■ פרחים וצמחי נוי

החלטתם להביא משהו פורח כשי לחג, עציץ או פרחים. משהו שלא ירוקן את הכיס באופן משמעותי ויחד עם זאת יהיה יפה. אי לכך כדאי לרדת לחלוטין מן הרעיון של הזמנת סדורי פרחים בחנויות הפרחים (מיד אשוב לרעיון). במשתלת „מטאור" אשר במושב גת־רמון מבחר עציצים החל מ־2.5 שקלים. צמחים מטפסים על מקל אצות (מוס) מחירם כאן 8 שקלים (פוטוס, סינגוניום, פילודנדרום ועוד). ארוקריה גדולה – 8 שקלים; עציצים תלויים גדולים – שלושה שקלים.

ברחוב בצלאל 17 (מעל פונדק החלב) בירושלים נפתח המרכז הירושלמי להידרופוניקה. כאן מוכרים עציץ הידרופוני (קוטר 20 ס"מ) במחיר עציץ רגיל ועציץ כזה, המנותק מן הקרקע וחי במים ובטוף (אבן בזלת גרוסה) יפה כמתנה לידידים שומרי מסורת בשנת השמיטה הבאה עלינו לטובה...

„בבית הספר לגננות ולטכנאות נוף" אשר בפתח תקוה (רחוב אחד העם) כדאי לקנות רק תוצרת מקומית ולא צמחים שאותם „מייבאים" ממגדלים שונים. עציצי „קוקטייל" גדולים יעלו כאן 20 שקל, שתילים (בעציצי 7 ס"מ) במחצית השקל. כל סוגי הפרומיה נמכרים כאן בשני שקלים, סינגוניום (בעציץ 15) – 4 שקלים, אדניות גרניום (80 ס"מ) 15 שקל. ביגוניה פורחת – עד 2.5 שקל. יש פערים גדולים במחירי צמחי הבית עם התקרב החג.

■ נופש בחג

ואם כבר עייפתם מן ההכנות וההשוואות ויש בכיסכם כמה מעות מיותרות, מדוע שלא תקחו לכם חופשה, כמתנה לחג? רק דעו לכם, שאם טרם הזמנתם מקומות לחג: כל הבונגלוס וביתני הנופש מלאים עד אפס מקום, כך מסר מנכ"ל איגוד הקמפינג בישראל. אם תזדרזו מאוד, תוכלו להרשם עדיין לנופש המשולב בטיולים במסגרת בתי־ספר־שדה של החברה להגנת הטבע. כל 15 איש בנופש שכזה נחשבים לקבוצה אליה מוצמד מדריך המסייר עימם באיזור. המחירים: 140 שקל למבוגר, 130 שקל לילד ראשון, 125 שקל לילד שני – מדובר במחיר בעד שלושה ימים.

קולנוע

■ תל־אביב

אופיר: שן תחת שן 9.40, 7.30 יום ו' 10.00
אורלי: היפנים באים, היפנים באים 9.30, 7.15, 5 – יום ו' 10.00
אלנבי: תותחי נברון 9, 6 – יום ו' 10.00
בן־יהודה: אהבה בשחקים 9.30, 7.15, 5 – יום ו' 10.00
גורדון: שתי אנגליות 9.30, 7, 4.30 יום ו' 10.00
גת: הצבע ארגמן 9.15, 6.15, 3.15 יום ו' 10.00
דיזנגוף 1: מונליזה 9.30, 7.15, 4.30, 1.30, 11.00 – יום ו' 10.00
דיזנגוף 2: נשיקת אשת העכביש 9.45, 7.20, 4.45 – יום ו' 10.00
דיזנגוף 3: 3 רווקים ותינוק 9.45, 7.20, 4.45 – יום ו' 10.00
דקל: יחסים פשוטים 9.30, 7.15 יום ו' 10.00
דרייב־אין: גשר הברזל 7.30
אהבות משתנות 9.30 – חצות – סקס
הוד: תעלול קטלני 9.30, 7.15, 5.00 יום ו' 10.00
בית ליסין: פריץ החתול 11.15 יום ו' 10.00
חן 1: היחפן מבוורלי הילס 9.50, 7.30, 5.00 – יום ו' 10.00
חן 2: דונה פלור ושאה לשניים 9.45, 7.40, 5 – יום ו' 10.00
חן 3: הרומן של אתמול בלילה 9.40, 7.30, 5 – יום ו' 10.00
חן 4: בי"ס לשוטרים מתקדמים 9.45, 7.40, 5.10, 2, 11
חן 5: שגעון של לילה 9.45, 7.40, 5, 2, 11 – יום ו' 10.00
לימור: אזעקת אמת 9.30, 7.15 יום ו' 10.00
לב 1: היפה בורוד 9.40, 7.40
כל מה שרצית לדעת על המין 2.00
ישנוני 5.00
לב 2: בעקבות הבוך 9.30, 7.30, 4.45, 1.45
לב 3: יומנו של צב 9.40, 7.40
לב 4: סנגוס 9.35, 7.15, 4.45, 1.45
מוגרבי: סגור לרגל שיפוצים
מקסים: קוד הרעם 9.30, 7.15, 4.30 יום ו' 10.00
סינמה 1: הטרמפיסט 9.30, 7.15, 5 יום ו' 10.00
סינמה 2: מופע הקולנוע של רוקי 9.30, 7.15, 5.00 – יום ו' 10.00
סמדר: סגור לרגל שיפוצים
פאר: שתי אצבעות מצידון 9.30, 7.30 – יום ו' 10.00
פריז: עבודת אחות 9.30, 7.15
מונטי פייתון והחרידי הזקן 11.30
צפון: זכרונות אהבה מפירנצה 9.30, 7 – יום ו' 10.00
תמוז – רמת־אביב:
כולם נפלו על הראש 9.30, 7.15
צ'יינה כאן 11.30
שחף: זכרונות באפריקה 9.15, 5.45 יום ו' 10.00
תכלת: החברים של אלכס 9.30, 7.15, 4.30 – יום ו' 10.00
תל־אביב: פורקיס 3 9.30, 7.15, 5 יום ו' 10.00

■ ירושלים

אדיסון: אהבה בשחקים 9.30, 7.15, 4.30
אדיסון 1: הצבע ארגמן 8.30, 4.30
אדיסון: תלמידה בהשכלה 9.00, 7.00, 4.30
בית אגרון: האיש שידע יותר מדי 6.00 – האהבה 8.15 – גלגל אותה 10.15 – האיש שידע יותר מדי – חצות
העולם הקטן בבנייני האומה: להתאהב 9.30, 7.30
הבירה: שתי אצבעות מצידון 9.15, 7.15, 4.30
אור 3: סיפורה של אגנס 9.00, 7.00, 4.30
אור גיל: היחפן מבוורלי הילס 9.30, 7.15, 5
כסית: זכרונות אהבה מפירנצה 9.30, 7.30, 4.30
סמדר: הבוסטונים 9.15, 6.45
עדן: קוד הרעם 9.30, 7.30, 4.30
רון: שודדי השחקים 9.30, 7.30, 4.30
מיטשל: תעלול קטלני 9.30, 7.30

■ חיפה

אורה: זכרונות אהבה מפירנצה 9.15, 7 – יום ו' 10.00
אורלי: שלושה רווקים ותינוק 9.15, 7.00
אמפיתיאטרון: תעלול קטלני 9.15, 7.00
ארמון: אזעקת אמת 9.15, 7.00
עצמון: אהבה בשחקים 9.15, 7.00 – יום ו' 10.00
חן: שושנת קהיר הסגולה 9.15, 7
פאר: היפנים באים, היפנים באים 9.15, 7.00
קולנוע: שואה חלק א' – 6.00
רון: זכרונות באפריקה 9.00, 6.00
רב גת 1: הרומן של אתמול בלילה 9.15, 6.50 – יום ו' 10.00
רב גת 2: היחפן מבוורלי הילס 9.15, 7.00

■ קרית־ביאליק

כפיר: שתי אצבעות מצידון 9.15, 7
כביר: היחפן מבוורלי הילס 9.15, 7.00

■ קרית־חיים

בית העם: משימת התאבדות 9.15, 7
היכל: מעריץ אלמוני 9.15, 7.15

■ קרית־ים

ליבון: 3 רווקים ותינוק 9.15, 7

■ קרית־מוצקין

אורות: עוצמה 9.15, 7

■ עכו

אודיטוריום:

■ אשדוד

אסתר: תקלה מופלאה 9.30, 7.15
אשדוד: רומן על בטוח 9.30, 7.15

■ אשקלון

אסתר: התחלות ראשונות 9.30, 7.30
פאר: שתי אצבעות מצידון 9.30, 7.15
רחל: סיפורה של מרי 9.30, 7.15

■ באר־שבע

חן: יפה בורוד 9.30, 7.30, יום ו' 10.00

■ בת־ים

עצמאות: מוטל ושמו ניגג'ה 9.30, 7.15

■ עכו

אודיטוריום: כפפות 9.00, 7.00

■ הרצליה

היכל: הטרמפיסט 9.30, 7.15
מלון דניאל: הסיפור האמיתי 9.30, 7.00

■ עפולה

[illegible]: תקלה מופלאה 9.15, 7

■ חולון

ארמון: מי מפחד מהשכן ממול 9.30, 7.15
מגדל: חלומות מתוקים 9.30, 7.15
מתנ"ס קרית שרת: הכבוד של פריצי 9.30, 7.00
שלגיה ו־7 הגמדים 4.30
סביון: אהבה בשחקים 9.30, 7.15 יום ו' 10.00
רינה: 3 רווקים ותינוק 9.30, 7.15

■ טבריה

אביב: מורים בזיג זג 9.30, 7.15

■ כפר־סבא

עמל: מרגלים שכאלה 9.15, 7.00
חן: שתי אצבעות מצידון 9.15, 7

■ לוד

אורלי: הנשיקה האחרונה 9.30, 7
בית ויצו: האיש בעל הנעל האדומה 9.15, 7.15

■ נהריה

הוד: בי"ס לאכסרים מתחילים 9.30, 7.15

■ נתניה

סמדר: באריה 7.00, 5.00
הצבע ארגמן 9.15
אבנר: רכבת אל החופש 9.15, 7.00

שרון: שובו של מקבוען 9.15, 7.00, 5.00

■ פתח־תקוה

שלום: 7 שנים בכלא 9.30, 7.15
היכל 1: אהבה בשחקים 9.30, 7.15 יום ו' 10.00
היכל 2: להתאהב 9.30, 7.30 יום ו' 10.00
היכל 3: יפה בורוד 9.30, 7.30 יום ו' 10.00

■ קרית־שמונה

שניר: הקרב על הנער 9.15, 7.15

■ ראשון־לציון

בנימין: שתי אצבעות מצידון 9.30, 7.15
ראשון: גברתי המאמן 9.30, 7.15

■ רחובות

בית העם: להב משונן 9.15, 7.00
חן: הסיפור האמיתי 9.30, 7.00
רון: מרגלים שכאלה 9.30, 7.15

■ רמת־גן וגבעתיים

ארמון: קוד הרעם 9.30, 7.30
ארמון: היחפן מבוורלי הילס 9.45, 7.30, 6.00
לילה: תעלול קטלני 9.30, 7.15
הדר: אהבה בשחקים 9.30, 7.15
רב גן 1: הצבע ארגמן 9.00, 6.00
רב גן 2: כתום הגוף 9.40, 7.30, 5
רב גן 3: מקיני 9.40, 7.30
כורן וקורת הקסמים 5.00
רב גן 4: ראן 9.00, 6.00
שבינא: קסום 9.30, 7.15

■ רמת־השרון

כוכב: דויל 7.00 שנת הדרקון 9.30

■ רעננה

אורות: הקרב על הנער 9.00, 7.15, 4.30

■ רמלה

אורה: בעקבות האוצר הרומנטי 9.30, 7.15

40 שנה לקיבוץ דברת

מאת כתבר „דבר"

שנת הארבעים מוצאת את קיבוץ דברת שליד עפולה בעיצומו של תהליך פיתוח והתפתחות, בעיקר בכל הקשור למישור הכלכלי־תעשייתי. אם עד כה התבסס המשק על חקלאות שהיתה כ־56 אחוז בהכנסה הכללית, הרי שבתקופה האחרונה מתחולל במשק מהפך תעשייתי של ממש. בדברת מאמינים שהשינוי המתבקש, בלא לפגוע בחקלאות ובחקלאים, יצעיד את המשק קדימה, ויעלה אותו אל השורה הראשונה בתנועה הקיבוצית. המשק החקלאי בדברת, שנשא עד כה בעיקר הנטל הכלכלי של המשק, כולל, בין השאר קרוב לעשרת אלפים דונם גידולי שדה ופלחה, שנחשבים בין הטובים בתנועה הקיבוצית. לצדם יש כמה מאות דונמים של מטעים, לול פיטום ורפת חולבת.

הפונדק בצידי הכביש המוליך לטבריה ולגליל הוא אחד ממקורות הגאווה בדברת. מה שהחל לפני קרוב לעשרים שנה כקיוסק קטן בצד הדרך, נהפך לפונדק אשר יכול להכיל 300 איש בבת אחת. בקיבוץ רוקמים עתה תוכניות לפתח את המקום ולהפוך אותו לתחנת שירותי הדרך הגדולה והמגוונת ביותר בארץ. כדאי לחכות ואחר־כך לנסוע צפונה דרך דברת.

לפני עשר שנים הוקם בקיבוץ מפעל תעשיה לציפוי כלי יהלום. במפעל י.ת.ד. – ראשי תיבות של יהלומי־תעשיה־דברת – עובדים 51 פועלים, ואחרי שנים ראשונות קשות, מעידים בדברת שבשנתיים האחרונות הוא עלה על דרך המלך, ומרבית התוצרת מיועדת ליצוא. את התנופה הזו מבקשים אנשי דברת לנצל. לשם כך מינו חבר משק, שעסק בשנתיים האחרונות בספר שווקים. קלמן גומא: „כל השנים הלכנו על היקפים קטנים ומצומצמים עד שנוכחנו לדעת שיש צורך לקבוע כיוונים ולהחליט מה הלאה. הוליכה לחיפוש מפעל היתה ממניעים של צורך בהתפתחות בגידול ההכנסה. היינו צריכים להחליט, או שמגדילים ומפתחים את הקיים או שהולכים על משהו אחר וחדש".

גומא החל לחפש אחר שווקים. „שיפשפתי את הסוליות", הוא אומר. וכך חזר עם סל המגמות מרשים, שפתח לאנשי דברת לא רק שווקים חדשים, אלא, ואולי בעיקר, את העיניים. אחרי שחיפש ומצא ומישש פרוייקטים אפשריים, בחרו חברי דברת בשתיים־שלוש אפשרויות, והלה נמצאות עתה בליבון ובדיקה. „בשיקולים השונים לקחנו בחשבון לא רק את ההיבט הכלכלי הטהור, אלא גם את הרצון להשתלב בענף של טכנולוגיה מתקדמת, שתמשוך את הדור הצעיר ותהיה מקור תעסוקה למבוגרים", אומר גומא.

במרוצת חגיגת שנת הארבעים, שתגיע לשיאה בשני ערבים חגיגיים בימים אלה עורכים חברי דברת שורה של מסיבות וציוני דרך, שבהם נטלו חלק לא רק חברי משק היום, אלא גם עוזבים ובנים שעזבו. בדברת זוכרים להם חסד נעורים, ומקווים שגם אלה שעזבו לא ישכחו את כור מחצבתם.

לא מכבר נערך גם שיחזור של עלית הראשונים על הקרקע, בקרבת המקום עליו בנוי הקיבוץ כעת. את סיום החגיגה יציין מחזה עם שיפלה על הבמה במשך שני ערבים רצופים את כל חברי המשק וילדיה.

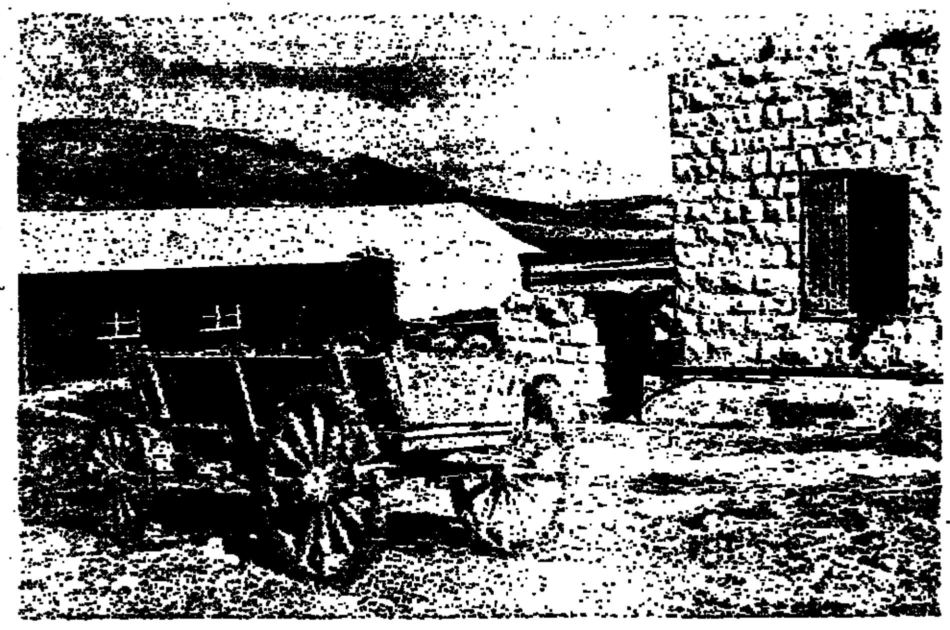

דברת אז...

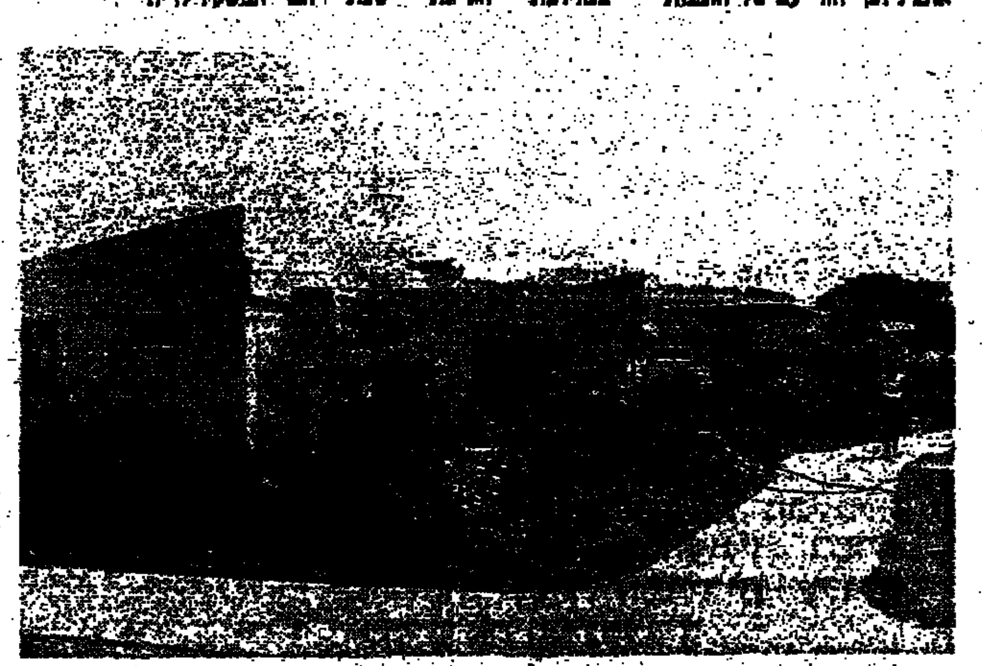

...והיום

לחברינו בקיבוץ דברת

מיטב הברכות והאיחולים בחגכם – חג הארבעים

מי יתן ותזכו לשנים רבות של הגברת חיל, פיתוח והצלחות כה־לחי!

ארגון משקי עמק יזרעאל ומפעלי העמק

לקיבוץ דברת
למפעל י.ת.ד.
ולפונדק דברת

ברכת חברים מקרב לב
לחג ה־40
ואיחולים להמשך פיתוח ושגשוג

קיבוץ גבעת חיים – מאוחד
מפעל לימת
ומפעל גת – המשותף עם האיחוד

לקיבוץ דברת

מיטב הברכות והאיחולים
לחג הארבעים

מולה כהן
ראש המועצה האזורית יזרעאל
תושבי המועצה ויישוביה

לפונדק דברת
ולקיבוץ דברת
ברכות בחג ה־40
ומיטב האיחולים להמשך שגשוג ופיתוח

אינטרפרום
INTERPROM LTD.
moccomat ספקי הקפה
דרך פתח תקוה 158 תל־אביב

למפעל הדרן ולקיבוץ דברת

מיטב הברכות ליום חגכם

אדרת שומרון בע"מ

צמר החסידה

לקיבוץ דברת

ברכות חמות לחג הארבעים
מיטב האיחולים להמשך בניה ופיתוח
וברכת שנה טובה

מחלקת הבניה של
הקיבוץ הארצי

לקיבוץ דברת

איחולים לבביים
לחג הארבעים
וברכות להמשך שגשוג פיתוח ושיתוף פעולה

פס אור
שיווק ואספקת חומרי חשמל
לתעשיה ולבנין
רח' קהילת ציון אזור התעשיה עפולה
טל' 95175, 065-96286

לקיבוץ דברת
ביום חגכם
שלוחות ברכותינו הנאמנות
להמשך פיתוח ושגשוג

מושב תל עדשים
וחבריו

לשכנינו בקיבוץ דברת

ברכות נאמנות
לחג ה־40
ואיחולים להמשך שכנות טובה

שיבלי עלי
ראש המועצה המקומית
וחברי המועצה
שיבלי

לשכנינו בקיבוץ דברת

ברכות ביום חגכם
ואיחולים להמשך
שכנות טובה

אסעד עזיזה
ראש המועצה המקומית
דבוריה

למפעל י.ת.ד.
ולבית דברת

ברכה נאמנה
ביום חגכם
ואיחולים להמשך שגשוג ופיתוח

נולי בע"מ

לקיבוץ דברת
ברכות נאמנות בחגכם
וברכת שנה טובה

אמנות הצילום
רח' הנשיא
עפולה

המועצה המקומית כפר תבור והתושבים
שולחים ברכת שכנים חמה
לחברי קיבוץ דברת
במלאת 40 שנים לעליה על הקרקע
ברכות להמשך הדרך ולפיתוח כלכלי וחברתי

מיכה גולדמן
ראש המועצה

לשכנינו חברי קיבוץ דברת

ברכות בחגכם
ואיחולים להמשך
שכנות טובה

סאלח דראושה
יו"ר המועצה המקומית
וחברי המועצה
איכסאל

לשכנינו
חברי קיבוץ דברת

מיטב הברכות לחגכם

ואיחולים להמשך שכנות טובה

ועד הכפר נעורה
והתושבים

לקיבוץ דברת
ולפונדק דברת

שפע ברכות ושגשוג

שחף כפר תבור
וגולד־פרוסט בע"מ
ספקי מזון איכות בהקפאה
טל' 067-67443

לקיבוץ דברת
ברכות ביום חגכם
ואיחולים להמשך פיתוח ולשנה טובה

הנרי פנחס
אופטומטריסט
ככר העצמאות, בית שמרגד
עפולה

לקיבוץ דברת

ברכות נאמנות
ביום חגכם
וברכת שנה טובה לכם
ולכל עם ישראל

קלוס רשבסקי בע"מ
משווק „ולה"
WELLA
שד' בן גוריון 36־38, חיפה
טל' 04-531162

לקיבוץ דברת
ברכת שכנים
בחג הארבעים
לעלייתכם על הקרקע
המשיכו והצליחו בדרככם

בית
קיבוץ עין דור

למפעל י.ת.ד
ולבית דברת

מיטב הברכות ליום חגכם
ואיחולים להמשך שגשוג ופיתוח

גמאטרוניק
תעשיות אלקטרוניות בע"מ
פיתוח, ייצור ושיווק מייצבי מתח,
מערכות אל־פסק (U.P.S.) וספקי כח
טל' 02-821777
הקריה לתעשיות עתירות מדע
ת.ד. 7369, ירושלים 91073

לבית דברת
לפונדק ולתחנת הדלק
מיטב הברכות לחג ה־40
ואיחולים להמשך פיתוח, שגשוג
ושיתוף פעולה פורה

europcar
אירופקאר (ישראל)
צוות הסניף בטבריה

לפונדק דברת
ולחברי קיבוץ דברת
ברכות חמות ליום חגכם
ואיחולים להמשך הצלחה ושיתוף פעולה

ליאור
מאפיה אוטומטית לפיתות
רח' הנשיא, מול המשטרה
עפולה טל' 065-94574

هكذا من الاصل

هكذا من الاصل

בנימין נאור, ותיק
מונולוג

עליתי ארצה מווינה, ב־1938 – השנה שבה עלו חברי הגרעינים המייסדים של דברת – וב־1946 עלינו ממעין־חרוד לנקודת ההתיישבות. היום המרחקים נראים קטנים וקצרים, אבל אז בקו עפולה־טבריה ישבו יהודים רק במסחה, סג'רה וכנרת. למעשה לא התנכלו לנו בכלל אף־על־פי שנמצאנו בלב ישוב ערבי, ובמחנה סמוך ישבו חיילי הלגיון הערבי. זו היתה שנה שקטה יחסית. ענייני הבטחון לא תפסו מקום מרכזי אצלנו, אלא המחסור החמור במים. מהמקום שבו ישבנו בהתחלה אי־אפשר היה ליצור קשר באיתות עם השכנים היהודים. היינו צריכים לעלות למקום גבוה באיזור כדי ליצור קשר עם כפר תבור. זה היה הקשר שלנו עם הסביבה הקרובה. עיבדנו אדמות בעיבוד פרימיטיבי למדי. רק ב־1950 התחלנו לקבל מים. עד אז היינו „תבגי" של הגליל.

ההרגשה הכללית היא בהחלט של שביעות רצון ממה שהתפתח כאן. מי שלוקח בחשבון ישוב זעיר בלב ים של ישובים ערביים ורואה מה יש היום, יכול בהחלט להיות שבע רצון. יש ישוב עם בנים ונכדים, עם חקלאות ותעשיה. ישוב חי וקיים שעולה בהרבה על מה שחלמנו אז. ההישגים של הישוב עולים על השאיפות שהיו לנו. אין להסתיר שיש עניינים אחרים שלא נראים לי – שמיון, למשל. לא על השמיון הזה הלמנה דבר שני – עזיבת הבנים. זו אכזבה גדולה. תיארנו לעצמנו שלפחות במחזורים הראשונים יישארו כולם. אולם גם כך מצבנו אינו שונה משאר הקיבוצים בתנועה. עברתי כבר את גיל החלומות, אבל בנייתו של היישוב על גבעה קטנה והיקה באיזור שומם על־ידי קבוצה קטנה של חזקים ומעט הזנות הבאתו למצב כפי שהוא היום – זה מעבר לכל חלום.

הילדים – אחד הענפים החשובים במשק

דברת 40

בת ארבעים יפה שלי

מלים: משה גרוס
לחן: רחל גרוס

הששי יד לרות
הוא בא מן השדות
מודע שערך כמו אז
לפני שנים רבות.
נבון, קמטים חרש
באדמתך – נתנו סימן
בגרות, אבל יופייך....
נישא על פני הזמן

פזמון:

בת ארבעים, יפה שלי
כבר לא תהיי אף פעם
באהבה אל תשאלו
על ריח ועל טעם
יפה שלי, בת ארבעים
כבר לא תהיי יותר
אותך, את מה שיש בך
אוהב לא אוותר

הביטי לשמים
התבור כמו־לירוק
עינייך אל השמש
היא צוחקת מרחוק
רוחות של בוקר מלטפות
את השבילים... והם
רגלייך היפות פוסעות
לבטח עליהם

פזמון: בת ארבעים...

שעות קשות ידעתי
דמעות בשתי עינייך
ראיתי את היופי בן
עולה מבין שנותייך
האם במבטך פגשת
את המבט שלי
והוא גילה לך מחדש
את סוד אהבתי

פזמון: בת ארבעים....

דברת 40

דברת בת ארבעים

מלים: נורית לפיד
לחן: עפרה (שויאר) ביכלר

בין שמש ועמק
תבה עץ מיותם
אלון גדל צמרת
בודד עמד לו שם
דבורה הנביאה
אדמתך כוהה נתנה
זרע טמנו
קצרנו ברינה

פזמון:
מביט ומחייך
תבור זקן וסב
כי דברת לו קורצת
בין שבילי זהב
אומרת
עוד דור נקים
שלשלת ארוכה
לב בן נשרישה
כעץ אמיץ יגביה
על מים שתול הוא
אלי ברכה יבקיע.

בבוקר יקום לו
אדם אל המחר
על שכם נושא הוא
את כל מה שעבר
זרעים נושנים
עם ניצן של מה יהיה
יפרחו יבשילו
בגשם של הווה.

פזמון:

בדרך כסולות
ישוב חדש הוקם
חלום שחלמנו
לפתע כאן הוגשם
ביתר עוד דור נקים
שלשלת ארוכה
לב בן נשרישה
כעץ אמיץ יגביה
על מים שתול הוא
אלי ברכה יבקיע.

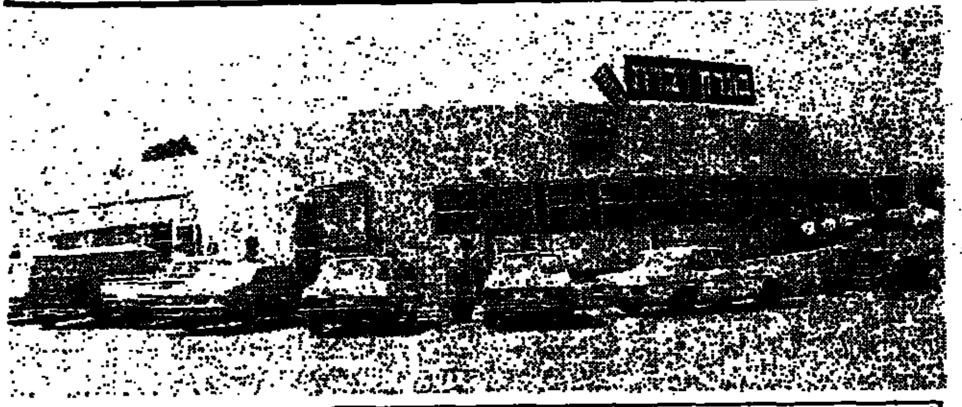

קח אנרגיה ו...

זה קורה לך לעתים קרובות...
מיכל הדלק אינו מלא, בצמיגים חסר
מעט אויר וגם אתה זקוק לאיזו שהיא הפסקה.
בכל דרך שתיסע, תפנה את ההגה ימינה
ו... שם היא מחכה, התחנה האדומה ירוקה.
אתה נכנס, מתדלק במשאבת הדלק המשוכללת,
מוסיף שמן, בודק ואולי אף לוגם משקה ו...
ממשיך עם אנרגיה מחודשת.
ותודה להוראות ו... דלק צלחה!

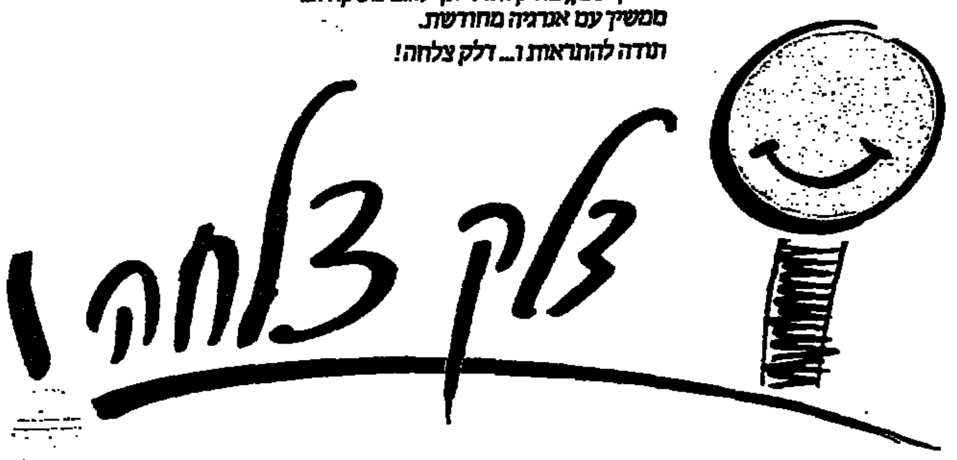

לידידינו בקיבוץ דברת ובפונדק דברת
ברכות חמות לחג ה־40
ואיחולים להמשך פיתוח והתרחבות
אופטימל
חברה להפצת מוצרי צילום
בר־ג'יה וצוות העובדים
רח' ברזולד 8, פינת החלוץ 20
חיפה, טל' 04־662462

לידידינו בקיבוץ דברת
ברכות ביום חגכם
ואיחולים להמשך שגשוג פריחה
ושיתוף פעולה פורה בעתיד
אחים חממה
החלוצים 18, תל־אביב

למפעל י.ת.ד. ולקיבוץ דברת
ברכות חמות לחג ה־40
שגשוג והצלחה
אשר פרלמן
יהלומי תעשיה

לבית דברת ולפונדק דברת
ברכות ביום חגכם
ואיחולים להצלחה והמשך שיתוף פעולה
ריצ'רד גולדשטיין ושות' בע"מ
- ספקי עגלות שירות עצמי
- מערכי הכוונה לכמיסה
- ציוד לחנויות שירות עצמי
- תכנון וייעוץ
רח' הרכבת 2, תל־אביב
טלפונים: 613154, 03־615786

לידידינו בקיבוץ דברת
בחג הארבעים לקיבוצכם
שאו ברכות לבביות
איחולינו
להמשך פיתוח ושגשוג כלכלי
ולהמשך שיתוף פעולה בעתיד
ח'אלד ח'אלדי ושות'
אספקת מזון והובלות
לכל חלקי הארץ
נעורה – 065־31905
תל־אביב – 03־284333

לקיבוץ דברת ולפונדק דברת
שפע איחולים
לחג הארבעים
תכשיטי ורד מגידו

למפעל י.ת.ד. ולקיבוץ דברת
מיטב האיחולים ביום חגכם
להמשך פיתוח וקידום
סווידי אלקטרוניקה בע"מ
יצרני מכונות לאריזה בפלסטיקה
המפעל – רח' ז'בוטינסקי 71, פתח תקוה, טל' 03־9220160

לקיבוץ דברת
שאו ברכות מקרב לב
ביום חגכם
דפוס „העמק" עפולה בע"מ
„מידע העמקי" – פרסומים בע"מ
ההנהלה והעובדים

לקיבוץ דברת ולפונדק דברת
אתכם ביום שמחתכם
ביובל ה־40
ובברכה להמשך שיתוף פעולה
בזר הכרמל
חלבי ענתר
מרכז מסחרי דליית־אל־כרמל
טל' 04־223537

לחברי קיבוץ דברת
ברכות נאמנות לחגכם
איחולינו לשגשוג פיתוח והמשך שיתוף פעולה
טיולי אלון בע"מ
נסיעות וטיולים לחו"ל
רח' הנשיא 14, עפולה,
טל' 065־90977, 065־23257

לקיבוץ דברת ולפונדק דברת
ברכות ביום שמחתכם
ואיחולים להמשך פיתוח ושגשוג
מפעלי שטראוס
יצרני מעדני חלב וגבינות

לקיבוץ דברת
ברכות לבביות ליום שמחתכם
ואיחולים להמשך שגשוג ופריחה
בית מרקחת אסף
צוות העובדים
גרינשפון אסף ובני ביתו
עפולה

לקיבוץ דברת
ברכות לבביות לחג ה־40
ואיחולים להמשך פיתוח
ולשנה טובה
יצחק דרעי
בית מלאכה לגופי חימום חשמליים
רח' פקדון 2, חיפה, טל' 04־536273

לקיבוץ דברת
איחולים לבביים לחג ה־40
וברכת הצלחה להמשך הדרך
מ. טנסון
מכון לאופטיקה ועדשות מגע
עפולה

למפעל י.ת.ד.
ביום חגכם
שאו איחולינו להצלחה
וברכתנו לשנה טובה
כתיבה וחתימה טובה
גלקו - פלסט
בני ברק

למפעל י.ת.ד. ולקיבוץ דברת
ביום חגכם
שאו ברכות מקרב הלב לשגשוג בנין ויצירה
וברכת שנה טובה
י. שניידר ושות'
הנדסת חשמל
אלקטרוניקה תעשייתית
רח' הולנד 19, עפולה, טל' 065־94996

לקיבוץ דברת
ברכות חמות ליובלכם
ואיחולים להמשך שיתוף פעולה
גיל את אריק
שרותי אלקטרוניקה
רח' הרב לוין 19,
עפולה, טל' 065־91458

לקיבוץ דברת לחג ה־40 ולפונדק דברת
מיטב הברכות לשגשוג
ולהמשך שיתוף פעולה
וברכת שנה טובה
גיל נסיעות
ההנהלה והעובדים
רח' בן יהודה 78, תל־אביב

למפעל הדרן
רקמות ושטיחים
ברכות נאמנות ביום חגכם
ואיחולים להמשך הצלחה ושגשוג
אמפיסל (ישראל) בע"מ
בית אמפיסל, רח' אפעל 3
קרית אריה, פתח־תקוה
טל' 03־9225921

למפעל י.ת.ד. ולקיבוץ דברת
ברכות חמות ליובל הקיבוץ
ואיחולינו להתקדמות מפעל י.ת.ד. ולשיתוף פעולה פורה
חברת מנוסה בע"מ
ספקי משורים, דיסקיות וכלי חיתוך – לתעשיה, לחקלאות ולצרכים שונים
רח' קיבוץ גלויות 24, תל־אביב,
טל' 820079, 03־810942

מעורב במניות עליות בצמודים

מאת סופרו הכלכלי של „דבר"

מגמה מעורבת היתה בשוק המניות. עודפי היצע הצטמצמו לעומת יום המסחר הקודם, ובמספר לא קטן של מניות היו ביקושים. במניות ה„כבדות" היתה מגמה מעורבת עם נטיה לעליות שער. פירסום הדו"חות הרבעוניים במספר רב יחסית של חברות עודד את ההתעניינות בהשקעה בחברות אלה, כך במניית הטקסטיל „אופנת ברוך". הדו"חות הכספיים החצי-שנתיים לתקופה ינואר-יוני הראו גידול ברווח הנקי מתואם לאינפלציה, כ-401 אלף ש"ח לעומת 273 אלף ש"ח.

בתקופה המקבילה אשתקד, דהיינו גידול של כ-46% במונחים ריאליים. מכירות החברה בתקופה הנ"ל הסתכמו בכ-6.4 מ' ש"ח מתוכם כ-1.6 מיליון ש"ח ליצוא, לעומת מכירות של כ-4.2 מיליון ש"ח שמתוכם כ-1.1 מיליון ש"ח ליצוא בתקופה המקבילה אשתקד. למניות ברוך נרשמו ביקושים שהביאו לעליית שער של 3.6% בברוך 1, ו-5.3% בברוך 5. חברת אמנונים – הדו"חות הראו על רווח של 647 אלף ש"ח לעומת הפסד 3.59 ש"ח אשתקד. ביקוש למניית אמנונים הביא לקביעת קונים בלבד. לדיסקונט השקעות, נרשם רווח של 865 אלף ש"ח לעומת רווח 495 אלף ש"ח בכל שנת 85. ביקוש גדול הביא לעליית שער של 2.4%.

לאגרות חוב הממשלתיות הצמודות למדד היו, לאחר מספר ימים של ירידה ביקושים לא גדולים, ולמרבית הקבוצות נרשמו ביקושים שהסתכמו בכ-1% בעליית שער של במניות האחת, להוציא את קב' 321 הגדילה בקבוצות השגיא בה הופיעו היצעים שנלקטו בירידה של 0.5%. במניות המסחר נרשמו עודפי היצע או ביקוש קטנים, כאשר מניות איב"בי ופועלים נותרו ללא שינוי, והסתכם בל"ל עלה ב-0.3%. התשואה השנתית לפדיון עדיין נעה סביב ה-17%.

מסחר לפי סקטורים: בנקים שלא בהסדר פ.י.ב.י. ירידה של 2.1%, ספנות 0.1 עליה של 1%. מוסדות מימון: שלמון ללא שינוי, מרכז קבלנים ללא שינוי. ביטוח: איתן ירידה של 1.7%, הדר 5 ירידה של 4.5%, מנורה 1 ירידה של 5%. מסחר ושרותים: דלק ללא שינוי, ספנות ההספקה 0.5 עליה של 7.5%, מוסכי עזרה 0.1 ירידה של 1%. מחשבים: איכות ירידה של 5.1%, כלל מחשבים ירידה של 8.7%, ביקוב 1, עליה של 6.0%. מקרקעין: בדר"כ ירידות שער אזורים ירידה של 2.7%, אלרוב 1 עליה 8.5%, בן יקר גת, ירידה של 7.6%. לאחר השחיקה הגדולה במניות דרוקר נרשם היום ביקוש למניות ונקבע שער קונים בלבד. גב ים 5 ירידה של 6.3%, ישפרו ירידה של 4.1%, מישגאל מוכרים בלבד.

ענף הטקסטיל: גם היום נרשמה המגמה החיובית, ולמרבית המניות בענף זה הופיעו ביקושים שהסתכמו בעליית שער. ביקוש גדול ללודזיה הביא לעליית שער של 2.9%, זאת על רקע ציפיה לפירסום דו"חות חיוביים במיוחד בימים הקרובים. ויטלגו 1, 4%, ליגת ללא שינוי, עמק 5%, פולגת ללא שינוי.

כימיקלים: מגמה מעורבת. היצע גדול בפטרוכימיים הביא לירידת שער של 1.5%, ליפסקי 5.4% –, נקה עליה של 5.9%, פרוטרום עליה של 10%. עץ ומוצריו חמן, מוכרים בלבד. סקטורית ירידה של 6.2%. אבירן 1 6.9%+. השקעה – אינקובה 0.1 ירידה של 9.5% אי.די.בי. פתוח עליה של 1.2%, חברה לישראל א' ירידה של 2.4%, פז-ון ירידה של 1.3%.

חברות בודדות

אליאנס – החברה מסרה כי העובדים הקבועים, פתחו בעיצומים, בנוסף לשביתה המתמשכת של העובדים הזמניים וכתוצאה מכך ירדה תפוקת המפעל בחדה לפחות לחצי מן המקובל.

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

אגוד. ש	16500	9.0	+50	+3	+12.0
המספנות 0.1	1060	345	+10	+1.0	+1525
המספנות א 0.5	705	1506	+5	+7	+421
המספנות אופ 2	753	721	−2	−3	−521
כללי לא בהסדר	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אמריק 1.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אמריק 5.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אמ אופ1	— הפסקת מסחר —				
הבינלאומי 5.0	3400	971	−55	−1.6	−1374
פ.י.ב.י. 0.5	4840	2004	−87	−2.1	−3195

כלולים בהסדר הצמדה

אידיבי רג 100.0	77520	215			−191
אידיבי ב 100.0	77850	3.0	−500	−4	−3.0
אידיבי בכ א 2.0	473000	1.0			
אגוד דשה	57810	83.0	+229	+4	+214
דיסקונט ב	99300	26.0	+600	+6	+53.0
דיסקונט א	99300	43.0	+450	+5	+134
דיסקונט שה ב	11650	2.0			−2.0
המזרחי ש	— הפסקת מסחר —				
המזרחי ם	— הפסקת מסחר —				
המזרחי שה 9	— הפסקת מסחר —				
הפועלים מבב	110000				−7.3
הפועלים ש	52700	428			−121
הפועלים ם	52620	70.0			−62.8
כללי א 1.0	— הפסקת מסחר —				
כללי שה 5	— הפסקת מסחר —				
כללי שה 7	— הפסקת מסחר —				
כלל מסוק 100.0	33502	1208	+90	+5	+798
כלל שה 11	12850	54.0	−50	−4	−54.0
מימון ומסחר 1.0	45800				
מימון ומסחר 5.0	23100				

בנקים למשכנתאות

ארזים 0.1	14800	52.0	−100	−7	−64.0
לאומי משכנתא' ש	4970	127	−30	−6	−525
לאומי משכנתא' ב	4990				
כרמל ש	4199				+200
כרמל שה 1	3159	50.0			+50.0
בנין ב' 5.0	7460	12.0			−5.8
פת משכ ש	1880	2195	−5	−3	−965
משכן ב ש	2150	155	−40	−1.8	−155
עצמאות 0.1	8290	10.0	−10	−1	−11.0
טפחות מבכ ש	14379		−11	−1	−10.0
טפחות רג ש	12910	8.0	+11	+1	+4.0
טפחות שה 1	8090				
טפחות שה 2	4070		+13	+3	+240
יעמור 1.0	1800 תב	449	−130	−6.7	−638
יעמור 5.0	925	207	−45	−4.6	−1457
מירב 1.0	5600	84.0	−50	−9	−141

מוסדות מימון

שלמון א ש	375	9601			+1257
החקלאות מבכ א	— לא נסחר —				
החקלאות מבכ ג	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	6930	178			+25.0
פתוח תעשיה מבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב ג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גגג	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	491	1260			+959
תיירות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	— הפסקת מסחר —				
כלל ליסינג 0.52	— הפסקת מסחר —				
כלל ליסנג אג'הו	— הפסקת מסחר —				

ביטוח

איתן 1 שה	236	7516	−4	−1.7	−7014
ארדם 0.1	— הפסקת מסחר —				
ארדם א 0.5	— הפסקת מסחר —				
בטוח משנה 0.1	519	193	−1	−2	−103
בטוח משנה 0.5	168.0	3787	−7.0	−4.0	−4959
הדר 1 שה	364	1455			−21.0
הדר 5 ש"ח	191.0	4303	−9.0	−4.5	−3246
הסנה ש	242	15086	−1	−4	−6718
הפניקס 0.1	— הפסקת מסחר —				
הפניקס 0.5	— הפסקת מסחר —				
המשמר-הראל 1.0	6900				−10.0
המשמר-הראל 5.0	3210	265	−71	−2.2	−297
מנורה 1.0	1902	264	−99	−5.0	−237
מנורה 5.0	770	269	−9	−1.2	−69.0
סהר ג 1.0	4992	642	−260	−5.0	−314
סקורטיס כור 1 שה	2500	388	+60	+2.5	+247
צור ש	330	1016	−7	−2.1	−3662
ציון החזקות 1.0	9100				+39.0
ציון החזקות 5.0	2100	170			−395

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרגאמא 1.0	7345				
אינטרגאמא 5.0	1311	615	+1	+1	+542
מאיר עזרא 1.0	— הפסקת מסחר —				
מאיר עזרא אופ 1	— הפסקת מסחר —				
כלל סחר 1.0	— הפסקת מסחר —				
קריסטל 1.0	13069	205			+60.0
רסק 0.1	— הפסקת מסחר —				
רסק 0.5	— הפסקת מסחר —				
שטרסל א 2.0	5820	2140	+220	+3.9	+2104
שטרסל ב 10.0	4290	3251	+70	+1.7	+2131

שרותים

דלק ג 0.1 שה	3161	714	+1		+192
הראל 1.0	2801	19.0	+31	+1.1	+105
הראל 5.0	1486	190			+20.0
ספנות הספקה 0.1	14370	20.0	+10	+1	+20.0
ספנות הספ' 0.5א	4150 תב	530	+290	+7.5	+1070
קרור 0.1	1902	238	−24	−1.3	−333
קרור 1.0	305	5014			+1989
חברת השמל 0.1	— הפסקת מסחר —				
מוסכי עזרה 0.1	4948	414	−50	−1.0	−276
מוסכי עזרה 0.5	2150	1030			+628
קנסורטיום 0.1	— הפסקת מסחר —				
קנסורטיום 0.5	— הפסקת מסחר —				
קופל 1.0	— הפסקת מסחר —				
קופל אופ 1	— הפסקת מסחר —				

מלונות ושרותי תיירות

גלי זהר 1.0	8850 תב	66.0	+450	+5.4	+37.9
גלי זהר 5.0	4111 תב	46.9	−239	−5.5	−58.2
מלונות דן 1.0	1700	234	−50	−2.9	−620
מלונות דן 5.0	1084 תב	719	−121	−10.0	−636
חוף האלמוג 0.1	— הפסקת מסחר —				
כנס 1.0	3897	150	−102	−2.6	−238
מלונות ירדן 1.0	3099	154	+50	+1.6	+60.0
מלונות יהלום 1	— הפסקת מסחר —				

מחשבים ושרותי מחשב

איכות 1 שה	1500 תב	2450	−80	−5.1	−2951
דטה מיכון 1.0	— הפסקת מסחר —				
ת.י.ל.ג. 1.0	19800	89.0	−200	−1.0	−19.0
יעצא 1.0	3861	220	−100	−2.5	−190
כלל מחשבים 1.0	10500 תב	76.0	−1000	−8.7	−123
מ.ל.ל. 1.0	21300	20.0			−9.0
מ.ל.ל. 5.0	6362	107	+35	+6	+59.0
מיכוב מחשבים 1.0	3542	246	+14	+4	+29.0
ביקוב מחשבים 1.	11855 תב	117	+700	+6.8	+147
ביקוב מחשבים 5.	7050	70.0			−5.0
תים מחשבים 1.0	1918	3330	+20	+1.1	+864
תים מחשב אופ 1	18299	32.0	+499	+2.8	+42.0

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אברהם בינוי 1.0	— הפסקת מסחר —				
אברהם בינוי 5.0	— הפסקת מסחר —				
ארץ מבנים 1.0	875 תב	150	+45	+5.4	+351
ארץ מבנים 5.0	383 תב	2810	+20	+5.5	+2807
אזורים 1שה	680	10157	−19	−2.7	−16444
אזורים אופ 1	404	8995	−9	−2.2	−11409
אזורים אופ 3	97.0	12769			+2231
אילון 1.0	— הפסקת מסחר —				
אל-רוב 1.0	1790 תב	5720	+140	+8.5	+9611
אמנונים 1.0	3580 קו		+170	+5.0	+2807
אפריקה 0.1שה	34300	25.0			−25.0
אפריקה 1.0שה	26120	52.0			−31.0
אפריקה אופ 5	14800 תב	142	−80	−5	−247
ארזים 1.0	2700	593			+49.0
אילרן 1.0שה	2700	861	+50	+1.9	+1352
אילרן 5.0שה	1380	346			−19.0
בן-יקר גת 1.0	5300 תב	114	−271	−7.6	−260
ברנוביץ 1.0	— הפסקת מסחר —				
ברנוביץ 5.0	— הפסקת מסחר —				
דנקנר 1.0	5380	1708	+220	+4.3	+1452
דרוקר 1.0	351 קו		+17	+5.1	+3890
דרוקר 5.0	236 קו		+11	+4.9	+11038
דרוקר אופ 1	100.0	2525	+10.0	+11.1	+1625
דרור 0.1	6950	35.0	+245	+3.7	+35.0
דרור 0.5	4120	25.0			−13.0
המכלול 1.0	— הפסקת מסחר —				
המכלול 5.0	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
נכסים ובנין 1.0	2560	473			−1313
גב-ים 0.1	3900	222	−199	−4.9	−222
גב-ים 0.5	2600 תב	355	−175	−6.3	−805
הכשרת הישוב 1.0	49650	237	−600	−1.2	−207
ישפרו 0.1	4187	1097	−180	−4.1	−2290
ישראלום 1.0	1990	470			−62.0
ישרס 10.0	— הפסקת מסחר —				
כנן פיתוח 1.0	7030	49.0	−370	−5.0	−39.0
כלל בנלן 0.1	365	11535			−7843
לומיר 1.0	3801	184	+10	+3	+174
לומיר 5.0	1408	165			+179
מ.ת.מ. 1.0	— הפסקת מסחר —				
מאגרי בניה 1.0	889	14111			−6247
מאגרי בניה אופ1	645	8199			−1239
מודול בטון 1.0	— הפסקת מסחר —				
מישגאל 5.0	345 מ		−18	−5.0	−11437
מגרב 5.0	1000	3474	+39	+4.1	+1781
מרי-לו 1.0	520 תב	503	−47	−8.3	−1386
לוינשטין 1.0	388	382	−15	−3.7	−1082
לוינשטין 5.0	106.0	11213	−2.0	−1.9	−9230
ליפשיץ 1.0	1386 תב	920	+126	+10.0	+737
ליפשיץ 5.0	710 תב	3342	+62	+9.6	+2718
נאות אביב 0.5	6000	100	−200	−3.2	−380
נכסי אזורים 1.0	669	1465	−12	−1.8	−1505
סהר החזקות 1.0	12400	55.0	+250	+2.1	+55.0
סהר החזקות 5.0	8250	60.0			+28.0
סולי 1.0	— הפסקת מסחר —				
סולי 5.0	— הפסקת מסחר —				
עמר וסלע 1.0	— הפסקת מסחר —				
עיר 3.0	— הפסקת מסחר —				
קיסריה 0.1	2630 תב	2087	+167	+6.8	+1192
קיסריה 0.5	1198 תב	3102	+75	+6.7	+2642
רוגובין 1 שה	1589	856	+76	+5.0	+1661
רוגובין 5 שה	1170	1562	+15	+1.3	+628
רסקו מבכל	— הפסקת מסחר —				
רסקו רג	— הפסקת מסחר —				

חקלאות

מטעי הדר 0.1	2850	868			−1045
מטעי הדר 0.5	2120	638			+305
מהדרין 0.1	7740	197	−110	−1.4	−348
נכסי הדרים 1.0	1300	3464	−25	−1.9	−3111
פרי אור 0.5	3970	650	−155	−3.8	−2551
פרי-אור 5.0	14750	203			+6.0

תעשייה

מזון וטבק

אסם 1.0	1440	443	+10	+7	+128
גולדפרוסט 1.0	3520	136			−82.0
גולדפרוסט 5.0	1681	150			−145
גולדפרוסט אופ 1	1510	81.0	+30	+2.0	+81.0
דובק מב ש	3290	241			−209
דובק מב ם	3280	50.0			−171
תלכל 1.0	745	1031	−25	−3.5	−1031
תלכל 5.0	497	1170	−10	−2.0	−1682
פרי-הר 1.0	1325	991	+6	+5	+645
פרי-הר 5.0	1270	470	−25	−1.9	−495
טמפו בירה 1.0	16100	78.0			+8.0
טמפו בירה 5.0	10750	109	−300	−2.7	−110
יכנור 1.0	1530	115			−86.0
יכנור א 5.0	850	501			+419
מן 1.0	10499	30.0	−426	−3.9	−65.0
מן 5.0	5225	105	−275	−5.0	−229
סנפרוסט 1.0	8919	54.0			−54.0
עלית 0.1	15450	154			−54.0
עסיס ב 0.5	30000	24.0	−1080	−3.2	−48.0
שלמה אנגל 1.0	3050	72.0	−100	−3.2	−72.0
שמן מבכ ש	4427	474	+110	+2.6	+1017

טקסטיל והלבשה

ארגד 1.0	1270 תב	3176	−90	−6.6	−5139
אופיס 1.0	1299	2148			+196
אופנת ברוך 1.0	689	3956	+24	+3.6	+5964
אופנת ברוך 5.0	473	3215	+15	+3.5	+1292
אפתן 1.0	— הפסקת מסחר —				
אפתן אופ 1	— הפסקת מסחר —				
ארגמן רג ש	13250	67.0	−250	−1.9	−119
דלתא-גליל 1.0	— הפסקת מסחר —				
דלתא-גליל א 3.0	— הפסקת מסחר —				
מטוית מאוחד 1.	2100				+14.5
מטוית מאוחד 5.	979		−10	−1.0	−100
ויטלגו 1.0	1617	1170	+77	+5.0	+1202
ויטלגו 5.0	930	690			−76.0
ורדינון 1.0	6558	170	+59	+9	+51.0
זיקית 1.0	1501 תב	885	−100	−6.3	−1260
זיקית 5.0	910 תב	2237	−50	−5.2	−5102
לודזיה 0.1	2740	108	−61	−2.2	−41.0
לודזיה 0.4	1240	4520	+85	+2.9	+6134
ליגת 1.0	801	2585			−1278
מיס גליקו 1.0	— הפסקת מסחר —				
מקס 0.1	3600	557	+100	+2.9	+503
מקס 0.5	1896	698	+36	+1.9	+425
עיט 1.0	— הפסקת מסחר —				
עיט 5.0	— הפסקת מסחר —				
עמק 1.0	3204	1622	+153	+5.0	+1673
פולגת א 0.1	3460	491	−10	−5	−451
פולגת ב 0.4	2245	1746			+40.0
פולינגר א 0.5	7760	156			+143
פרנור 1.0	2700	325			−125
גיבור סבירינה	13150	49.0	+350	+2.7	+93.0
תעש רוגוזין 1.0	2900	350			−26.0

מתכת ומתכתיה

אשקמן 5.0	2495	585	−50	−2.0	−320
אורדן 10.0	7800	170	+45	+6	+295
אורדן 50.0	6410				
אלוביט 1.0	6140				
אלומית 5.0	4068	140	−20	−5	−160
כבלים ש	13450	7.0	−440	−3.2	−22.0
התבור 1.0	7122	80.0	−300	−4.0	−136
התבור 5.0	3570	220			−120
התבור אופציה	3250	200			+125
זיקה 1.0	5599	90.5	+94	+1.7	+161
זיקה 5.0	2550	192	−50	−1.9	−109
קפמוגה פח 1.0	2180	1531	+30	+1.4	+5866
קפמוגה פח 5.0	1974	965			−1177
מתכת מרום 1.0	2190	116			+25.0
כבלי ציון 1.0	2207	174	+43	+2.0	+608
כבלי ציון 5.0	1064	1450	+30	+2.9	+1050
כבלי ציון אופ 3	590	663	+10	+1.7	+563
מורגן 1.0	694	719	−7	−1.8	−819
מורגן אופ א	470	60.0			+115
קרנטי 1.0	914	1005	−12	−1.3	−644
קרנטי 5.0	529	744	−11	−2.0	−1066
נחושתן 0.1	— הפסקת מסחר —				
נחושתן 0.5	— הפסקת מסחר —				
פקר פלדה 1.0	11810	91.0	−198	−1.6	−124
קינג 1.0	1165	755	−20	−1.7	−635
קינג 5.0	663	1150			−225
קליל 1.0	5460	115	−120	−2.1	−188
קליל 5.0	2585 תב	668	−200	−7.2	−767
שלרות 5.0	4070 תב	1451	+370	+10.0	+2284
תעשיות לכיש 1.0	1075	150			−550
תעשיות לכיש 5.0	530	40.0	+4	+8	+160

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	360000	14.0	−2000	−6	−21.0
אלקו 0.1	7250				
אלקו 0.25 ש	3020	270	+20	+7	+118
אלקו 0.25 ם	3000	66.0	−140	−4.5	−66.0
אלקטרה 0.1	17499	23.0			−22.0
אלקטרה א 0.5	9380	153			−59.0
אלרון 3.0	265000	2.0	−5000	−1.9	−5.0
אריגה 0.02שה	26700	38.0			−11.0
כלל תעש אלקטר	1694	699	+19	+1.1	+315
מספקרונים 1.0	1830	1072	−5	−3	−562
מספקרונים 5.0	1130	987	−10	−9	−921
מיטבנגר 1שה	465	1000	−3	−6	−2886
מיטבנגר 5שה	279	827			+1673
ציקלון 1שה	2185	91.0	−35	−1.6	−91.0
ציקלון 5שה	3000	275	−12	−1.2	−295
קנבסקין אירלד 1.	5200	55.0	−175	−3.3	−145
קנבסקין אירלד 5.	3460	128	−39	−1.1	−45.0
ת.א.ת. 1.0	3000	158	−102	−3.3	−121
ת.א.ת. 5.0	1120 תב	445	−80	−6.7	−593
ת.א.ת. אופ 1	10800	4.0			+4.0
תדאה 1.0	6500	73.0			−57.0

מוצרי בניה

אי.מ.כלל בנין 1.	768	1410	−8	−1.8	−670
אי.מ.בנין אופ א	364	4913	−9	−2.4	−4143
אי.מ.בנין אופ 2	95.5	7500			−170
אלקול 5.0	— הפסקת מסחר —				
אקרשטיין 1שה	962	1460	+12	+1.3	+35.0
אקרשטיין 5שה	707	1847	−10	−1.4	−1277
בטון הדיר 1.0	— הפסקת מסחר —				
בטון הדיר 5.0	— הפסקת מסחר —				
בר-טון 1.0	1165	16.0			−16.0
בר-טון 5.0	345	879	−15	−4.2	−1373
פרומאסטוס 1.0	7000				+15.0
פרומאסטוס 5.0	*2400	40.0	+100	+4.4	+51.0
* ביצוע חלקי 87.80%					
מ.ל.ט. 1.0	877 תב	317	+47	+5.7	+195
מ.ל.ט. 5.0	502	110	−7	−1.4	−480
מודול הסק בתעש	5800	158			−114
מוזאיקה ולפמן 1	— לא נסחר —				
מוזאיקה ולפמן 5	12000		−350	−2.8	−10.0

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	18450	8.0			−8.0
אליאנס ב 200.0	2689	130	−1		−99.0
גל תעשיות 1.0	— הפסקת מסחר —				
גל תעשיות 5.0	— הפסקת מסחר —				
דקסטר 1.0	4280	610	+80	+1.9	+277
דשנים 0.1	4700	13.0	−51	−1.1	−22.0
דשנים 0.5	1084	282	−11	−1.0	−420
חיפה כמיקל 10.0	561	3467	+5	+9	+3717
טבע מ"ד 0.01	62100	188	+110	+2	+122
ליפסקי 1.0	1700 תב	745	−96	−5.4	−661
ים המלח 0.1	4390	1911			−183
פטרוכימיים 10.0	580	9480	−9	−1.5	−17140
מקסימה 1.0	6500				
מקסימה 5.0	2910	180	+100	+3.6	+67.0
נקה כמיקל 1.0	3390 תב	849	+190	+5.9	+863
סנו 1.0	— הפסקת מסחר —				
סנו 5.0	— הפסקת מסחר —				
קרים כימיקל 1.0	6510	10.0	−340	−5.0	−10.0
ת.ג.ל. 1.0	5080 תב	285	−320	−5.9	−262
ת.ג.ל. 5.0	4718 תב	225	+429	+10.0	+223
תיא 5.0	8320 תב	216	+400	+5.1	+192
פרוטארום 10.0	13917 תב	237	+1265	+10.0	+291
תרז א 5.0	6749 תב	198	+539	+8.7	+304

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

דפרון 1.0	6875	66.0			−37.0
דפרון 5.0	3830	54.0	−8	−2	−91.0
חמ.ג. 1.0	14393 מ		−757	−5.0	−1210
יאה 1.0	4880	260	−10	−2	−35.0
לבידי אשקלון 1.	581	6967	−8	−1.4	−6557
לבידאשקלון אופ1	960 תב	2945	+76	+8.8	+4200

מולט ב 0.5	28500	10.0			−27.0
ממעלי גיד 10.0	218000	90.0			−25.0
סקאנדיה 1.0	3052 תב	536	−200	−6.2	−551
רים 0.1	5065	195	−260	−4.9	−738
רים 0.4	2870	178	−30	−1.0	−170
תעל ב 0.2	14480	352	−300	−2.0	−372

תעשיות שונות

אבירן 1.0	4650 תב	247	+300	+6.9	+580
אבירן 5.0	2529	220	+78	+3.2	+179
תמישת יוד 1.0	10900	140	+200	+1.9	+161
ה.ג.מולק 1שה	7100	368	+323	+4.8	+859
ה.ג.מולק 5שה	4800	11.0	+70	+1.5	+10.0

השקעות תעשיה

מרכנית ב 0.1	— הפסקת מסחר —				
כור בכ' 1.0	5215000	.1	−55000	−1.0	−6
כלל תעשיות 1.0	— הפסקת מסחר —				
מאגרי טכנולוגיה	*458	4777	+18	+4.1	+1316
* ביצוע חלקי 92.00%					

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אמיק ש	4720	578	−240	−4.8	−689
אי.די.בי פתוח 2.0	3900	2616	+45	+1.2	+1411
אינקובה 1שה	1765 תב	1281	−185	−9.5	−1831
אינקובה 5שה	1180	2334			+239
אלגר ש	9795	136			−287
אלגר ם	9798				
אלרן ש	3180	2281			−1225
אלרן ם	3250	10.0	−69	−2.1	−18.0
אמישר בכ 1.0	— הפסקת מסחר —				
אמיק 1.0	260	4669	−6	−2.3	−6095
אמיק 5.0	169.0	2837	−3.0	−1.7	−1964
גולה השקעות 1שה	1400	74.0			−2.0
חברה לישראל 1שה	8300	816	−200	−2.4	−917
חברה לישראל 5שה	5660	300	−7	−1	−815
חלפון 0.1	114000				
חלפון 1.0 ש	25150	34.0			−34.0
אמפא א 0.5	17150	195			+128
פועלים השק ש	6070	5406			−1568
לאומי השק 0.1	— הפסקת מסחר —				
דיסקונט השק ש	2306	8550	+53	+2.4	+15167
מזרחי השק ש	— הפסקת מסחר —				
מר השק אגח 124	— הפסקת מסחר —				
הידן 1.0	1872	92.0	−45	−2.3	−109
הידן 5.0	811	807	+11	+1.4	+443
ישום החזקות 1שה	258	6087	−5	−2.1	−4777
יצוא ש	9460	69.0			−35.0
ירדן א 0.1	3180	234	−20	−6	−110
כלל ישראל 10.0	— הפסקת מסחר —				
כלל ישראל 50.0	— הפסקת מסחר —				
לנדיב 0.1	— הפסקת מסחר —				
לנדיב 0.5	— הפסקת מסחר —				
מכור 0.1	728	2272	−9	−1.2	−2223
מכור א 0.5	409	2997	−10	−2.4	−3687
עוז השק ב 0.1	3985	116	+85	+2.2	+116
עוז השק ג 0.5	2090	330	+10	+5	+6.0
עוז השק ש	— הפסקת מסחר —				
מבת א 0.1	— הפסקת מסחר —				
מגה 0.5	— הפסקת מסחר —				
פריון ב 2.5	3500	980	−45	−1.3	−551

מחקר ופיתוח

גליל טכנולוגיות	423	982	+13	+3.2	+1142

דלק ונפט

דלק חיפושים 1.0	3050	673	−58	−1.9	−414
דלק חיפושים 5.0	1550	386	−70	−4.5	−525
דלק אופציה	988	1085			+651
מז חיפושי נפט	14450	124	+150	+1.1	+101
[illegible] 1.0	2089	1647	−110	−5.0	−4157
[illegible] 5.0	1649	692			+105
[illegible] 5.0	2380	1486			−456
[illegible] 1.0	3605	150	+115	+3.3	+57.0
[illegible] 5.0	1520	2853	−10	−7	−1079
[illegible] ב 0.5	5110	84.0	+19	+4	+16.0
צפון אמר נפט 1.	281	2405	−4	−1.4	−2185
צפון אמר נפט 5.	188.0	1910	−1.0	−5	−1910
נפטאש	1610000	1.0	−30000	−1.8	−4.0

נסחרות במט"ח

גיות ם	223				+400

שערי מטבע חוץ ביום 25.9.86

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	—	1.45	1.52	1.45	1.52	1.46	1.51	1.4768	1.4952	[illegible]	[illegible]	1.4790	1.4984	1.4868
1 מארק גרמני	—	0.71	0.74	0.71	0.74	0.71	0.74	0.7211	0.7301	[illegible]	[illegible]	0.7232	0.7325	0.7258
1 לישט"ש	−0.006	2.09	2.19	2.10	2.20	2.10	2.20	2.1332	2.1598	2.1377	2.1645	2.1419	2.1689	2.1499
1 פרנק צרפתי	—	0.21	0.23	0.21	0.23	0.21	0.23	0.2201	0.2229	0.2203	0.2231	0.2203	0.2251	0.2215
100 ינים יפאניים	−0.001	0.94	0.99	0.94	0.98	0.94	0.98	0.9555	0.9675	0.9539	0.9658	0.9559	0.9679	0.9617
1 גולדן הולנדי	−0.001	0.63	0.66	0.63	0.66	0.62	0.66	0.6382	0.6462	0.6387	0.6467	0.6393	0.6473	0.6423
1 פרנק שוויצרי	−0.001	0.88	0.92	0.87	0.92	0.87	0.92	0.8891	0.9002	0.8894	0.9005	0.8905	0.9015	0.8954
1 כתר שוודי	—	0.21	0.22	0.21	0.22	0.20	0.22	0.2127	0.2154	0.2128	0.2155	0.2130	0.2157	0.2141
1 כתר נורבגי	—	0.20	0.21	0.20	0.21	0.19	0.21	0.1995	0.2020	0.1992	0.2017	0.1998	0.2023	0.2009
1 כתר דני	—	0.19	0.20	0.19	0.20	0.18	0.20	0.1908	0.1932	0.1908	0.1932	0.1911	0.1935	0.1921
1 מארק פיני	−0.001	0.29	0.31	0.29	0.31	0.29	0.31	0.2991	0.3028	0.2991	0.3028	0.2994	0.3032	0.3011
1 דולר קנדי	−0.002	1.04	1.09	1.04	1.09	1.04	1.10	1.0628	1.0761	1.0629	1.0762	1.0645	1.0779	1.0700
1 דולר אוסטרלי	+0.001	0.86	0.96	0.90	0.96	0.90	0.97	0.9311	0.9427	0.9282	0.9397	0.9319	0.9436	0.9372
1 ראנד דרא"פ	−0.004	0.43	0.52	0.39	0.66	0.41	0.57	0.6557	0.6639	0.6561	0.6643	0.6580	0.6663	0.6607
10 פרנקים בלגיים	—	0.34	0.36	0.34	0.36	0.33	0.35	0.3446	0.3489	0.3462	0.3526	0.3484	0.3528	0.3506
10 שילינגים אוסטריים	−0.001	1.01	1.06	1.01	1.06	1.01	1.06	1.0252	1.0380	1.0252	1.0380	1.0272	1.0401	1.0321
1000 לירטות איטלקיות	−0.002	1.02	1.08	1.02	1.09	1.02	1.09	1.0433	1.0563	1.0444	1.0574	1.0465	1.0596	1.0505
1 „סל" (ECU)	−0.001	—	—	—	—	—	—	1.5093	1.5281	1.4955	1.5142	—	—	1.5191
1 דינר ירדני	—	4.20	4.46	4.08	4.34	4.18	4.43	—	—	—	—	—	—	4.2969
10 לירות לבנוניות	—	—	—	0.32	0.34	0.20	0.40	—	—	—	—	—	—	0.3341
1 לירה מצרית	—	0.78	0.85	0.74	0.79	0.76	0.82	—	—	—	—	—	—	0.8105

דולר יציג 1.4868 | סל 1.4886

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנק'
4% מלווה (100% הצמדה)		
W4001	536197.0	
W4002	519415.0	
W4003	525382.0	
W4004	500000.0	
4.25% מלווה מדינה (שגיא)		
ק-301 תשואה 3.68%		
4101	318.0	+2.9
ק-302 תשואה 3.87%		
4102	120.5	−6
4103	115.7	−6
ק-385 תשואה 4.29%		
4104	110.1	
4501	110.1	
ק-321 תשואה 4.84%		
4201	102.3	−1
4202	100.4	
4203	98.4	
4204	94.9	
4205	93.0	
4206	91.1	−1
4207	90.7	−1
4208	89.4	−1
4502	110.8	
4503	108.1	
ק-341 תשואה 4.49%		
4304	104.5	+1
ק-542 תשואה 4.58%		
4305	92.0	+4
7%		
ק-201א' תשואה 3.02%		
W3601	33333.0	+79.0
ק-3201ב' תשואה 2.99%		
W3602	30757.0	+84.0
ק-202א' תשואה 2.43%		
W3603	29203.0	−148.0
ק-3202ב' תשואה 2.21%		
3604	26451.0	+63.0
ק-203א' תשואה 2.47%		
W3605	24383.0	+13.0
ק-203ב' תשואה 2.61%		
W3606	22848.0	+22.0
ק-203 ב' תשואה 2.46%		
W3607	21361.0	+37.0
ק-203ג' תשואה 2.30%		
W3608	20547.0	+44.0
ק-204 א' תשואה 2.42%		
W3609	19286.0	+34.6
ק-204 ב' תשואה 2.48%		
W3610	17351.0	−49.0
ק-204 תשואה 2.30%		
W3611	16892.0	+82.0
W3612	16403.0	+80.0
ק-205 תשואה 2.53%		
W3613	13279.0	−60.0
W3614	14666.0	−68.0
W3615	13541.0	−35.0
W3616	12395.0	−53.0
ק-206 תשואה 2.58%		
W3617	11897.0	+62.0
W3618	11289.0	+60.0
W3619	10388.0	+55.0
ק-207 תשואה 2.62%		
W3620	9798.0	+15.0
W3621	9308.0	+15.0
W3622	8393.0	+13.0
ק-208 תשואה 2.67%		
W3623	7860.0	+37.0
W3624	7400.0	+35.0

הסידרה	השער	השינוי בנק'
ק-209 תשואה 2.71%		
W3625	6747.0	−14.0
W3626	6240.0	−16.0
W3627	5787.0	−13.0
ק-210 תשואה 2.68%		
W3628	5336.0	−27.0
W3629	5101.0	−26.0
W3630	4823.0	−24.0
ק-211 תשואה 2.85%		
W3631	4588.0	+2.0
W3632	4131.0	+2.0
W3633	3902.0	+2.0
ק-212 תשואה 2.83%		
3634	3441.0	−4.0
W3635	3254.0	−4.0
W3636	3133.0	−4.0
ק-213 תשואה 2.82%		
W3637	2944.0	+13.0
W3638	2741.0	+12.0
W3639	2509.0	+11.0
ק-214 תשואה 2.84%		
W3640	2064.0	−3.0
W3641	1825.0	−3.0
ק-215 תשואה 2.85%		
3642	1631.0	−9.0
W3643	1415.0	−8.0
ק-216 תשואה 2.85%		
3644	1261.0	−15.0
3645	1137.0	−13.0
4.25% מלווה מדינה (גליל)		
ק-231 תשואה 4.54%		
3701	893.8	+12.1
ק-232 תשואה 4.60%		
3702	688.8	+7.1
ק-233 תשואה 4.40%		
3703	618.9	+3
3704	522.9	+5
ק-251 תשואה 4.60%		
3751	279.9	+3.0
ק-252 תשואה 4.73%		
3752	107.9	+1.4
3753	103.6	+1.4
ק-253 תשואה 4.90%		
3754	95.5	+7
3755	91.8	+7
3756	88.5	+7
3757	86.8	+7
3758	85.0	+6
3759	84.7	+7
3760	83.4	+6
ק-271 תשואה 4.94%		
3826	96.5	+1
3827	94.5	
3828	91.2	+1
3829	89.3	
3830	87.6	+1
3831	87.2	+1
3832	85.9	
ק-290 תשואה 4.98%		
3901	98.8	
3902	97.4	
3903	93.8	
ק-291 תשואה 4.70%		
3904	96.1	+8
4% מלווה פיתוח (90% הצמדה)		
W3113	— הפסקת מסחר —	
W3114	— הפסקת מסחר —	
W3115	236880.0	+450.0
W3116	225400.0	+300.0
W3117	235100.0	+500.0
W3118	229000.0	+200.0

הסידרה	השער	השינוי בנק'
4%-6%-7% מלווה פיתוח ומדינה (80% הצמדה)		
W3201	196150.0	−50.0
W3202	197000.0	
W3203	196800.0	
W3204	191600.0	−1200.0
W3205	186950.0	
W3206	183460.0	
W3210	180450.0	
W3211	175600.0	
W3212	171800.0	
W3213	165800.0	
W3214	163500.0	
6%		
W3501	157950.0	+900.0
W3502	160500.0	+100.0
W3503	144200.0	+400.0
W3504	140700.0	
W3505	135950.0	
7%		
W3521	137000.0	
W3522	129500.0	−1000.0
W3523	123000.0	+100.0
W3524	122200.0	
W3525	121400.0	
W3526	120700.0	+500.0
W3527	117400.0	
W3528	113700.0	+170.0
W3529	113430.0	
ק-704 תשואה 3.67%		
W3530	111233.0	+160.0
W3531	110904.0	+164.0
W3532	107655.0	+159.0
W3533	107456.0	+152.0
W3534	101337.0	+143.0
ק-705 תשואה 3.55%		
W3535	106213.0	+160.0
W3539	100016.0	+153.0
ק-706 תשואה 3.51%		
W3536	106175.0	+280.0
W3537	106059.0	+201.0
W3538	99826.0	+189.0
W3540	99598.0	+194.0
W3541	96236.0	+188.0
W3542	96069.0	+192.0
W3543	91384.0	+183.0
ק-707 תשואה 3.68%		
W3544	91147.0	+51.0
W3546	88858.0	+50.0
W3547	88661.0	+50.0
W3548	88561.0	+49.0
W3550	83900.0	+47.0
W3551	83573.0	+46.0
ק-708 תשואה 3.72%		
W3545	88602.0	+51.0
W3549	83655.0	+47.0
W3552	76741.0	+44.0
W3554	76555.0	+43.0
W3555	76553.0	+43.0
ק-709 תשואה 3.80%		
W3553	76172.0	+44.0
W3571	65938.0	+37.0
ק-710 תשואה 3.67%		
W3556	73039.0	+41.0
W3558	72904.0	+42.0
W3559	70324.0	+39.0
W3560	66539.0	+38.0
W3561	66343.0	+37.0
ק-711 תשואה 3.64%		
W3557	73528.0	+41.0

הסידרה	השער	השינוי בנק'
W3572	66791.0	+38.0
ק-712 תשואה 3.66%		
W3573	66386.0	+37.0
W3574	61214.0	+35.0
W3577	61135.0	+35.0
W3578	56477.0	+32.0
ק-713 תשואה 3.80%		
W3575	60785.0	+35.0
W3576	60614.0	+34.0
W3579	55918.0	+32.0
ק-714 תשואה 3.61%		
W3580	52299.0	+9.0
W3581	49655.0	+15.0
W3582	45772.0	+12.0
W3583	42521.0	+11.0
ק-715 תשואה 3.44%		
W3584	40631.0	+25.0
W3585	38514.0	+21.0
W3586	34868.0	+20.0
W3588	34809.0	+19.0
ק-716 תשואה 3.48%		
W3587	34899.0	+20.0
W3591	31792.0	+18.0
W3592	31257.0	+18.0
W3593	31704.0	+18.0
ק-717 תשואה 3.44%		
W3589	31782.0	+18.0
W3594	30292.0	+17.0
W3596	28942.0	+17.0
W3597	28846.0	+16.0
ק-718 תשואה 3.44%		
W3590	31660.0	+18.0
W3595	30159.0	+17.0
81 סד' 3	101.7	
מימון 157	108.6	−1.0
סד' ם 82	102.1	
סד' ם 85	100.0	
סד' 1	99.0	
5% מלווה פיתוח המדינה (בריבית במלוא צמודים)		
W2001	130700.0	−500.0
W2002	138200.0	+200.0
W2003	125500.0	+200.0
W2004	126500.0	+200.0
W2005	118600.0	+500.0
W2006	118200.0	+200.0
W2007	116000.0	+150.0
W2008	114800.0	+450.0
W2009	116300.0	
W2010	115600.0	+150.0
W2011	118600.0	+200.0
W2012	112600.0	+800.0
W2013	113300.0	
W2014	110500.0	+200.0
W2015	109400.0	
W2016	111700.0	+800.0
ק-108 תשואה 3.75%		
W2017	108385.0	−320.0
W2019	108058.0	−335.0
W2020	104892.0	−327.0
ק-109 תשואה 3.65%		
W2018	109163.0	−115.0
W2021	105595.0	−120.0
ק-110 תשואה 2.80%		
W2022	102185.0	−133.0
ק-111 תשואה 3.50%		
W2023	99868.0	+46.0
ק-112 תשואה 3.70%		
W2024	95940.0	−94.0
W2027	92476.0	−97.0

הסידרה	השער	השינוי בנק'
W2031	85490.0	−101.0
ק-113 תשואה 3.53%		
W2025	96782.0	−41.0
W2026	96461.0	−42.0
ק-114 תשואה 3.35%		
W2028	95595.0	−475.0
W2030	88986.0	−468.0
ק-115 תשואה 2.99%		
W2029	89125.0	+49.0
W2033	82032.0	+45.0
W2035	75298.0	+42.0
ק-116 תשואה 2.94%		
W2032	87426.0	+1018.0
W2034	82593.0	+992.0
W2036	75815.0	+941.0
ק-117 תשואה 3.49%		
W2037	70758.0	+39.0
W2052	59313.0	+34.0
ק-118 תשואה 3.43%		
W2038	71330.0	+5.0
W2040	68654.0	+2.0
2051	64924.0	+2.0
ק-119 תשואה 3.40%		
W2039	68293.0	+38.0
W2041	64620.0	+37.0
ק-120 תשואה 3.36%		
W2053	59847.0	+33.0
ק-121 תשואה 3.74%		
W2054	55189.0	−121.0
W2056	50978.0	−121.0
W2058	47863.0	−109.0
W2060	44136.0	−104.0
ק-122 תשואה 3.40%		
W2055	55199.0	+31.0
W2057	51055.0	+24.0
W2059	47910.0	+27.0
ק-123א תשואה 2.70%		
W2061	34033.0	−507.0
ק-123ב תשואה 1.67%		
W2062	32167.0	+19.0
ק-123ג תשואה 1.00%		
W2063	31424.0	+15.0
דולרים		
ם 18	101.7	−2
ם 19	100.1	−4
ם 20	99.9	−2
ם 21	100.0	−2
ם 22	102.6	−2
ם 23	— הפסקת מסחר —	
W24	91.0	
W25	92.0	
W26	90.2	−1
W27	90.0	−3
W28	87.6	−3
W29	90.7	−5
W30	94.2	−1.6
W31	94.6	−2.9
תית 15	89.6	31/08/86
32	98.1	
33	89.8	21/09/86
2	92.1	25/09/86
34 סד"צ	101.5	+2
אגרות חוב בלתי צמודות מובטחות בפמב		
אשכל ם	100.0	07/08/86
זקס ש	87.2	
ישראל 11	97.1	15/09/86
ישראל 12	97.1	15/09/86
ישראל 13	100.7	+1.0
ישראל 14	98.0	+1.4
מב"ב 24 ש	85.9	15/09/86

הסידרה	השער	השינוי בנק'
מב"ב 23 ש	84.9	21/09/86
מב"ב 26 ש	84.9	15/09/86
מב"ב 28 ש	87.7	15/09/86
מב"ב 38 ש	85.7	15/09/86
ה מזמן 1	85.0	−1
אגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)		
ק-601 תשואה 9.86%		
סד' 2501	152.2	
סד' 2502	149.5	
סד' 2503	144.7	
ק-602 תשואה 9.91%		
סד' 2504	143.9	−1
סד' 2505	158.3	−1
ק-603 תשואה 9.93%		
סד' 2506	183.5	−2
סד' 2507	128.8	−2
ק-604 תשואה 7.80%		
סד' 2508	101.1	+1.7
ישיר–צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 9.50%		
7001	227.0	+7
7002	220.0	+7
ק-902 תשואה 9.55%		
7003	209.9	+9
7004	193.2	+8
ק-903 תשואה 9.60%		
7005	180.2	+1.1
ק-904 תשואה 9.55%		
7006	170.0	+7
ק-905 תשואה 9.58%		
7007	158.2	+6
7008	150.3	+6
ק-906 תשואה 9.54%		
7009	145.7	+2.0
ק-907 תשואה 9.89%		
7010	140.8	
ק-908 תשואה 9.87%		
7011	133.1	
7012	128.4	+1
ק-909 תשואה 9.80%		
7013	121.5	
ק-910 תשואה 9.73%		
7014	105.0	
ק-911 תשואה 9.80%		
7015	87.7	−1
7016	89.7	−1
7017	88.9	−1
7018	88.7	−1
7019	89.0	−1
7020	88.8	−2
7021	88.0	−1
7022	87.7	−1
ק-951 תשואה 9.88%		
7201	85.7	−2
7202	84.1	−1
7203	83.8	−1
7204	84.2	−1
7205	84.5	−1
צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 3.45%		
W6101	11722.0	−76.0
ק-802 תשואה 4.01%		
W6102	6872.0	−51.0
ק-803 תשואה 4.10%		
W6103	6176.0	−31.0
ק-804 תשואה 4.00%		
W6104	3719.0	+1.0
W6105	3420.0	+1.0
ק-805 תשואה 4.05%		
W6106	5237.0	+29.0

הסידרה	השער	השינוי בנק'
W6187	5040.0	+26.0
ק-806 תשואה 4.52%		
W6108	3523.0	−16.0
W6109	3348.0	−15.0
W6110	3288.0	−15.0
ק-807 תשואה 4.68%		
W6111	2738.0	+20.0
W6112	2656.0	+20.0
ק-808 תשואה 4.72%		
W6113	1767.0	+1.0
ק-821 תשואה 4.91%		
W6151	710.1	+2.8
W6152	679.9	+2.6
ק-822 תשואה 5.02%		
W6153	591.7	+2
W6154	581.0	+1
ק-823 תשואה 4.92%		
W6155	377.4	+7
ק-824 תשואה 4.99%		
W6156	303.5	
ק-825 תשואה 4.90%		
W6157	226.5	+1
W6158	216.6	+1
ק-826 תשואה 4.92%		
6159	182.6	−7
ק-827 תשואה 4.98%		
6160	170.4	
6161	164.5	
ק-828 תשואה 5.00%		
6162	148.2	
ק-829 תשואה 4.92%		
6163	158.5	
6164	135.1	
ק-830 תשואה 4.90%		
6165	125.0	−1.9
ק-831 תשואה 4.92%		
6166	118.0	
6167	115.4	
6168	114.7	
ק-832 תשואה 4.85%		
סד' 6169	108.5	
ק-833 תשואה 4.93%		
6170	101.5	+1
ק-834 תשואה 4.84%		
6171	72.6	
6172	71.5	
ק-851 תשואה 4.78%		
6801	80.1	−7
אל-אום 86	762.0	
אלביט 85	202.0	
אלקטרה 85	1190.0	
אלרוב 85	— הפסקת מסחר —	
[illegible] 85	710.0	
תדיראן 84	96.0	
תדיראן 85	400.0	

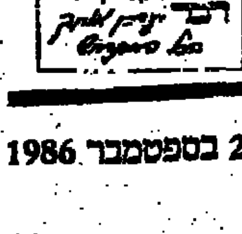

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	3898.90	3886.45	לפיד	11769.82	11544.66
אבוקה	34349.95	34211.21	לקס	1465.07	1435.07
אגד	197.19	193.22	לשם	802.59	798.03
אגיד	1312.58	1286.22	מגור	971.76	952.47
אדום	1740.02	1705.77	מגמה	2821.40	2794.50
אופיר	1582.21	1550.96	מגד	189.23	186.45
אור	381.43	373.45	מגן	2584.50	2559.70
אורין	143.53	140.62	מגל	620.24	608.22
אורלי	211.25	209.76	מור	1219.60	1202.30
אורן	610.62	598.60	מורן	678.69	672.20
אייל	3137.69	3076.95	מטח	23698.53	23068.25
איילת	3759.24	3681.18	מיטר	728.75	714.21
אירוס	3990.67	3904.17	מעוף	3042.70	2983.10
איתן	577.96	566.15	מעיין	643.86	631.33
אלון	495.78	485.41	מקשה	843.95	827.37
אלמוג	579.58	568.27	מרגלית	987.61	968.17
ארד	689.06	675.82	מרום	956.69	937.93
אש	117.82	114.53	נגה	20881.55	20572.39
אשל	162.82	159.65	נטיף	659.43	647.25
אתגר	187.85	186.92	נטע	383.73	376.88
בדולח	1742.99	1708.75	ניר	4141.33	4080.19
ברוש	584.91	583.05	סביון	448.11	439.75
ברק	383.27	375.50	סגולה	117.16	114.82
בריקה	723.67	720.07	סלע	828.62	812.06
גביש	1135.84	1112.56	סנונית	572.50	561.25
גבע	855.22	842.48	ספיר	618.63	606.85
גדי	583.55	572.08	ספיר	488.73	488.73
גיא	7620.95	7509.05	עדי	663.23	650.59
גיל	2352.57	2306.47	עדית	1687.14	1679.41
גלית	500.17	493.94	עידן	5817.16	5732.72
דובדבן	298.92	288.04	ענבר	1106.10	1081.64
דוכיפת	534.73	524.22	ענת	2075.55	2055.11
דולב	187.45	185.39	עפרוני	544.32	532.40
דורון	1210.62	1187.13	ערמון	133.59	130.96
דרור	213.26	209.16	פיא	1212.72	1188.65
דליה	414.70	407.70	פז	492.96	483.09
הדר	318.27	312.59	פטדה	514.22	504.11
הוד	286.42	280.79	צוק	99.62	99.24
הרים	287.70	284.98	צמיד	852.10	833.79
ורד	409.01	401.68	צמיחה	6267.13	6175.75
זהבית	2506.97	2453.06	צמרת	1471.33	1442.28
זוהר	16115.02	15874.12	קלע	1683.90	1675.48
זיו	15118.49	14894.29	רבנית	15919.16	15778.50
זמיר	675.71	662.51	רימון	102.61	102.45
חבצלת	125.81	123.03	רקפת	550.50	541.65
חלופין	118.82	118.35	רשף	639.92	625.61
חלמיש	556.44	545.40	שביט	649.12	636.52
חן	110.29	109.85	שחם	816.43	796.64
חסון	1162.46	1135.50	שידה	316.21	313.90
טל	4326.64	4276.72	שמיר	304.40	298.37
יובל	656.92	644.12	שנהב	603.50	594.98
יהלום	1616.85	1584.98	שסק	565.22	551.39
יהודית	30993.58	30695.67	שקד	159.06	155.92
יעזה	561.20	548.99	תאנה	179.19	177.42
כוכב	812.38	796.74	תבור	759.06	748.74
כחל	112.14	109.92	תדהר	377.55	375.67
כלנית	458.29	450.52	תהילה	87.01	85.18
כספית	602.58	596.89	תירוש	416.44	411.55
כרמל	115.28	112.97	תמר	185.51	181.97
כתר	912.83	895.63	תמרה	171.93	170.65
להט	3520.04	3451.20	תרשיש	1252.74	1228.15
למשפיע	99166.81	97538.68	תשרי	385.56	384.08

مكنز من الاجل

חיפה וי"ם יתעמתו במשחק מסקרן במסורת מפגשי העבר

מאת ברוך הגון

העימות בין מכבי חיפה לבית"ר ירושלים מהווה תמיד מוקד של מתח והתעניינות רבה. אף שמדובר במחזור השני של העונה ניתן לקבוע בוודאות, כי הקיטים יהיו בשואות לחיפה, למאבק הגדול בין שתי היריבות המרשבעות, המתוקשרות. גם השנה להיאבק על הכתר הלאומי.

מעניין יהיה לעקוב אחר האלופה, הפועל ת"א. לאחר הפסדה בשבת האחרונה ביפו תצטרך האלופה לשכנע, כי אין היא שרויה במשבר מקצועי. היריבה, הפועל באר-שבע, נוצחה אף היא, והמפגש בין שתי המנוצחות עשוי להיות עיקש ו"חם".

הלהיט של פתיחת העונה, מכבי יפו, תחוש כדג במים באיצטדיון "בלומפילד" שם תתארח אצל מכבי ת"א. התל-אביבים טרם שיכנעו לגבי יומרותיהם בפסגה ויש עשייה להלום בהם כדי לכבוש זמנית את ההגמוניה בעיר הגדולה.

לאחר הצלחתה הגדולה בבית"ר-הנגב תצא הפועל כפ"ס ליבנה מתוך כוונה לשחזר את נצחון-החוץ שלה ולרשום שלוש נקודות נוספות. מנצחת אחרת, בית"ר ת"א, מאמינה אף היא ביכולתה להמשיך לדהור על חשבונה של המארחת, מכבי פ"ת.

הפועל לוד, שהפתיעה ביכולתה הטובה, תנסה לסמן פח למכבי נתניה ואילו בני-יהודה תשתדל לתרגם את יתרונה הביתי לנצחון ראשון בדרבי הפרברים מול שמשון. בקרב בין שתי המנוצחות תהיה הפועל פ"ת קרובה יותר מבית"ר נתניה לעמדת נצחון.

מכבי יבנה – הפועל כפ"ס

יבנה תהמר על יתרונה הביתי ותטיל למערכה הרכב לוחם והסר-פשרות, אולם כפ"ס כבר הוכיחה, שאין לה מורא מבעלים זרים. אם נתבסס על יחסי-הכוחות האמיתיים, נצטרך להמר על האורחים. עם זאת, יש להעניק ליבנה לפחות סיכוי שווה לזה של אורחיה בהתחשב באווירה המיוחדת של מגרשה.

התחזית: תיקו.

הפועל ת"א – הפועל ב"ש

למאמן שוירצר היה שבוע גדוש שיעורים, אולם הוא מצא גם זמן להיערך לקראת המשחק החשוב. לאלופה יהיה זה ציון-דרך לגבי המשך מעמדה. שכן, מעידה נוספת שלה או תיקו יצביעו על חולשה ויטילו ספק לגבי יכולתה להגן על תוארה. עבור באר-שבע תיחשב כל נקודה כהישג של ממש.

התחזית: נצחון לת"א.

מכבי ת"א – מכבי יפו

היפואים יוצו ממעמד גבוה של בטחון ומורל וינסו להמעיד יריבה עירונית נוספת כדי להוכיח, שנצחונם על האלופה לא היה מיקרי. לת"א כלים טובים להוות העונה קבוצה מובילה, ואם ישכילו למצות רק חלק מהם, תהיה יפו בצרות. צפוי מאבק שקול.

התחזית: תיקו.

מכבי נתניה – הפועל לוד

אם מכבא הנצחון בדרבי שיכני יסודי אצל הנתנייתים, לא יהיו ללוד סיכויים רבים. בהגנה, כי בתחילת העונה מנהלות הקבוצות מתגודדות ביכולתן, ניתן ללודאים אשראי מסויים בהתבסס על הישגם הנאה בשבת שעברה. בכל מקרה, נתניה טובה יותר מיריבתה.

התחזית: נצחון לנתניה.

הפועל פ"ת – בית"ר נתניה

החבורה הצעירה מפ"ת תעמוד בפני משוכה גבוהה. נתניה תהמר על התקפה כדי להבקיע שערי בכורה לאומיים ותילחם בחירוק-שיניים על השגת הנקודות. פ"ת, המתחילה עתה את הרכבה, תצטרך להיות במיטבה כדי למלא את קשתה הריקה.

התחזית: תיקו.

מכבי פ"ת – בית"ר ת"א

נסים כהן וחבריו הבית"ריים נראים מוכנים יותר לליגה מבאחרותם. פ"ת הגדולה להרכבה כמה שחקנים ותיקים, אך ההרכב ימשיך להתבסס על הטירונים. יום מוצלח של התקפת בית"ר יעמיד אותה על סף זכיה, אך כל את חולשה ינוצל ע"י המכבים.

התחזית: תיקו.

בני-יהודה – שמשון

"ההורבים" הציגו יכולת משכנעת מול בית"ר ירושלים והעלו את מניותיהם. שמשון שיחקה בהילוך נמוך וטרם נכנסה לכושר גבוה. עם זאת, לדרבי הפרברים חוקים משלו וכל תוצאה לא תפתיע. בני-יהודה נראית יציבה ומוכנה יותר.

התחזית: נצחון לבני-יהודה.

מכבי חיפה – בית"ר י-ם

דניאל בריאלובסקי יצטרך לשפר את משחקו ולהיות גורם מרכזי אם חיפה שואפת להכריע את המפגש היוקרתי. בית"ר אינה מצויה בשיא יכולתה, אך גם חיפה מגמגמת ולא נראית עדיפה. צפו לעימות חזק ופתוח במסורת משחקי-העבר בין שתי הקבוצות.

התחזית: תיקו.

הליגה הלאומית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
1.	מכבי יפו	1	1	0	0	2-3	3
2.	הפועל כפ"ס	1	1	0	0	1-2	3
–.	בית"ר ת"א	1	1	0	0	1-2	3
4.	מכבי חיפה	1	1	0	0	0-1	3
–.	מכבי נתניה	1	1	0	0	0-1	3
6.	בני-יהודה	1	0	1	0	2-2	1
–.	בית"ר י-ם	1	0	1	0	2-2	1
–.	הפועל לוד	1	0	1	0	2-2	1
–.	מכבי ת"א	1	0	1	0	2-2	1
10.	שמשון ת"א	1	0	1	0	0-0	1
–.	מכבי פ"ת	1	0	1	0	0-0	1
12.	בית"ר נתניה	1	0	0	1	1-0	0
–.	מכבי יבנה	1	0	0	1	1-0	0
14.	הפועל פ"ת	1	0	0	1	2-1	0
–.	הפועל ב"ש	1	0	0	1	2-1	0
16.	הפועל ת"א	1	0	0	1	3-2	0

ירושלים מתכוננת ל"שחרר" לחצים במשחק נגד עכו

מאת שמואל מל

המפסידה הגדולה של הפועל ירושלים בשבת החולפת בטבריה, הבנים את שחקניה ללחץ. כדי להשתחרר ממנו יצטרכו לנצח מחר את הפועל עכו במוקד משחקי המחזור השני בארצית.

יורדת לאומית אחרת, הפועל חיפה, תצפין לנהריה כדי להתארח אצל העולה החדשה בית"ר נהריה. גם מכבי שעריים יוצאת למשחק חוץ לא קל בר"ג נגד הכח.

ברמת-עמידר תארח מכבי המקומי, שלא סיימה את משחקה בשבת החולפת, את מפתיעת המחזור הראשון – הפועל טבריה. בית"ר רמלה, שספגה שישיה, תנסה להתאושש על חשבון צפריריים חולון.

גיבורת השבת החולפת, הפועל חדרה, תתארח כדוגבות אצל הפועל מרמורק. העולה החדשה הפועל דימונה תארח בבאר-שבע את הפועל ר"ג שעה שעולה אחרת, הפועל בית-שאן, תתארח ביהוד.

בית"ר נהריה – הפועל חיפה

מפגש בין עולה חדשה ויורדת מהלאומית. על הנייר עדיפות ברורה לחיפאים. אבל נהריה שנוצחה בשבת החולפת לא תוותר בקלות. זוהי קבוצה עיקשת ולוחמת שתראה לעצמה אתגר לגבור על חניכיו של יצחק שום. למרות שכל הסיכויים נוטים לטובת חיפה, אין להוציא מכלל אפשרות גם תיקו.

התחזית: תיקו ומעלה לחיפה.

הפועל ירושלים – עכו

לאחר שספגה בשבוע שעבר הפסד צורב בטבריה, זקוקה מחר ירושלים לנצחון כדי להחזיר לעצמה את הבטחון העצמי. אבל הירושלמים יתקלו ביריב המצוי בכושר טוב ואשר אינו מתכונן לוותר בקלות. הירושלמים יצטרכו להתעלות על עצמם אם ברצונם להשאיר את שלוש הנקודות בבית. עכו שהוציאה נקודה בשבוע שעבר בחיפה, תסתפק כנראה גם הפעם באחת.

התחזית: תיקו ומעלה לי-ם.

עמידר – הפועל טבריה

במחזור הראשון לא הצליחה מכבי רמת-עמידר לסיים 90 דקות. מחר מקווים נציגי הפרבר הרמת-גני לגייס הרכב מלא ולהפתיע את האורחת מעיר הכינרת. טבריה נישאת על גל ההצלחה מהשבוע שעבר ותנסה לשמור על מאזן מלא ולנצח גם במשחק חוץ. אם תופיע עמידר בהרכב מלא היא מסוגלת לנצח ולא יחזרו הנקודות עם טבריה לצפון.

התחזית: נצחון להפועל טבריה.

הכח – מכבי שעריים

קשה להאמין ששחקני הכח בכושרם הנוכחי יצליחו להוות יריב שווה כוחות לרחובותים. שעריים בתנופה ולטשת עיניים כבר עתה לעבר הפיסגה. הכח טרם גיבשה את ההרכב הסופי. לכן צפוי מחר נצחון לאורחים. כל תוצאה אחרת תתקבל כהפתעה.

התחזית: נצחון למכבי שעריים.

בית"ר רמלה – צפריריים חולון

הרמלאים הנתונים עדיין בהלם לאחר השישיה שספגו בנהריה, מארחים מחר קבוצה בעלת שאיפות לאומיות. חולון שפתחה בנצחון תשאף בודאי לשחור מעם נוספת את היפשנה. אבל הרמלאים לא ירימו ידיים בקלות וינסו לשחזר את הישג השבוע שעבר. על הנייר חולון טובה יותר, אבל רמלה תהנה מיתרון הביתיות. צפוי מאבק שקול עם יתרון קל לאורחים.

התחזית: תיקו ומעלה לחולון.

מרמורק – הפועל חדרה

השישיה שהשחילה הפועל חדרה בשבוע שעבר לרמלה מעוררת את שחקניה לחזור על ההצגה גם מחר ברחובות. אבל המארחים אינם קטלי-קנים ובוודאי לא יניחו רגל לכן עוד לפני שריקת הפתיחה. חדרה טובה יותר, אבל מרמורק לוחמת יותר וגם נהנית מהביתיות. לכן למרות שהעדיפות היא לצד האורחים תיקו לא יפתיע.

התחזית: תיקו ומעלה לחדרה.

דימונה – הפועל רמת-גן

לפני שבועיים בגביע הטוטו הפתיעה דימונה את הרמת-גנים במגרשם של האחרונה. מחר תארח דימונה את יריבתה בבאר-שבע, משמע ילוו אותה אוהדים רבים שיעניקו לה הרגשה טובה. למרות שדימונה עלתה רק השנה לארצית היא נראית במצב טוב יותר מאשר הרמת-גנים הצעירים. לכן ישארו הנקודות בדרום.

התחזית: נצחון לדימונה.

יהוד – בית שאן

לאחר שניצחה בשבוע שעבר עולה חדשה אחת, בית"ר נהריה, תארח מחר יהוד עולה חדשה אחרת, הפועל בית-שאן. יהוד טובה יותר ולרשותה שחקנים מנוסים יותר. בית-שאן תביא אתה רוח לחימה ואמביציה, אבל ספק אם כל אלה יספיקו לה ביהוד. הניסיון והביתיות ישאירו את הנקודות אצל המארחים.

התחזית: נצחון ליהוד

הליגה הארצית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
1.	הפועל חדרה	1	1	0	0	2-6	3
2.	הפועל טבריה	1	1	0	0	0-3	3
3.	הפועל יהוד	1	1	0	0	0-1	3
4.	הפועל חולון	1	1	0	0	0-1	3
5.	הפועל חיפה	1	0	1	0	2-2	1
6.	הפועל עכו	1	0	1	0	2-2	1
7.	הפועל רמת גן	1	0	1	0	1-1	1
8.	הפועל מרמורק	1	0	1	0	1-1	1
9.	הפועל בית שאן	1	0	1	0	0-0	1
10.	הפועל דימונה	1	0	1	0	0-0	1
11.	מכבי שעריים	0	0	0	0	0-0	0
12.	מ. רמת עמידר	0	0	0	0	0-0	0
13.	הכח רמת גן	1	0	0	0	1-0	0
14.	בית"ר נהריה	1	0	0	1	1-0	0
15.	הפועל ירושלים	1	0	0	1	3-0	0
16.	בית"ר רמלה	1	0	0	1	6-2	0

בהפועל ת"א התאהבו בשם רובינזון

מאת משה בוק

כדורסלן שחום-עור, דרן רובינזון, הגיע אתמול לארץ, כדי להצטרף לקבוצת הפועל ת"א במקום ביק רובינזון המוכל ממעיקת.

רובינזון המתנשא לגובה של 2.07 מ', שיחק בעונה שעברה בוונצואלה. לפני-כן הוא שיחק בקבוצה [illegible].

אמש נטל רובינזון חלק באימון הקבוצה. דובר הפועל ת"א, יורם דורי, מסר שעדיין לא הוחלט אם רובינזון יוחתם בקבוצה. נראה שעד יום א' יוחלט אם להחתימו בקבוצה, או להביא לארץ שחקן זר אחר למבחנים. ראוי לציין, כי עד סוף החודש חייבת הפועל ת"א להודיע להתאחדות האירופאית, מי יהיו הכדורסלנים הזרים שיחזקו את הקבוצה בגביע קוראץ'.

דבר

אולף טון ממערב-גרמניה (משמאל) נוגח ומעניק יתרון 0:1 לנבחרתו במשחק הידידותי אמש בקופנהאגן נגד דנמרק.

אדם נהרג ושני נפצע בבריטניה

אדם אחד נהרג ושני נפצע לאחר שחזרו ממשחקי כדורגל בסקוטלנד ובאנגליה. ההרוג, איאן האמילטון בן 41 נפגע בגלאזגו לאחר המשחק בגמר גביע הליגה הסקוטי שבו ניצחה ריינג'רס את דנדי-יונייטד 1:2. האוהד נפגע בראשו מאבן שנזרקה ע"י אחד האוהדים של ריינג'רס. ההרוג שהיה בחברת בנו השוטר, הובהל לבית-החולים, אך מת בדרך.

● אליפות הפועל בהתעמלות על מכשירים לבנות, דרגה לאומית וא', תיערך היום ב-4.30 אחה"צ במכון וינגייט.

סוירי שיכנע נציגי הארצית ו-א' להסיר את איום השביתה

מאת אשר גולדשלגר

קבוצות הליגה הארצית וליגות א' הסירו אתמול את איומם להשבית מחר את משחקי הליגה הארצית וליגות א', לאחר שיחה עם יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל, שאול סוידי.

סוידי הבטיח לראשי ועד הפעולה כי יקיים מוקדם ככל האפשר את הועדה לבדיקת נושא הצמצום והם יוכלו להעלות בפניה כל סוגיה או בעיה. ההחלטה על הקמת הועדה התקבלה עם החלטת הנהלת ההתאחדות לכדורגל על צמצום הליגות.

סוידי הבהיר לראשי ועד הפעולה כי עצם השביתה היתה פוגעת רק בקבוצות. לדבריו הטוטו היה מפסיק את העברת ההקצבות לאותן הקבוצות השובתות. בנוסף לכך היו הקבוצות סופגות הפסדים טכניים.

חבר ועד הפעולה דני הרשקוביץ מהפועל חדרה אמר אתמול כי הקבוצות לא ישביתו את הליגות, אולם ימשיכו להיאבק לשינוי ההחלטה. הוא הביע בטחון כי בתום המחזור ה-15 ניתן יהיה בעזרת דעת הקהל לשכנע את הנהלת ההתאחדות לכדורגל ואת דעת הקהל שיש מקום לשינוי החלטת הצמצום.

ארסנל – הקרבן הבא של נוטינגהאם

מאת ג. שרון

שבוע לאחר שהביסה את צ'לסי הלונדונית, תארח מחר המוליכה האנגלית נוטינגהאם-פורסט לונדונית אחרת, ארסנל. הכושר המעולה בו מצויים חניכיו של בריאן קלאף מבטיחים להם נצחון נוסף.

אברטון שהתקרבה למוליכה עד כדי נקודה, יוצאת למשחק חוץ קשה בבירה נגד "תרנגולי" טוטנהאם. ליברפול שספגה הפסד בשבוע שעבר תארח ב"אנפילד" את סוגרת הטבלה, אסטון-וילה. סיכוייה לנצחון טובים.

נוריץ' העולה החדשה המפתיעה, תשחק בביתה נגד ניוקאסל. גם וימבלדון שהחלה את העונה בסערה ונרגעה לאחרונה תשחק בבית נגד סאותהמפטון שהפתיעה בשבוע שעבר את האלופה.

יתר המשחקים: קובנטרי – ווטפורד; לוטון – מנצ'סטר-סיטי; אוכספורד – צ'רלטון; ק.פ.ר. – לסטר; שפילד-ונסדיי – ווסטהאם.

ארה"ב – יפאן 1:3

האלופה האולימפית בכדורעף, נבחרת ארה"ב, הפכה פיגור וניצחה את יפאן 1:3 (15:9, 8:15, 15:17, 6:15) באליפות העולם המתקיימת בצרפת.

ברה"מ הכניעה את טאיוואן 0:3. קובה-פולין 1:3. בולגריה-צ'כיה 0:3. ארגנטינה-יוון 0:3, צרפת-תאילנד 0:3.

נצחונות למקנרו וקונורס

הטניסאים האמריקאיים הותיקים, ג'ון מקנרו וג'ימי קונורס, עלו לסיבוב השני בטורניר הנערך בסן-פרנציסקו. מקנרו הכניע את האוסטרלי ברוד די דייק 2:6, 2:6, אך לא לפני שהוזהר על-ידי השופט בגלל התנהגותו המביכה. קונורס ניצח את בן-ארצו דאן גולדי 1:6, 6:7.

ארבעה טניסאים שיופיעו בארץ ב-6 באוקטובר, נפגשו ביניהם. פטר לונדגרן משוודיה, ניצח את אדי אדוארס מדרום-אפריקה 5:7, 4:6 וקריסטן סטיין, שדורג שמיני גבר לאחר מאבק מרתק על בוב גרין מארה"ב, המנצח ברמת-השרון לפני שנתיים 7:6, 6:7, 6:7.

סטיין נוצח אח"כ על-ידי ג'ים גראב מארה"ב 6:4, 6:4 ואילו לונדגרן הכניע את המדורג מספר 7, ההודי ראמש קרישנאן 4:6, 1:6.

בברצלונה, מחץ השוודי קנט קרלסון המדורג תשיעי ויבוא בעוד כשבועיים לרמת-השרון, את הצ'כי ליבור פימק 1:6, 0:6.

השוודי הנריק סונדסטרום גבר על האוסטרי תומאס מוסטר 3:6, 4:6.

דרום-קוריאה הפתיעה את סין בטניס-שולחן

5000 צופים השתוללו משמחה בסיאול, כאשר נבחרת הנשים של דרום-קוריאה ניצחה את אלופת העולם, סין, בתוצאה 1:3, במסגרת משחקי אסיה בסיאול.

זה היה ההפסד הראשון של הסיניות מזה שבע שנים. גם נבחרת הגברים של סין נדחקה למקום השני, למרות שגברה על יפאן 4:5, אולם דרום-קוריאה, שהכניעה את הונג-קונג 2:5 נטלה את מדליית הזהב.

בטורניר הכדורגל ניצחה נבחרת איחוד הנסיכויות הערביות במפתיע את עיראק 1:2. סעודיה גברה על אינדונזיה 0:2, בעוד שתאיילנד ועומאן נפרדו בלא שערים.

בבית מספר 1 צועדת איחוד הנסיכויות עם מלוא שש הנקודות, לפני עיראק 4 ובבית השני, סעודיה בראש עם מלוא ארבע הנקודות, לפני קטאר 2.

בטורניר הכדורעף: יפאן-נפאל 0:3. סין-תאילנד 0:5. סעודיה-הונג-קונג 0:3. באחריין-אינדונזיה 1:3.

סין נטלה מדליית זהב נוספת בקליעה ברובה אויר קבוצתי, שבצברה 1721 נקודות, לפני דרום-קוריאה יפאן 1716.

מחר צליחת הכנרת העממית

צליחת הכנרת העממית ה-33 ע"ש יעקב חסיד מהאון לצמח, מרחק של 4 ק"מ, תערך מחר בבוקר. הזינוק לצליחה ינתן בשעה 6.30 בחוף קיבוץ האון.

מיקי וגליקשטיין חברים חדשים ב"בית האלופים"

הכדורסלן מיקי ברקוביץ והטניסאי שלמה גליקשטיין נמנים על אישי הספורט שיוכרזו כחברים חדשים ב"בית האלופים של הספורט היהודי" – מפעל אשר הוקם לפני 12 שנים ע"י ארגון יהודי הפועל באזור לוס-אנג'לס.

זו השנה השניה שטקס הכרזת החברים החדשים ייערך בירושלים בחסות מרכז קוסל לחינוך גופני נופש ופנאי של האוניברסיטה העברית.

טקס ההכרזה ה-12 של המועמדים שתרמו באורח ייחודי לספורט היהודי בישראל ובעולם, יתקיים ביום חמישי ב"בית בלגיה" בקרית-האוניברסיטה בגבעת-רם.

3000 ספורטאים מ-175 קבוצות יטלו השנה חלק במשחקי הליגות למקומות – עבודה, שמארגנת מועצת פועלי ת"א.

האחראי על אירגון המשחקים, נתן אקשטיין, מסר שלכל משחק ישלחו שופטים רישמיים, ובתום העונה יחולקו פרסים לקבוצות הזוכות.

הליגות למקומות עבודה נערכות בענפים הבאים: כדורגל, קט – רגל, כדורסל, טניס, טניס – שולחן, שח – מט, וקליעה.

התשלום עבור השופטים, ביטוח – השחקנים והתלבושות, מסובסד בחלקו ע"י מרכז – הפועל ומועצת פועלי ת"א. המחיר הממוצע לקבוצה הנוטלת חלק במשחקים הוא 500 ש"ח לעונת משחקים. לרוב משלמים הועדי – העובדים את התשלום.

גרמניה עשויה לבוא לישראל באמצע פברואר

מאת אשר גולדשלגר

שגריר גרמניה בישראל הבטיח אתמול ליו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל שאול סוידי לטפל בהבאת נבחרת גרמניה לישראל באמצע חודש פברואר 1987.

סוידי, התרשם, אתמול מאהדתו של השגריר לספורט ולכדורגל בפרט. השגריר מציין, אמר סוידי כי הוא אוהד של ורדר ברמן מהבונדסליגה.

השגריר הבטיח כי ייצור קשר עם ראשי ההתאחדות בארצו כדי להבטיח את בוא נבחרתו לישראל עוד בחודש פברואר. לדבריו קשרי הספורט בין ישראל וגרמניה רק "יקבלו תיזוק עם בוא נבחרתה הלאומית של גרמניה לישראל, שהיא סגנית אלופת העולם.

● מרוץ עמק חפר לזכרו של יענקל'ה ברנשטיין, למרחק 10 ק"מ (תחרותי) ולמרחק 3 ק"מ (עממי), ייערך מחר ב-4.30 אחה"צ. הזינוק מהאיצטדיון האזורי בגבעת-חיים.

בתי מרקחת ליום שישי 26.9.86

תל אביב
שחר – מקס 27 – 441449
בס – פרישמן 66 – 237326
ירושלים
התחנה המרכזית – יפו 234 – 520190
חיפה
מוזר – המגינים 97 – 524113
פתח תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271

בני-ברק – רמת-גן
רמה – ז'בוטינסקי 65 רמת-גן 7514483
בת-ים – חולון
עצמאות – בלפור 75, בת-ים – 865583
ד"ר חורי – סוקולוב 70 חולון – 842435

יום שבת 27.9.86

תל-אביב
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 283731
ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 – 230746
שחר – המלך ג'ורג' 54 – 280644
מוצ"ש
ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 – 230746
מוצ"ש
ירושלים
מרפאת חמאשה, הנ"ב 28 – 523191
ביקור חולים – שטראוס 5 – 223141
מוצ"ש
חיפה
הנשיא – שדרות הנשיא 33 – 353512
פתח תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני ברק – רמת גן
המגן – ביאליק 30 רמת-גן – 723674
בת ים – חולון
בלפור – בלפור 90 בת-ים – 583448
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי-חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על התורנים הרפואיים בישראל.
בתל אביב
בימים א' עד ה' מ-8.00 בבוקר עד 20.00 בערב. ביום ו' מ-8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ. 433380, 433500-03.

מרפאות שיניים
לעזרה ראשונה
אזור תל אביב
רחוב בר-כוכבא 49 ת"א, 03-284649 בימים א'-ה' 21.00 עד 23.00, בערבי חג 18.00 עד 24.00, שבתות וחגים 15.00 עד 21.00.
חיפה
רחוב הנבן 26, קומה ג' – 04-523566 יום יום בליל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ-20.00 עד 23.00.

מנוי מביא מנוי
מבצע
...בוקר טוב עם עיתון טוב „דבר"...

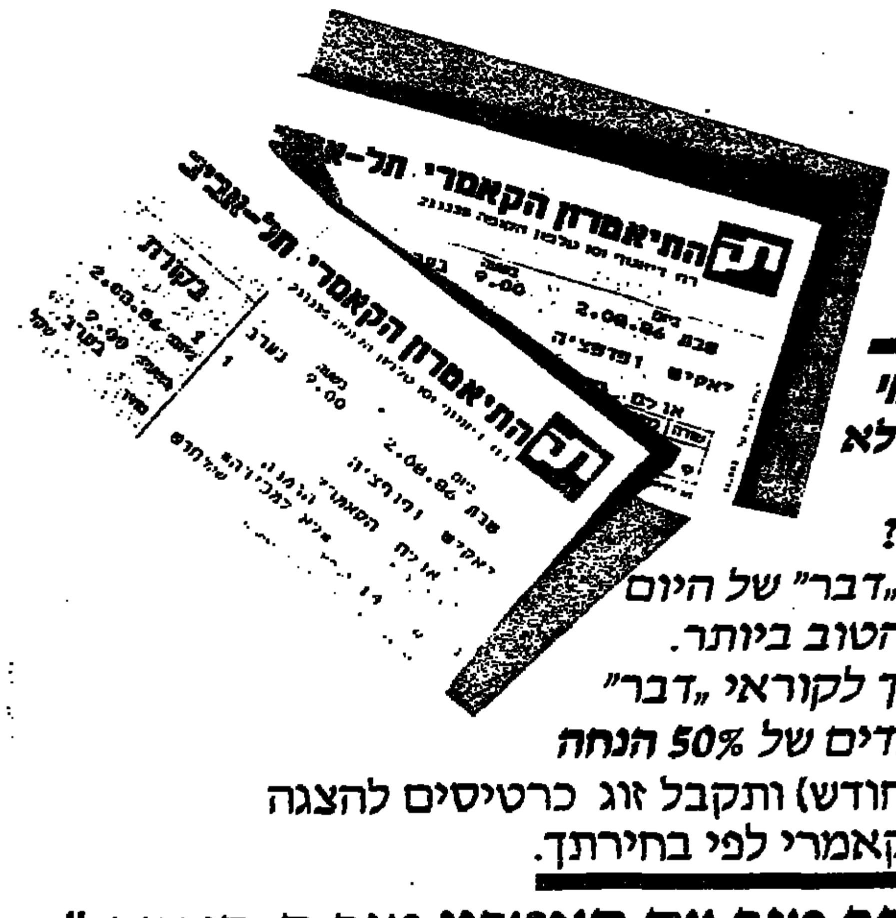

מנוי מביא מנוי
למה שידידך לא ייהנו גם הם מעיתון "דבר"?
אתה יודע כי „דבר" של היום הוא העיתון הטוב ביותר.
צרף את ידידך לקוראי „דבר" בתנאים מיוחדים של 50% הנחה (11.35 ש"ח לחודש) ותקבל זוג כרטיסים להצגה בתיאטרון הקאמרי לפי בחירתך.
...ערב טוב עם תאטרון טוב ה„קאמרי"...

פרטי הממליץ:
שם
משפחה
כתובת
טלפון

ב-50% הנחה
15% הנחה
1420

אלמקס®
לכל המשפחה!

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ.

חוזרים לעתונות טובה דבר

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

לחברת שווק רצינית דרושים:
1. **מנהל צוות -**
נסיון בשיווק. רצוי בוגר מינהל עסקים. ידע בכתיבת תסריטי טלמרקטינג — יתרון.
2. **כותב תסריטי טלמרקטינג -**
אפשרי נותן שרותים עצמאי.
נא לפנות בצרוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם, בכתב יד, לת.ד. 50375 ת"א 61503.

לחברת ייבוא-שיווק בתל-אביב
דרוש
איש מכירות
למוצרים טכניים
* בעל רקע מינהלי
* עד גיל 40
נא לפנות בכתב בציון פרטים מלאים לת.ד. 33833 חיפה 31377.

למפעל תעשייתי
דרושים
* חרט מנוסה
* מסגר רתך
* נהג עם רשיון מעל 15 טון.
טלפון: 03-478121

לחברת מכונות מבוססת, בת"א לשיווק מכונות וחמרי גלם בענפי הנייר והדפוס
נציג מכירות טכני
לעבודה מעניינת הדורשת מגע הדוק עם ספקי חו"ל ומגוון התעשיה בארץ.
* נסיון מוכח במכירות — רצוי בתחומים הנ"ל * רקע טכני * שליטה מוחלטת בכתב ובע"פ באנגלית ובעברית (גרמנית — יתרון) * בעל רכב
ת.ד. 8058 רמת-גן 52180
— סודיות מובטחת —

לחברת מחשבים
דרושה
מזכירה למנכ"ל
הכישורים הדרושים:
* נסיון קודם
* ידיעת השפה האנגלית.
* יכולת ניהול משרד.
* נסיון בהנה"ח חובה.
מועמדות מרמה גבוהה ליום עבודה מלא מתבקשות לפנות לטלפון 651256 לליאן מיום א'.

לחברה פרטית לאלקטרוניקה
דרוש
מנהל מכירות
נסיון במכירת ציוד היקפי ואביזרי עזר למחשבים. רצוי רקע טכני באלקטרוניקה ומחשבים.
בעל יוזמה המחפש אתגרים והתפקיד מעניין יפנה בכתב לת.ד. 16480 תל-אביב בציון קורות חיים ופרוט נסיון קודם.
— סודיות מובטחת. —

לדפוס דינמי
דרוש
מדפיס 1/8
להמרה—גסטטליט
5 ימי עבודה
תנאים טובים
03-229108

דרושה
מזכירה
עברית אנגלית
מנוסה
לפנות בכתב יד ל שפות ת.ד. 11434 ת"א 61112

לחברה בהנדסה אזרחית דרושים:
1. מהנדסים — לתכנון כבישים ועבודות עפר
2. טכנאי מדידות
רצוי עם נסיון של שנתיים לפחות
לפנות לטלפון 03-233097.

למפעל גדול עתיר ידע במרכז הארץ
דרושים/ות

* משרה מס' 1400:
מהנדסי פרוייקט
כישורים נדרשים:
* מהנדסי אווירונאוטיקה/אלקטרוניקה/מכונות.
* יוצאי ח"א עם נסיון בשיטות ייצור והרכבה.
* נסיון וידע בתוכנה וציוד מוטס.
* נסיון בנושא מחשבים וציוד קרקע.
* ידיעת השפות עברית ואנגלית.

* משרה מס' 1401:
מהנדסי/הנדסאי אלקטרוניקה
* לפרוייקט צב"ד/צת"ת למעקב והפעלת ציוד בקו הרכבה.
* עדיפות לבעלי נסיון בתחום המחשבים ומערכות מוטסות.

* משרה מס' 1402:
מהנדסי/הנדסאי אלקטרוניקה
* לאחזקת מערכות מתוחכמות משובצות מחשב.

* משרה מס' 1403:
מהנדסי מכונות
* לייצור חלקי מנועים.
* לעריכת שיטות וייצור חלקי מבנה ותתי הרכבות.
* למערכות ייצור בתחום העיבוד השבבי, רצויה ידיעה בסיסית בתיב"מ.
* לטכנולוגיות ריתוך וכלי חיתוך.

* משרה מס' 1404:
מהנדסי תעשיה וניהול
* לתכנון ותאום פרוייקטים.
* מעקב וביצוע הזמנות.
* תכנון עומסים וניתוח ביצועים.

* משרה מס' 1405:
מהנדסי אווירונאוטיקה
* לעבודה בתחום מו"פ בנושא רובוטיקה בהרכבת מטוסים.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים, השכלה, נסיון ומספר תעודת זהות אל ת.ד. 7321 ת"א מיקוד 61070
(נא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת)
מועמדים מתאימים יוזמנו...
סודיות מובטחת

לחברה ארצית גדולה
דרוש:
איש מכירות נמרץ
למכירות בענף הבניה
* גיל 25—35
* תושב גוש דן
* העבודה ברכב החברה
על המעונינים לפנות בכתב בצרוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א עבור "איש מכירות"
— סודיות מובטחת —

למפעל קיבוצי
דרוש
מהנדס מכונות
עם ניסיון בתיכנון ועיבוד שבבי.
אפשרות למגורים במקום.
נא לפנות טלפונית בשעות העבודה 067-56917
בשעות הערב 067-56801

למפעל תעשייתי באזור הדרום
דרוש
מהנדס/הנדסאי תעשיה וניהול
לניהול מפעל בהיקף של כ-40 עובדים
* עדיפות לבעל רקע באלקטרוניקה
* נסיון של 3 עד 5 שנים בניהול ייצור
* תושב באר-שבע והסביבה.
מועמדים העונים על הדרישות לעיל, מתבקשים להתקשר 03-780286 בימים א' ב' ג' (28-29-30.9) לשם קביעת מועד לראיון.

לחברת בניה קבלנית ארצית
דרוש בדחיפות
מנהל עבודה בכיר
לעבודה באזור המרכז
* בעל נסיון בעבודות ציבוריות ורשיון נהיגה.
לפנות בכתב יד לת.ד. 20259 תל-אביב לאגף ארגון ומנהל.
— סודיות מובטחת —

לחברה בת של קונצרן
דרוש
חשב
הכישורים הדרושים:
* השכלה אקדמאית בכלכלה/מינהל עסקים.
* השכלה נוספת בחשבונאות — יתרון.
* נסיון בעבודה עם מערכת רב מטבעית.
* ידיעה מושלמת בשפה האנגלית.
המעונינים מתבקשים לפנות בכתב יד לת.ד. 29816 ת"א, מ. 61297 עבור "חשב".

הילטון תל-אביב
דרושים/ות
* **קצבים מנוסים**
* **טבחים מנוסים**
עדיפות תינתן לבעלי נסיון קודם בעבודה בבתי מלון.
מועמדים/ות מתאימים/ות מתבקשים/ות לפנות למח' המנגנון בין השעות 14.00—15.30.
טל': 3-640292-03.

לבנק גדול בת"א
דרושות
1. **כתבניות עברית/מפעילות מעבד תמלילים**
בעלות השכלה תיכונית ונסיון של שנתיים בהדפסה.
2. **כתבניות אנגלית**
רצויה שפת אם אנגלית, ידע בהפעלת טלקס, נסיון של שנתיים בהדפסה
שעות העבודה 7.30—15.00
* *
מועמדים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 6335 תל-אביב, 61061 עבור "כתבניות"
— סודיות מובטחת —

למוכנות ביטוח גדולה
לעבודה עם קהל
1. **פקידת תביעות**
עם נסיון קודם.
2. **פקידת חיתום**
מנוסה
— שעות העבודה 8.00—16.00
טל. 03-200242 לבקש את אביבה

למפעל טכסטיל בפתח-תקוה
דרושה
עובדת למחסן
* חרוצה ונמרצת
* בוגרת 12 שנות לימוד
* נסיון בעבודה עם מחשב — יתרון.
שעות עבודה — א—ה 7.00—16.30
+ הסעות
לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 53124 תל-אביב.

לתיכון בוקר דרושים
מורים במקצועות:
אנגלית * תנך * מכירות * חשבונאות
להתקשר לטלפונים: 03-731459, 03-723466

לחברה קבלנית דרוש מיד
מנהל עבודה
לאיזור נתניה
עם נסיון לביצוע עבודות בטון
טל. 04-667791

לחברה מסחרית ביפו
דרוש
שליח
עם קטנוע
למשרה מלאה
טלפון: 5-839281-03.

למשרד עו"ד בחיפה
דרוש/ה
עורך/ת דין
רצוי נסיון של שנתיים לפחות בתחום האזרחי
נא לפנות טלפונית 04-670701

למשרד רואי חשבון
דרושים:
1. **מבקרים**
אפשרות להתמחות
נסיון לא הכרחי.
2. **מזכירה**
הדפסה ונסיון בהפעלת מעבד תמלילים.
3. **מנהלת־חשבונות**
לעבודה עצמאית.
טלפון 03-440884, 03-441388

לסטודיו לעיצוב אופנת נשים דרוש/ה
סוכן/ת מכירות
בעל/ת רכב
נסיון הכרחי
טלפון 245562

אמריקה ישראל בלוידס
למשרדו ברמת-גן
דרושה:
מזכירה
* נסיון קודם הכרחי.
* הדפסה עברית אנגלית.
* ידע באנגלית — יתרון.
שעות עבודה 08.00—16.00
לפנות בכתב יד לת.ד. 5036, ר"ג 52150.

לבי"ס למלונאות מלון דביר חיפה
דרושים/ות
א) **מנהל/ת מגמת טבחות**
סוג 4—5 עם נסיון ו/או יכולת להדריך.
ב) **מדריך/ה לקורס טבחים**
סוג 3—4
לפרטים נא לפנות למר דבירי מנהל התשלובת בטל' — 04-389131.

דרוש/ה
פקיד/ה
למחלקה מסחרית
בחברת ספנות
לעבודת רישום, מעקב וסטטיסטיקה
(כולל עבודה מול מסוף מחשב)
* בעל/ת השכלה תיכונית וידע טוב באנגלית.
לקביעת ראיון, נא לפנות טלפונית: 03-664971, לישי.

לרחובות והסביבה דרושים
מחלקי עתונים
לשעות הבוקר המוקדמות
מתאים במיוחד לסטודנטים וגימלאים הרוצים בהשלמת הכנסה.
רצוי עם אופניים.
טל' 08-453798, למשה

למושב באר צופר בערבה
דרושים:
א. קיבוצניק בשנת חופש לעבודה חקלאית
ב. חצרן/גנן לעבודה לפחות לשנה
ג. עובדים לקטיף מילונים
מיד', מגורים במקום
טלפון 057-81483-4"5

למושב קדש ברנע
(ליד מסוף ניצנים)
דרושים
עובדים לקטיף/אריזת מלונים
טלפון: 77278, 057-79107.

דרוש אגרונום
לשווק מוצרים קיימים בתחום החקלאות
לפיתוח מוצרים חדשים
לביצוע ניסויי שדה
העבודה באזור הצפון (רצוי מגורים באזור)
נא לפנות בכתב בצירוף קורות-חיים לת.ד. 7095 תל-אביב 61070
לציין "אגרונום 505"

דרוש/ה
מנהל/ת אחראי/ת
למסעדת עובדים באזור רמלה.
נסיון קודם הכרחי.
שכר גבוה + תנאים סוציאליים.
טלפון: 03-963694 בשעות הבוקר.

לבנין משרדים רב-קומות
דרוש
טכנאי מיזוג אויר
בעל ידע בחשמל — נסיון של 3 שנים במערכות מיזוג אויר מרכזיות.
טלפון 03-658387.

למפעל פלסטיק גדול באזור התעשיה חולון
דרושים
1) **מנהל חשבונות סוג 3**
לעבודה במשרה מלאה
דרישות התפקיד:
א. נסיון בהנה"ח במפעל תעשייתי
ב. נסיון בהנה"ח ממוכנת
ג. מאזנים ומשכורות
2) **מפעילים לאקסטרודר**
לעבודה ב־3 משמרות
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 59 אזור מיקוד 58100
סודיות מובטחת.

למכון מחקר דרוש
לבורנט אקדמאי
1) בהנדסה ביו־רפואית או פיזיולוגיה
2) בביולוגיה עם ידע במחשבים
3) במדעי החיים או הנדסאי סביבה או מקצוע פרה־רפואי.
4) בוגר מתמטיקה/מדעי המחשב. רכב חובה.
לפנות למכון לבריאות העובד ושיקומו ע"י בי"ח לוינשטיין ת.ד. 3 רעננה 43100.
טל' 052-445103.

למעוף שלטים בע"מ
דרושים
מנהל מכירות
* בעל נסיון מקצועי
* בעל רכב
* רצוי עם רקע טכני
מנהל עבודה
לניהול פרויקטים
* בעל כושר ארגון ורקע טכני
* בעל רכב
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 3966 פתח-תקוה.

למפעל באיזור נס-ציונה
דרוש
מנהל עבודה
דרישות התפקיד:
* נסיון בתכנון וייצור לוחות אלקטרו־פנאומטיים
* נסיון מוכח בהפעלת עובדים
* קריאת אנגלית טכנית.
בוגר הנדסאים נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם ת.ד. 11050 ת"א 61112, עבור "מנהל עבודה".

למלון 5 כוכבים יוקרתי בירושלים
דרושים/ות
SOUS CHEF
CHEF DE PARTIE
קצב
גנן ראשי
מתאימים בלבד עם נסיון בעבודה במלון יפנו בכתב יד לת.ד. 296 ירושלים 94101.

למשרד רו"ח צעיר בתל-אביב
דרוש:
מבקר
בעל נסיון של שנה ומעלה
נא לפנות בכתב: לת.ד. 29517 ת"א מיקוד 61294
— עבור מבקר —

לחברה בנקאית בת"א
דרושה
פקידה
במשרה מלאה.
דייקנית, אחראית ויעילה, בעלת תעודת בגרות
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-657356, 657857

לחברה ארצית ליבוא ושיווק
דרוש/ה
פקיד/ת יבוא
* נסיון בתהליכי יבוא, הזמנות וקשר עם עמילי מכס.
* התכתבות עצמאית בעברית ואנגלית כולל טלקס.
* משרה מלאה.
נא לפנות בצרוף נסיון וקורות חיים לת.ד. 884 ת"א למס' 28

לחברת שנהר אגרוטכנולוגיה בע"מ
דרוש/ה
משנה למנהל מחלקת מו"פ
כישורים:
* בוגר/מוסמך במגמת הורטיקולטורה.
* נסיון בתפעול חממה וביצוע נסיונות בקנה מידה מסחרי.
* כושר ארגון מקצועי ואדמיניסטרטיבי.
שנהר מתמחה בגידול, מיכון ושיווק צמחי בית ליצוא
בהתבסס על טכנולוגיות מתקדמות וייחודיות. לחברה בסיס הון מוצק, רוח יוזמה מוכחת.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לשנהר אגרוטכנולוגיה בע"מ רח' היצירה 28 רמת-גן.

למלון פלאזה טבריה
*****
דרושים
1. **סגן שף**
2. **שף מטבח קר**
3. **טבח - מטבח קר/חם**
4. **שף קונדיטור**
עדיפות לבעלי נסיון במלונות 5 כוכבים
לקביעת ראיון נא לפנות למחלקת כח אדם טל': 067-92233.

למושב נתיב הגדוד
דרושים
* מנהל בית אריזה
* איש שיווק
* פקידת בית אריזה
* חצרן
בעל ידע באחזקת רשת מים.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד עם קורות חיים והמלצות לפי הכתובת: מושב נתיב הגדוד ד.נ. בקעת ירחו 90640 או טלפונית: 02-941928
תנאים טובים למתאימים.

לגל וייספלד (1978) בע"מ
תפן מעלות
דרוש
מחסנאי טכני
נסיון קודם חובה
נא להתקשר לטל. 8-04-978686

למוסד ממלכתי בירושלים
דרוש/ה
מנהל/ת בית
לניהול צוות משק בית של דירה
הכישורים הדרושים:
1. נסיון בניהול משק בית והפעלת צוות עובדים.
2. ידע ונסיון בנושאי מזון, תפריטים ותלבושות, ידע ונסיון באירוח אורחים מהארץ ומחוץ לארץ, ידיעת השפות עברית ואנגלית, ידיעת שפות נוספות רצויה.
נא לפנות בכתב בצירוף המלצות וקורות חיים לת.ד. 4122 ירושלים.

רוכש/ת מודעות
בכל רחבי הארץ אנו מציעים לך:
הכנסה גבוהה
המורכבת מ—
* שכר בסיסי * עמלות ובונוסים
בעבודה קבועה ומעניינת במדור פרסומי פופולארי
*
אם הנך רציני/ת ובעל/ת כושר התמדה ויכולת גבוהה פנה/י אלינו
טל': 03-5463912

להצגה חדשה לילדים
"צחוק עד דמעות"
דרושים
* ליצן וליצנית
* 2 קוסמים
מבוקש למשרדנו דרושים:
רקדניות בטן
ותולי קביים
פרטים: מיקוד 2669 טל. 03-439120

נעמת — המרכז להכשרה מקצועית
רח' צה"ל 14, ק. אליעזר — חיפה
דרושה מורה
בקורס ספרות־נשים
נא להתקשר לטל. 04-534294

هكذا من الاهل

אורליל בע"מ קצרין רמת הגולן
חברה העוסקת בתחום האלקטרו־אופטיקה
(ציוד ראיית לילה)
חברה משותפת:
לאית"ם – ארץ ישראל תעשיות מתקדמות בע"מ
התעשייה האווירית לישראל בע"מ
רמ.ט.י. – הנדסה בע"מ
דרוש
מכשירן
הכישורים הדרושים:
* טכנאי מכשור ובקרה או טכנאי מכונות
* נסיון מוכח של שנתיים לפחות (רצוי במערכות ואקום)
* מגורים בקצרין (בסיוע המפעל).
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ותעודות על השכלה, לאורליל בע"מ ת.ד. 110 קצרין מקוד 12900, טל. 069-61758
– סודיות מובטחת –

למשרד מהנדסים בירושלים
דרושים
1) **מהנדס תכנון לכבישים**
2) **מהנדס אזרחי מנוסה** לפיקוח על פרוייקטים בבניה ופיתוח.
3) **מהנדס מים מנוסה** לפיקוח על עבודות רשת עירונית
טלפון: 02-815576, 02-810255

דרושים
דרושים לסניפנו בצפון תל אביב, רמת אביב, יד אליהו:
א. **קצבים מנוסים ומתלמדים.**
ב. **ירקנים מקצועיים ומתלמדים.**
ג. **עובדי מעדניה ואפיה.**
ד. **אורזים.** (ליד הקופות), אפשרות גם לסטודנטים ופנסיונרים.
ה. **קופאיות מנוסות ומתלמדות.**
העבודה במשמרות. תנאים סוציאלים מירביים והטבות נוספות.
לקבלת פרטים נא לפנות אל אגף כח אדם בקו־אופ רשת הריבוע הכחול, רח' תפוצות ישראל 13 גבעתיים, בין השעות 8.00–13.00. כמו כן ניתן לקבל פרטים בטלפון 03-779141 שלוחה 279.
הצטרף אלינו — טוב לעבוד בקו־אופ
קו־אופ. רשת הריבוע הכחול 109 סופרמרקטים וסופרשוקים. מחדרה ועד אילת
קו־אופ קו־אופ קו־אופ

תים team
מחשבים ומערכות בע"מ
לאגף המכירות
דרושה
מזכירה בכירה
הכישורים הנדרשים:
* נסיון קודם בניהול משרד באופן עצמאי.
* הדפסה עברית/אנגלית ברמה טובה.
* יחסי אנוש מעולים.
* השכלה תיכונית מושלמת. רצוי השכלה אקדמאית.
* נכונות לעבודה בתנאי לחץ.
משרה מלאה — 08.00–17.00
נא לפנות החל מיום א' לטל. 03-343915.
* * *
לאגף השרותים המכניים
דרושה
פקידה - עוזרת למזכירה
לאחר שרות צבאי
הדפסה עברית, אנגלית — רצויה
משרה: 12.00–17.00.
נא לפנות לפנינה שער מיום א' טל. 03-340962.
תנאים טובים למועמדות המתאימות
5 ימי עבודה בשבוע
— סודיות מובטחת —
Data General

ניתוב מערכות בע"מ
ת.ד. 3171 באר־שבע 84131
טל: 057-33401, 79404
החברה מבצעת פרוייקטים הנדסיים משולבים בתעשיה הכימית כולל טקרים, תכנון כללי, תכנון מפורט רב מקצועי, ארגון וניהול הביצוע.
לעבודה באזור הדרום דרושים
* **מהנדס כימיה בכיר** מנוסה בתכנון התליך.
* **מהנדס צנרת בכיר** מנוסה בתכנון מפורט.
* **מהנדס מכונות** מנוסה בהנדסת פרוייקט בתעשיה.
* **מהנדס כימיה** מנוסה בתפעול והרצת מיתקנים.
* **מהנדס חשמל** מנוסה בהפעלת מערכות P.L.C בתעשיה.
לבאים מחוץ לאיזור אפשרות עזרה בדיור

לאולפן לבגרות דרושים
מורים
להכנת כיתות לבחינות בגרות בשעות הערב
ת"א (טל. 03-5460518): מתמטיקה ואנגלית
חיפה (טל. 04-641040): מתמטיקה, פיזיקה ואנגלית
ירושלים (טל. 02-222375): מתמטיקה ואנגלית
באר שבע (טל. 057-71690): מתמטיקה אנגלית ותנ"ך
רק מורים בעלי נסיון בהכנה כיתות לבגרות מתבקשים לפנות לטלפונים הנ"ל.
תנאים כקולים למתאימים

דרושים/ות
אקדמאים/יות
בעלי כושר שכנוע לרכש מודעות בעתון יומי גדול
אפשרות למשכורת בסיסית + אחוזים.
נא לפנות מיום ראשון לדבורה 03-331251.

---

cinamatic
טכנאי - הנדסאי (חשמל)
עדיפות לבעלי רשיון נהיגה ג'
דרך השלום 7 ת"א בת־ים
03-255106

להברת ביטוח בתל־אביב
דרוש/ה
צעיר/ה אינטליגנטי/ת
לעבודה מגוונת עם אפשרויות קידום
* רצוי ידע בהדפסה.
– 5 ימי עבודה בשבוע –
נא לטלפן מיום א': 03-641513, 03-641543 למירי או טלי.

GABI SHOEF LTD. גבי שואף בע"מ
היחידה לאלקטרוניקה
* *מהנדס אלקטרוניקה*
נסיון של 3 שנים באיסוף נתונים - הכרחי
* *מחו ו סת/מלחימה*
נסיון של 3 שנים לפחות בקריאת שרטוטים, הלחמות כרטיסים, חוטי W.W וחווט מודולים.
טלפון: 03-984559, 984083

למשרד יעוץ אינסטלציה — חימום — מיזוג אוויר בירושלים
דרושים שרטטים ו/או טכנאים
רצוי עם נסיון
טל' 02-824663 אחרי 16:00.

לחברה קבלנית העוסקת בביצוע מיתקני מזוג־אויר, אינסטלציה וצנרת תעשייתית
דרושים:
מהנדסי ביצוע.
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון:
063-31674 063-33895

חוק ההודעות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מעמדו האישי נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברת תיירות גדולה
דרוש/ה
מנהל/ת
אגף תיירות יוצאת
ידע בטיפול באנשי עסקים — קבוצות ובודדים
רק מועמדים רציניים בעלי נסיון קודם, רצון וכישורים לפתח ולקדם את הנושא, מתבקשים להגיש את מועמדותם בכתב בצרוף קורות חיים
*
ת. ד. 3190, תל־אביב 61031

לחברה בינלאומית לתרופות
דרוש
תועמלן רפואי
לאזור תל־אביב
כישורים דרושים:
* נסיון בתעמולה רפואית של שלוש שנים
* ידיעת השפה האנגלית על בוריה
* עד גיל 35
למועמד המתאים מובטחים תנאי שכר נאותים והטבות.
נא לפנות בכתב ליד לת.ד. 14175 תל־אביב או טל 03-611765

טמפו לטמפו תעשיות בירה בע"מ
דרוש
מנהל סניף באר־שבע והדרום
דרישות התפקיד:
* נסיון בניהול בעבודת מוכרים ונהגים (רצוי בענף המזון)
* יכולת ניהול משא ומתן עם לקוחות גדולים.
* נסיון במכירות.
* תושב באר שבע והסביבה.
* בעל רשיון נהיגה.
המועמדים העונים על הדרישות אלו יפנו בכתב־יד לת.ד. 121 נתניה מיקוד 42101 (עבור ביאיש)

עבור חברת תקשורת המובילה בתחומה
דרוש
איש מכירות
מנוסה ובעל מרץ רב והתמדה.
רכב ומגורים בגושדן הכרחיים.
שכר גבוה ובונוסים למתאים.
תנאים טובים ואתגר – מובטחים!
לפנות ליהודה ב"ידמאק" – טל. 03-282949
עבור משרה 11.

„ליבטח" דרושים
מיקרים ית לעבודה במזכירות
לאחר שרות צבאי עדיפות למקבלים את
עובדי מירת מיקוד 711101 בטלפון 03-199803

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
דרושים
* **פועלים/ות לתעשיה**
* **מחווטות, מלחימות**
* **פועלים/ות לאלקטרוניקה**
* **עובדי מחסן, מחסנאים**
* **מלגזנים**
* **מכונאי אחזקה בתעשיה**
תנאים מצוינים למתאימים!
טל': 03-203053, 03-203052

איש אחזקה, שומרים
לבי"ס שדה מעלה אפרים
איש אחזקה - נסיון בעבודות אחזקה. משרה מלאה. מגורים במקום. רווק.
שומרים - יוצאי צבא. בעלי רשיון נהיגה. מגורים במקום.
לפנות לבי"ס שדה מעלה אפרים
טל 02-941344 (ניצן אריה)
החברה להגנת הטבע

האורגן
תשלובת תעשיות עץ ומתכת
דרושים:
1. **טכנאי עץ** בעל נסיון של 5 שנים לפחות
2. **מבקר טיב בענף העץ**
נא לפנות בכתב יד ל„האורגן" צריפין דואר באר־יעקב 70300.

למפעל תעשייתי באשדוד
דרושים
1) **מנהל/ת חשבונות מדופלם**
* לתפקיד סגן מנהח"ש ראשי.
* בעל נסיון בתעשיה וידיעת אנגלית.
2) **קלדנית בעלת ידע בהנהח"ש**
3) **פקידת ייצוא בעלת נסיון**
4) **פקידת יבוא בעלת נסיון**
תושבי אשדוד המעוניינים יפנו לטלפון: 055-22920, 4465 או לת.ד. 9002 אשדוד מיקוד 77192, למחלקת כח־אדם.

רשף טכנולוגיות צבאיות בע"מ
דרושה
טלפנית/ כתבנית
5 ימים בשבוע
נא לפנות לטלי
טל: 03-984165, 985884
reshef

בוגר/ת שווק לפרסום אריאל
אם תחום הפרסום מושך אותך, בוא להשקיע במשרד אשר יכול לתת לך חוק לעתיד.
פנה בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 7095 ת"א 61070 עבור בוגר/ת שווק
סודיות מובטחת

דרושות
עובדות סוציאליות
לעבודה במסגרת שקומית התעסוקתית
לפנות לטלפון: 844510 או 844594

לקיבוץ שדה נחמיה דרוש
מטפל
בנבה [4 גפיים]
הכרחי:
תעודת מ.ש. נסיון קודם, מגורים בקיבוץ.
נא להתקשר בימי ביקורת, 069-44917 בבית 069-44816 למנהל.

לחברת נסיעות ותיירות
דרוש/ה
TOUR OPERATOR
לתיירות נכנסת
כישורים:
* נסיון של 3 שנים לפחות במשרד נסיעות.
* ידיעה שפות זרות אנגלית וגרמנית.
* דינמי, נמרץ ובעל יוזמה.
מועמדים מתאימים יפנו בצרוף קורות חיים ופרוט הנסיון המקצועי ל„יוזמה" רח' הרואה 16 רמת־גן, 52432 (עבור תיירות).

מעבדות רפא בע"מ
דרוש/ה
1. **לבורנט/ית או הנדסאי/ת בכימיה אנליטית**
2. **כימאי/ת אנליטית**
לעבודה במעבדה לבקורת איכות במשרה מלאה 6 ימים בשבוע. רצוי נסיון של 3 שנים בכימיה אנליטית אורגנית, בעבודה עם מכשור מתקדם וידיעת השפה האנגלית (טכנית).
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 405, ירושלים מחלקת כח אדם.

למוסך מרכזי של יבואן רכב
דרושים
1. **מחסנאי חלקי חילוף**
2. **חשמלאי רכב** בעל הסמכה
3. **מכונאי רכב**
03-331942

לחברת ייצור ושיווק גדולה למוצרי צריכה, המובילה בתחומה
דרושים
מפיצים
בעלי רכב מסחרי
לאזורים: חיפה, תל־אביב והמרכז, באר־שבע והדרום.
דרישות התפקיד: גיל 21–30, יוצאי צבא; השכלה תיכונית/מקצועית; נכונות לעבודה קשה ששכרה בצידה; מהימנות בטיפול בכספים; רצוי נסיון בעבודה עם מפעלי תעשיה או חנויות קמעונאיות.
איש מכירות בכיר
לאזור באר־שבע
דרישות התפקיד: יוצא־צבא, עד גיל 30; רצויה השכלה אקדמאית בתחומי הכלכלה והמינהל; בעל רשיון נהיגה.
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות־חיים מפורט (גיל, השכלה, טל' להתקשרות ונסיון קודם) אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49537, בציון המשרה המבוקשת.
סודיות מובטחת.

האגודה לקידום החינוך
לפנימיה תורנית תיכונית לבנות „עמלה"
דרושה
מדריכה חברתית
(רווקה) — מגורים במקום.
רצוי נסיון קודם והכשרה מתאימה.
לפנות לשמעון, אחה"צ, טל. 02-666822, 02-637913

לדרשת תיכון רון דרושים
בהרצליה ובתל־אביב
מורים נוספים
לשנת הלימודים תשמ"ז במקצועות:
אנגלית
לשון עברית
* תואר אקדמאי
* תעודת הוראה
* נסיון בהכנה לבגרות
ללימודי הערב בתל־אביב
דרושים מורים במקצועות
מתמטיקה
פיזיקה
בעלי נסיון בהכנה לבגרות
תיכון רון תל־אביב 03-288121,
הרצליה 052-541262, 052-546923

לחברת מ.ל.י. לייזרים
דרושים
מהנדס מכונות
עם 5 שנות נסיון ב־תכנון מכניקה עדינה ו/או תיכנון אופטומכני.
נא לפנות בכתב יד ל־ת.ד. 13135 ת"א 61131 ולציין: עבור מהנדס מכונות.

דרושים
עובדים/ות לא מקצועיים
באזור התעשיה החדש בראשל"צ. נכונות ל־עבודה שעות נוספות.
03-9611146
03-9610550

להקמת פרוייקט יחודי בתחום השיווק הישיר דרוש
איש שיווק
הכישורים הדרושים:
* יכולת ניהול עצמית
* הכרת השוק
* רקע שיווק מוכח
* גיל: 25–35
אנו מציעים:
* שכר הולם, רכב, אחוזים מהמכירות.
* אפשרות להשתלב כשותף
נא לפנות בכתב יד, בפירוט קורות חיים לת.ד. 11296, מיקוד 61112, ת"א

לחברה תעשיתית דרוש
מהנדס מכונות
לתפקיד אחראי
שיווק ושרות למערכות אריזה
הכישורים הדרושים:
* מהנדס מכונות בעל ניסיון קודם בשיווק
* כושר ניהול מו"מ עם לקוחות
* שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית
* גיל עד 40
* מקום מגורים במרכז הארץ
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד תוך ציון קורות חיים וניסיון קודם לת"ד 24149 ת"א מיקוד 61240 ויציינו ע"ג המעטפה מהנדס מכונות — מערכות אריזה.
— סודיות מובטחת —

לאראן אלקטרוניקס בע"מ
דרושים:
1. **טכנאי / הנדסאי אלקטרוניקה**
בעל ידע ונסיון רחב במערכות וידיאו מקצועיות.
2. **אלקטרונאי -**
לקבלה הוצאת ציוד מהמעבדה, כולל ביצוע בדיקת איכות וניהול מחסן לקוח.
● מועמדים לאחר שרות צבאי ובעלי כושר גופני תקין מתבקשים להתקשר לקביעת ראיון לטלפון: 03-779127–9
להורון סמבולה.

עירית לוד
דרושה
פסיכולוגית חינוכית
60% משרה צבור השירות הפסיכולוגי החינוכי בלוד
לפרטים: 08-250916

לקפה „רינה" על המיילת בת"א
דרוש
מנהל מסעדה מנוסה
טל. 651111
מיום ראשון.

למחלקת הנה"ח במשרד רואה חשבון
דרוש:
מנה"ח מנוסה
(נסיון של שנתיים לפחות).
למשרה מלאה.
טל. 825972.

למשרד שמאים והיק חיפשים
1. **שמאי רכב** בעל רשיון של משרד התחבורה
2. **כתבנית** לאחר שירות צבאי.
לפנות בכתב בצירוף פרטים על נסיון וכישורים לת.ד. 2144 ת"א עבור שמאי.

למפעל מזון בתל־אביב
דרוש
מכונאי
למכונות אריזה
* **בעל נסיון של 10 שנים לפחות**
לתאום פגישה להתקשר 03-218283

האגודה לקידום החינוך
לפנימיה ליד ביה"ס אורט בנתניה
דרוש
מדריך חברתי
נא לפנות לטל. 053-38942

למשרד לעמילות מכס
דרוש
פקיד רישוי
עם
נסיון בסיווג
טלפון: 03-653416, 03-654038.

לחברה עתירת ידע בתל־אביב
דרושה
מזכירה מעולה
לראש אגף
מרושת הדפסה מעולה בעברית ואנגלית (כולל הכנת החומר באנגלית) ונסיון באירגון משרד.
יתרון למעלת ידע בעיבוד תמלילים ומשלוח טלקסים.
משרה מלאה (כולל שעות נוספות לפי הצורך)
5 ימי עבודה בשבוע.
*
מועמדות תפנינה בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 6335 תל־אביב 61061 עבור „מזכירה".
לפרטים נוספים ניתן להתקשר טלפונית 03-335113 לצביה אילן, בשעות העבודה.

סל־יעד
מוהיים להנסיה בע"מ
מקבוצת תדיראן
דרושים
1. **אחראי מחסן**
— בעל נסיון בניהול מחסן.
הכישורים הדרושים:
* בעל מלאי ממוחשב.
* נסיון בחלקי חילוף לרכב.
* נסיון ברכיבים אלקטרוניים.
* בעל רקע טכני.
2. **מחסנאי**
בעלי ידע ונסיון מוכח.
תינתן עדיפות למתאימים שעבדו קודם במחסנים בצה"ל.
נא לפנות ליצחק אבירם בימים א', ב', בין השעות 15.00–16.30
רח' השיטים קרית מטלון פתח־תקוה,
טלפון: 03-9231654.

רשות הנמלים בישראל
דרוש
מהנדס אזרחי
נסיון של 5–2 שנים
בעל רקע בהנדסה הידראולית ו/או ימית.
המועמד יעסוק בעבודות תכנון ופיקוח.
בירור פרטים נא לפנות לכח אדם ברשות הנמלים, דרך פתח־תקוה 74, תל־אביב, טל. 03-338911. פניות בכתב יש לשגר ל־ת.ד. 61201, מיקוד 67215 בצירוף קורות־חיים בכתב יד.

למפעל מזון בראשל"צ
דרוש
מלגזן מנוסה
03-942021/2/3

למעבדת אופסט
דרוש
מונטג'ר
מעולה
תנאים טובים
03-810861
03-813693

דרושים למוסד חינוכי־טכנולוגי בתל־אביב
אנשי מחשבים מנוסים
במגמת מחשבים אקדמית
משרה 101 — **מרכז מגמה ומנחה ראשי**
בעל תואר שני, רצוי שלישי במחשבים;
נסיון מעשי בניתוח מערכות ממוחשבות 8–10 שנים;
נסיון מעשי בניהול הדרכה;
(16–20 שעות שבועיות);
משרה 102 — **מורה לניתוח מערכות ענ"א**
בעל תואר שני במדעי המחשב/
חקר ביצועים/ הנדסה וניהול;
נסיון מעשי בניתוח מערכות ענ"א מינהליות 6–8 שנים;
נסיון בהוראה המקצוע;
התפקיד כרוך בעיבוד שעורים והנחית מתרגלים;
(4–6 שעות שבועיות);
מורים ומנחים
(2–4 שעות שבועיות);
משרה 103 — תכנות בשפת קובול;
משרה 104 — סדנת תכנות בקובול (במיקרו מחשבים)
משרה 105 — מבוא לבסיסי נתונים (במחשבים גדולים ומיקרומחשבים)
משרה 106 — מבוא למערכות הפעלה MS-DOS, RSTS, IBM-MVS
— סודיות מובטחת —
לקביעת ראיון ומסירת פרטים ראשוניים נא לפנות בשעות 08.30–14.30 בטלפונים: 03-452428; 03-441744 — לפנות לזהר.

למוסד חינוכי בת"א
דרושים
מורים/ מורות
למקצועות הבאים:
* מזכירות * התכתבות
* מינהל * כתבנות
המעוניינים יפנו לטל' 03-452428, 03-441744

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

INDIGO, a science based industry in Kiryat Weizmann, is a world leader in the development of electronic imaging products.

TOP EXECUTIVE SECRETARY

indigo

We are looking for a first class executive secretary.

If you are highly intelligent, *independent, use your initiative* and love your work, this position may suit you. You must have English as a mother-tongue and have an excellent command of Hebrew.

If you are seeking a challenging career and enjoy hard work, long hours and the rewards that they bring, call us.
Telephone: (08) 471051
Ask for Pamela.

INDIGO, P.O. BOX 150
NES-ZIONA 70451

TEVA טבע

לחברתנו
דרושים/ות

למשרדנו בפתח-תקוה
מנהל/ת מוצר
למחלקת תיכנון מוצרים פרמצבטים
- בעל/ת השכלה אקדמאי/ת.
- פארא רפואית (רוקחות פרמקולוגיה ביולוגיה).
- נסיון בשווק תרופות.
- ידיעת אנגלית על בוריה.
- יכולת הבעה בכתב ובע"פ.

המועמדים מתבקשים לפנות למחלקת כח-אדם, ת.ד. 3190 מיקוד 49131 פתח-תקוה.

- כל התפקידים הינם במשרה מלאה.
- עבודה קבועה.
- 5 ימי עבודה.

למפעלנו בירושלים
הנדסאי/ת
טכנאי/ת כימיה
להכנת תמיסות ו/או יצור תכשירים רפואיים.
- בעלי תעודת הסמכה מבי"ס מקצועי.
- ידיעת שפה אירופאית.

מפעילי ציוד יצור פרמצבטי
- השכלה תיכונית.
- ידיעה בסיסית של שפה אירופית.
- לאחר שרות צבאי.
- יועדפו מועמדים בעלי רקע במכניקה ובמכונאות.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב יד למחלקת כח אדם ת.ד.1142 ירושלים ו/או טלפונית 02-810780.

ל"תנובה" מחוז תל-אביב
דרושים
מחלקי מוצרי בשר ודגים

הכישורים הדרושים:
- השכלה תיכונית
- ידיעה טובה בחשבון
- רשיון נהיגה למשאית ר' או סמיטריילר
- ידע בשיווק מוצרי מזון

תינתן עדיפות בקבלה למועמדים בעלי נסיון מעשי בשיווק מוצרי מזון.

מועמדים מתאימים יעמדו במבחני כניסה לבדיקת התאמתם לתפקיד מחלק.

מועמדים מתאימים, תושבי תל-אביב, חולון והסביבה הקרובה, מתבקשים לפנות ישירות למר אורי לנין, מנהל מרכז הפצה "קר-פרי", רח' המשביר 25, איזור התעשיה חולון, טלפון 03-804117, 03-5591556-7, בין השעות 13.00 עד 16.00, לצורך ראיון וקבלת פרטים בקשר לעבודה.

- סודיות מובטחת -

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

אמיר כהן

לתעשלובת גדולה דרוש:
מנהל מפעל
מועמד מתאים הינו:
מהנדס מכונות/תעשיה ניהול, בעל נסיון מוכח של 5 שנים לפחות בניהול מפעל, רצוי בתחום הטכסטיל.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101. סודיות מובטחת.

יחידת האבטחה במסופים בגבול ישראל-מצרים
דרושים
בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני

שכר: 770 ש.ח. לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.

הכישורים הדרושים:
- ★ *לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי)*
- ★ *בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחויבו בעדשות מגע רכות)*
- ★ *גיל עד 27. עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד. דוברי השפה האנגלית, ערבית — יתרון*

— הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס —

ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ ברחוב בן־יהודה 77 תל־אביב, קומה ג', בימים: שני 29.9.86 ורביעי 1.10.86 בין השעות 09:00—13:00

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור פנקס שבוי ר' 3 תמונות

זמיד
שרותי כח־אדם בע"מ

לסניפינו בת"א וברחובות
דרושים/ות
למחלקה הסכבית:
- ★ **מכונאים** — בוגרי ביה"ס מקצועי ויוצאי ח"א/חימוש
- ★ **חשמלאים** — מוסמכים, עוזרים ומווטי לוחות חשמל
- ★ **כרסמים / חרטים / משחיזנים / מבלטנים** — מנוסים
- ★ **מחסנאים טכניים בכירים** — הכרחי נסיון במחסן ממוחשב
- ★ **מסגרים / רתכים מנוסים** — רצוי רתכי ארגון בעלי הסמכה
- ★ **עובדי ייצור/מפעילי מכונות** — רצוי בוגרי ביה"ס מקצועי
- ★ **שומרים** — לעבודת משמרות יוצאי צה"ל + פרופיל גבוה
- ★ **צבעי ריסוס תעופתיים** — רצוי פרופיל גבוה

למחלקה המשרדית:
- ★ **מזכירות עברית/אנגלית** — מנוסות — ידע בהדפסה
- ★ **מעבדות תמלילים** — עברית/אנגלית, רצוי: I.B.M.-P.C ושפת אם אנגלית

תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה
ת"א: שדרות מוצקין 22 טל. 03-5464514
רחובות: בית־הפועלים 6, טל. 08-454651

תעסוקה ברמה גבוהה

מ.י.ל. המכון הישראלי למינהל
ביה"ס הותיק והגדול להכשרת עובדי משרד וחשבונאות

דנאל
יהושע אדירי בע"מ
החברה הגדולה והותיקה לשרותי העסקת עובדים

אנו נכשיר אותך לעבודה מעניינת ומכניסה

אם נכשיר אותך תוך מספר שבועות והשלך בכל מקום בארץ ללא תלות בגילך למקצועות:
- ◀ מעבדת תמלילים על מחשבי P.C
- ◀ כתבנית עברית־אנגלית
- ◀ מנהלת חשבונות
- ◀ קלדנית
- ◀ מפעילת מסוף מחשבי P.C

בוגרות הקורסים תופננה לעבודה ברשת דנאל המעסיקה כיום למעלה מ־1200 עובדים במפעלים ומוסדות שונים בארץ

פני עוד היום לסניפי המכון הישראלי למינהל:
הסניפים פתוחים בין השעות: 9.00-1.00 לפנה"צ, 16.00-19.30 אחה"צ

תל־אביב בן יהודה 28 ליד בנק אל על טל 297421	חיפה ביאליק 17 פינת הרצל טל 664606	ירושלים יפו 36 מול בית יואל טל 221930	באר־שבע החלוץ 86 [illegible] טל [illegible]	רמת גן ביאליק 41 [illegible] טל [illegible]	פתח־תקוה [illegible] טל 913666	רחובות הרצל 163 טל [illegible]	
ראשל"צ רוטשילד 36 [illegible] טל 958801	בת ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל 684161	חולון סוקולוב 48 [illegible] טל 880089	רמלה הרצל 94 [illegible] מול בנק לאומי טל 242386	הרצליה סוקולוב 36 פ. בן גוריון טל [illegible]	כפר סבא [illegible] מול פינגווין טל 444206	אשדוד [illegible] מרכז א טל 35624	נתניה הרצל 34 [illegible] טל [illegible]

ORACLE®
The World Leader in RDBMS Technology

לנציגות בישראל דרושים:

מנהלי פרויקטים
בתחומים הבאים: —
- ★ המשרד הממוחשב
- ★ בסיסי נתונים המיישמים SQL
- ★ תקשורת הדואר אלקטרוני

הכישורים:
- ★ נסיון בעיצוב, תכנון וניהול פרוייקטים
- ★ יכולת הקמה, ניהול וקידום של צוות מקצועי
- ★ יכולת לשתף פעולה עם לקוחות
- ★ עדיפות לבעלי תואר במדעי המחשב
- ★ נסיון במערכות הפעלה UNIX, VMS. נסיון בשפות "C" ופסקל – יתרון.

אנשי שיווק
- ★ לקידום מכירות של מוצרי תוכנה
- ★ לניהול מעקב שוטף אחרי דרישות השוק
- ★ לאירגון פעילות הסברה בקרב הלקוחות (סמינרים, הדגמות והרצאות)

הכישורים: ★ נסיון מוכח בשיווק מוצרי תוכנה ★ יוזמה ועצמאות

מתכנת בכיר
- ★ לפרוייקט חדשני המשלב גרפיקה ובסיס נתונים

הכישורים:
- ★ נסיון מוכח בשפת "C" (שלוש שנים לפחות)
- ★ בעלי תואר במדעי המחשב ★ יכולת עבודה בצוות
- ★ נסיון בגרפיקה ובסיסי נתונים – יתרון

המשרות הנ"ל מוצעות לנשים וגברים כאחד
מועמדים מתאימים ישלחו קורות־חיים לת"ד 14057, ירושלים 91140

חברה תעשיתית ליצוא מערכות הפקת חשמל מאנרגיה סולרית
דרושים

למחלקת התמחיר
כלכלן/ית
הכישורים הנדרשים
- בעל תואר ראשון בכלכלה או השכלה מקבילה
- ידע ונסיון בהנהלת חשבונות והכנת משכורות
- שליטה בשפה העברית והאנגלית

למחלקת השיווק הבינלאומי
מזכירה
הכישורים הנדרשים
- השכלה אקדמאית
- שליטה מלאה באנגלית ובעברית כולל משוב והדפסה
- [illegible] במחשבים
- נסיון בעבודות מזכירות

למחלקת הנהלת חשבונות
מנהל/ת חשבונות
הכישורים הנדרשים
- השכלה אקדמאית בחשבונאות או סוג 3 בהנהלת חשבונות
- נסיון מקצועי של לפחות 3 שנים
- [illegible] בנושאי יבוא — יתרון
- ידיעת השפה האנגלית והעברית

קלדן/ית
הכישורים הנדרשים
- השכלה תיכונית
- נסיון בקליטת נתונים במחשב
- ידע בהנהלת חשבונות
- ידיעת השפה האנגלית והעברית

מקום העבודה ירושלים
נא לשלוח פירוט קורות חיים למחלקת כוח אדם, חברת לוז, ת"ד 7929 ירושלים 91079

LUZ INDUSTRIES ISRAEL

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

עם הנעת המרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה שבמגדל העמק אנו קולטים כח אדם מעולה. הצטרפו לצוות המיצר את המעגלים המשולבים של דור המחר.

למחלקת הייצור דרושים:
מפעילי ציוד מתוחכם

תאור התפקיד:
- * הפעלת ציוד ייצור/מדידה מתוחכם
- * יישום תהליכים טכנולוגיים בתחומי הפיסיקה/כימיה
- * איסוף מידע הנדסי במערכת ממוחשבת.

כישורים נדרשים:
- * נשים וגברים בוגרי 12 שנות לימוד לפחות
- * ראש פתוח, יכולת למידה וקליטה טובה.
- * קריאה והבנת חומר טכני בשפה האנגלית - יתרון

עדיפות לתושבי האזור או בעלי כוונות להעתקת מגורים לאזור

אם ברצונך להצטרף לצוות צעיר ומעולה, מקומך אתנו.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור אי.סי. בע"מ ת.ד. 619 מגדל העמק 10556 עבור מחלקת כח אדם ולציין את מספר המשרה וטלפון להתקשרות.

משרה 8010

לחברה תעשייתית גדולה בענף המזון
דרוש
איש מכירות
לאיזור הדרום

- ★ בעל רקע ונסיון בהפצת מוצרי צריכה וקידום מכירות
- ★ צעיר ודינמי ★ מגורים בבאר-שבע ★ בעל רשיון נהיגה

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, ולציין מספר טלפון לת.ד. 1051, באר-שבע 84110, עבור "איש מכירות".

אופטרוטק
פיתוח, יצור ויצוא של מערכות מתקדמות לאוטומציה של התעשיה האלקטרונית

דרוש לנו **סגן חשב**

רואה-חשבון השולט בכללי החשבונאות בישראל ובארה"ב, ובמערכת חשבונאות רב-מטבעית ממוחשבת, עם נסיון של 3 שנים לפחות.

5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות-חיים ובציון מס. טלפון להודעות אל. אופטרוטק בע"מ. ת.ד. 69 נס-ציונה 70450.
— סודיות מובטחת — המשרה מיועדת לנשים וגברים

אופטרוטק. בית לאנשים יוצרים

זמיד
שרותי כח־אדם בע"מ

לסניפינו בת"א וברחובות
דרושים/ות
- ★ **מהנדסי מכונות** — נסיון באחזקה / גיבוי הנדסי לתהליכי ייצור
- ★ **מהנדסי אלקטרוניקה** — נסיון באחזקה / ייצור במפעל מתכת
- ★ **מהנדס / הנדסאי חשמל** — הכרחי נסיון וידע בתמחיר ומדידות שטח

תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה
ת"א: שדרות מוצקין 22 טל. 03-5464514
רחובות: בית־הפועלים 6, טל. 08-454651

תעסוקה ברמה גבוהה

בטחון אזרחי
CITIZENS SECURITY SERVICES

דרושים **בחורים/בחורות**
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן-גוריון

תנאי קבלה:
- *בוגרי שרות צבאי *12 שנות לימוד.
- *דוברי אנגלית ברמה טובה. (הראיון ייערך באנגלית) יתרון לשפה נוספת
- *מצב בריאותי תקין *עד גיל 26
- *מגורים באזור המרכז-חובה.

ועדת קבלה ביום ב' 29.9.86 בשעה 10.00 בנתב"ג. נפגשים בשער מס' 4.
נא להצטייד בת. זהות, פ. מילואים ו- 2 תמונות.

אין העבודה מוצעת למי שאינו יכול להתחייב למשרה מלאה למשך חצי שנה לפחות

תנאים טובים למתאימים
כולל אפשרות לעבודה כמו...

★ אבטחה ★ שמירה ★ שרותים מיוחדים
סניף נתב"ג - 03-9721284

להנהלת חברה ארצית
במרכז תל־אביב
דרושה
פקידה ראשית
למשרה מלאה
- ★ *נסיון של 5 שנים לפחות בעבודות מזכירות וניהול משרד*
- ★ *אחראית ובעלת יוזמה*
- ★ *ידע באנגלית ★ ידע בהדפסה — יתרון*

נא לפנות בכתב־יד תוך פירוט נסיון קודם וציון מספר הטלפון,
ת.ד. 16194 תל־אביב 61-161
ולציין על גבי המעטפה: "עבור פקידה ראשית"

פרסום שיטות
שחר בע"מ

דרושים:
- ∗ מזכירת מנכ"ל.
- ∗ גרפיקאית בכירה/מנהלת סטודיו.
- ∗ בצועיסטית.
- ∗ רוכשי מודעות לעבודה עם אתגר – תנאים טובים למתאימים.

לפרטים נוספים אנא פנא 223764, 239996 לדרור.

דרושים/ות
אנשי מכירות
מנוסים במכירת מוצרי תיירות.

● השכלה תיכונית (רצוי אקדמאית) ● יחסי אנוש מעולים ● ידיעת אנגלית - שפות נוספות יתרון ● הופעה נאה ● עד גיל 35.
להתקשר 03-322027.

U-MAN
עבור חברה מובילה בתחום חומרי אריזה, דרוש לאזור המרכז
איש מכירות
בעל נסיון מוכח (3 שנים לפחות) והופעה נאה. גיל—עד 28
+ השכלה גבוהה (תיכונית—מינימום).
ערבויות ורכב—הכרחיים.
העבודה מעניינת ובעלת אתגר.
הכנסה נאה ואפשרות קידום למתאימים.
לפנות ליהודה בטל. 03/292949.
משרה 97 (18)

קליל
מוצרי אלומיניום בע"מ
דרושים
מרכיבים
להרכבת מוצרי אלומיניום באתרי בניה.
הכישורים הדרושים:
- *יוצאי צבא
- *בעלי נסיון בתחום האלומיניום ו/או במסגרות
- *רשיון נהיגה יתרון.

לתושבי תל- אביב, יפו, בת- ים, חולון.
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית למזכירות המפעל 04-711161 או אל מר אלוש/מוגרבי 03-285780, 03-283588.

סופרגז
חברה ישראלית להפצת גז בע"מ
לסניפנו בירושלים
דרוש
מנהל/ת חשבונות
הדרישות:
- * סוג 3 בהנהלת חשבונות
- * 5 שנות ניסיון
- * ניסיון בניהול עובדים ובהנהח"ש ממוחשבת
- * מגורים בירושלים

לפנות למנהל הסניף מר אהרון דבש טל. 02-233547

סופר סופרגז

مكتز من الاحل

א.זליג

אנשים מעולים לתפקידים בכירים

בכירים לקריירה חדשה

עבור לקוחנו – מפעל תעשייתי באזור גוש דן דרושים/ות

א. מנהל מחלקה

תאור התפקיד:
ממונה על מחלקת ייצור הטונה כ־60 עובדים והמפעילה מכונות משוכללות ומבוקרות מחשב
הכישורים הדרושים:
טכנאי/הנדסאי מכשור ובקרה או ייצור עם רקע במכניקה עדינה ומכשירנות.
5־10 שנות נסיון מוכח בניהול מחלקה ייצורית טכנית.
כושר מנהיגות ויחסי אנוש טובים
רקע טכני מכני
ידע באנגלית טכנית
גיל 30־35
התפקיד מוצע לגברים ולנשים כאחד

ב. מנהל מבדקה

תאור התפקיד:
ניהול מבדקה המונה כ־10 עובדים.
הכישורים הדרושים:
- טכנאי או הנדסאי חשמל (לא אלקטרוניקה).
- נסיון מקצועי־טכני וניהולי מוכח של 3 שנים לפחות
רצוי אנגלית טכנית
גיל 28־35

סודיות מובטחת

מעונים על דרישות המתוארות מתבקשים לשלוח קורות חיים כתובים בעט כדורי על נייר ללא שורות ולציין את תיק הבקשה אלו א. זליג, ת.ד. 4230 ת"א 61041, רח' גאולה 42, ת"א. טל. 03-657830, 03-657810, בימים א'־ה' בין השעות 9.00-17.00

לחברה ציבורית (מלכ"ר) בירושלים דרושים

א. מנהל/ת חשבונות בכיר

במשרה מלאה
הכישורים:
- נסיון מוכח של 4 שנים במערכות הנהלת חשבונות.
- ידע ונסיון בהנהלת חשבונות ממוחשבת.
- ידיעת השפה האנגלית.
- נכונות לעבודה גם מעבר לשעות העבודה המקובלות.
- כושר הפעלה של צוות עובדים.
- השכלה נדרשת: מנהל חשבונות סוג 3.

ב. קופאי/ת ראשי

במשרה מלאה
כישורים:
- נסיון מוכח של 4 שנים במערכת הנהלת חשבונות.
- נסיון מוכח כקופאי ראשי.
- ידע ונסיון בהנהלת חשבונות ממוחשבת.
- כושר ריכוז צוות עובדים.
- ידיעת השפה האנגלית.
- נכונות לעבוד גם מעבר לשעות העבודה המקובלות.
- השכלה נדרשת: מנהל חשבונות סוג 3.
- תנאי העסקה לפי כישורי המועמד.

הגשת המועמדות בכתב, כולל קורות חיים, צילומי תעודות ושמות ממליצים לת.ד. 3874 ירושלים 91037.
סודיות מובטחת

משאויר טעינה אוירית בע"מ

דרושים לעבודה בנתב"ג ובלוד

★ **מפ"טים, מחסנאים** (יוצאי חיל האוויר)
תנאי עבודה מלאים

★ **קלדניות לעבודה במשמרות**
תנאי עבודה מלאים

★ **עובדים בלתי מקצועיים לעבודה במשמרות**
תנאי עבודה מלאים

להתקשר לטלפון: 03-9711696

למפעל תעשייתי בגוש דן

דרוש

חשמלאי מוסמך

★ ניסיון של שנתיים בתעשיה.
★ העבודה במשמרות.
★ מגורים באזור גוש דן.

המתאימים יפנו לת.ד. תל־אביב בצירוף קורות חיים וטלפון להתקשרות.
רק פונים מתאימים ייענו.

נילית בע"מ

תעשיות ניילון ופוליאסטר

מחלקת השרות הטכני ופיתוח המוצר של חברתנו מגייסת לעבודה במשרדינו בתל־אביב

מהנדס טכסטיל/כימיה

דרישות התפקיד:
* רקע טכסטילי
* שנתיים נסיון

המודעה מתייחסת למועמדים ולמועמדות כאחד

RS דרושים

למחלקה המשרדית בתל־אביב דרושים:

★ **מזכירות עברית / אנגלית**

★ **מזכירות מקדמות מכירות**
נסיון קודם בתחום
שליטה בשפות עברית/אנגלית/ספרדית
לעבודה מיידית במשרה מלאה.

★ **פקידות טלר**
לעבודה מיידית בבנק
עם נסיון כפקידות טלר במשרה מלאה.

★ **קלדניות**
לעבודה מיידית במשרה מלאה
שפת אם אנגלית עברית ו/או אנגלית על כל המועמדות

★ **כתבניות**
להיות בעלי נסיון בתחומים הנ"ל.
– תנאים מצויינים למועמדות המתחילות –
כבר נמיר (אתרים) 134 ת"א, טל' 202460

לחברה בינלאומית גדולה

שמשרדיה בתל־אביב

מזכירה למנכ"ל

בצוע התפקיד, הרצוף אתגרים ומתח מקצועי, דורש:
- כושר ארגוני
- נסיון מעשי כמזכירת מנכ"ל
- שליטה מלאה (כולל הדפסה) בעברית, אנגלית ואיטלקית.
- ידיעת שפות אירופאיות נוספות — יתרון

נא לפנות לת.ד. 1334 תל־אביב
אל: מחלקת כח־אדם עבור מר ליעוז.
המישרה מיועדת למועמדות ולמועמדים כאחד.

רמגל מערכות תקשורת

אנו חברה חדשנית ודינמית מהמובילות בארץ בתחום מערכות תקשורת פנים ושמע.
דרושים לנו עובדים המעונינים לקשור את עתידם עם התפתחות החברה.

ראש צוות התקנות

★ טכנאי־בוגר בי"ס מקצועי לחשמל או אלקטרוניקה.
★ רקע ונסיון מוכח (3 שנים לפחות) בהתקנת מערכות תקשורת ונהול צוות.
★ עד גיל 32 ★ רשיון נהיגה

טכנאי אלקטרוניקה

לעבודת תיקונים ושירות למערכות שמע
★ בעל רקע ונסיון מוכח.
★ כושר אילתור ונכונות גם לעבודות חוץ.
★ רשיון נהיגה

מרכיב ציוד אלקטרוני

לעבודות זיווד והרכבות אלקטרוניות
★ בוגר בי"ס מקצועי ★ רקע ונסיון מוכח

★ אתגר מקצועי
★ 5 ימי עבודה בשבוע

מועמדים יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 606 גבעתיים 53108

למפעל עתיר ידע דרושים:

1. **מהנדס אלקטרוניקה**
בעל נסיון מוכח בפיתוח בתחום הדיגיטלי מקרו־מחשבים וידע בתחום האנלוגי.
2. **תכנת בכיר**
בעל כושר עבודה עצמאי בזמן אמת לפרויקטים מתקדמים.
3. **מהנדס מכירות**
מנוסה בעל רקע במכשור ובקרה בעל רכב.
תנאים טובים למועמדים מתאימים 5 ימי עבודה בשבוע. לפנות בכתב לת.ד. 182 גבעתיים 53100 טל' 261228

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העברייניים צפויים לעונש על פי החוק.

רוקח

למפעל תרופות באזור ת"א
לתפקיד:
1. מידע תרופתי
2. שיווק
3. בעל ידע בהדרכה
טל' 03-5511824/5

לחברה במרכז ת"א

העוסקת בציוד בקרה ומדידה תעשייתי

דרוש

טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה

דרישות התפקיד:
נסיון בעבודה במעבדה
כושר עבודה עצמאית, ידע באנגלית וכושר לימוד עצמי
פניות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 2287 ת"א 61022 עבור ראובן.

למפעל תעשייתי בתל־אביב

דרושים

★ **חשמלאי אחזקה**
בעל רשיון עוזר או מוסמך (עדיף מוסמך)

★ **קלדנית**

נא לפנות בימים א־ה טלפון 03-336721 למדור כח־אדם

דרושים

סורגים

למכונות סריגה עגולות.
תנאים טובים
03-611617, 03-621387

למפעל לבנין מכונות המתמחה בפרויקטים מתוחכמים באזור ת"א דרושים

★ **מהנדס מכונות בכיר**
לעבודה מעניינת בתכנון ופיתוח של מכונות ומערכות שונות מתוחכמות ועצמאית.

★ **מהנדס יישומים ומכירות**

לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי אל ת.ד. 3016 פתח תקוה 49517

לבוטיק ברמת־גן

דרושות

מוכרות (ומנהלות משמרת)

עשות עבודה לא מגוונות לאחר שירות צבאי בלבד.
השכלה תיכונית מלאה + בגרות
עבודה: 798538, 735539, 397133

לסיכו בע"מ

חברה לעבודות אחזקה תעשייתית

דרושים

1. **יוצאי צבא נמרצים**
2. **ראשי צוותים**

03-5591701, 03-905453

למפעל גדול בדרום

דרושה

מזכירה ללשכת המנכ"ל

הכישורים הדרושים:
ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין.
נסיון קודם בעבודה דומה
נא לפנות בכתב לת.ד. 512 אשקלון בצירוף קורות חיים
סודיות מובטחת

גנני ם

דרושים

גננים מוסמכים, עובדי גינון בעלי נסיון או בוגרי קורס
טל' 437171, 437171, 03-...

אולמי אירועים מפואר

בלוד

דרוש

טבח מקצועי

עם נסיון + תעודה

08-227433
08-241794

מלם מערכות בע"מ

מיסודו של המרכז לשיכון משרדי

קורס להכשרת

SYSTEM PROGRAMMERS

ומומחים לטכנולוגיות עכ"א

פניות טלפוניות לא תענינה.

למפעל תעשייתי בגוש דן

לתושבי חולון/בת־ים/ראשל"צ/גוש־דן

עתיד בע"מ

שרותי כח אדם

דרושים:

★ **עובדים בלתי מקצועיים** – לעבודות ייצור ועבודות מגוונות אחרות.
★ **מזכירה** – אנגלית טובה מאוד + כתבנות
★ **מהנדס מכונות** – ידע ביציקות פלסטיק ותבניות.
★ **פקידה**
★ **מכונאי אחזקה** – ידע ביציקות פלסטיק
★ **עובד מחסן**
★ **מונטז'ר מקצועי**
★ **צלם דפוס**

לפרטים: "עתיד" – סוקולוב 27 חולון 03-840721

לכפר הנוער מאיר שפיה

דרושים

★ **אקונום/מנהל מטבח**
★ **רפתן**
★ **מדריך חברתי**

לחברה פרמצבטית

דרושים

תעמלנים/יות

1. לאיזור חיפה
2. איזור ירושלים
3. איזור באר שבע (חצי משרה)

פניות בכתב לת.ד. 1334 תל־אביב 61013 ולציין על המעטפה 3000/ת

THE CARLTON HOTEL
TEL AVIV

דרוש

★ **מנהל מזון ומשקאות**

★ **מזכירה עברית/אנגלית**

מועמדים יפנו לטל: 03-201467 או ישלחו קורות חיים אל ת.ד. 10 תל־אביב

התעשיות מזון שפירא בע"מ

דרושים

עובדים/ות

1. לחצי משרה בין השעות 15:30-10:00
2. לחצי משרה בין השעות 18:00-15:00
3. למשרה מלאה בין השעות 16:00-07:00

דרושה

מעבדת חמלילים וורדמיל י.ב.מ. פ.ס.

לעבודה מעניינת.
שעות עבודה 18.00-08.00, 5 ימים בשבוע. תנאים טובים למתאימות.
03-4981413

רוברט הלף ROBERT HALF

★ **תכנתי SYS**
★ **מתכנת מנוסה**
★ **טכנאי I.B.M-P.C**
★ **מנה"ח מנוסה**

לחברת תוכנה P.C. SOFT

דרושים:

1. **מהנדס/ת תכנה / משובים.**
2. **מדריכ/ה לתוכנית הנה"ח**
3. **שליח/ה**

לאורות סופגניות

מקדמי מכירות

נא להתקשר: 471245/6

למלון "עתיד" בת"א דרושים

★ **טבחים מקצועיים**
★ **עוזרי טבחים**

טל' 654052

דחפון

03-611001

24 שעות שרות מודעות טלפוני של דחף

לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס

ת"א דחף מרכז | ת"א דחף דיזנגוף | ת"א דחף בן יהודה | ת"א דחף אלנבי | חיפה דחף | ירושלים דחף | דחפון 03-611001 | ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

ישמור השם, אני לא נגעתי באשה הזאת, מלה מלבסקי!

מאת נתן רועי, מסר „דבר" לענייני משטרה ובתי משפט

חווה יערי גוללה אתמול בבית־המשפט את גירסתה, לפיה התיירת קפצה מן המכונית אל מותה לאחר מריבה קשה והשאירה שתי נשים נפחדות. „גרנות נטלה את הפיקוד וסירבה לפנותה לביה"ח"

חווה יערי הודתה אתמול כי חלק גדול מן השקרים שסיפרה לחוקרי המשטרה בעת מעצרה נאמרו כדי להגות על מעשיה של אביבה גרנות.

„אני לא אמרתי על אביבה שום דבר רע עד שהובהר לי כי היא העלילה עלי עלילה שאני האדם שרצח את מלה מלבסקי. ישמור השם: אני לא נגעתי באשה הזאת, מלה מלבסקי" – אמרה יערי בתשובה על שאלת הסניגורית שלה ד"ר עדנה קפלן.

בתשובה על שאלת הסניגורית, שחקרה אותה במסגרת חקירה ראשית, מדוע היא חושבת שאחרי כל השקרים שסיפרה במשטרה במשך תקופה ארוכה, יאמין לה בית־המשפט, היא אמרה: „שיקרתי הרבה פעמים בעדויות במשטרה, אבל כאן אין לי מועד ב'. המשפט הזה הוא כבוד ילדיי. כבר לא איכפת מעצמי. אני רוצה שילדיי ילכו ברחוב עם ראש מורם. חשוב לי שילדיי יידעו שאני – אמא שלהם – לא רצחתי", מודה חווה בבכי.

חווה יערי נחקרה אתמול זה היום השני ברציפות על־ידי פרקליטיה, עורך־הדין דרור מקרין ועורכת הדין ד"ר עדנה קפלן. האולם המשיך להיות מלא מפה לפה עשרות צופים, משפטנים, ובני־משפחתה של יערי, בעלה – אהוד, אחותה – ציפי, וחברותיה הקרובות. מרבית עדותה התייחסה להלותה באביבה גרנות, שישבה מאחורי דוכן הנאשמים כשהיא מגחכת ומחייכת בציניות מעושה. רק פעם אחת הפסקה הישיבה להפסקה בת חצי שעה, אך במשך יותר משש שעות העידה יערי על היחסים בינה ובין גרנות ועל הנסיבות שהובילו למעשה הרצח. העדות כללה גם את סיפור קשריה הטלפוניים עם הסוכנת המשטרתית, גאווה, שהיתה אמורה להדיח אותה ולגרום למעצרה.

מעדותה של יערי אתמול עלה, כי מלה מלבסקי נפלה לפתע מתוך המכונית, נחבלה בסלע לצד הדרך וכך מצאה את מותה.

יערי דחתה את גירסת התביעה, כאילו היא וחברתה רצחו בכוונה־תחילה את התיירת, וטענה כי היתה זו „תאונה מצערת וטראגית", בעקבות אירועים שהתרחשו במכונית, אותם פירטה בגירסתה.

אביבה גרנות – סיפרה חווה – לחצה להוציא ממלה מלבסקי את הכסף, 25 אלף דולר שמשכה מהחשבון ואשר, לדברי חווה, היה כסף שנמסר ע"י אביה למלבסקי כדי שזו „תלביך" אותו ותכניס לחשבון לזכותה של חווה. אם לא תחזיר את הכסף תכננה אביבה להוציא ממנה התחייבות בכתב שהכסף יוחזר. לשם כך נסעו למלון מנדרין, שם „על כוס קפה" יסדירו זאת עם המנוחה. בדרך למלון, סיפרה העדה, אביבה כל הזמן לחצה על המנוחה שתחתום על התחייבות, והתפתחו מריבות בין השתיים. „אנחנו נוסעות אחרי שדה דב, היה חושך, אביבה מאיימת עליה, סוגרת את הדלת ומחזיקה אותה בצווארה שלא תקפוץ עוד פעם".

חווה סיפרה עוד, כי נסעה לתחנת הדלק, לשאול איך נוסעים למנדרין. המתדלק הערבי הראה לה את הכיוון, כאשר אביבה מחזיקה באשה וזו צועקת „גנבים, גנבים", ואילו השתיים אמרו למתדלק: „אנו לא גנבות, לא רוצות שום דבר".

כאשר המריבה החריפה, אמרה לאביבה שהיא מחזירה את המנוחה לביתה, ופנתה לכיוון תל־אביב. „אני לקחתי אותה, ואני אחראית עליה ורציתי להחזירה בשלום", אמרה. אבל לטענתה, אביבה הגיבה: „את משוגעת? מה את מחזירה אותה בלי שנתנה הודעה על החוב שלה". „עניתי לה: כפרה על 25 אלף דולר, אני רוצה הביתה, שלא יקרה פה משהו".

בינתיים, אביבה לוחצת חזק על המנוחה שתחתום על ההתחייבות, וזו השיבה לה (באנגלית) „לכי לעזאזל". לדברי חווה יערי, הריב בין השתיים החריף, ואביבה אמרה למנוחה באנגלית, שאם לא תיתן את ההודעה „איי קיל יו" (אחסל אותך). כאשר המשיכו לנסוע, ניסתה המנוחה שוב לפתוח את הדלת ולקפוץ, אבל אביבה החזיקה אותה מאחור. „אמרתי לאביבה: תעזבי אותה, אני אשיג לך את הכסף, מה את רוצה מהאשה הזאת? אני אפילו אשאר „לעבוד" פה בתל־אביב כדי להשיג לך כסף, רק שתעזבי אותה".

חווה יערי טענה בבית־המשפט, כי לאביבה „עבר בראש" שהתיירת נושאת איתה הרבה כסף בארנק, שהרי למחרת בבוקר אמורה היתה לטוס מהארץ.

„אני המשכתי לנסוע, אבל פניתי בצומת לא נכונה ונכנסתי לדרך עפר" – סיפרה העדה. לדבריה התכוונה בשם לפנות בשאלה אל הכביש הראשי, אלא שבינתיים ניסתה המנוחה פעם נוספת לקפוץ מהאוטו, ואביבה החזיקה אותה בחוזקה, כן טענה חווה, שהיא שמעה לפתע בפי המנוחה קריאות כלפי אביבה באנגלית: „מה את מכה אותי? מה את מכה אותי". האשה השיבה לאביבה במכות ושריטות. ובשלב מסוים תפסה את ההגה ורצתה לעצור את האוטו. בתגובה שמתי עליה את יד ימיני, כשאני נוהגת ביד שמאל.

בזמן הנסיעה הכבה המנוחה את גופה כך שרגליה היו בכיוון תיבת ההילוכים, ובידיה הדפה את מכותיה של אביבה וראשה נשען על הדלת מאחור. „ואז פתאום, אני לא יודעת איך וכמה, אני רואה שהדלת נפתחה והמנוחה עפה החוצה. לא יודעת איך, אבל ראיתי שהיא עפה. עצרתי את האוטו ב„בום", ואנו שתינו רצנו החוצה. אני רואה אותה שכובה על סלע שבצד השביל, הראש בלא דם, שכבה על הגב כשפה קיימה והרגליים פסוקות קיימה".

העדה המשיכה וסיפרה, כי כאשר ראתה דם ניגר מהמנוחה – מייד נסוגה אחורה („אני אף פעם לא יכולה לראות דם") וחזרה לאוטו. אביבה בדקה את המנוחה. „היא גם כן נכנסה לפאניקה, היתה מבוהלה, אך לא כמוני. היא בודקת בצוואר, במהרה, מרימה לאף וצועקת לי: היא מתה, היא מתה. אני אמרתי: אולי לא מתה? והיא עונה: מתה. לקחנו אותה חזרה לאוטו, ואמרתי: או.קיי. נביא אותה לבית־חולים, ואביבה מגיבה: את משוגעת? את בהמה, את שתויה היסטרית, מה את מייללת. הכניסה לי סטירה, כדי להוציא אותי מההיסטריה והודיעה בקול סמכותי־מתכתי: עכשיו אני לוקחת פיקוד, ואת תעשי מה שאומר לך. היא מתה, זה מאסר־עולם". אביבה הוציאה את המנוחה שוב מהאוטו, בכוחות עצמה, שמה אותה ליד הסלע אבל בתנוחה שונה, גופה נשען על השיחים, וחזרה למכונית, במושב לידי. אני כל אותו זמן עם הראש על ההגה, מייללת ומייבבת, הייתי אדישה עליה התמוטטות, לא הסתכלתי ולא ראיתי כלום יותר".

קיסר הבטיח לטפל בתביעות הגימלאים – וההפגנה בוטלה

מאת חיים ביאור

בעקבות התערבותו של מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, הוחליטו אתמול הסתדרות הגימלאים וארגוני הגימלאים בקרנות „מבטחים" ו„מקפת" לבטל את ההפגנה שנועדה להתקיים ביום ראשון.

אלפי הגימלאים עמדו להפגין מול בית הוועד הפועל בתל־אביב, בטענה ש„מבטחים" ו„מקפת" אינן ממלאות אחר החלטת הוועדה המרכזת של ההסתדרות מלפני שנתיים, לפיה הם זכאים לפיצוי בשל השחיקה בגמלתם. הנהלות של שתי הקרנות דוחות טענה זו.

אתמול נפגש מזכ"ל ההסתדרות עם יו"ר הסתדרות הגימלאים אוריאל אברהמוביץ וסגנו אורי אלפרס. קיסר מסר לידיהם מכתב שבו הוא מבטיח שבישיבת הוועדה המרכזת שתתקיים מחדיים יביא הוועדה החלטה לפיה תוקם ועדת מעקב בקשר לתביעות הגימלאים. הוועדה תדאג ליישום ההחלטות בעניין תשלום פיצויי שחיקה לגימלאים באותן קרנות שעדיין לא ביצעו זאת.

זו הפעם הרביעית שגמלאי „מבטחים" ו„מקפת" מבטלים ברגע האחרון הפגנה שתכננו – בהתערבותם של ראשי ההסתדרות.

הוגש אישום נגד חקק

(ע). – המשפטן גזי חקק הואשם בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב בהברחת כמויות גדולות של הרואין מאמסטרדאם לישראל באמצעות הבלדרית מרים זגל ועקב שיתוף פעולה עם אחרים.

חקק הוסגר לפני כשבועיים לישראל לאחר שהוחזק במעצר בהולנד כמעט שנה. פרקליטות מחוז תל אביב מאשימה אותו כי בעת ששהה באמסטרדאם קשר קשר עם דניאל גרסטל, יהושע פז, מאיר שרעבי ואליהו איטה לייבא לישראל את הסם המסוכן.

5000 מנות הרואין בנעליים

(ע). – תושב חיפה שניסה להבריח 137 גרם הרואין בנעליו נעצר שלשום בלילה בנמל התעופה בן־גוריון על־ידי בלש ערני.

האיש עורר את חשד איש המשטרה שביקשו להתלוות אליו. בחיפוש התגלו 2 גרם הרואין בקופסת סיגריות, אולם נוכח עצבנותו של הנוסע ערך החוקר חיפוש נוסף וגילה בנעליו – 135 גרם הרואין, מהם מפיקים 5000 מנות הרואין בשווי 50 אלף דולר.

הסירה פגעה במתרחץ

(ע). – נופש שרחץ שלשום בערב בים אילת, נפצע מסירה.

סמוך לשעה 19:00 התייצב במשטרת העיר גבר בן 24, והודיע ליומנאי שזמן קצר קודם־לכן פגע במתרחץ בחוף אלמוג. האיש טען כי לא הבחין במתרחץ ופגע בו. הנפגע נחבל קשה בראשו ובכתפו והועבר במצב קשה לבית־החולים „יוספטל".

סמים וסכינים – בשוק

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

בעל דוכן למסבר ירקות בשוק תלפיות בחיפה נדקר אתמול בבוקר בסכין, על־ידי בעל דוכן שכן, על רקע סכסוך כנראה בענייני סמים.

הדוקר נמלט, אולם זהותו ידועה. בלשי המרחב פתחו במצוד.

פסטיבל יין – בסוכות

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

זכרון יעקב תציין את סיום הבציר בפסטיבל יין שיימשך שלושה ימים בחול־המועד סוכות.

החגיגות ייערכו בנוסח חגיגות היין בעולם ויכללו טעימות יין מיקבי האיזור ומבחר יינות ישראליים, תיאטרוני רחוב, בדרנים, תזמורות, תהלוכות היתוליות, בימות בידור, תצוגת אופנה ויריד ענק.

מעשה־סדום במעלית?

(ע). – תושב הגינום נעצר אתמול בחשד במעשה סדום בבחורה במעלית בתל־אביב.

הבחורה, בת 27 מת"א התלוננה במשטרה, כי כאשר סיימה את עבודתה באחד המפעלים בעיר, ירדה במעלית בחברת החושד, שאף הוא עובד באותו מפעל. הבחורה טענה, כי החושד ניצל את ההזדמנות ועשה בה את זממו ונמלט.

החושד, בן 18, נעצר לחקירה.

פרס למפעל של אורדן

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

11 מעובדי מפעל מתח שבכרמיאל השייך ל„אורדן־תעשיות" יקבלו ביום א' הקרוב את פרס קפלן לתעשייה.

המפעל מייצר חלקי מזקום (מערכת חולים, קפיצים ומרכובים) וכל הקשור להנעה של כלי רכב משוריינים, ועובדים בו 130 איש. הוא הוקם ב־1953, אבל הועתק לכרמיאל החל לפעול לפני כשנה וחצי. 80 אחוז מתוצרתו מיועדים ליצוא והמחזור בשנה האחרונה הגיע ל־[illegible] דולר.

הקק"ל משלימה כביש

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

הקרן הקיימת לישראל סוללת בימים אלה כביש בן 10 ק"מ מתל ערד (ערד העתיקה) לקצה יער יתיר שבדרום הר חברון, אך יתחבר אל כביש אלון שליד מעלה העקרבים. הכביש מסתעף מכביש ערד־באר־שבע ועולה צפונה עד תל קריות.

עבודות הסלילה, שהחלו לפני כארבע שנים והבוצעו על־ידי קבלנים פרטיים, הופסקו זמן קצר לאחר תחילתן.

הפרוצה נדקרה בלהט ויכוח על גובה האתנן

אין קשר לרוצח הפרוצות – סבורה המשטרה

מאת יקיר צור

משטרת ירושלים אינה קושרת את פרשת דקירת הפרוצה שלשום בערב, בירושלים, לפרשות הקודמות בהן נרצחו בשלוש השנים האחרונות שלוש פרוצות ואחת נמצאה קשה.

לדברי חוקרי המשטרה, אין כל דמיון בשיטת הביצוע ובמקום בו בוצעה העבירה, בין המקרה הנוכחי ומקרי הרצח שקדמו לו. נראה כי הדקירה הפעם בוצעה על רקע סכסוך בין הפרוצה ובין לקוח על דמי האתנן.

שלשום, סמוך לשעה 10.00 בלילה, נמצאה הפרוצה דינה פריד בת 40 כשהיא דקורה בכל חלקי גופה. למקום הוזעקו כוחות גדולים של משטרה ומשמר הגבול בניסיון ללכוד את הדוקר. מחקירה ראשונית התברר, כי הפרוצה שנהגה לעבוד באיזור הרובע המרכזי, נכנסה מרצונה עם לקוח למבנה הנמצא בבנייה. בשלב מסוים התפתח בין השניים ויכוח על דמי האתנן, וכאשר החלה הפרוצה לצעוק, שלף הלקוח סכין ודקר אותה בכל חלקי גופה.

פרוצה אחרת ששמעה את הצעקות מיהרה להזעיק את המשטרה. הפצועה הועברה לבית־החולים „הדסה" עין־כרם ושם נמסר שאין סכנה לחייה.

חשש מהתפרצות קדחת בהרות אצל ילדי כרמיאל

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

התברואן של עיריית כרמיאל הורה לכל בעלי הכלבים בעיר לפזר אבקה מיוחדת המשמידה קרציות, העלולות לגרום לקדחת הבהרות, בעיקר אצל ילדים. זאת, לאחר שתושב העיר, פנחס כהן, הציג במחלקת התברואה מסמך, חתום בידי רופא מקומי, ממנו עולה כי בתו בת ה־9 נעקצה על־ידי קרציה כזו.

המקרה התגלה לראשונה לפני כשבועיים והעירייה פירסמה מודעות המזהירות את בעלי הכלבים מהימצאות קרציות. בשבוע שעבר ערכו פקחי העירייה פשיטה לביעור הכלבים המשוטטים, והמחלקה הגישה שמונה דו"חות נגד בעלי כלבים.

מת פעוט שנעקץ ע"י עקרב בעת משחק ליד בית־כנסת

(ע). – פעוט, שנעקץ על־ידי עקרב ארסי בחצר בית־כנסת בקריית־אתא, מת לאחר שכל הניסיונות להצילו עלו בתוהו.

רועי מועלם בן ה־3 נעקץ בערב־שבת לפני שבוע בעת ששיחק עם ילדים בחצר בית־הכנסת. הוא הוחש באמבולנס למרכז הרפואי רמב"ם בחיפה, שם טופל בנסיוב מיוחד.

בישראל מוכרים כ־15 סוגי עקרבים, אשר 4 מהם מוגדרים כמסוכנים. הציבור אינו יכול להבחין ועל כן מי שנעקץ על־ידי עקרב חייב להיבדק על־ידי רופא.

תושב באר־שבע מאשים מד"א ברשלנות רפואית שגרמה מוות

„עירוי־דם עם חיידק קטלני המית את אשתי"

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

תושב באר־שבע יוסף סויסה, מאשים את מד"א ברשלנות רפואית שגרמה למות אשתו והולדה, בעת שאושפזה בביה"ח סורוקה בעיר, בשבוע ה־32 להריונה.

בכתב התביעה שהגיש לביהמ"ש המחוזי בבאר־שבע, טוען סויסה כי מות אשתו והולדה נגרם בעקבות עירוי־דם שנעשה לאשתו [illegible] לביה"ח על־ידי מד"א וגרם לאם ולוולדה סבל רב בטרם מותן.

ב־28 בינואר השנה אושפזה רות סויסה, במצב טוב, לצורך קבלת עירוי־דם בשל ערכי המוגלובין נמוכים. סמוך למועד הלידה. בשעה 21:00 ניתן לה עירוי של כדוריות דם אדומות, ובמהלכו החלה לפתח צמרמורת והרגישה רעה. העירוי הופסק ורות טופלה בתרופות להקלה. בחילה. בלילה הידרדר מצבה. התגלה דימום בריריות חלל הפה והלשון. בשעה 2 לפנות בוקר לא נשמע דופק־עוברי והוחלט על יילודו של העובר בדרך הנורמלית. העובר יולד מת. והמנוחה יוחסה להפרעות מקרשת של השליה.

בתוך כך חלה הידרדרות במצבה של רות. למחרת, בשעה 15.00 הועברה ליחידה לטיפול נשימתי נמרץ, שם מתה לאחר סבל קשה.

הבעל, יוסף סויסה תובע ובשם שלושת ילדיו פיצויים ממד"א עקב מה שכינה „הפסדים וחוסר תשואת־חיים" עובדי מד"א, שגרמו לאסון [illegible].

מינוי שקדיאל – „מזימה להחלשת המועצות הדתיות"

מאת נח זבולוני, סופר „דבר" בירושלים

הקונסרבטיבים, הרפורמים, הנשים, עמותות מאמצע פרשת מינויה של נציגת „העבודה" הגב' שקדיאל כחברה במועצה הדתית של ירוחם, מגלה „המחנה החרדי" בטאון חסידי בלז המופיע בירושלים.

השבועון החרדי מוסר כי במפלגת העבודה גדל מספרם של הקוראים לתמיכת המפלגה בערעור מעמד המועצות הדתיות. לפי השבועון נרתמו למשימה זו שר הכלכלה גד יעקבי ויועצת ראש הממשלה למעמד האשה, הגב' שפירא־ליבאי.

„המחנה החרדי" יודע לספר כי ראשי התנועה הקונסרבאטיבית הרואים במאבק זה פריצה מתאימה להגברת השפעתם, מקיימים מגעים עם אישים בכירים במפלגת העבודה כדי למנוע מחוגים אורתודוקסים לקבוע את אורחות החיים במדינה.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
מכון לבון לחקר תנועת העבודה – הוועדה הציבורית
הארגון הישראלי של לוחמי הבריגדות
הבינלאומיות בספרד 1936 – 1939
מודיעים על

שבוע האירועים לציון מאבק הדמוקרטיה נגד הפאשיזם

50 שנה למלחמה בספרד (1936־1986)
ולתרומות המתנדבים היהודים בבריגדות הבינלאומיות

האירועים יפתחו ביום שני הקרוב 29.9.86 בשעה 20.00 בבית לסין, רח' ויצמן 34 בתל־אביב ע"י כבוד נשיא המדינה מר חיים הרצוג.

ינאמו: ירוחם משל, יו"ר הוועדה הציבורית לציון יובל ה־50 למלחמה בספרד; ישראל קיסר, מזכ"ל ההסתדרות; זלמן זלצמן, מזכיר הארגון של לוחמי הבריגדות הבינלאומיות. בתוכנית האמנותית: קטעי קריאה מפי השחקן גדעון שמר, שירים ספרדיים מפי הזמר אוסוולדו צוטלמן והקרנת קטעים מהסרט „הקרב הטוב", המוקדש ללוחמים שהשתתפו בבריגדות הבינלאומיות בספרד.
(כניסה על־פי הזמנות)

ביום רביעי 1.10.86 בשעה 11.00 ברחבת החורש (ליד בית שמש) יתקיים טקס חנוכת חורש „השלום והאחווה", נטיעת עצים ע"י נציגי הלוחמים ואימוץ היער ע"י הסתדרות הנוער העובד והלומד. דברים בטקס ישא נחום פסה, יו"ר המרכז לתרבות ולחינוך בהסתדרות. אוטובוסים לטקס יצאו מחצר הוועד הפועל של ההסתדרות ברח' ארלוזורוב 93, תל־אביב בשעה 9.30.

ביום רביעי 8.10.86 בשעה 17.00 תיפתח במכון לבון, רח' נהרדעא 3, תל־אביב תערוכה על הנושא: „ספרד על המוקד". אוסף פלקטים, כרוזים, תמונות ומסמכים המתעד את המלחמה בספרד ויחס הישוב היהודי בארץ ישראל אליה.

ותיקי הבריגדות שלא קיבלו הזמנה לביתם מסיבה כלשהיא מתבקשים לראות בהזמנה זו כהזמנה אישית.

הציבור מוזמן לארועי סולידאריות אלה.

לפרטים ואישור השתתפות ניתן להתקשר לטלפונים 238122 ו־249022 באזור חיוג תל־אביב. מי שיש בידו חומר ארכיוני הקשור בנושא, מתבקש להתקשר עם מכון לבון.

לטוביה ציזנר ומשפחתו
אנו אתכם באבלכם הכבד על מות
[illegible] **פנינה ציזנר**
ההנהלה
[illegible]

איגוד התעשיה הקיבוצית
מודיע:
הכינוס השנתי של מפעלי התעשיה הקיבוצית
ייערך
ביום ג' 30.9.86 בשעה 8.00
בבית הרשל בקיבוץ גבת
(ולא כפי שפורסם בתחילה)

היום יותר מתמיד השובה הבריאות

סולי
כוסות חד פעמיות למשקאות חמים או קרים
(הכוסות עשויות מקלקר)
סוליביד
משרד: רח' התדהר 6 ת"א, טל. 03-335231-2.
המפעל: משמר הנגב, ד.נ. הנגב, טל. 057-78782.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	15–1	מעונן
אמסטרדם	16–6	בהיר
בואנוס איירס	19–11	מעונן
הלסינקי	7–3	בהיר
הונג קונג	28–25	מעונן
וינה	19–10	בהיר
ז'נבה	19–12	מעונן
טוקיו	26–20	מעונן
טורונטו	24–12	מעונן
יוהנסבורג	24–15	בהיר
לונדון	16–11	מעונן
ליסבון	24–17	בהיר
מדריד	25–10	בהיר
מונטריאול	22–10	מעונן
ניו־יורק	26–20	מעונן
סאן פאולו	30–17	מעונן
פאריס	17–12	מעונן
פרנקפורט	19–8	בהיר
ציריך	18–13	גשום
ריו דה ז'נרו	36–14	מעונן
שטוקהולם	9–3	בהיר
שיקגו	22–20	מעונן

תל אביב: רחוב בן יהודה 41, טל' 243350
ירושלים: רחוב יפו 30, טל' 225233
חיפה: דרך הים 2, טל' 384655
באר שבע: רחוב האבות 38, טל' 35282
swissair

ביום שני, 29.9.86, במלאות שלושים לפטירתה של יקירתנו
מרים (מניה) פרוכטמן
נתייחד עם זכרה בטקס אזכרה וגילוי מצבה
נפגשים בשעה 4 אחה"צ ליד השער החדש
בבית העלמין הדרום
בני משפחה וידידיה

ביום השנה למותו של
פרץ שבתאי ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון, כ"ד אלול תשמ"ו 28/9/86 נפגשים ליד השער הישן של בית העלמין בחולון. בשעה 16.00. ב־7/10/86 יתקיים ערב לזכרו בשעה 18.00 במכון לבון רח' נהרדעא 3 ת"א במסגרת הערב תוכרז פתיחת מדור ארכיוני בנושא „תעש במחתרת"
בתכנית: דברים – הח' ירוחם משל – יו"ר מכון לבון
הח' אריה שמיין – נציג מפלגת העבודה (סניף רמז – ת"א), ונציג תע"ש.
כמרכז בתכנית – מנגינות אבל
מוקירי זכרו מתבקשים להשתתף
המשפחה

של היום הוא חדש

יקירנו
יחזקאל ליסובקי ז"ל
שנפטר בשיבה טובה
הלוויה תתקיים היום, יום שישי כ"ב באלול תשמ"ו, 26.9.86, בשעה 1.30 אחה"צ
בבית העלמין במושב מכמורת
אוטובוס יצא בשעה 12.00 מרציף מס' 1 בתחנה המרכזית חיפה ובשעה 12.30 מרחוב אחד־העם 19 א' אחוזה, חיפה.
השבעה בבית המנוח
המתאבלים: אשתו: חנה
ילדיו: אמנון ואופירה
הנכדים: שרה מלכה ואריה

לחברתנו **טובה ברק**
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף מרכזי
ההנהלה והעובדים

לחברתנו **לאה עזרא**
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
ההנהלה והעובדים

במלאות שלושים לפטירת יקירנו
שמואל אקרון ז"ל
תיערך אזכרה וגילוי מצבה
ביום ראשון, כ"ד אלול תשמ"ו – 28.9.86
בשעה 4.00 אחה"צ
בבית העלמין בקרית־שאול, תל־אביב
נפגשים ליד שער בית העלמין.
המשפחה וידידיו

1

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

אולי כדאי לנסות / חגי אשד

פתיחה רוסית חדשה

המדובר הוא ב„פתיחה רוסית" חדשה מצד ברית־המועצות כלפינו, וגם – ב„פתיחה רוסית" חדשה במדיניות הישראלית כלפי ברית־המועצות. הפגישה בין ראש הממשלה שמעון פרס ובין שר החוץ הסובייטי אדוארד שווארדנאדזה העמידה על הפרק את סימן השאלה הזה. אבל – לא רק סימן שאלה, אלא צרור של שאלות מעשיות, על האפשרות והצורך להעמיד למבחן מחודש כמה עמדות קיימות, ולו רק לנסיון, לתקופת מבחן קצרה ומוגדרת מראש.

כדאי לנסות. אם לא יצא מזה כלום – ההפסד קטן מאוד, הפסד של זמן קצר בלבד. אם יצא מזה משהו – הרווח יכול להיות גדול מאוד. וקודם כל רווח של תוספת עולים מברית־המועצות לישראל. כל תוספת היא רווחה. אם ייפתח מחדש סדק שיילך ויתרחב – יהיה הנסיון ל„פתיחה הרוסית" החדשה – כדאי. לא במקום מערכת יחסינו עם ארה"ב, שהיא לנו בגדר אינטרס קיומי שאין לו תחליף. לא במקום יחסים אלה, אלא בנוסף להם.

אם ננסה נוכל לדעת אם אכן יש „פתיחה רוסית" חדשה מצד הסובייטים או שהכל תעמולה, כלפי דעת־הקהל בארצות־הברית ובמערב אירופה, כדי להגביר את הלחץ שלה על הנשיא רייגן, להוקיע את רייגן בעיני דעת־הקהל המערבית כתוקפן וכו', בעוד שליטי ברה"מ החדשים הם אנשים פתוחים ונאורים, שאפשר לדבר איתם ויש על מה לדבר איתם, אפילו בעניין המזרח־התיכון. ואפילו בעניין עליית יהודי ברית־המועצות לישראל. ועובדה ששווארדנאדזה מדבר עם שמעון פרס, כדבר איש אל רעהו, לא בדיקלומים ובסיסמאות אלא בהקשבה ובהתייחסות הדדית. לא רק לעמדות ידועות ולחזרה עליהן, אלא גם להנמקת ענייניות המובילות, אולי, לפתיחות ולבחינה מחודשת של עמדות קיימות וישנות משני הצדדים. אולי.

תקופת נסיון. אגב, לא רק שווארדנאדזה, ולא רק הפעם. הפגישה הזאת היתה מעין גולת הכותרת של פגישות אחרות של שרי חוץ מן הגוש המזרחי עם שרי חוץ קודמים, ובעיקר בשנה־שנתיים האחרונות עם יצחק שמיר. יש הרבה איתותים ומחוות המעידים לכאורה על „פתיחה רוסית" חדשה כלפינו. צריך לבחון אותם. צריך להגיב עליהם באיתותים ומחוות מצידנו כלפיהם. בזהירות, בלי אשליות ותקוות מופרזות, בלי לשרוף שום גשרים. להיפך – להשאיר „סימני דרך" בחזרה אל העמדות הקודמות והקיימות, אם ניווכח לדעת ש„הפתיחה החדשה" אינה אלא תרגיל בתעמולה, שהוא שינוי בסגנון בלבד, בלי שינוי בעמדות.

נתחיל בעניין יהודי ברית־המועצות. יש כאן מקום, אולי, לשינוי הגש לתקופת נסיון מוגדרת. להיזהר ממה שיכול להישמע כתעמולה נגד המשטר הסובייטי, נגד אורח החיים בברית־המועצות, שהם כל־כך בלתי־נסבלים וכל־כך בלתי־אנושיים. ועל כן – שליטי „גיהינום זה עלי אדמות" נדרשים לפתוח לרווחה את שערי „בית־הכלא לעמים ולאנשים", ולתת לכל היהודים בברית־המועצות להימלט ממנו, לכל מקום שהוא, לאן שלא יהיה. רק לא להישאר שם.

זוהי, כמובן, הגזמה של נוסח התעמולה הרווח למדי, בדרישה לפתיחת שערי ברית־המועצות לרווחה, כאילו כל יהודי ברית־המועצות בלי יוצא מן הכלל, רוצים לעלות לארץ־ישראל, ואולי – להגר לארצות־הברית. ואולי פה קבור הכלב. „הנשירה" היא פגיעה בגאווה הרוסית. עלייה של היהודים לארץ היא חריג מבחינה סובייטית שיכול להיות נסבל, מכיוון שאינו בא להעיד על המשטר הסובייטי כולו. שליטי ברה"מ יכולים לחיות עם הטענה שליהודים יש בעיה עם אחיהם ומשפחותיהם בארץ־ישראל, עם עצמם ועם עברם, מורשתם וגורלם המיוחדים. לא לכולם. לכמה מהם. לסוגים מסויימים אלה ואחרים. במספרים כאלה ואחרים. על כך אפשר לדון בפירוט באורח מעשי וכמותי. בלי השמצות כוללניות, בלי ויכוח אידאולוגי על אופי המשטר הסובייטי כולו.

מדינת ישראל קמה כדי לפתור את בעיית היהודים בארץ־ישראל, לא כדי לשנות את המשטר בברית־המועצות או בכל ארץ אחרת. היא רוצה לאפשר לכל יהודי, הרוצה בכך, לעלות לארץ. היא רוצה לדון עם שליטי ברית־המועצות באורח מעשי על „מספרים ואנשים" – כמה, מתי, מאיפה ולהיכן. כלומר – איך להבטיח בין היתר שהם יגיעו לארץ ולא „ינשרו" לארה"ב, בניגוד למובטח ולמוסכם. זה עניינה של מדינת ישראל. ולא יותר.

החומה. ארצות־הברית מצידה וכל יתר ארצות המערב יכולות להמשיך לנהל את הויכוח הכוללני, שיש להן עם ברית־המועצות. גם לגבי זכויות האדם ובכללן הזכות להגירה חופשית של כל אזרח הרוצה בכך, חש שהוא מופלה לרעה. ישראל מצידה, כדאי לה, אולי, לנסות לאתר את הבעיה לתקופת נסיון מסויימת, ולדון בה באורח מעשי וכמותי ולא באורח עקרוני וכוללני. לשים דגש על ההיבט החיובי של הבעיה – הרצון של כמה יהודים לבוא לארץ והרצון של ישראל לקלוט אותם בתוכה. ולא לשים דגש על ההיבט השלילי של החיים הבלתי־נסבלים ב„גיהינום הסובייטי" ועל הזכות של כל יהודי ברית־המועצות להימלט ממנה.

כדאי לנסות ולראות אם בשיטה כזאת יבואו יותר יהודים לארץ מאשר באו בעת האחרונה, וכמעט שלא באו בכלל, ואם יחול שיפור ביחסי ישראל–ברית־המועצות גם בתחומים אחרים. אולי יש צורך בזה. צריך לנסות.

גם בעניין המזרח־התיכון אפשר למצוא סדק חדש בחומה הסובייטית הישנה. קודם כל בעצם הנכונות להידברות הדדית, בילטרלית, בין ישראל לברה"מ. זו רק התחלה, ויכול להיות שלא יהיה לה המשך, אבל אם יהיה לה המשך, ייווצר למעשה מצב מעניין. תחת הדגל של הדרישה לכינון ועידה בינלאומית, יכולה וצריכה להתחיל הידברות ישראלית־סובייטית ישירה על הכנת הועידה הזאת, ועל הכנת הועידה שתכין את הועידה ועל הרכבה וסדר־היום שלה, וכל בעיות הנוהל האחרות. וגם על הדרכים לפתרון הבעיה הפלשתינאית לגופה.

וכך תפתור הבעיה של הועידה הבין־לאומית את עצמה, או אולי – תעקוף את עצמה על־ידי הידברות מוקדמת וישירה עליה. זה יכול להיות כך, בלי לקרוא לזה כך. גם זו יכולה להיות „פתיחה רוסית" חדשה לטיפול בבעיות המזרח־התיכון, בלי להכריז על שינוי בעמדות העקרוניות של ברית־המועצות. ובוודאי שלא להתחיל בויכוח על שינוי הצהרתי כזה. אפשר לקרוא לפתיחה החדשה הזאת – „פתיחה פרגמטית" וכל מה שקורה ביחסי ישראל עם ברית־המועצות ועם יתר ארצות הגוש המזרחי מתאים לכותרת הזאת. אגב, גם מה שקורה בינינו לבין סין. אך זה, כמובן, נושא בפני עצמו. גם בסין ניצחה „הגישה הפרגמטית" את „הגישה האידאולוגית" כביכול, שהיתה בסך הכל – שמרנות נוקשה וחוסר בטחון עצמי.

בלי עלבון. שווארדנאדזה עצמו – ואולי לא רק הוא – ואולי גם מיכאיל גורבאצ'וב שבחר בשווארדנאדזה לתפקידו, ואולי „שלוחו של אדם כמותו" – עושה רושם של איש פרגמטי. כך הוא התגלה בשיחתו עם שמעון פרס כמו בהודעותיו האחרות. כמוהו כמו המשטר החדש כולו. אלה אנשים גאים מאוד, בטוחים בעצמם ובכוחם ואינם נרתעים מלנסות להתמודד עם בעיות, שקודמיהם הורישו להם, לאחר שנואשו מלפתור אותם. האנשים החדשים בקרמל הם אנשים מעשיים מאוד וגאים מאוד. צריך לנסות לדבר איתם בסגנון מעשי ועינייני, בלי פולמוס קנטרני, בלי לפגוע בגאוותם בעצמם ובארצם הגדולה. הם ירצו אולי לפתור בעיות, אך לא לספוג עלבונות. כדאי לנסות לדבר איתם בסגנון חדש, כאמור. בזהירות, בלי אשליות. אין מה להפסיד. צריך לנסות, זה מה שניסה לעשות שמעון פרס בפגישתו האחרונה. צריך לקוות שיצחק שמיר ימשיך בכך. יחד אתו.

צעירי הקרמל וזקני ציון / אמיר אורן, וושינגטון

לא ממש מהפכה רוסית

ולדימיר איליץ' לנין נעץ מבט חמור באולם־האירועים של השגרירות הסובייטית בוושינגטון, שתקרתו המצועצעת הודבקה כמאר צארי. תמונת לנין, בגובה הקומה השניה כולה, הזכירה לעתונאים שזומנו לפגישה עם אדוארד שווארדנדזה את ייחודו הרעיוני של המשטר המאוחר; התקרה הזכירה כי משטר זה הוא רק גלגול מאוחר של המעצמה הרוסית, ולפיכך מכפלה של נוקשות בקשיחות ומידבק דל ביותר של רגשנות ממלכתית. „רבותי, גבירותי, וחברים", אמר גנאדי גראסימוב, דובר משרד־החוץ. בכוונו את התואר השלישי לפקידים הסובייטיים ולנציגי עתונות מזרח־אירופה שנכחו באולם יחד עם התקשורת האמריקאית, האירופית ואף הישראלית. „אני מתכבד להציג בפניכם את חבר הפוליטביורו, שר החוץ אדוארד שווארדנדזה".

יש מעט מאד פרסים מקריים בקשרי הסובייטים עם זרים. שווארדנדזה, שידד דוברו בהקדימו מעמד מפלגתי לממשלתי, אינו סתם שגריר־על שתוארו הריקני מרשים הדיוטות, אלא שותף במוקד־ההכרעות המרכזי של המערכת הסובייטית. אין הוא רק רמקול צייתן של מדיניות זולתו, כפי שהיה משרד־החוץ הסובייטי בשנות סטאלין ואף ברוב שנות יורשיו, לפחות עד צירוף אנדריי גרומיקו לפוליטביורו. אין הוא דחליל של המזכ"ל מיכאיל גורבצ'וב ואל לכם, במערב, להיחפז בניחושים על התמודדות בינו לבין חבר מזכירות המפלגה אנטולי דוברינין לגבי עיצוב מדיניות־החוץ הסובייטית: המימסדים שלובים זה בזה, עם הפרייה הדדית ומידה רבה של הסכמה בסיסית.

כפל איתותים. במקום הדגם המיושן של גרומיקו החמוץ חשפו הסובייטים את מתק חיוכיו של שווארדנדזה ואת תשובותיו העניניות לשאלות, גם בהקשר הישראלי. (גראסימוב דובר־האנגלית מיומן עוד יותר: כשנשאל בראיון־טלויזיה האם צפוי העתונאי ניקולאס דנילוף למאסר ממושך, היתמם ולימד את השואל כי ברוסיה, „כמו בארצות אחרות, הנאשם חף כל עוד לא הוכח אחרת"). הוא אישר כי ייפגש עם שמעון פרס כמה שעות קודם שחולדו דוברי ראש־הממשלה להתפתל בנוסחאות שעיוותו סימני־קריאה לכדי סימני־שאלה. הסובייטים, במודעות מלאה לכפל־האיתותים שעליהם לשגר למענים שונים, הבליעו מערבה את הסמליות שבפתיחותם החדשה כלפי ישראל ובכיר מדינאיה, בעוד שמזרחה, לארצות ערב, הקפידו למלא בהודעות טא"ס את התעמולה שהחסיר שווארדנדזה בהתייחסויותיו הפומביות לישראל באו"ם ובהשיבו לעתונאים בוושינגטון ובניו־יורק.

ישראלים המשוחחים מכבר עם סובייטים לא הופתעו מהמגמה שהשתקפה בהתנהגות זו. פגישת פרס־שווארדנדזה לא הגיחה מן החלל, אלא היתה נקודת־שיא נוספת בקו רציף. לא מהפכה רוסית היתה כאן, אלא התפתחות הדרגתית המבשילה לאיטה, אם גם לאט מדי אף לטעמם של סובייטים המשמשים בתפקידי־מטה לצד שווארדנדזה ומקביליו. פקידים אלה צידדו עוד לפני שנים בחידוש היחסים עם ישראל, ככרטיס־כניסה לתהליך המדיני במזרח התיכון. התבססותו של גורבצ'וב והבאת שווארדנדזה מגרוזיה ודוברינין מוושינגטון הפכו דעת מיעוט זוטר לתשומה נחשבת, לא שלטת אך מתקרבת לכך. תמיד היו פקידים סובייטיים שדיברו כך: כעת הם רבים יותר, בכירים יותר ומשפיעים יותר.

במימשל רייגן, החושד בסובייטים אך רוצה בהסדרים אתם, נרשם השינוי המופגן ביחס הסובייטי לישראל. ההפגנתיות עושה את השינוי לסגנוני, אך אינה מבהירה אם זהו מבוא למהות או תחליף לה. עוזרי רייגן מעריכים כי הסובייטים שואפים להשתלב בתהליך המדיני במזרח התיכון הן משום שהאיזור חשוב להם והן משום שבכך יוכיחו כי גללו לאחור הצלחה אמריקאית לתחום אותם ולבלמם. אין מחלוקת בין המועצה לבטחון לאומי לבין הסטייט דיפרטמנט (הפנטגון פשטני קצת יותר): תמורת גישה סובייטית חיובית באמת נכונים גם במימשל רפובליקאי זה לשתפם בתהליך. רצוי בשלב האחרון של אישור ההסכמות המקומיות שהשיגו הצדדים. פקיד במימשל אמר שלשום כי עמדה אמריקאית זו אינה תכסיסית וכי בעניין זה אין עכשיו שוני בין ג'ורג' שולץ לבין דובריה הבכירים של ישראל, לא פרס ואף לא יצחק שמיר ויצחק רבין.

עוגן ואבן־ריחיים. השאלה המעשית, הוסיף הפקיד, היא אם אכן מוכנים הרוסים לשלם את המחיר הנדרש מהם. יתכן שלבסוף יסכימו לכך, אבל רק לאחר שיסיקו כי לא יוכלו להשיג את יעדיהם חינם, יקבלו חיפוי מפני ההתמרמרות (בעיקר הערבית) הצפויה ויסדרו לעצמם קדימות פנימיות. התביעה להרפיית חסימתה של ההגירה קשה למשטר הנשען כל־כך על הק.ג.ב יותר מהמדד האמריקאי של ריכוך העמדה הסובייטית כלפי ישראל בארגונים בין־לאומיים. שם זהות המליצות הסובייטיות לנאצות הקיצוניות ביותר. חידוש־יחסים נמצא במחצית הקשת, עם נטייה לירידה. מגעים עם ישראל קבילים היום על מדינות ערביות מתרבות, לא רק מצרים ומרוקו. שיגורם הנדיר לגיחת־איסוף בר־זמנית באיזור של שני הבכירים בסגני שווארדנדזה, ורונצוב ופטרובסקי, העלה כי האגף הערבי רגוע בדרך כלל. רק סוריה מאיימת להפר את השלווה, אך סוריה העצמאית היא בעיה סובייטית בלאו הכי, עוגן ואבן־ריחיים גם יחד. בלי סוריה אין לסובייטים מאחז באזור, ואיתה יש בידיהם מרעום להתפרצות עם הישראלים והאמריקאים. לדעת מומחי המימשל, הסובייטים נזהרים עתה במיוחד בגיזרת דמשק, פן ינהג בהם יורשו של חאפז אסד כדרך שאנואר סאדאת מחק את השקעותיהם במצרים של נאצר.

הסובייטים לא התאמצו להסתיר בשנים האחרונות את מגעי השגרירים בוושינגטון ואף לא את מפגש־הלסינקי, שבו המשיכו לראות גם לאחר מעשה אירוע רשמי ולפיכך חשוב יותר. לא חסרו להם ערוצים להידברות עם ישראלים, לגישוש באמצעותם ולתהיה על מיגוון ההשקפות במערכת הישראלית. פקיד סובייטי המשוחח עם ישראלים מסוגל לטעון כי מעצבי המדיניות במוסקווה מתייחסים אל ישראל כאל מיקשה אחת ואינם מתעמקים ברגשים האישיים השונים של פרס, שמיר ורבין. מול הדיקדוק הסובייטי בין העם האמריקאי וממשלו בכללם לבין „חוגים צבאיים" המתבלים בהבנה, היתה טענה זו נשמעת נבובה גם לולא המשיך הפקיד והתעניין ברגשים אלה. הוא אמר כי כראש הממשלה יישפט שמיר לפי מעשיו ולא לפי דיבוריו ותהה – מן הסתם לבקשת הביון הסובייטי – כיצד התייחסו מיגזרים שונים בציבור הישראלי למינוי אלוף עמוס ירון לנספח צה"ל בוושינגטון.

אגדת הכוח היהודי. פרס אמר השבוע כי המגעים הישראליים־סובייטיים הבאים יתנהלו באירופה או באו"ם, כלומר לא מול עדשות צלמי האפ־בי־איי בוושינגטון. סודיות מגעים אלה משמעותית פחות מפומביות הקשר האמריקאי־ישראלי ההדוק שהוא־הוא מקור הפתיחות הסובייטית כלפי ישראל. רונלד רייגן סיפר שלשום כי כבוגר־מכללה מובטל בעיצומו של השפל הכלכלי ניסה לממש הבטחות ידידותיות של מכרים מן הימים שהיה מציל־קיץ באתר־נופש במערב־התיכון. היחיד שסייע לו, ואשר עצתו הועילה לרייגן למצוא תעסוקה כשדר־ספורט, כמקפצה לבידור, לפוליטיקה ולבסוף לבית הלבן, היה סוחר אלטשולר מקוואד־סיטיס, שבנותיו הקטנות למדו שחייה אצל רייגן. אלטשולר, רייגן פטור מלומר, היה יהודי. כתב טא"ס בבית הלבן, שידווח לשולחיו על סיפור זה, יחזק את אגדת הכוח היהודי באמריקה.

מומחה המימשל אמר שלשום כי גם אם גורבצ'וב ושווארדנדזה ראויים להיחשב צעירי הקרמל, אין הם רחוקים מלהאמין בפרוטוקולים של זקני ציון. תיקון ג'קסון־ואניק שיבש את מדיניות ניקסון, הזכיר המומחה. משלחות תכופות של חברי־קונגרס מעלות את מצוקת מסורבי־ההגירה לרמה המתחרה בפירוק הנשק, גם כאשר הפוליטיקאים האמריקאים האמורים באים ממחוזות שבהם יש הרבה יותר קלחי תירס מיהודים. המחליטים הסובייטים, אולי גם המתוחכמים שביניהם, למדים מכך שכדאי לחייך לתל־אביב גם שהחיוך מכוון בעצם לוושינגטון.

פרס ושמיר. עוד זה לא בא וזה יוצא. תצלומים – י.פ.פ.א. [illegible] ישראלי

חשבון עובר ושב / חיים גורי

לפעמים נערכת פגישת החרדות. מתוך גולת היחיד הן ועל כך אין כותבים בעתון. זה התחום החסוי. לפעמים השירה עוסקת באלה, כי „איש ונבו לו על ארץ רבה". ושם המטווה והאמירה האחרת, כי „המרחק הוא אבי היופי".

הפעם מדובר בפגישת חרדות היסטוריות בלב־לבה של הקיומיות הישראלית בזמן הזה. תמיד היו בי „אופק היחיד" ו„אופק הרבים", שהרי אינני רק אדם כותב, העוסק בעצמו, אני גם אזרח ישראלי ואזרחותי מחייבת אותי.

השאלה עמדה תמיד: כיצד להיות בשירה ומחוצה לה. גדלתי בבית פציפיסטי, אך משחר נעורי התוודעתי אל האלימות. מאז אני נתון במערבולת הסתירות הארצישראלית. סופר, מטבע ברייתו, רואה את העולם בשתי עינים קרועות לרווחה. היורה, בשעת הירי, עוצם את עינו השמאלית.

מי שאינו יכול לעמוד במתח הזה „בשדה" או עוזב בלי שיציל את נפשו, מבוקש תמיד. בגיל צעיר התוודעתי אל ה„אנחנו". דבר לא נגרע מייחודי בשל כך, רק נוספו לי סוגי צער וגם סוגי אושר הקשורים ביחודיו הזה. בסך הכל היה זה סוג של אחריות. כל פגישה כזאת משאירה צלקת, אך לא יכולתי שלא להצטרף אל מלחמת הצודקים. די היה באימה הקיומית כדי לשאת נשק.

כאשר אתה מצטרף לפרק זמן ארוך אלה הן האוניברסיטאות שלך. אתה משתלם בהתנסות השיבית אך חוץ להולכים האלה שאינם יכולים שלא ללכת. בעודך בזה, כביכול, מחוץ אתה נבער אליהם באיזו היסחפות מגנטית. זו „רוח הזמן". מכאן ואילך יש בך שתי ביוגרפיות – זו האישית המובהקת, שאין לאחרים חלק בה, וזו השייכת גם לאחרים בתוקף הצטרפות. גם אם יש בך כוח עמידה במתח הזה, אתה סובל לא פעם פרטי סבל שאינם ידועים ואינם מרווחים. אתה עשיר גם מויתורים אך זוכה בקניינים שלא היו נודעים לך מחוץ ל„אנחנו" הזה. אתה מוכרח להיות שם. העובדה שאתה כותב אינה משחררת אותך, בזמנים ההם, במרחב הארצישראלי.

ואתה בודד מאוד גם בעיצובו של היחיד.

אני מהרהר בכך לאחר זמן בשל הפטפוט הכמו־ספרותי הרווח אצלנו באותו עיסוק ב„אנו אני". הייתי בין בני דורי בשותפות הזאת. לא עמדתי מולם. בתוכם הייתי על דעת השונה שבדומה. בכך התנסיתי.

להיות בשירה ומחוצה לה בעת ובעונה אחת. ליטול את חלקך במעשים ולשמור על צלילותך השופטת, להיות „איש רוח". אין זה מקצוע או דרגה אקדמאית. זו רק עמדה של אחריות כלפי הסובב אותך. בהרצת השנים השתבשו הדברים מאוד, עד „אנחנו" ו„הם" על דרך העוינות.

★

בשכבר הימים נעדרה מאיתנו החרדה המלווה את אובדן צדקת הדרך. הדרך היתה או אותה מראש בצדקתה. היתה מחלוקת על הפרטים, לא על העיקר. והויה כזאת מעניקה תועפות כוח לעניים ולמעטים. גם הרבה שמחת משה שהוא שלם עם עצמו.

הפחד היה והאויב. פחד הגוף. עצמתו של הצר המאיים עליך בארץ ללא כושר הישרדות בתבוסה, שבה המפלה הזמנית, הפוקדת עמים על אדמתם, היא כליון הדרך. לא התנסינו כאן בכיבוש ערבי חולף, כמו פריס ואמסטרדם ובלגרד ואתונה תחת כיבוש גרמני. וההשפלה, העלבון, העינויים, הכלא וגם מותם של רבים עדיין אינם החורבן. וזמניותו החולפת של סבל מעניקה למעונים את כוחם לשאת בו עד בוא הישועה.

היינו שונים מאוד מאבותינו, אך ירשנו מהם את אימת החורבן. משפט כמו „חיים על קו הקץ" קשה לתרגום ולפיענוח ולתחושה בתרבויות אחרות.

השמחה היתה גדולה, המבנים והצורות שנוצרו כאן, ורמזי הרוח המחודשת של המהפכה העברית. אך כאשר היו המלחמות, היה החורבן ברקע. אינני יודע מי אמר בראשונה, כדברו בנופליה של הארץ, כי „במותם ציוו לנו את החיים". הוא לא אמר את התהילה או הכבוד או הצדק או נכסים כלשהם – אלא „את החיים", את הקיומיות. כך נתפסו הדברים.

היתה חרדת עצמתו הסבלנית והמצטברת של האויב שתבוסתו אינה חורבן. בשיר „הנה תמו יום קרב וערבו", המספר כמות שאול המלך בגלבוע, מנחמת האם את בנה הפליט משדה הקרב באמרה לו, כי „שבע יקום העם אם עלי אדמתו יוכה". זו אימרה הטעונה בידוד ואימות כאשר מדובר במצב הישראלי.

בכל שמוכר לי הסכסוך הארצי הממושך בינינו לבין הערבים נדמה לי כי הפסוק הזה שייך להם ולא לנו. אין בהם מאימת החורבן במלחמתם בנו ובאין סוף ההתכתשויות בינם לבין עצמם. על כן רואים הם את המחזוריות, כפי שאמר המלך עבדאללה ליגאל ידין: „כמו שלאחר הלילה בא היום, כך בא השלום לאחר המלחמה והמלחמה לאחר השלום" וחוזר חלילה. אצלנו, להבדיל, היו הדברים סופיים ומוחלטים – חורבן ומשיחיות עד „לא ישא גוי אל גוי חרב".

היה פחד עצמתו של האויב, זיהוי מסורתי. לנו אין „מסורת מלחמה". את מסורתינו ניתן היה להגדיר תמיד רק על דרך השלילה: למנוע חורבן. המלחמות ניהלו אותנו יותר משניהלנו על ידנו. כאשר ניסינו להגדיר מטרה „חיובית" מראש נכשלנו, מפולגים ומפוצלים.

והיתה אימת המעצמות, בבל ורומא. יד הענקים. אימת ההתערבות המתמדת. התלות ובקשת „המטריה". תיסכולו הקבוע של צה"ל, היודע כי כוחו בשדה הקרב גדול לאין שיעור מכוחה המדיני של ישראל לפתור בעיות בכוח. גם הפער הזה עשה אותו מטבע ברייתו צבא ההגנה לישראל, נתן בו את הצלילות הענווה ואת הכרת מגבלות הכוח.

★

היו ברבות השנים חרדות נוספות. בעיתות אין־עליה וירידה נתגנבה לא פעם השאלה האחרת: האם רוצים הישראלים בקיומם הלאומי בארץ הזאת? היהודים חדלו לבוא, לא היו לישראלים. המשיכו בגלות וגם הצדיקה בצורת חיים קבועה מסורתית ומקובלת בצידה של ישראל. מנהיגיהם הקשורים בנו המשיכו לבקר כאן ודיוח הציונות שלהם „סיגרים ושדרות תעופה". גם מנהיגינו שלנו המשיכו לדקלם מתוך הרגל על עם אחד וגורל אחד בעוד הולך ונפער הקרע בינינו לבינם, בין יהדותם לישראליותנו. הם בחרו בגלות. הם זרים לחוויות היסוד העוברות עלינו והיוצרות את זהותנו הלאומית כאומה בארץ־ישראל. הם חסרים לנו עד צעקה. הם היו אמורים לחזק אותנו ולהעשיר אותנו ולהיגאל בקרבנו וליטול חלק בסיפור הישראלי, אך כנראה אין ביכולתנו להביאם הנה. השוט אינו מגרשם ואין אבן־שואבת.

וישנה חרדת היותנו עם עצמנו. פעם, בשכבר הימים, הייתי בטוח בכוחה הרוחני המעצב והמנהיג של החלוציות העברית בארץ. היא היתה המהפכה הציונית, המהפכה והחרב והספר, התנועות החברתיות והתרבותיות הפוליטיות. תנועות הנוער, הארגונים הלוחמים, רכוש הבניין, הכנופים הגדולים למעשה, הספרות העברית שנוצרה בשדה־המתחים בינה לבין הדת, הגלגול הארצישראלי בתולדות היהדות, התמורה שאחזה בהם.

לא היתה זו „כנעניות" אלא „עבריות" כוללת בחומר וברוח. ישראל היום היא „חרדית" יותר, חרדית כאתגר, כמהפכה־נגד על מאה שערים ובני־ברק, של „הישיבות הכחורות" הזורות עד תום לכל השייך לנו והיקר לנו והמחייב אותנו בכל, עד השירות בצה"ל. זה שנסבל כתופעה שולית כובש את מקומו בלשון־מאזניים פוליטית, מחשבית ומחציפת פנים.

ההוויה הישראלית נתונה בסכנת התבוררות למרכזי כוח רחוקים זה מזה, מנוכרים ועוינים זה לזה. מעולם לא ידעה הארץ שכאה כזאת. אין זו „בעיית העדות והשבטים". הללו מותכים בכור והזמן עושה את שלו, בורא אומה. ענייני הדת והמדינה עתידים להעסיק אותנו בבואנו להתמודד עם שאלת השאלות: משמעותה של ההתבצרות הישראלית כאומה בארצה.

★

אך דומה כי הקשה בחרדות בפגישה הנ"ל היא חרדת עמידתנו מול הארץ הזאת. כבר ציינתי, לא פעם, כי מלחמת ששת הימים איחדה את ארץ־ישראל, בין הירדן והים, וקרעה את עם ישראל. הזמן העובר לא הרגיע את המחלוקת, לא העלה ארוכה לפצעים. זו אולי ההתפתחות המשמעותית ביותר בחיי הרוח שלנו, באשר הדברים חורגים מהוויכוח הפוליטי ויוצרים תרבויות שונות. כך אנו מאוחדים עוד איכשהו רק במכנה המשותף הנמוך ביותר שלנו – החרדה הקיומית. אין דבר הרסני מזה לאורך ימים באשר מחריב הוא כל „אתוס" לאומי, כל חזיה משותפת.

בעתות מבוכה כאלה היו נוהגים לפנות אל „הסופר העברי" שישמיע את דברו, בבחינת אורים ותומים. עדיין היים בארץ שרידי הכותבים שראו בספרות העברית מקור השראה ל„אהבת העם והארץ, לתחיה לאומית וזקיפות קומה..." הללו ואחרים מתקשים לתפוס כי „הסופר העברי" חדל זה כבר לשמש כתובת, כי אין הוא כזאת כ„מורה נבוכים", הקורא אל הדגל וכי רצוי להתרחק. ישנה פה ספרות מסגנית ומרחקת, עתירת זרמים וצורות כסך הכל של ספרים בבדידותם. כאשר מדובר בתגובה על „המצב הישראלי", הספרות העברית, כמעט כולה, היא מלחמת־אורחים משתוללת, בוקה ומבוקה ומבולקה.

מה שמפחיד אינו הויכוח בין סופרים ברמתו הפוליטית, במציאות קשה שאינה נענית לפתרונות פשוטים, אלא הניכור ההווייתי הרוחני המחלק בין האמורים, כביכול, לשמש כתובת למאוויי הפוליטיקה.

קל יותר לשאת את הפוליטיקה. שם עדיין ניתן להגיע זמנית ל„אחדות לאומית" כצרה שאינה כתובה בתורה או כהכרח שלא יגונה. יש בה לפעמים „רייזון ד'אטא" מעשי ואפילו איזו נגיעה כלשהי בשורש. הספרות והאמנות אינן יודעות חכמות. אבדן האמונה בצדקת הדרך הביא לחגיגת רצח „הפרות הקדושות" בסרקאזם ובאירוניה מעטה למדי, גם בציניות מתבקשת רווית אלימות.

אין זה ריב על צורות ספרותיות, זרמים ואסכולות. שהרי זו התכתשות מבורכת בעיקרה. דרך הרוח. אני עצמי עוצבתי גם מהלמות יריבים, מהפגישה הקשה והאמיתית עם הביקורת אף שקשה להודות בכך. לא בזה עניינו הפעם. מדובר בפער התהומי כמעט בין יוצרים ואנשי־רוח לגבי ארץ־ישראל והערבים. בין משה דיין ליגאל אלון, למשל, היתה מחלוקת קשה על הפתרונות הפוליטיים לאחר ששת הימים, אך הם נפגשו בשורש המשותף החוויתי־רוחני־תרבותי של ארץ־ישראל לדורותיה. בקריית־ספר ובתיאטרון הניכור הוא מוחלט. הספרות מטבעה מחריפה את הדברים, וכמו בשיר הידוע מהסרט „אני אוקלי אשת לפידות" היא עושה זאת תמיד „טוב יותר". המאבק הפוליטי נגד הערבים מתגלגל פה כמעט לעזול מספיס.

ומולנו ניצבת האינטליגנציה הערבית המאוחדת בחוויות היסוד שלה. אצלנו, בקרב רבים וטובים, תחושת אשמה גוברת כלפי השכנים ותחושת מיאוס מחלחלת כלפי עצמנו. זהו המצב בקווים כלליים ובכך נצטרך לעסוק.

מעולם לא היתה פגישת הרוח והפוליטיקה חריפה כל כך. וזו השאלה המטרידה אותי בפגישת החרדות. זו ה ש א ל ה בהא הידיעה ואין היא נמדדת בקלפי אלא ב„מונה־גייגר", האומד את המועקה הרוחנית בקרב האינטליגנציה הישראלית במציאות המתמשכת של הסכסוך בינינו לבין הערבים ובינינו לבין עצמנו.

רצוי רק שהדיון ייערך תוך התחשבות מתעדנת ולא פראות. די לנו בפראותם של מגוייסי החיזבאללה, במטפחות האדומות על מצחם הקודח.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו. תהיה או לא תהיה / נעה גל

ההתחלה היתה חולה, ההמשך סימן לבריאות

האם, לאחר הרוטציה, תתפוס סגן השר שושנה ארבלי־אלמוזלינו את מקום השר המתפטר (?) מוטה גור, או אולי יופקד התיק בידי אחד משרי המערך ואולי רפי אדרי ימונה לתפקיד? שבועיים וחצי לפני הרוטציה ארבלי־אלמוזלינו מבשלת את התבשיל הפוליטי שלה על אש קטנה. מבדקים מפה ומשם, אספה במועצת המחוז, טלפונים. פרס יחליט.
החריצות והעקשנות של ארבלי־אלמוזלינו עוד לא הזיקו לה

זה קרה בערב ה־26 בנובמבר 1982. ח"כ שושנה ארבלי־אלמוזלינו פגשה בח"כ מוטה גור בבית ארלוזורוב בתל־אביב, בישיבת מרכז מפלגת העבודה. צלם השבועון „אנשים" (ז"ל) יהודה רביב, הנציח אותם בנשיקה צרפתית, והסובבים שמעו את גור אומר: „אין פה עניין של יומה. ביני לבין קוכבה זה נוהג של שנים. בכל פעם שנתראים – מתנשקים. אתה זו ממש מסורת". על השאלה אם הם עושים זאת הרבה, השיבה ח"כ אלמוזלינו: „אני לא יודעת מה זה 'הרבה'. יש חברות ויש רעות. לפעמים נותנים להן ביטוי בצורת נשיקה. למה לא?"

המסורת החברית הזו, או דין הרכב ממשלת האחדות, כעבור שנתיים ומשהו, הביאו את שני הרעים לסדר כמשלתי אחד. ח"כ גור שר הבריאות, וח"כ ארבלי־אלמוזלינו סגניתו. אלא שהרעות לא האריכה ימים. הנשיקות מן העבר התחלפו ביריבות רצינית (אצל ח"כ ארבלי־אלמוזלינו אין הומור: הכל נלקח ברצינות). לפרלמנטרית הוותיקה, בעלת עבר של חמש־עשרה שנים בוועדות הכנסת, מהן שתיים ששימשה בהן כיו"ר, היה קשה להתאפק. שיטת העבודה, שבה יש הפרדה בין הסמכות להחליט ולקבוע מדיניות לבין הסמכות לבצעה לא באה לארבלי בקלות. היא נזקקה לזמן כדי להתרגל לא להרים טלפון למצפה־רמון כדי לוודא שאכן התחילו לבנות מרפאה מקומית, כפי שהוחלט בישיבה האחרונה. על רקע הבדלי גישה ואידאולוגיה רפואית, כמו תחומי אישפוז, ביטוח רפואי, קופת־חולים, רפואה גריאטרית, גבר המתחים בינה לבין השר ובינה לבין מנכ"ל המשרד פרופ' דן מיכאלי.

הגיעו הדברים לידי כך שבישיבת הנהלת המשרד יצאה הסגנית בהצהרה חדה ונחרצת: „משרד הבריאות מתאכזר לבעיות הבריאות הקשות של הקשישים על־ידי קיצוץ תקציבי". השר התרעם ודרש שתחזור בה מהצהרתה. ארבלי סירבה, ובתגובה נגזלה ממנה זכות הדיבור בנושאים אחרים והיא נושלה מסמכויותיה בטיפול בקשישים. ביולי '85 הודיעה לראש הממשלה פרס, כי היא פורשת „כיוון שניטלו ממנה הסמכויות". ראש הממשלה, שכפה יישוב המחלוקת, הביא לבסוף את הברוגז אל שולחן הדיונים. הקלפים נפרשו ועשן לבן בישר חלוקת תפקידים: הסגנית ארבלי־אלמוזלינו אחראית מאז לשירותים גריאטריים, פסיכיאטריה, ובריאות הציבור.

זה שנה וחצי שורדת, ככל הנראה, הבנה בצמרת משרד הבריאות. השר וסגניתו אומרים: שיתוף פעולה מלא. עובדה, השר ממליץ בפני ראש הממשלה על מינויה האפשרי של סגניתו לאחר פרישתו. אנשי משרד הבריאות אומרים: הממליץ בכל הכנות. גם עם המנכ"ל מיכאלי נוצית, לדבריה, וח"כ ארבלי־אלמוזלינו ממערכת יחסים טובה. כל עוד לא יפגעו בסמכויות הביצוע שלה, אומרים במשרד, הוא יישמע להוראות. היא מכחישה בתוקף שמועות שפורסמו לאחרונה על מערכת יחסים עכורה, בכל זאת, בינה לבין מנכ"ל המשרד.

לכיסא השר לא תגחת שושנה ארבלי־אלמוזלינו מכוכב אחר. נסיונה והתמחותה בנושאי סעד, רווחה, תעסוקה, שכבות נחשלות ומעמדן הסוציאלי יאפשרו לה נחיתה רכה. הצעותיה לסדר היום, או הצעות חוק שניסחה הביאו פעמים רבות להעמקת החקיקה, בעוד שמתנגדיה ומבקריה הרגישו כמה עלו חוקים סוציאליים אלה לקופת המדינה. הצעותיה המנוסחות מגלות עבודה רבה ומחשבה. מבליטות את העובדה כי תמיד דאגה להציע יותר מן הממשלה. בשכבות מעוטות ההכנסה, אלה שנפגעו בסיסמה: „מגיע לי", גברה הפופולריות שלה. בסוף שנות השבעים טען נגדה פנחס ספיר המנוח כי בכך הפכה רבים משכבות האוכלוסיה מעוטת היכולת לנתמכי סעד, ועודדה את בריחתם מעבודה יצרנית.

לבניין הכנסת היתה ארבלי מגיעה בשעת בוקר מוקדמת ועוזבת בשעת לילה מאוחרת. עד לבחירתה כסגנית שר, עם מכונית ונהג צמוד, היטלטלה עם „עמך" באוטובוסים, תפסה טרמפים במכוניותיהם של אחרים. לבושה בפשטות ישראלית, מאופיינת בהופעה ממוצעת, היא נראית כ„עוד עקרת בית מגבעתיים". בשיחה עמה השבוע אמרה: „באתי מהעם. על המצוקות של חוסר עבודה, דלות וקשיי היום־יום אני יודעת מנסיוני. ההזדהות שלי עם שכבות אוכלוסיה אלה רבה. ובאופן טבעי ראיתי עצמי נציגתם בכנסת".

היא בודקה בשקדנות מהמירה כל פרט בהצעותיה לכנסת, והפכה בדקדקנות, יש אומרים תוך הקפדה משפטית מוגזמת וטורדנית, כל מסמך שהגיע לידיה. בימי כהונתה כיו"ר ועדת העבודה קיימה חמש ישיבות שבועיות. התעכבה על כל עניין שולי כמרכזי. הדיונים שהתארכו זכורים לחברי הוועדות כמעט כסיוט. בשבילה המטרה היא העיקר. „אני לא אוהבת ביורוקרטיה", אמרה השבוע. כך היא רואה את עבודתה מתבצעת ביסודיות כמשרתת נאמנה, לדבריה, של ציבור הבוחרים.

את דבריה נעדרי הברק וההשראה מעל הדוכן היא מנסחת בתקיפות, ללא חשש ממצליפים למיניהם. בראיונות עיתונאיים גלויי לב היא מכנה עצמה „מכורה לכנסת כנרקומן לסמים".

כסגנית יו"ר הכנסת (בשנים 1977־1981) ניהלה את ישיבות הכנסת ביד רמה, בקול רועם, יש אומרים במשוא פנים. באחת הישיבות דרשה להוציא את ח"כ פרוש שהרבה להפריע. רק התנגדות המליאה כנעה את רצונה זו פעם ראשונה ויחידה.

לראשונה נבחרה שושנה ארבלי־אלמוזלינו לכנסת מטעם סיעת אחדות העבודה ב־1966. פעילותה כחברת כנסת הפתיעה רבים. היא הציפה הצעות סדר והצעות חוק בכמות מדהימה. בכנסת התשיעית הגישה 59 הצעות לסדר היום, פי תשיעה מהשיעור הממוצע בין חברי סיעתה, וארבע־עשרה הצעות חוק, פי שניים מהשיעור הממוצע בין חבריה. ובכל זאת נשארה בצל מבחינת הכיסוי התקשורתי. „אני מודעת לאימרה עשית ולא דיווחת – לא עשית", היא מודה. „הנושאים שעסקתי בהם לא היו אטרקטיביים. מה שהנחה אותי זהו הסיפוק מן העזרה לזולת. התועלת בעבודה." בכנסת העשירית הגישה 618 שאילתות, שהן כשליש מכלל השאילתות שהוגשו בתקופת כהונתה של הכנסת. לדבריה, השליחות והתנועתית מדריכה אותה, לא האמביציה האישית.

היא נולדה בעיר מוסול, עיראק, ב־1926. בבגדאד סיימה סמינר למורות ושבה למוסול כמורה לאנגלית. לאחר שהגיעה ארצה ב־1947, בעליה החשאית שארגן שלמה הלל, היתה חברת קיבוץ נוה־אור, אותו הקימה עם חבריה. כעבור חמש שנים, כאשר „הגיעו אמה ושני אחיה הצעירים, עקרה לשיכון „דורה" בנתניה. פעילותה הציבורית־פוליטית התחילה באותה שנה, כאשר עסקה בקליטת עליה מעיראק במעברת בית־ליד, בה הקימה מועדון של מפ"ם (לפני הפילוג במפלגת הפועלים המאוחדת, לפני הקמת „אחדות העבודה").

שני נציגי „אחדות העבודה", ובהם נתן אלמוזלינו, אז עסקן מפלגה, הופיעו בשיכון וגייסו את שושנה להכשרה מקצועית לבני נוער בלשכות העבודה ברמת־גן. אחר כך פעלה כמרכזת הלשכות (לימים שירות התעסוקה הממלכתי) בתל־אביב. תוך כדי עבודתה גייסה היא את הנערים לתמוך במפלג, כפי שהיה מקובל אז. לבסוף נשתכנעה להפוך את פעילותה המפלגתית לעיקר עיסוקה וב־1959 נבחרה כחברה הצעירה ביותר במזכירות המצומצמת של מועצת הפועלות (היום נעמ"ת) ושימשה גם כראש המחלקה להכשרה מקצועית ועבודה.

עובדת היותה ילידת עיראק לא הצרה את צעדיה. לדבריה, השתייכותה למחנה „אחדות העבודה" בלמה את קידומה בקרב עסקניות מפא"י של אז. נתן אלמוזלינו המשיך לתמוך בקידומה. בהיותו חבר בוועדה שהרכיבה את רשימת מועמדי „אחדות העבודה" לכנסת, נאבק על מיקומה הריאלי ברשימה. מניית הקולות הותירה אותה במקום ה־46, מחוץ לרשימה של 45 חברי כנסת מיועדים. רק לאחר פרישתו של משה כרמל נבחרה לראשונה חברת הכנסת השישית. בתחילה היתה חברה בוועדת הכלכלה, בכנסת השביעית נבחרה בוועדות נוספות: עבודה והחינוך. בכנסת השמינית כבר היתה יו"ר ועדת העבודה. ובין השנים 1981־1984 שימשה יו"ר ועדת הפנים.

פעילותה הפוליטית לא הופרעה על־ידי הצורך בטיפול במשפחה. בראיונות עיתונאיים היא מדברת בכאב, ללא מעצור, על רצונה בילדים שלא מומש. רק ב־1965, והיא בת 39, נישאה לנתן אלמוזלינו, שהיה אז גזבר הסוכנות, חבר הוועדה המרכזת ויו"ר רשת החינוך „עמל". הפעילות המפלגתית תבעה, לדבריה, מחיר. ולמרות הנסיונות, אולי בשל גילה, אין לשושנה ונתן אלמוזלינו ילדים. את שעות הפנאי המעטות היא מבלה לרוב, במגרש הכדורגל, כאוהדת גלהבת של קבוצת הפועל תל־אביב.

השקפותיה המדיניות משייכות אותה ללהק הניצי במפלגת העבודה. השקפות שקנו לה את הכינוי: גאולה כהן של המערך. היא אומרת: „אני שושנה של המערך. מרגישה טוב במפלגתי, מנהלת מאבקים על דעותי. ומקבלת את דעת הרוב גם כשהיא רחוקה מהשקפותי". לדבריה, חונכה על אקטיביזם בסתוני נוסח הקיבוץ המאוחד, ונשארה נאמנה לדרכה ועקרונותיה ללא סטיות ימינה או שמאלה: סוציאליזם, עזרה לזולת, ציונות. אנשי המפלגה נזהרו השבוע בהתבטאויותיהם כלפיה. מזכיר המפלגה, ח"כ עוזי ברעם, אמר: „יש לה סיכוי יותר מלכל מועמד אחר, כסגנית השר וכעוסקת בנושא המתמנה. אני מעריך שהיא המועמדת הרצינית ביותר". היו שהעירו כי אילו לא היו ידי המפלגה כבולות בנסיבות שנוצרו, לא היתה בחירתה מובטחת. יש מי שאומר: היא לא נרשה בגוף המפלגתי, אולי כבר יותר מדי שנים בו.

ארבלי מצידה הצביעה בעבר, „בניגוד להחלטת המפלגה, בעד חוק הגולן ונענשה על כך בהרחקה מפעילות. היא נגד קיומה של מדינה פלשתינאית ונגד מו"מ עם אש"ף. לדבריה, היא תומכת בפשרה טריטוריאלית עם ירדן וגבולות מפתח משורטטים בתוכנית אלון. עם המחנה היוני במפלגתה, היריבות קשה. ואיבתה לו, יש אומרים, קשה יותר מאיבתה לכמה מחברי הליכוד. העתונאי לוי יצחק הירושלמי הגדירה כאחת מאלה שגופם במפלגת העבודה אך נפשם בליכוד. היא זעמה על הקביעה. היא אומרת: „מעולם לא השתייכתי לארץ־ישראל השלמה".

עם פטירתו של יגאל אלון שאותו הציבה, לדבריה, ומותו היה לה אבדה גדולה – המשיכה לתמוך של שמעון פרס דווקא. יש המסבירים תמיכה זו בשני טעמים: האחד, נשען על עדותה, משום ש„די בידידויות", ואין סיבה מדוע לא ינהיג הוא את המפלגה. הטעם השני הוא התקופה הארוכה בה היה מנהיג המפלגה בעמדת „אנדר דוג" ולא מקובל. טוב לבה, היא אומרת, לא הניח לה לתמוך באחר – רבין. היא מכירה בערך התמיכה ברגעי משבר. בין כה וכה הלך כוחו וגדל. בהצבעה במרכז המפלגה ב־1981 זכתה ב־83 אחוז מקולות חברי המרכז. פרס הציב אותה במקום השני ברשימתו. פרשנים אומרים שלא עשה זאת בגלל הפופולריות הגוברת שלה או כוחה הפוליטי בתוך המפלגה ומחוצה לה, אלא משום היותה אשה, נציגת יוצאי עיראק, מן המחנה הניצי. [illegible] את בעיית שריון כל המשבצות הנ"ל שיחרר את שמעון פרס מן הצורך לבחור בין אבא אבן ליצחק רבין כמספר שתיים.

יש סבורים כי גם בקרב יוצאי ארצה אין לשושנה ארבלי־אלמוזלינו, וגם לא לשני חבריה האחרים שלמה הלל ומשה שחל, נחשבים לנציגים אותנטיים של עדות המזרח. הם כבר משתייכים לעשירון אחר, עדתם אינה המכוננת, ואין מאחוריהם תמיכה עדתית נמרצת. יש גם אומרים, כי עבודתה האפורה וחריצותה משך שנים הם שהציבו אותה במקום השני.

לאחר שהורכבה ממשלת האחדות וראש הממשלה נאלץ להתנצל בפניה על שלא זכתה בתפקיד שרת העבודה והרווחה, שהיה, כנראה, מובטח לה, הוצע לה לכהן כסגנית שר הבריאות. היא נעתרה. כך או כך, שמעון פרס יהיה חייב, אומרים רבים מחברי המפלגה ומחוצה לה, לפרוע את התחייבותו להציב אשה בממשלה, ואת שטר החוב המיוחד לשושנה ארבלי־אלמוזלינו, על תמיכתה הגלויה בו בעבר, ולמנותה לשרת הבריאות.

בין הלוטשים עין לתפקיד, או המועמדים האפשריים, נמנו השבוע רפי אדרי, נאווה ארד, אורה נמיר ומאשה לובלסקי. האחרונה הודתה ושיגרה את תמיכתה בבחירתה האפשרית של ח"כ ארבלי־אלמוזלינו כשרה. שתי חברות הכנסת האחרות סירבו השבוע להגיב על המועמדות או על בחירתה. במצב שנוצר, ייתכנו שלוש אפשרויות: האחת: במערך יעדיפו להישאר ללא שר במקומו של מוטה גור, ובלבד שיצחק מודעי יישאר מחוץ לממשלה. השניה: אם בכל זאת תמונה ח"כ ארבלי־אלמוזלינו כשרה ללא סגן, תישאר בידי המערך הזכות למנות סגן שר במשרד אחר. במקרה כזה מקוות חברות הכנסת ארד ונמיר, כל אחת בנפרד, להתמנות לסגן שר החינוך. האפשרות השלישית היא כי אחד השרים, יש אומרים יעקב צור, יקבל נוסף על תיק הקליטה את תיק הבריאות, וארבלי־אלמוזלינו, סגניתו, תכהן כשרת הבריאות בפועל: השר, שיתקשה לתפקד בשני המשרדים יאציל לה סמכויות רבות.

ח"כ ארבלי הצהירה השבוע כי היא תומכת בהישארותו של השר גור בתפקידו. לדבריה דיברה על ליבו שיישאר וניסתה להשפיע, דווקא משום עמדותיו המנוגדות לעמדת הממשלה שתקפו. אך אם דעתו נחרצת לפרוש, כפי שהוא מצהיר עתה, היא אינה רואה בהצמדת תיק הבריאות למשרד אחר מעשה נבון. לאפשרויות האחרות סירבה להתייחס, בבחינת אין לרתום את העגלה לפני הסוסים. כפוליטיקאית מנוסה וזהירה, היא נמנעת מלפרוס תוכניות טרם זמנן. היה מי שאמר כי הצהירה שלא תישאר יום אחד נוסף במשרד אם ימונה שר אחר תחתיו.

עוזרה הנאמן של ח"כ ארבלי, יחזקאל שופט, המעיד על עצמו כמי שיש לו „הכי הרבה שעות אלמוזלינו" אמר השבוע: „שושנה הביעה את רצונה הטבעי להיבחר". הוא מציג את בחירתה כמאורע היסטורי – השרה הראשונה אחרי גולדה מאיר שתזכה בתיק של ממש – ומוסיף כי הוא מנהל שתדלנות למען בחירתה. ביום שישי שעבר, למשל, התקבלה החלטה במחוז יהודה של המפלגה, הכולל את ראשון לציון, רחובות, רמלה, לוד וישובי הסביבה, לתבוע מראש הממשלה את מינויה. מברקים רבים, הוא אומר, התקבלו במשרד מכל שכבות האוכלוסיה. ממסורות שונים ואפילו, הוא מדגיש, ממגזרים „אשכנזיים" טהורים. משך השנים היא מקפידה להחזיק את בסיס כוחה ע"י ביקורים במפעלים, בתעשיה ובייצור. מה שהיא מגדירה: „בסרבל השטח". השקפה הזו, כנראה, נותנת אותותיה היום בתנועות התמיכה למשרדה.

בימים אלה, ימי הציפיה המתוחה להחלטת ראש הממשלה, עושה שושנה ארבלי־אלמוזלינו כמיטב יכולתה „לעגל פינות" בביטחון, ביחסה לשותפיה לעבודה. לדבריה, היא אינה עוסקת בשבוע זאת המטלפנים הרבים היא מרגישה ב„מחכה ונראה". ביסוחיה שקטים, מרוסנים, נאמרים באווירת פיוס.

אנשי בריאות. שלושה מנהלים וילד
תצלום – ישראל־סאן

„משרד הבריאות מתאכזר לבעיות הבריאות הקשות של הקשישים על־ידי קיצוץ תקציבי" — מי אמר למי, מתי והיכן? סגנית שר הבריאות בישיבת הנהלת המשרד לפני כשנתיים. גור דרש תיקון, ארבלי־אלמוזלינו סרבה ונושלה מסמכויותיה. פרס השיב את היחסים גור־ארבלי לפרופורציה של שקט יחסי

כל הדרך בין „מימון" ל„נועם" / יעל פישביין

חיים על קו האמצע

לא מעט סימנים מעידים על כך שהחינוך הממלכתי־דתי עובר תהליך התחרדות והקצנה — איבחון שלא הכל מסכימים לו. אך יש גם מי שמקבלים אותו. קבוצת הורים ירושלמיים הנמנים על הסוג השני פועלת בבית הספר „מימון" בשכונת קרית־משה. המנהל מתמצת את הרעיון־גישה: לומר לציונות הדתית לרדת מהגג ולהיות מה שהיינו

בשכונה הירושלמית השלווה קרית־משה מתרחשת „מהפכה שקטה". קבוצת הורים ומחנכים מבית־הספר „מימון" מנסים לחנך ילדים לערכי „תורה ועבודה", ערכיה המקוריים של הציונות הדתית. במרחק כ־100 מ' מבית־הספר שוכנת ישיבת „מרכז הרב", מעוזה של הקיצוניות הדתית לאומית, ולידה בית־הספר הבדלני „נועם" שהוקם בהשראתה, ה„הדר" שקולט את היותר מתקצנים. הקרבה הגיאוגרפית בין „מרכז הרב" לבין בי"ס מימון עומדת בסתירה לתהום האידיאולוגית שבין שני מוסדות החינוך. „נועם" מפריד בין בנים לבנות, מחנך לקיצוניות דתית ועדתית וה„הדר" שלידו מצמצם את לימודי החול; „מימון", לעומת זאת, מחנך לסובלנות ולהכנה, מדגיש את הוראת המדעים והאמנויות וחותר למיזוג בין־עדתי. הצוות החינוכי וההורים מאמינים ברוב השפוי של היהדות הלאומית־דתית שילך בעקבותיהם.

למתבונן „מבחוץ" בולטים לעין קודם כל הבדלי הלבוש. ברחובות הרוגעים של שכונת „קרית משה" עוברות בשעות הבוקר נשים צעירות בגרביים עבים, חובשות כובעים או שביסים, מוליכות לבית־הספר ילדים, שציציות משתרבבות משולי חולצותיהם, ילדות שחצאיותיהן ארוכות ושרוולי חולצותיהן מסתירים זרועות ויד. נשים אחרות, קלות יותר בלבושן, וילדים אחרים חובשי כיפה סרוגה, וזה הכל, הם הקבוצה השניה. הראשונה הולכת בדרכה ל„נועם". השניה ל„מימון".

מסדרונות „מימון", כמו בהרבה בתי־ספר ממלכתיים־דתיים, מקושטים בציורי ירושלים, בפסוקי תהילים ובתיאורים ממעמד הר־סיני. בכניסה לחדר המנהל תלויים תצלומי הרב יהודה־לייב מימון, ממנהיגיה הבולטים של „המזרחי", והרב יצחק הכהן קוק, אביה הרוחני של הציונות הדתית בארץ־ישראל. האווירה מזכירה את ארץ־ישראל של שנות החמישים. למי שיעשה יותר מאשר את הדרך בין „נועם" ל„מימון" יסתבר שברחובות קריית־משה, נאלצים תלמידי „מימון" להיאבק על זהותם הדתית.

„בשכונה אומרים עלינו שבית־הספר שלנו אינו דתי, שאנחנו 'ממלכתי', שעושים אצלנו מפגשים עם ערבים ושאצלנו בנים ובנות לומדים יחד", אומר יעקב מכיתה ה'. שלוות השכונה מכסה על הסתה שקטה. בתחילת שנת הלימודים הופצו שמועות ש„מימון" מוביל את הילדים לשמד ולהתפקרות – רחמנא ליצלן – כל זאת בשל החינוך המעורב הנהוג בו ומפני שהמחנכים מחזיקים בכלל „חביב אדם שנברא בצלם".

דוד קאסטו, יו"ר ועד ההורים, כותב בעלון בית־הספר: „דווקא בגלל היותנו יהודים המקפידים במצוות, עלינו לכבד אותם המיעוטים היושבים וזולתנו בארץ הזאת, וכדי לכבד את זולתנו עלינו להכיר את מנהגיהם ותרבותם. אין לי כל רצון או כוונה לדבר על טמיעה וטשטוש גבולות. כאדם מאמין וכשומר מצוות, ברצוני לשמור על יחודו של עם ישראל. מדינת ישראל היא מדינה דמוקרטית ופלורליסטית. הדמוקרטיה חשובה לנו אף כי אינה מוזכרת בכתובינו במפורש". דוד קאסטו אכל הרבה מרורים על שהעז להביע השקפה כה מתונה.

ילדי „מימון". מקום נבון באמצע.
תצלום – רחמים

אמנת מתינות

באמצע שנת הלימודים שעברה נפל דבר בבית־הספר. נוכח גלי ההקצנה הדתית והסתה נגדו בשכונה, החליטו ההורים והמורים שעליהם להגדיר באופן ברור את יהדותו. לילות ארוכים ישבו צוותי הורים ומורים, ניסחו את ה„אני מאמין" החינוכי שלהם. בגמר עבודתם פירסמו „אמנה חינוכית", שמהותה שיבה לערכי הציונות הדתית בראשיתה. התנגדות לקיטוב חברתי ולהקצנה דתית והנחת תשתית לחינוך המשלב הבנה וידע של מקורות היהדות עם לימוד התרבות הכללית – „החינוך יכוון לקראת חיים דתיים המשתלבים בחברה מודרנית מדעית טכנולוגית", נכתב באמנה. לצד קיום מצוות הדת מופיעה הבטחה־התחייבות להקפיד על המצוות שבין אדם לחברו, חובות המדינה, הסתפקות הנכונות להיאבק על צדק חברתי.

בציניות היה ניתן לומר שאלה מלים גדולות ומפוצצות, נטולות משמעות מחייבת, אבל לגבי מי שנמצא „בפנים" יש לכל מלה מטעני משמעות כבדים, ולכן הוקדשו שעות ארוכות לניסוח. ההורים שכתבו שייאבקו על צדק חברתי, כיוונו בכך לתופעה מסויימת מאוד ומוכחת המאיימת לפוצץ את החברה הדתית – התבדלות גוברת והולכת של אשכנזים ממזרחיים. הקמת בתי־הספר הפרטיים „נועם" ברחבי הארץ בעשור האחרון נובעת מן ההתבדלות הזו, שתנועת ש"ס יונקת את כוחה ממנה. ילדים יוצאי עדות המזרח „נהדפו" משערי בתי־ספר ממלכתיים־דתיים שסירבו להכניס את צווארם בעול האינטגרציה. אם ממוצא מזרחי סיפרה כיצד סירבו לרשום את אחותה הצעירה לבית־הספר הדתי „חורב" בטענה ש„אין מקום". אבל היא, האמונה הגדולה, שקלטה קצת אידיש ברחובות קרית־משה, שמעה את המזכירה אומרת „די איז נישט פון אונזרע" (היא לא משלנו). האמנה של „מימון" קראה תיגר על ההתנשאות הזאת.

כשכתבו הורי ומורי בית־הספר שהם בעד חינוך מעורב לבנים ולבנות הבטיחו שוויון אפשרויות לשני המינים בחברה היהודית. ילדות כיתות ה'־ו' לומדות תלמוד יחד עם הבנים, היתה זו מהפכה. החינוך המשותף שהיה מקובל בחינוך הממלכתי־דתי לפני דור, היום כבר אינו מקובל כל־כך. ישנם הורים הלוחצים ומשיגים הפרדה מוחלטת בין בנים ובנות: כחומה הנגף לחינוך דתי של משרד החינוך. באחד מבתי־הספר הממלכתיים־דתיים בשכונת רמות בירושלים, הופרדו בשנת הלימודים הנוכחית, בנים ובנות.

עד כמה מהפכנית האמנה של בית־הספר „מימון", ממחישים גם הדברים הבאים: מנהל בית־הספר, שמעון הראל, מנסה זו השנה השניה להשיג לבית־הספר רב. כמקושה בוגרי ישיבות באו אליו לראיון, אבל כשהתברר להם שכדי לחנך עליהם להזדהות עם האמנה, התחמקו כולם בתואנות מתואנות שונות. אחד אמר שהשעות אינן מתאימות לו, אחד אמר שביומי שישי אינו יכול לבוא. אנשי הרוח מן המאורים שבמחנה הלאומי־דתי, ביניהם הרב שאר־ישוב כהן וד"ר אבי רביצקי, הביעו הזדהותם המלאה עם האמנה. אבל למצוא רבנים צעירים נוספים המזדהים עם דבריה – קשה.

עוצמת ההורים

„אם בית־הספר יהיה עניין למחנכים בלבד, הספינה הזאת תתנדנד עם כל רוח מצויה כי 'המודות' בחינוך מתחלפות. חינוך צריך להיות נגזרת של החברה ושל המדינה ולכן הוא חייב לשתף את ההורים", מסביר מנחם בן־ששון, מן ההורים הבולטים בפעילותם בבית־הספר, את הכורח למעורבותו. „מימון" שואב את עוצמתו מהורים כמו מנחם בן־ששון, מדענים ואנשי רוח, בנים למשפחות ירושלמיות דתיות ותיקות הנושאות עמן מורשת של יהדות דתית נאורה. אשתו ערה, רופאה, בתו של השר בורג. אביו הוא ד"ר יונה בן־ששון, מי שהיה ראש האגף לתרבות תורנית במשרד החינוך, למד אצל הרב אברהם יצחק הכהן קוק בישיבת „מרכז הרב" והוסמך שם לרבנות, מרצה להיסטוריה של עם ישראל בארצות האיסלם. לכאורה צפוי שאנשים בעלי „יחוס" כזה ירצו בהתבדלות ילדיהם. אבל בן־ששון ועשרות הורים מאותה שכבה חברתית מצהירים במפורש על תמיכה לאינטגרציה בבית־הספר. „מחר אליך הביתה ילד שנפגש עם כל שכבות עם ישראל, עם בני שכבות מצוקה מצד אחד ועם בני משפחות רווחה מצד שני. ילד כזה ילמד להתמודד עם התרבות המערבית של החברה הישראלית, ידע להתגאות בציונות", הוא טוען. תנועת בני־עקיבא פועלת בחצר בית־הספר, מסייעת לחינוך הערכי שבן־ששון ואחרים דוגלים בו, וכך גם „נוכחותו" במקום של בית־כנסת „מניין הורים". הורים המתפללים בבית־כנסת שהוא בבית־ספר מתבוננים לא רק לראשון, גם לשני.

תכנית לימודים

עם ניסוח האמנה, עיבדו מורים והורים תכנית לימודים. נבחרו פרקי לימוד בהיסטוריה ההולמים את תפיסת עולמם, חיפשו פרקי ספרות כמצע לדיון ביחסי דתיים־חילוניים ויחסי עדות; הגבירו על משניות שיתקשרו עם נושאים אקטואליים ובחרו נושאים מדעיים שאפשר ללמד אותם כבר בכתה א'. גם מתורה בחרו פרקים המדגישים את היחס בין אדם לחברו, כל זאת כדי לתת לילדים כלים להתמודד עם ההוויה המסובכת של חיים על קו האמצע בחברה דתית שסועה.

האם זה עובד?

„טוב להיות באמצע, לא קיצוני. יש כאלה הרואים קיצוניות ברוב הציבור הדתי בגלל הקבוצות הקולניות. אנחנו נמצאים בינם לבין הציבור החילוני", מצהיר אחד התלמידים.

„זה טוב שאנחנו באמצע, כי ככה אנחנו מכירים את שני הצדדים, מלמדים אותנו שיש כמה אורחות חיים ועלינו לבחור", מוסיפה יפעת.

„אנחנו לא רק שומרים על המסורת, אנחנו גם ציונים, אנחנו לא־שורפים תחנות. חילוניים חושבים שדתי זה שחור, אנחנו נותנים כבוד למה שצריך בלי להיתפס לקיצוניות", אומרת בתיה.

פעם, אומר יעקב, היה חסר עשירי למניין בבית־הכנסת הספרדי. שבו מתפלל אביו, שלחו אותו לחפש מתנדב בבית־כנסת אשכנזים סמוכים. „אתם ספרדים", אמרו לו.

ההורים אומרים שהסתכנו במהפכה כיוון שראשון הולכים היה מנהל בית־הספר. „אנחנו מחזירים את הגלגל לאחור", אומר שמעון הראל, „ואומרים ליהדות הציונית הדתית, משוגעים רדו מהגג, מדוע לא להיות מה שהיינו".

هكذا من الأصل

פיקוח נפש דוחה הסגרה / טובה צימוקי

נקש משוחרר לא יוסגר

בשקט, בצנעה או בהחבא התפתח עניינו של ויליאם נקש המכונה רודי אטלן לפרשה. משטרת ישראל עצרה אותו בדרכו לביצוע שוד. חקירתו העלתה כי מדובר בפושע שהתביעה הצרפתית מאשימה אותו ברצח ומבקשת את הסגרתו. נקש, יהודי, רצח – כנראה – ערבי. שתי ערכאות משפטיות, בית המשפט המחוזי והעליון, קבעו כי נקש הוא בר־הסגרה. ההחלטה הסופית נתונה בידי שר המשפטים. שריר אינו ממהר

לפני למעלה משנה וחצי נעצר בישראל ויליאם נקש, צעיר כבן 23. נקש נעצר עם מספר חברים כשהיו בדרכם לביצוע שוד שתכננו. חקירת המשטרה העלתה כי נקש שנעצר הוא ויליאם נקש המכונה גם רודי אטלן, צעיר המבוקש על־ידי ממשלת צרפת כחשוד בהריגה בעיר בזנסון. משטרת צרפת חושדת כי נקש־אטלן הרג את הקר עבדאללה, המכונה „אטוש", בתאריך 22.2.83.

לפי טענת התביעה הצרפתית ועל פי חומר הראיות המצוי בידיה עולה כי את הרצח ביצע נקש יחד עם שניים אחרים על רקע סכסוך בין בעלי מועדוני לילה בעיר. השלושה הגיעו לבזנסון מפריס כדי לפגוע ב„אטוש". כיוון שלא הכירוהו, הצביע עליו, לבקשתם, בעל מועדון לילה. הם המתינו לקרבנם מחוץ למועדון, וכאשר יצא ירו בו. לטענת עורכי־דינו של נקש, טענה שחזרה כחוט השני לאורך כל ההליכים המשפטיים נגדו, מעשה הרצח אירע על רקע התנכלויות של קבוצה ערבית ליהודים בעלי מועדוני לילה. כוונת הפעולה היתה ללמד את הערבים לקח.

מיום שנתגלה כי המדובר באותו נקש, שאת הסגרתו דורשת ממשלת צרפת, החל בארץ מחול שדים שתחילתו משפטית ואחריתו – המזועעת עוד יותר בהיקפה – ציבורית, וכוונתה למנוע את הסגרתו. מזעזעים עוד יותר הנימוקים נגד ההסגרה.

פרשת השב"כ, פרשת השב"ס, מסעותיו של ראש הממשלה ואדישות כלי התקשורת דחקו לקרן זווית את פרשת הסגרתו של ויליאם נקש שכרוכים בה, יחד עם פושע פלילי, בית־המשפט העליון של מדינת ישראל, שר המשפטים שלה,

הרב קוליץ: הסגרתו אינה עניין פוליטי. נשקפת לו סכנת חיים אם יוסגר ואין להפקיר חייו של יהודי

הרבנים הראשיים, גורמים בליכוד, פעילי „התחיה" ופעילי „כך".

הסיפור הזה מכיל מבחן ליכולתן של רשויות המדינה להתמודד עם מגמות גזעניות, המאיימות לגבור על שיקולים ענייניים. ואכן, בעצרת שהתקיימה השבוע בירושלים למען מניעת הסגרתו של נקש, נאמו ח"כ בני שליטא מהליכוד, הרב אליעזר ולדמן מ„התחיה" ואנשי הרב כהנא.

אפשר לשאול כיצד קרה שאדם שנמלט ממדינה שבשטחה ביצע עבירה פלילית והוא מבוקש להסגרה, מי שנתפס כאן לא בשעת לימוד תורה אלא בדרכו לשוד, כיצד קרה שהצליח לגייס לימינו את כל אותם גורמים. ואפשר גם לשאול כיצד הצליח להתחמק מאחריות פלילית על רצח שביצע במדינה המבקשת אותו, לאחר שבית־המשפט המחוזי ובית־המשפט העליון, בשבתו כערכאה ערעורית, החליטו כי הוא בר־הסגרה.

בדרך כלל טענו מייצגיו של נקש כי הוא אינו בר־הסגרה לצרפת, משום שבהסכם ההסגרה בין ישראל לצרפת נקבע, בין השאר, כי לא יוסגר אדם אם המדינה המתבקשת תהיה סבורה כי יסודות העבירה, או המניעים לבקשת ההסגרה, מושתתים על שיקולים מדיניים, גזעיים או דתיים. בפסק דינו של השופט פרופ' יעקב בזק, הוא קובע, בין השאר, כי גם אם תתקבל גירסתו העובדתית של נקש על השתלשלות הדברים והרקע להם, לא יהיה בכך כדי לשוות למעשה אופי של „עבירה מדינית".

על־פי חוקי ההסגרה נקבע כי בית־המשפט מחליט אם הנאשם הוא בר הסגרה או לא, ושר המשפטים הוא המחליט אם לבצע את הסגרתו של המבוקש, שהכרזתו כבר־הסגרה קיבלה תוקף. לשר המשפטים נתון שיקול דעת נרחב להחליט אם יסודות העבירה, או המניעים לבקשת ההסגרה, מושתתים על מניעים מדיניים, גזעיים או דתיים. כלומר, שריר יחליט.

גם ערעורו של ויליאם נקש לבית־המשפט העליון בעניין הסגרתו לא הועיל, ובפסק־הדין שניתן בעניינו ב־9.9.86, שב בית־המשפט ומאשר כי הוא בר־הסגרה לצרפת וכי שיקול הדעת הסופי, אם לאשר את ההסגרה או לא, נתון בידי שר המשפטים אברהם שריר. בפסק־הדין של בית המשפט העליון מוזכר גם כי כאשר מדינת ישראל תבעה את הסגרתו של המחבל אבו־עין מארה"ב בשל ביצוע מעשי חבלה בטבריה, שבהם נהרגו ונפצעו מספר אנשים, נטען מטעמה בבתי־המשפט האמריקאיים על כל דרגותיהם, כי מעשיו של המחבל לא היו עבירות בעלות אופי מדיני וטענה זו נתקבלה, אף־על־פי שאבו־עין ראה עצמו כלוחם וכחבר בארגון לשחרור לאומי. עורך־הדין שלו אף טען כי מעשיו הנדונים בוצעו כחלק ממטרות הארגון להביא ל„הרס המבנה הפוליטי הישראלי".

פרופ' ש.ז. פלר: כשאני רואה את המניע הגזעני למסע ההצלה הזה, אני רואה תנועה שאינה ספונטנית כלל. זוהי אפיזודה שנמנית עם מה שהוגדר לא מכבר בחוק כהסתה לגזענות

השופט העליון גבריאל בך אף טוען בפסק־הדין כי קשה להאמין שמחברי אמנת ההסגרה התכוונו למנוע הסגרתו של אדם המואשם ברצח אדם אחר רק מן הטעם שהרצח בוצע מתוך שינאה כלפי הקרבן בשל דתו או השתייכותו הגזעית. בך מוסיף ואומר: „אם אמת בגירסת התביעה הצרפתית, המוכחת לכאורה מחומר העדויות שהוגש בכתב לבית־המשפט, דהיינו שהיה כאן מקרה של חיסול חשבונות על רקע של סכסוכים פרטיים, כי אז ברור שאין כל בסיס לטענת ה„אופי המדיני" כביכול של העבירה".

אחרי שהתקבלה החלטת בית־המשפט העליון, לא הוזרז שריר בהחלטתו ופסק הזמן מומן עוד ועוד, ומדי יום ביומו, עשרות ומאות קריאות ולחצים למניעת הסגרה. קווי הטלפון בלשכת שר המשפטים עמוסים פניות. הפגנות ועדים ציבוריים מתארגנים למנוע את ההסגרה. אולם מה שתמוה מכל הוא שלמסע הלחצים על שריר הצטרפו גם הרבנים הראשיים לישראל, הרואים במניעת הסגרתו משום „פיקוח נפש". הרב קוליץ, רבה האשכנזי הראשי של ירושלים, אומר כי מניעת הסגרתו של נקש אינה עניין פוליטי. נשקפת לו סכנת חיים אם יוסגר, ואין להפקיר חייו של יהודי במקרה כזה.

ובכן מה גרם לאיחוד הזה בין המבקשים למנוע את הסגרתו של נקש? התשובה יכולה להיות רק אחת: לא שהמבוקש הוא יהודי, אלא שהנרצח הוא ערבי. נניח שהיה הנרצח צרפתי או איטלקי או פורטוגזי – כלום היו מתגייסים כל הכוחות הללו כדי למנוע את הסגרתו? אפשר להניח שהסימפטיה בין בעלי מועדוני הלילה היהודיים לבעלי מועדוני הלילה הערביים קטנה מזו השוררת בין בעלי מועדונים בני אותו מוצא אתני. אבל האם הנחה זו הופכת את הפושע לבעל עבירה שהיא בעלת אופי מדיני, אתני או אידיאלוגי?

פרופ' ש.ז. פלר, מומחה בעל שם עולמי בדיני הסגרה, מזועזע מ„מסע ההצלה" שהתארגן למען נקש. „כשאני רואה את המניע הגזעני של מסע ההצלה הזה, אני מקשר אותו עם כל הגופים העומדים מאחוריו שמקור השראתם הוא חידוד הניגודים הגזעניים. זוהי תנועה שאינה ספונטנית כלל. זוהי אפיזודה שנמנית עם מה שהוגדר לא מכבר בחוק כהסתה לגזענות. כל ההיבט האישי של נקש במקרה זה אין לו כל משמעות. זה לא נקש היהודי הזקוק להצלה. זהו הנרצח הערבי אשר מהווה מוקד של המסע וההתגייסות להזדהות עם הרוצח".

לפרופ' פלר יש גם מה לומר על התגייסותם של הרבנים הראשיים למסע זה. „כמי שבא מבית ממוצא מסורתי ידוע ביותר, יש לי מושג מה צריך לייצג מנהיגות תרבותית ורוחנית ואני פגוע עד עמקי נפשי מהעמדה שיכלו לנקוט בעניין זה הרבנים הראשיים של מדינת ישראל. גם לגביהם הדבר ברור כאור השמש כי הזדהותם היא על רקע השתייכותו הלאומית של הנרצח. מוזרה גם התבטאותו של הרב הראשי של ירושלים, הרב קוליץ, הטוען כי אין להסגיר את ויליאם נקש משום פיקוח נפש. פיקוח נפש מצידו של מי? לטענה כי נקש יחוסל בכלא הצרפתי אם יוסגר, תשובתו של פרופ' פלר היא שנקש יישמר מכל משמר כפי שנשמרים רוצחים אחרים יהודים בין כותלי בתי־הסוהר הישראליים. לדעת פרופ' פלר אי הסגרתו של

בעצרת נגד הסגרתו של נקש נאמו ח"כ בני שליטא, הרב אליעזר ולדמן ואנשי הרב כהנא

נקש לצרפת תהיה עוד צעד בהפיכת שלטון החוק לשלטון ההמון. הוא סבור כי עניינו של נקש עקרוני, מעבר למקרה הפרטי שלו, שכן זהו מקרה שיקבע תקדים. „אם היום נחליט לא להסגיר פושעים בגלל סיבות פוליטיות אלקטורליות, הרי שמחר נחליט שלא לחקור את רוצחינו אנו, כי כמה פוליטיקאים עלולים להפסיד מכך קולות".

היו השבוע שהזכירו כי מעבר לעובדה שעל ישראל חלים כללים של שיתוף פעולה בין־לאומי במלחמה בפשע, שהסכמי הסגרה כלולים בהם, הרי אין לשכוח לרגע את מלחמתה של ישראל במחבלים. נניח שויליאם נקש לא יוסגר, האם תוכל ישראל להופיע בידיים נקיות כלפי ממשלת צרפת, או כל ממשלה אחרת, ולהניח בפניה בקשה להסגרתם של חברי ארגוני טרור הרוצחים אזרחים חפים מפשע?

משפט רצח, יערי־גרנות. אין משפטים שמחים / אבי כץ, נתן רועי

חפש את האשה ועוד אשה ועוד אשה ועוד

שופטים חנה אבנור (באמצע) ישראל גלעדי ויוסף גולדברג

סנגור ד"ר עדנה קפלן

על־פי שטף המילים, הגילומים והתצלומים נראה שמגרה יש רק אחת, לא בבית־ספרנו אלא בבית המשפט. משפט הרצח יערי־גרנות התחדש השבוע, קשה ועצוב משהיה בשתול. התמונה, שתלווה גם בהמשך במלים רבות, מתבהרת:

התביעה. עו"ד פנינה דבורין – קור רוחה של אביבה גרנות וההיסטריה של חוה יערי גרמו לרצח. חקירה מאופקת.

סנגורים (יערי). עו"ד ד"ר עדנה קפלן, עו"ד דוד מקרין – גרנות מושכת בחוטים, נתנה הכוונה והיתה שותפה פעילה בהריגה. יערי מוכוונת ומופעלת. תלותה בגרנות מוחלטת.

סנגור (גרנות). עו"ד נתן קנת – יערי לבדה. גרנות היתה ב„שוק" ברגעי הביצוע.

נאשמת. חוה יערי – מוחה רשעה

נאשמת. אביבה גרנות – קור רוח ואדישות, לפחות כביכול.

בית המשפט. השופטים חנה אבנור, ישראל גלעדי, יוסף גולדברג. ישמעו ישאלו ויפסקו.

סנגור דוד מקרין

תובעת פנינה דבורין

סנגור נתן קנת

נאשמות יערי וגרנות

קרן אמריקה־ישראל כמשל / מידי פז

שפע מאה ושפע דעה

הכדור שהחל להידרדר עם הדחתו של המנכ"ל יוסי שיפמן הידרדר עד כדי זיוף ופיברוק החלטות ומינויים. מאבקי כוח בקרן אמריקה־ישראל וסקנדל. כמעט הכל נשאר במשפחה. אבל לא

מי שתל את ההודעה? שאלה זו מטרידה מאז תחילת השבוע את הנהלתה ועובדיה של קרן התרבות אמריקה־ישראל. בראשית השבוע יצאה הודעה רשמית למערכות העתונים על מינויה של מאירה גרא, מנהלת האירועים, לתפקיד מנכ"ל הקרן. ההודעה היא מעשה זיוף; מאירה גרא לא נתמנתה לתפקיד וככל הידוע אף לא היתה מועמדת. שלשום, כנראה בבהלת פרשת הזיוף, נזדרזה הנהלת הקרן להודיע על מינויו של בנימין גלעדי כמנכ"ל הקרן. אבל בתרחיש המהביל הקרוי קרן אמריקה־ישראל, די היה בפיברוק מוצלח־למחצה (שני עתונים ציטטו את ההודעה כלשונה) ללבות את הרוחות העכורות ממילא לכדי הרושת שמועות סותרות, חילופי האשמות וחשדות. לשונות רעות ציקצקו חרישית כי מקור הזיוף הוא באחד מאנשי ההנהלה שפרשו באחרונה – ויש רבים כאלה – בבחינת גמ"ח (גמר חשבון). לשונות רעות יותר הרחיקו לכת וייחסו את הזיוף לדורשי טובתה – עם או בלי מרכאות – של גב' גרא עצמה.

גם מבלי להיכנס למבוך התככים, מלחמות הכוח ומאזני החשבונות הקטנוניים בתוככי הקרן, מזוקקת פרשיית הזיוף כסימפטום זעיר להרבה מחלות. יש, כנראה, משהו פגום מן היסוד בדרך תיפקודו של מוסד ציבורי שהודעות מזויפות כאלה מונפקות בשמו.

קרן התרבות אמריקה־ישראל נוסדה בדצמבר 1939 במטרה לממן פעילויות תרבות (בעיקר בתחום המוסיקה) בארץ־ישראל ובארה"ב בכסף יהודי־אמריקאי. בזמניה הטובים מימנה הקרן יותר פעולות תרבות ומילגות ליוצרים ולאמנים ממשרד החינוך והתרבות. במרוצת השנים נתרחבו פעולותיה לתחומי יצירה רבים נוספים, ובשנותיה האחרונות, תחת שרביטו של המנכ"ל המודח יוסי שיפמן וביוזמתו, החלה הקרן להעניק מילגות יצירה לסופרים ולמשוררים.

חלק מן הבעייתיות שבתיפקודה של הקרן נובע מן המבנה הארגוני. אין זה מפעל של שותפים שווים בעלי הון משותף. החלוקה, כמו בכל מפעל נדבנות יהודי־אמריקאי, היא שהאמריקאים נותנים את הכסף והישראלים מנתבים אותו לאפיקים המתאימים. חלוקת תפקידים זו מזמינה מעקשים ידועים, ובמקרה הקרן, מורכבים מן הרגיל. תפקידה של המועצה הישראלית, מעצם הגדרתה, הוא „מועצה מייעצת". השיקולים לגבי אופן חלוקת הכספים נעשים בוועדות מקצועיות בתחומי האמנות הפלסטית, מוסיקה, תיאטרון, מחול וספרות. יש בהנהלה הישראלית מי שסוברים כי שיקולי חלוקת הכספים אמור שיהיו מנותקים מרחשי ליבם של יהודים אמריקאים טובים. כלומר, לא יתכן שבעלי המאה לא יהיו, ולו במקצת, גם בעלי הדעה. אם כך, לשם מה זקוקה הקרן למנגנון מסועף ויקר של ועדות מקצועיות?

על רקע זה נתגלעו חילוקי הדעות בקרן. היו בין חברי ההנהלה שטענו כי בזכות המאה מנסים האמריקאים להכתיב יותר על המידה גם דעה, ומשנוכחו חברי הנהלה אלה לדעת כי כל מה שנתבקש מהם הוא להיות מנהלת בובות, פרשו במחאה. בין הפורשים היו כמה מטובי האנשים בהנהלת הקרן, ובראשם היו"ר ח"כ מרדכי וירשובסקי. ועל רקע זה, של „בעל המאה הוא בעל הדעה", הסביר חבר ההנהלה, יוסף לפיד, את התנגדותו הנמרצת למענק יצירה למשורר יצחק לאור. לפיד אמר, בין השאר, שהוא בטוח כי יהודים אמריקאים טובים לא היו רווים נחת מן הידיעה שבכספם מומנת יצירתו של משורר שכמה משורותיו התסיסו והרגיזו. על אף המלצות חוזרות של הוועדה המקצועית לענייני ספרות, לא קיבל לאור את המילגה. חברי הוועדה המקצועית בראשות הסופר חנוך ברטוב התפטרו במחאה.

גל ההתפטרויות הותיר את מועצת הקרן והנהלתה מרוששת מכוחותיה הטובים. בין הפורשים היו כאלה שהודו כי חשו תיסכול כשנוכחו לדעת כי משתמשים בשמם וביוקרתם המקצועית למתן גושפנקה להחלטות לא־מקצועיות. הם גם נרתעו, בלשון המעטה, כשגילו ששמם נועד לקשט בעטרת יוקרה פעולות והליכים שאינם מתיישבים עם מצפונם ואפילו לא עם הטעם הטוב.

הכדור החל להידרדר עם הדחתו, לפני חודשים מספר, של המנכ"ל יוסי שיפמן. לזכותו של שיפמן נזקפות כמה תרומות חשובות: התמיכה בהוצאת ספרות, מימון של הקרן להפקת מחזות, מילגות ליוצרים ועוד. שיפמן הודח בלחצם של האמריקאים. יודעי דבר מספרים כי שיפמן לא היה המטרה אלא הקורבן. לדבריהם, שיפמן היה החוליה הראשונה בכוונה להיפטר ממרדכי וירשובסקי, שנוא נפשם של האמריקאים. ומכיוון ששיפמן נחשב „האיש של וירשובסקי" התפטרו ממנו תחילה.

ישאל הקורא התמים: האם שנאות ואהבות הן המכתיבות הלכות במוסד ציבורי זה? בשיחות עם אנשים בקרן ועם כמה מן הפורשים ממנה מתברר שרובם מייחסים לכך חשיבות מופלגת, וללא רתיעה, כאילו מדובר ביסוד מוסד, במובן מאליו. כשנשאל אחד מהם מה סמכויותיה של מאירה גרא, התבונן בי בהשתוממות. „את לא יודעת? היא החברה הכי טובה של ורה שטרן". מי היא ורה שטרן? רעייתו של איזיק שטרן, הרוח החיה בצד האמריקאי ופעילה בזכות עצמה. ומה פשר ההתנגדות לוירשובסקי, שאלתי. שוב נעץ בי מבט משתומם ונוזף, כאילו לא הכנתי את שיעורי הבית. „באמת, את לא יודעת שוירשובסקי הוא הבן־דוד של ורה שטרן?". שוב ורה שטרן. ואז הוסבר לי מה שלא יכולתי לשער: „מה, לא שמעת על הסכסוך המשפחתי ביניהם?"

כדי ללמוד משהו על מערכות היחסים המסועפות בתוככי הקרן, צריך אדם להצטייד במפה, במראי מקום ובתמרורים הכרחיים. מאירה גרא היא אמו של האופנאי עודד גרא, שהוא בעל תפקיד יצוגי־כיבודי בהנהלת להקת בת־שבע, שמנהלה ביל סמרום וחמותו אביבה האריס אף הם חברים בהנהלת הקרן. בקצרה, היכן שלא תגרד, תמצא באופרת הסבון הזאת מישהו שהוא האיש של מישהו אחר, שהוא קרוב משפחה של הראשון, סגנו־נפשו של האחרון, וכל אחד בתסריט השושלתי הזה הוא כנראה מודי־עישל, שתול־מטעם, סוכן־משנה או נציג־על הכל, והכל נשאר בתוך המשפחה.

מה שנאמר כאן אין בו כדי לערער חלילה על הרב שיש: הרבה כסף (כ־2 מיליון דולר בשנה) שממנו נהנים הרבה מפעלים, אמנים, מוסיקאים ויוצרים. ולא היינו נדרשים לקטנות כאלה, אילמלא היו משל, ומי שמכיר הרבה מוסדות ציבור שמתנהלים אחרת, שיקום.

מטאטא חדש מטאטא טוב / יוסי מלמן

זו לא בושה להיות מכשפה

„לינת המכשפות למען מודעות הציבור" מגבירה את פעולות ההסברה שלה. זה קורה בבוסטון. לא רחוק מאוניברסיטת הרווארד

צילומי הסרט „המכשפות של איסטוויק" נמשכו כאן רוב ימי הקיץ, והמכשפות של המקום אינן מרוצות כל־כך. הסרט מבוסס על רומן של ג'ון אפדייק, המספר בעסיסיות על שלוש מכשפות ומעשיהן הגלויים עם השטן. אבל „לינת המכשפות למען מודעות הציבור" טוענת, כי הסרט כמו גם הספר כמובן, מציגים באור מרושע ומטה את התופעה. וזו אכן תופעה. כשלושים שנה לאחר שארתור מילר תיעד, במסווה היסטורי במחזה הנודע „ציד המכשפות" את רדיפת הקומוניסטים על־ידי הסנטור ג'ו מקארתי, והחיה את התופעה, וכשלושמאות שנה אחרי עונת המכשפות, שוב משגשגת מלאכה זו בעיר סאלם ובכמה מפרבריה של בוסטון.

סאלם, היא עיר קטנה ועגמומית, ובעצם היא פרוור של בוסטון. מרכז העיר עבר שיפוץ ושחזור, עומדים בו כמה בניינים, מעוצבים בסגנון ג'ורג'יאני וכנסיות מרשימות, המנסים להנציח את אשר אירע כאן בחורף 1691. אחד מהם הוא מוזיאון המספר את תולדות הכישוף המקומי. „היסטוריית ציד המכשפות", התפשטה כדליקה בשדה קוצים, מסאלם, אז כפר קטן, לשאר הקהילות במושבה של מסצ'וסטס, והביאה להעמדתן לדין של 400 נשים, באשמת מעשי כשפים והתחברות לשטן. השטן, טענו המקטרגים, ניסה להרוס את כנסייתו של ישו בכל רחבי ניו־אינגלנד, ונעזר במזימתו האפלה הזו בנשים. אך לא רק נשים. 19 נשים הוצאו להורג בתליה וגבר קשיש, שנמצא אשם גם הוא בכישוף, ואשר סירב להתוודות על חטאיו, הוכה עד מוות על־ידי השריף וחוקריו, עד שנפח את נשמתו טרם משפט.

ההיסטריה החלה בביתו של הכומר סמואל פאריס. בתו אליזבט בת התשע ובת־אחותו, אביגייל וויליאמס בת ה־11, שהיו משועממות בחורף הקשה של אותה שנה, הרבו לבלות את שעות אחר־הצהריים שלהן בחברתה של טיטובה, שפחת המשפחה. טיטובה, ילידת האי בראבדוס, אחד מאיי הודו המערבית בים הקאריבי, התמחתה במולדתה בפולחני הוודו. היא שעשעה את הילדות הקטנות בסיפורים על כישוף ופולחנים מסתוריים. הילדות בבית פאריס, שהתלהבו מהמעשיות, הזמינו גם את פוטמאן בת ה־12 לשמוע את הסיפורים, הלוהטים במעשי הכשפים של השפחה השחורה. נראה כי טיטובה הדגימה את יכולתה בקריאת כף היד השמעת לחשים ובאמצעות יכולת מסויימת של היפנוזה השתמשה בילדות במריונטות. כך או כך במצב פוסט־היפנוטי נתקפו הילדות בהיסטריה והחלו להתנהג במוזרות הולכת וגוברת. הן זחלו על ברכיהן, נבחו ככלבים ויללו כחתולות. הכומר המודאג זימן רופאים לבדוק את מצבן, וכשהתקשו הללו לרפא את הילדות, הגיע ד"ר ריגס, הרופא המקומי, למסקנה כי הן נתונות תחת „השפעת השטן". נפתחה חקירה רשמית, שבסופה הסגירו הילדות את שמה של טיטובה. זו שהודתה כי בעבר היתה אמנם מכשפה, שינתה את דרכיה ושמה את מבטחה בישו המושיע, לא הועמדה לדין. היא בילתה שנים אחדות בכלא, משום שלא נמצא מי שיהיה מוכן לשלם עבור הוצאות החקירה, עד שבעל אחוזה מוירג'יניה קנה אותה בכסף מלא, והביא אותה לחוותו, שם עבדה עד מותה; כעבור כעשרים שנה. נשים אחרות שהואשמו בכישוף וסירבו „להודות" בפשעיהן, הועמדו לדין והוצאו להורג.

עד מהרה התפשטו השמועות על מעשי כישוף בסאלם למקומות אחרים במושבה, והיו לשיטה שבאמצעותה הלשינו אנשים על עמיתים ושכנים, וניצלו את חרושת השמועות לחיסול חשבונות. ההיסטריה נמשכה חודשים אחדים, ושככה, כמעט כמו שהתחילה, בפתאומיות. מושלה החדש של המושבה, סיר וויליאם פיפס, הוזמן ללונדון כדי להסביר את האשמות נגדו, על שימוש שלא כדין בכספי הממשלה, ולא שב עוד למסצ'וסטס. יחד עמו גוועה ההיסטריה וניתנה מחילה לרוב הנאשמים.

עתה, בעקבות הסרט, ואולי כחלק ממסע יחסי הציבור שלו, מתעורר שוב הוויכוח על כישוף ומכשפות. לורי קאבוט, בת ה־53 מסאלם העומדת בראש „לינת המכשפות למען מודעות הציבור" מתרעמת: „אנו לא עקרות הבית המשועממות מספרו של אפדייק שבאין להם משהו אחר לעשות, פונות לחולל רשע".

גברת קאבוט, מלמדת כישוף ומדגימה אותו, מסבירה, כי ויצ'קראפט הוא עסק מדעי, פילוסופיה ואמנות, ולא עבודת שטן. „אנו רואות עצמנו כמרפאות המשתמשות בחושים הפיסיים כתצפיתניות של הטבע. זו דרך חיים שלנו". מרגוט אדלר, עתונאית וסופרת, שכותבת עבודה למילגת לימודים באוניברסיטת הרווארד, מעריכה כי יותר מ־100 אלף בני־אדם, נשים וגברים, בכל הגילים עוסקים בכל רחבי ארה"ב במלאכה זו. „זוהי תחייתן של אמונות קדם־נוצריות, פגאניים מערב־אירופי, המתבסס על אינטגרציה של אלות קלטיות שהיו פופולריות בוולס ובאירלנד לפני שהנצרות הופצה שם".

„אני עוסקת בכישוף כמעט בכל דקה פנויה משעות יומי", מודה בגאווה ברברה קאמינגס, בת ה־35, מומחית לריפוי הפרעות בתקשורת, המתגוררת עם בעלה ושלושת ילדיהם בבית חווה, לא הרחק מסאלם. „כולנו, בעלי והילדים, רואים את עצמנו כמכשפים. וזו לא בושה. אדרבא, באמצעות מדיטציה אנו מתקשרים עם אנשים אחרים העוסקים בכישוף, ויחד מתפללים למען אנשים חולים והתגברות על קשי היומיום. חבל רק שיוצא לנו שם רע". ובדיוק למען מטרה זו, הפצת המכשפות, ושינוי תדמיתם של העוסקים בכך, מתכוונת „לינת המכשפות למען מודעות הציבור" להגביר את פעילות ההסברה שלה. אולי כדי להוכיח שכמו חיילים ותיקים, גם מכשפות אינן מתות. הן הולכות – אולי עפות על מטאטאים – ובאות, והכישוף לעולם עומד.

אולי יגיעו גם לפסטיבל אדינבורג / דליה שרון, לונדון

מסורת יהודית והרינג

הממשלה הפולנית תומכת ב„תיאטרון היהודי הממלכתי" יותר משהיא תומכת בתיאטראות האחרים. שלוש הצגות בשבוע. כרטיסים מסובסדים. משכורות מתקבלות על הדעת ומעט יהודים בקהל

„תרבות היידיש, כמו הרינג, נעשתה חלק בלתי־נפרד מהתרבות הפולנית", אמר זביגנייב באקו, נספח התרבות בשגרירות פולין בלונדון.

המכון לתרבות פולין בלונדון ערך לא מכבר קבלת פנים לכבוד מנהלו האמנותי של התיאטרון היהודי הממלכתי הפולני, שמעון שורמי. התיאטרון, אשר נקרא על־שם אסתר רחל קמינסקה, אמה של אידה קמינסקה, הוא תיאטרון היידיש המקצועי הגדול בעולם. באירופה פועלים כיום רק שני תיאטרוני יידיש מקצועיים. השני, הקטן יותר, פועל בבוקרסט ומציג בעיקר מחזות מוסיקליים.

במסגרת קבלת הפנים שנערכה לכבוד שורמי, הוקרן סרט דוקומנטרי על התיאטרון, שביימה במאית קולנוע יהודיה מפולין, כריסטין שוסטק־בודיס. הסרט שהופק בדצמבר 1985, לרגל החגיגות לציון 35 שנים לייסוד התיאטרון, יוקרן בקרוב בטלוויזיה הפולנית. צולמו בו קטעים מתוך הצגה חגיגית של „הדיבוק", שנכחו בה אדגר ברונפמן ואישים אחרים, מראשי הארגונים היהודיים העולמיים. הסרט נעשה בתקציב מצומצם. עיקר המימון בא מתורם יהודי, שאינו חפץ בפרסום שמו, והממשלה הפולנית השלימה את התקציב.

שורמי ליווה את הקרנת הסרט בהסברים. שני השחקנים הראשיים ב„הדיבוק" הם אשתו (הרביעית), גולדה טנצר, ואחד מבניו דוד. נוסף לאשתו ובנו דוד, אומר שורמי בגאווה, יש לו בן ובת הנמנים עם שחקני התיאטרון.

גרסה זו של „הדיבוק" שונה לחלוטין מן הגרסה המקורית, שהועלתה בבכורה עולמית ב־1921. את הגרסה החדשה ביים שאול בוגן ב־1970, והיא אופיינית לגישה המודרנית של התיאטרון הוורשאי. „הדיבוק" החדש הוא פואטי ורומנטי, אך עם זאת משולבות בו מוסיקה וכוריאוגרפיה באינטרפרטציה חדשנית. בוגן, אשר רצה שהצופה יושפע לא רק מהטרגדיה, אלא גם ירחש כבוד לתרבות היהודית, העביר את סיפור המעשה מבית־הכנסת העלוב, שבו מיקם אותו אנסקי, לבית־כנסת מפואר ועתיק באמסטרדם.

„אנו עושים מאמצים לשמור על המסורת ההיסטורית היהודית, ורוצים לתרום למורשת הפולקלוריסטית של התיאטרון היהודי", אומר שורמי. „ההצגות שלנו נשענות על ההומור העממי, וחוכמת הנסיון המר נמהלת באמנות האדם בשליחותו האנושית. יחד עם זאת אנחנו מנסים להתרחק מסטראוטיפים מוכרים ומרשמים בדוקים.

אנחנו לא מוזיאון – אנחנו תיאטרון מודרני, תיאטרון של העולם החדש, אשר משתדל להציג רפרטואר טוב, יהודי, פולני או אירופי". הרפרטואר של התיאטרון היהודי הוא גדול ומגוון. יש בו, בין היתר, מחזות של י.ל. פרץ, אפרים קישון, ברטולט ברכט ובן ג'ונסון.

שורמי נולד בפולין, קיבל את הכשרתו בבית־הספר על־שם סטניסלבסקי בקזחסטן, וסיים לימודיו ב־1941. ב־1946 חזר לפולין ועבד כשחקן וכבמאי בתיאטרונים אחדים בפולין ומחוצה לה, לרבות בתיאטרון של אידה קמינסקה. הוא שיחק בסרטים פולניים, הונגריים וגרמניים, ואף קיבל פרסים על משחק ובימוי. משנת 1970 הוא משמש במאי ומנהל אמנותי של התיאטרון בוורשה.

בשנה שעברה התמנה שורמי לחבר הסיים – הפרלמנט הפולני – והוא חבר בכיר בוועדה הלאומית לתרבות. הוא אף חבר בקונגרס היהודי העולמי, בוועדה המזרח־אירופית. שורמי קושר בין חברותו בסיים להתעניינות הגדולה שמגלים הפולנים בתרבות היהודית. „יש בכך כדי לסייע", הוא אומר, „לתיאטרון, לפתור את בעיות התקציב; ואלה קיימות אף־על־פי שהוא זוכה לתמיכה גדולה יותר מכל תיאטרון ממלכתי אחר. מחיר כרטיס להצגה, לדוגמה, הוא 25 זלוטי, בעוד שמחירו הריאלי היה צריך להיות 2000 זלוטי. גם המשכורות שמקבלים השחקנים גבוהות ממה שמקבל בתיאטרונים ממלכתיים אחרים, ושחקנים לא־יהודים רבים מתדפקים על דלתותיו".

התיאטרון מקיים שלוש הופעות שבועיות. הצופים, שרק כ־10 אחוזים מהם יהודים, עוקבים אחרי המתרחש על הבמה באמצעות תרגום סימולטני. לצד התיאטרון פועל בית־ספר דרמטי. השחקנים, רובם יהודים, עוברים מלבד ההכשרה הדרמטית הרגילה, הכשרה באידיש ובתרבות יהודית. בניין התיאטרון, הגובל בכנסיה מצד אחד ובבית־כנסת מצד שני, נמצא בכיכר גריבובסקי, שם עמד בעבר גטו ורשה. זהו בניין אולטרה־מודרני, המאכלס גם את „המכון לתרבות והיסטוריה יהודית", שגם אותו מממנת הממשלה.

שאלתי מדוע, לנוכח האוכלוסיה היהודית הקטנה כל־כך, תומכת ממשלת פולין במידה כזו בתיאטרון יהודי? תשובתו של שורמי מזכירה את דברי הנספח התרבותי הפולני. „קשה לבודד את המורשת התרבותית הפולנית מבלי לבודד את המורשת התרבותית היהודית ולהיפך", הוא אומר. „מסורת תיאטרון האידיש בפולין היא בת מאות שנים. זוהי הסיבה ששלטונות פולין החליטו כי חשוב לשמור על התיאטרון ועל מוסדות אחרים כגון המכון לתרבות והיסטוריה יהודית. בזמן האחרון", מספר שורמי, „התעורר עניין רב במיוחד בתרבות היהודית. סטודנטים פולנים בקראקוב ובגדאנסק הכינו סמינרים על התרבות היהודית, ראו סרטים יהודיים, ביקרו בהצגות התיאטרון ושמעו הרצאות". שורמי סבור שאין היום בעיה של אנטישמיות בפולין. ישנה אולי מידה מסויימת של אפליה נגד יהודים, כמו בכל מקום, אולם השלטונות נוקטים עמדה נגד התרחשות תופעות כאלה. בכל אופן התופעה אינה בולטת בשל מספרם הקטן של היהודים, המתגוררים על פני 15 ערים.

[illegible] לבריהם, קיים בפולין מופע תרבותי אף למיעוטים. הם חפצים בעידוד תחייה יהודית שתעיד על כך חברת, שאת הוצאתה יוצר השלטונות, אשר מוקשת ל„פולין היהודית", ואולי פועלים כאן גם רגשות אשמה על רדיפות הפוגרומים בעבר.

תולדות התיאטרון היהודי הן סיפור התחיה היהודית אחרי המלחמה. מספר שורמי: „ביולי 1944, בראשית השחרור הפולני מעול הכיבוש הנאצי הפכה לובלין למושב מועצת השחרור הלאומית, והניצולים היהודים החלו לנהור אליה. אודים עשנים אלה לא ידעו לאן ילכו ומה יעשו. הדבר האחרון שאפשר היה לחשוב הוא שיתנו ליבם לתיאטרון. מקום המפגש, שהיה מקובל עליהם, היה ביתו של י.ל. פרץ בלובלין.

השחזור של בית פרץ היה ההשקעה התרבותית הראשונה של פולין אחרי המלחמה. הם הפכו את הבית למעון סטודנטים, מרפאה, גן ילדים, בית־חולים ובית־יתומים. שני שחקנים, דיאנה בלומנפלד ויונס טורקוב, באו בהצעה שנראתה אז דמיונית – לארגן קונצרט של שירים יהודיים. הקונצרט התקיים בתיאטרון העירוני והאולם היה מלא מפה לפה. דיאנה הספיקה לומר רק מלים ספורות לפני שהקהל פרץ בגניחות ובבכי. קונצרט זה ציין את תחיית הבמה היהודית אחרי השואה. שחקנים שהיו בין הניצולים החיו את מסורת הלהקות היהודיות, שהיתה נפוצה לפני המלחמה.

„בנובמבר 1944 הוקמה ועדה יהודית מרכזית שעסקה בפעילות תרבותית ובמימונה. הם שכרו אולמות עבור הצגות תיאטרון, ובמשך הזמן הצליחו לממן רכישת שני אולמות תיאטרון. ב־1946 התכנס בוורוצלב ארגון האמנים היהודיים. פעולת הארגון, בשיתוף־פעולה עם הוועד המרכזי של יהודי פולין, הביאה להקמת התיאטרון על־שם אסתר רחל קמינסקה, שחקנית במאית ומנהלת, ששמה הפך לאגדה.

„סניף אחר של התיאטרון נפתח בלודז'. שני הסניפים נוהלו על־ידי אידה קמינסקה. הלאמת התיאטרונים פתרה את מצוקת הקיום. התיאטרונים נדדו בערי פולין השונות, וב־1955 התאחדו לתיאטרון אחד, שמושבו נקבע בוורשה.

„בין הבמאים הגדולים, שתרמו לרפרטואר של התיאטרון בוורשה, משנת 1946 ועד היום, היו אידה קמינסקה, יעקב רוטבאום, שאול בוגן, נתן מילר, יוליוס ברגר, יצחק גרודברג, שמעון שורמי ואחרים. מיטב הרפרטואר היהודי הוצג בגרסאות חדשות. מתוכו של שלום עליכם 'צפרי הזהב' העלה שוב תחת השם 'אוצר הקיסר'. גרסה אחרת של אותו מחזה נקראה '[illegible] הביות של רוקטים'.

„התיאטרון ערך מסעות ברחבי העולם – בארגנטינה, אורוגוואי, ברזיל, מערב גרמניה, צרפת, ישראל ואוסטרליה". בביקורו בבריטניה ניהל שורמי שיחות, בקשר להזמנת התיאטרון להופיע בפסטיבל אדינבורג. הוא קיווה להשיג את הכסף למימון הנסיעה אצל יהדות סקוטלנד, שחלקה הגיע מפולין. על אף ההבטחות שקיבל לא יצא הדבר אל הפועל.

ומה יעלה בגורל התיאטרון לכשיפרוש שורמי? קרוב לוודאי שבנו, דוד, יהיה מנהל התיאטרון. אך רבים חוששים, כי זו תהיה התחלת הסוף.

„חלום גולדפאדן" בהפקת התיאטרון היהודי הממלכתי בפולין

مكذا من الاصل

משא
לספרות, אמנות ועיון

הראשוניות של ויתקין

מאת יהודה גוטהלף

שולמית לסקוב, „קול קורא" (חייו ומשנו של יוסף ויתקין), „ספרים", בית ההוצאה של אגודת הסטודנטים באוניברסיטת ת"א, תשמ"ו 1986.

יש אישים, שלא נתמול להם בחייהם, אך הדור או הדורות עמדו על גדולתם אחר מותם. ויש איש סגולה, שגודלו הכר לו בחייו, ואף הדורות שלאחריו קיפחו את תרומתו ההיסטורית; אולי משום היותו צנוע ומצניע לעומת האחרים, שבדיעבד הגשימו את רעיונותיו, אך בלטו, התבלטו, או הובלטו לאין ערוך יותר ממנו. כזה היה גורלו של יוסף ויתקין.

ב"ל כצנלסון עצמו מודה, כי בתחילה הוא ביחס לויתקין ולא עמד על פועלו. אך בספרו „פרקים לתולדות תנועת הפועלים" (לקט הרצאותיו ב־1944 בסמינריון למשמרת הצעירה, שהועתקו ופורסמו אחר מותו, כרך י"א בכתביו) הקדיש תשומת לב רבה לחלקו של ויתקין בהתהוותה של תנועת העבודה.

בספרה „קול קורא – חייו ומשנו של יוסף ויתקין" ממשיכה שולמית לסקוב ומוסיפה רבות לתיקון המעוות כלפי האיש. ולא רק בסיפור מקיף על קורות חייו, אלא גם בחשיפת הרוח, שהוביל מחיבת ציון והעליה הראשונה אל העליה השניה, הבדיקת אור על העבודה ההיסטורית „שאותו אדם שהיה נחבא אל הכלים, לא נמנה עם המנהיגים ולא נחשב על מאורות ההגות של זמנו, נרתם בכל זאת למשימה להתוות דרך בעת שהכל עדיין בישער באפלה". לעינינו מצטיירת דמותו של אדם, שחרף חולשתו הגופנית, למרות הרוזר והסבל שהיו מנת חלקו בחייו הקצרים, לא רק החזיק מעמד בגבורה, אלא היה סיפק בידו להשפיע מרוחו ומראייתו הנכוחה, לטווח קרוב ורחוק.

★

ויתקין עלה לארץ ב־1897, בשלהי העליה הראשונה ובטרם החלה העליה השניה. ביישוב הצעיר השתררו אז הלכי רוח של יאוש. במושבות, שהיו כפופות לאפוטרופסותם של פקידי הברון, לא זו בלבד שנתקפה מורשת הביל"ויים, אלא אף פשה בהן האנטבריזם, שרגלו בו רבים מאנשי העליה הראשונה, בעוד ביזום נכספים לירידה מהארץ ולקבורים בעד מועד ובשקיעה צרפתית. ויתקין התקומם כמורה והתחבב ציוני מובהק נגד הלכי־רוח אלה. אך בעתו היתה נתונה לא רק להוראה אלא לשינוי־ערכין בחברה הישראלית, שרעיונות הגאולה של העליה הראשונה נעשו בה מלטנר.

היו גם אנשי רוח אחרים, ומנהיגים ציונים שראו את הסכנה בשקפת מתהליכי הניוון של המושבות השקועות בעבודה זרה. אך הם השקיעו על־כן מרחק והמליצו על נקיטת אמצעים חלקיים בלבד, שלא היה בהם לחולל תמורה יסודית. אוסישקין, מראשי הציונות ברוסיה, ראה את הסכנה והדגיש את הצורך בהתעצמות העבודה העברית; בעבודה שרק כמה מאות פועלים יהודים מועסקים, בצרם של אלפי פועלים ערביים, ראה „צרעת ממארת בבית ישובנו". בעבודה הערבית שבאה במקום עבודה עברית ראה סכנה לקיומו של־הישוב. לפי מצב העניינים, עתה, אמר אוסישקין „לצערנו, לא נשמע הרק של האנשים הללו, אנשים בקיני – „שאלות ארץ ישראל השלמה", כביכול, הארץ בבנית „על מליו, ולכשתרצה לומר על הר־געש", כי הפלח יודוש יום אחד לעצמו את כל הרכוש. משיכיר הסוס בכוחו, יפיל את רוכבו לארץ. יתר־על־כן: בשל שנשגו הערבים, הודות לישובים היהודים, לא זו בלבד שאינם נוטים להגר אלא הם אף מתרבים. אוסישקין הציע לייסד בחוץ לארץ אגודת פועלים כלל־ישראלית של צעירים, רווקים, בריאים וחזקים בגופם וברוחם, שיתחייבו לעלות לארץ ישראל ולעבוד בה כפועלים במשך שלוש שנים, וכך יטלאו „חובת צבא לעם ישראל". אם יישאר חלקם בארץ – ניחא. אך הרוב יחזור ו„יהיה נקי וחפשי לעשות לביתו". הם יחזקו את הקשר בין הגולה לבין הארץ.

ויתקין לא הכיר את „הפרוגרמה שלנו" מיסודו של אוסישקין. הוא פנה ב„קול קורא" אל צעירי ישראל אשר לבם לעמם ולציון שיעלו להשתקע לשם עבודת קבע בארץ. בני עמים אחרים מקריבים חייהם במלחמות על סיבות נקלות, ולמה לא יבואו צעירים יהודים מהתפוצות, כדי להליץ את העם מיוון הגולה ולבנות את הארץ. מן הדין לראות את ויתקין כמבשר התנועה החלוצית בכללה, ובראש וראשונה כחלוץ העליה השניה, אפילו לא הגיע אליה הנוסח הכתוב ב„קול קורא" של ויתקין.

„קריאתו של ויתקין לא הולידה תנועה המונית", כותבת שולמית לסקוב, „אלא שתוך זמן לא רב הפך ה„קול־קורא" לאחד מאבני היסוד בתורת העליה השניה... בכל שנקשו השנים עלה ערכו של הכרוז הזה, הכן, הנוגע והרגשי־המעובה, ובעיקר בשל התודעה הכרתית שהוא הוחד בה, בהבנת המצב בארץ אל נכון ובקריאה להקרבה, הקרובה כל־כך ללב הנוער" (שם, 68).

„ויתקין ככל שהיה מבחינת הלך הרוח איש העליה השניה היו בו גם מיסודות וחובבי ציון והעליה הראשונה, שאליה השתייך מבחינה כרונולוגית. יסודות אלה התבטאו בכך, שהיה חסיד הציונות המעשית ומתנגד לא רק לרעיון אוגנדה אלא אף לגישה המדינית והצלונית. כציוני מעשי ראה שני תחומי פעולה: התיישבות וחינוך בארץ ובגולה, ואף בזה ניכרת זיקתו לעליה הראשונה ולחובבי ציון, אלא שלדעתו היו הפועלים נושאי הציונות ובזה התקרב לאנשי העליה השניה".

התברר לו לויתקין, כי בשיטה הישנה, שיטת האפוטרופסות, הלך ומתפורר מה שהושג, עם בואה של העליה השניה הסתמן מיפנה. אך גם דרכה של זו לא היתה מגובשת בתחילה, ולויתקין נודע תפקיד חשוב בעיצובה הרעיוני. שהיי עם העליה השניה נמנו יוצאי פועלי־ציון, שעקב דוגמטיות מארקסיסטית ראו חזות הכל במלחמת המעמדות, ולפיכך חששו מהקמת משק עצמי של פועלים, העלול להביא ל„התאבזרות" של פועלים כדוגמה למגבלים במושבות הברון. לגישה הפלא, גם אנשי הפועל הצעיר בעליה השניה („אנשי הצעיר") לשעתו, ובראשם יוסף אהרונוביץ' שללו אף הם את הקמת המשק העצמי של הפועלים, „בכיבוש הקרקע", אם כי מניעים אחרים. הללו חששו כי התיישבות העובדת משמה לעלות על הדרך האנטי־סוציאלית שהלכו בה המתיישבים במושבות הברון: יהודים בעלי נחלות המעסיקים על פועלים ערביים. „כיבוש קרקע" במקום „כיבוש העבודה".

ויתקין המתייג מאלה שראו בכיבוש משק העובדים רעיון ריאקציוני, העלול לסלף את דרכם הסוציאליסטית, ובכן שלל את עמדתם של האחרים שנרתעו מחשש סטיה ב„כיבוש העבודה". יש לראות, איפוא, את ויתקין כאחד המעלים הראשיים של סוציאליזם ציוני קונסטרוקטיבי – התיישבות ציונית, שעיקרה משק ברשות העובדים עצמם.

האמצעים להתיישבות כזאת ימצאו בכוח הטוסטת של ויתקין, שמתוך הסתכלות בהתנסותן של המושבות הכפופות לאפוטרופסות של פקידי הברון (שעשו פלסתר כוונותיו של רוטשילד) העלה את הרעיון, שבראש מפעל ההתיישבות צריך לעמוד גוף לאומי. כלומר, שיקוף מפעלו של הונן הלאומי עם התיישבות העובדת.

לפני עליותו ספג ויתקין לא מעט מהשפעת התנועות המהפכניות ברוסיה. אך בימים ההם היו בתנועת העבודה

הציונות אישים (א.ד. גורדון ואחרים), שלא אימצו להם את „מונחי" הסוציאליזם, שנראו להם כתולדה של השפעות זרות, מנוגדות למציאות הארץ־ישראלית. העליה השניה היתה ציונית־סוציאליסטית מעיקרה; וב„קול קורא" של ויתקין ראה ב"ל „התגלות המחשבה, שאנחנו קוראים לה 'מחשבת העליה העליה'", ו„יש בו, בקול־קורא של ויתקין, מחשבה ציונית ומחשבה פועלית־סוציאליסטית יותר מאשר בכל הספרות של העליה השניה מאותו זמן".

למרות סבלותיו האישיים (הוא מת צעיר לימים מחמת סרטן בגרון) היה ויתקין שופע אופטימיות, ותפיסת עולמו אופטימית היתה. בסוף ימיו ניסה להעלות על הכתב חיבור מקיף ברוח זו על „היגדשה הטבעית והחינוך" אך שירת חייו באמצע נפסקה.

ויתקין הדגיש שלושה אפיקים לתקנת האדם: החינוך הגופני, החינוך העברי והחינוך ולימודי שימושי. אך יש, לדעתו, לחולל מהפכה בדרך שבה מתנהל כיום החינוך. ובסיום הדברים הוא אומר „בן אדם: לא העולם חשוך" אלא תריסיך מוגפים. פתח אותם ותשתפך האורה" (125).

כמורה שקד ויתקין לא רק על הנחלת הלשון העברית לימודי התנ"ך (לעומת חבבי הלעז הצרפתית), הוא שאף להחדיר את האמונה ביעודו של העם העברי על מנת שלא יוציא התלמיד את המסקנה המוטעית, שבגלותנו העולמית תעודתנו היא להיות זרעי אור בגויים בעין פרומיתעס נודד. „ללא הכרה בתעודתו הגדולה של העם תרפינה הידיים להילחם, כי כאשר המציאות היא כה נוראה והשנים הנכוחים בה קטנים, נופלים ברוחם גם הלאומיים, אם הם שכוחים לשם מה הם עמלים. מתוך עומק נשמתנו בת קול יוצאת ומכריזה: לא תמות, כי עוד לא הגיעם לתכל את מלחמם האחרונה, עוד לא ניצחתם אותה ברוחכם, עוד אור נפלא גנוז שם בבכבי נשמתכם, ועד אשר לא תוציאו אותם הגנוז, לא תמותו, אין לכם רשות למות". במלים אחרות: אמונה בבחיר ישראל כעם סגולה (91).

שירה בלי עולם

ממילון שלם למילון כיס (ב')

מאת גיורא לשם

ז. קריעת חלון לעולם המודרני

המשפט החשוב בנקודה זו, ואולי בכל סידרת מאמריו של זך: – „אין מלה או עצם בלתי פיוטיים מטבעם, אין מלה או נושא חשובים או פיוטיים, כשלעצמם" – לא איבד מתוקפו. למרות זאת התפתח בפראקסיס של השירה (ושל הביקורת) מושג מעוות, שעליו נוספו פרשנויות קלוקלות ומשובשות:

א. הנושא אינו חשוב כלל.

ב. כל נושא (מלה, עצם) הוא פיוטי מטבעו, כפי שהוא לעצמו.

ג. כל הנושאים (מלים, עצמים) שווים בטבעם, כפי שהם לעצמם.

וראוי להבהיר, כי זך ניסח בזהירות על דרך השלילה. וראוי היה לפרש רק בהקשר רחב יותר, אשר יתכן שזך עצמו לא היה מודע לו. בארי־הזהירות נפוצה אמונה כוזבת, כי ניתן להסתפק בהצבעה על נושא (או עצם) כדי שהנושא (או העצם) יתפייס מכוחה של ההצבעה. בהיעדרה של השקפת עולם ושל תודעת ההיסטוריה נבוצרים חלקים מנותקים, פאראמטרים מבודדים או נושאים (ובתהליך האטומיזציה הרווח בזרמים מודרניסטיים אחרים, גם מלים בודדות או עצמים), ונאגרים, ונעשים בהם צירופים מצירופים שונים לאורם האורש הבלתי־משתנה של יחסים מופשטים, חסרי עבר ואולי חסרי עתיד. אראה מודקר טבעה של הראייה האטומיסטית של העולם, הראייה של עצם קונקרטי מבודד בתחום מבודד. הכך נוטה המהות להתבלט במבודד, בהפשטה, בהרגשה של דברים קונקרטיים אך ללא יצירה של יחסי־גומלין ביניהם, והאוטורים, גם הם, נוטים לתפוש את מקום המהות. אלה הם הניסיונות לתת לדברים לומר את עצמם, כביכול כמות שהם, כאילו אין הבדל בין התבוננות במטפטוף של ברז לבין העלאת זכרו של אסון גדול. וכאשר חומר ומהות מחקרים כשתי ישויות נפרדות ואויבות, וכאשר המהות נידונה לחיי־שעה (בחינת „לבש ורוקן") בגלל היעדרה של תודעת עבר ועתיד, נדמה שמקשיבים למישהו המסב בלי־הרף את תשומת הלב לאוצר המלים שלו, לתחביר שלו ולדימויים הריתמיים שלו, עד כדי טישטושה של המשמעות הקיומית. השפה נהפכת אז לאמצעי ולמטרה גם יחד, ויחסיה עם ההיסטורי מתרופפים ומתנתקים. אבל המשורר המודרני, ברימונו, אינו יכול לצאת למסעו הרוחני מתהום־מוצא אוניברסאלית, הנורסת שיכולתה ושמכותה של הלשון מעודרות הן. הוא גם אינו יכול לקבל את הלשון כמשהו מובן מאליו, כי עליו ההתחייבות לפרוץ את האלם, בכל פעם מחדש, כדי לנסות לנסח את הבלתי־אפשרי לניסוח.

מלה או עצם או נושא הם חסרי ערך פיוטי מכוח עצמם ורק נתינתם בהיארארכיה שירית („צורה") ואופן תפקודם בה במתחי יחסים קונקרטיים, מקנים להם כוח פיוטי, כי ההיארארכיה היא ההרמוניה של סדר־הזמן („ריתמוס") ומערך־המשמעות (דנוטאציה וקונוטאציה) ומיצלול. כי לא הנושא הוא הפיוטי, ולא העצם הוא הפיוטי, ולא הלשון היא הפיוטית, כי אם יחסי היצרים (מתוחים שבין נושאים, עצמים ולשון) והצורה – כהסמלה של היחסים בין האדם לבין עולמו. כתוצאה מצמצומה של תמונת העולם ואי־האמון הגרוש להיסטורי, שהוא, בין השאר, ההקשר המשמעותי בין עבר לעתיד, נרתעת השירה שלנו מפני השימוש במילונים שלמים או בקאטאלוגים רחבים ומקיפים. כבורחת מן המילון העברי השלם אל יעידותו של מילון הכיס, ולא כל התהליך הזה הוא תוצאתה של „חברת ההמונים" (על תיגנותה האנטאליסטארי, על מגמות השטחה הרווחים בתרבותה ועל בידורה של האמנות כתרבות של מיעוט), היא מתבטאת במיתוסם מילולי צר ה„רוה", שכבר קידש עצמו בנוסח („אני משתמש רק בחלק קטן / מן המלים שבמילון; יהודה עמיחי). הנטייה לרדוף מילולי ומושגי אינה יכולה להניח מראש שירה של שפע, שירה עתירת־מושגים ורחבת־היקף בלשונה, המגיבה על ההיסטורי בתגובה מושגית־פיגוראלית, אינה שירה

מדייקת, ועל צמצום ההתנסות, הבא לידי ביטוי בריזון הלשוני, מתפה האשליה שהמודרני הוא רק תוך־הזהב שבפני השטח של רובד המגרים החדש, שאין בו מאומה בלתי אם עיכביות. המודרני באמת, שאינו עכבי בלבד, הוא ייחוס וחדש, מקדש, המנגה באור מפתיע ובלתי־צדוע עד כה של התודעה, של כל מה שהוא בדהוהוה אל כל מה שרוח חיי־העבר באפו. גילום של נושאים, עצמים ומלים ושל אמנות וידיעת ומידת עיכביותם הם עניין לסקירה היסטורית אך אין הם אבן־בוחן ערכיים לגבי השירה.

ח. לשון מדוברת יותר

„דיגום העולם", הוא התהליך של סקירת הממשות, ניפויה והטמעת התנסות, מתנהל בשלושה אפיקים של „תרגום". אלה אינם ניתנים להצרכה מוחלטת, ולחלוקה המוצעת כאן יש ערך מיתודי בלבד:

א. האופק הפנימי, כלומר, הצפייה הבוחנית מראש (והבלתי־מוגדרת בחלקה), שהיא יחס בין „צורה" ו„תוכן" לבין נתונים בלתי־מוגדרים בחלקם – עצמים, נושאים, רגשות, מושגים וכיו"ב.

ב. צביונה הגלובאלי של הצפייה הזאת קובע את המשמעות של הפרטים שהיא מסמיקה, כשם שהצפייה הזאת ממש נקבעת על־ידי הפרטים המוטעמים.

ג. אפשרות העברה של צפייה זו מאופן והושה אחד למשנהו, לאמור, מרגש כשלעצמו לרגש מתובנת במקשת צורה־תוכן. שלוש התכונות המנויות כלולות בבשירה של השירה – כבורה לשנית מיוחדת המקיימת שיווי־משקל דינאמי ופאראדוקסלי בין הצרנה לאי־הצרנה – לאמץ לעצמה תכונות של אטוטיכיות. בזכות זאת מתקיימת השירה באופנות שאיננה נאלצת לעמול בלי קץ על המצאת לשון חדשה לכל דבר ודבר, אף שהיא איננה פטורה מחדוש פניו של כל צירוף מן הצירופים. תמיד בנצבאם נבתנו מודלים, ארכנים שונים של הממשות ושל יחסינו אליה, והשירה מרחיבה את היקף הטראנספורמציה של המודלים מתוך מגיעה של ההתנסות האישית עד כדי יצירת דבר מתוך דבר. כדי שזה יתרחש, חייבים הנתונים (נושאים, עצמים, מצבים הבלתי־מוגדרים בחלקם, להיות ניתנים לזיהוי.

„אין להחליף את המראה הטבעי. (הרענן, הרחובי, השיחתי) של הלשון בשפה שאין בה סגנון כלל (כל שירה היא, כמובן, סגנון)." זך יודע, כמובן, שהמשפט השירי הטבעי זורם בארטיקולציה שונה מזו של המשפט בשתום דיבור. גם באמת־לשון קטנה כשלנו ניתן להבחין בין התגיגי לרישמי, בין התיקני לסאלוני, בין הדוילי לרחובי, בין העבה לטורסי, וכיו"ב. וכל ניב מן הניבים טבעי בנסיבותיו המוזמנות מחוץ לשירה, בין שהן חברתיות ובין שהן אישיות, אך טבעיות בשיר מותנית בנסיבות השיר ולא מחוצה להן. מעבר להטעמת חשיבותו של ניפוי, יודע המתבן מאליו, ששירה היא תבנות של מצב אנושי ולא המצב האנושי עצמו. זאת ועם זאת: כל נטייה לקרב את לשון השירה אל דיבור חייבת לשוות לנגד עיניה את הסייג הנכבד והידוע, כי „שירה חייבת להיכתב היטב כפרוזה" (אליוט).

אף כי המושג „סגנון" משמש, למעשה, בהוראות ספציפיות אחרות, מבליע זך בדבריו את ההוראה שאליה הוא מתכוון, דהיינו הסגנון האישי, שהוא מכלול המאפיינים האישיים הבולטים הנמצאים בטקסט. אבל סגנון הוא ריבוי של תופעות, מתן ברזכות יחד ומתוך נפרדות, כסגנון של תקופה ודור, סגנון הנושא והמגולם ביצירה, סגנון כוונתיה של היצירה וכיו"ב. בשירה העברית פשתה הדעה הקדומה, שסגנון הוא דבר אישי בלבד. והדברים ידועים. בגישה כזו אין מקום לראיית־סובב ולתודעה של ההיסטורי.

סוגיית הלשון מתבהרת לאורו של כשלון שירי. שיר לא מוצלח של אמיר גלבע מסתבך בזימגום מחמת אי יכולתו לנסח את התנהייה האמורפית על חירות הנפש והמוות, כאשר הלשון הדיבורית איננה מצליחה לעורר את הדימויים הנבנים: „אמרתי ללכת ללכת להשלות רגלים כמו / או כמו או ללכת כוח מאירכזה לשאוב ועוד / ללכת ופחד בלב אך אחד שמא תמים עוד" וגו'. „זרם התודעה" אינו מצליח לגבור על הריתורי בלבד, והמלים הנשאות בעירומן אינן צוברות כוח ממשי. שיר כושל של זך מועד בפטפטו: „מתה אשתו של המורה למתמטיקה שלי. / אבל לאשתו של המורה למתמטיקה שלי. / אבל למורה למתמטיקה שלי עצמו" וגו'. כי פה עובד המנגנון הלשוני (כפארודיה דיבורית על סגנון הקינה) על „ריק", חרף הפער האירוני. הפער אינו מרחיב את מעגל המשמעויות של השיר מעבר למשמעות המילונית של מלותיו. הכך מורקת בשיר הלשון, שכל עיבוד ועיבור שלה במרחבו של השיר הוא משחק בתנומיה שלה אך לא כמרחבי המשמעות של ההתנסות. על כן ניתן לומר, שהמערך הארכיטקטוני הוא מקרי ושרירותי, והיו יכולים להיתוסף בתים או להיגרע ממנו ושום דבר לא היה משתנה. ובכל מקרה יש להבחין אימתי משתלטת הלשון על השיר במקום שהשיר ישתלט על הלשון. נתינתה של הלשון בתבנית לאראקראית, מאורגנת ומבוררת כמערך־משפטים שיש לו פרוטאציה של ראשית, אחרית וכיוון (תנועה), ואשר מגיחים לגבי המכלול הנחה סרומית בדבר שלמות המשתמעת תמיד (קוהרנציה), נוכחת תמיד אבל גם מסוגנת תמיד, היא הנותנת. אלה הם דרכי מחשבה והויה, הקיימים גם מחוץ להקשרים ההיסטוריים התרבותיים שהשלמות עצמה מציעה. המחשבה שלשון מדוברת מתנהגת בשיר באופן דומה לאופן התנהגותה מחוצה לו, היא שגגה נפוצה. להיפך, העברת מצב לשוני „דיבורי" אל השיר מחייבת „תירגום", טראנספורמציה. בתירגום כזה פועלת הבחירה באופנות על תוצר המקרה (הצירוף הלשוני האינטואיטיבי שברא מתיש בשיר את ה„אירוע"), אך היא פועלת בשדה אילוצים חמורים (באיזונים העדינים הנשענים על הקוהרנציה) המבטלים את המקריות.

ט. התנגדות לריתוריקה

מילונו של שיפלי מבחין בשמונה משמעויות שונות בערך „ריתוריקה", וביניהן גם „הבנה של תפקוד חלקי־הדיבור השונים בפרוזה או בשירה". המצב האופייני לשירתנו עתה הוא הסתלקותה של הביקורת מתפקידה הפילולוגי בבדיקת החלקים הריתוריים (גם במשמעות שהובאה במאמרו של זך ממילון אוכספורד: „אמנות הדיבור או הכתיבה המרשימה או המשכנעת") מבחינת אופן התפקוד הפיוטי וערכו.

הריתורי, כאופנות פיוטית, יש לו חלק ונחלה במסורת שירית בעלת זיקה ברורה בין המשורר לקהלו. השירה העברית בת־זמננו, כשירת־כתב אינטימית, ויתרה על הזיקה הבלתי־אמצעית בינה לבין הקהל בהבליטה את מעמדו של האני־השר (או המשורר) ובהבליעה את חלקו של הקורא (או המאזין). מרכיבים ריתוריים יותר תלויים בהיזוק הזיקה שבין אורחות החיים לאמנות, אך תהליכים היסטוריים מן הסוג הזה מתרחשים בעיקר מחוץ לספרות, אם כי אין הם בלתי־תלויים בה.

י. הצגת אספקטים צדדיים

נקודה זו ביטאה היבט אופנתי וחלף בלבד. התביעה ל„שיטה" של ייצוג אספקטים צדדיים במרכז, כאשר היא מצטרפת להעדפת צורות לירית קטנות ולהתנגדות לציורים פיוטיים מועצמים, מעודדת העמדה במרכזו של אספקטים בלתי־חשובים. הדוגמאות במקרה זה מיותרות – הן נודשות לעייפה כל ספריה.

העדפת המרכזיות של האספקטים הצדדיים מעידה על הירות מפני התחייבויות, מפני להצים של עניינים חברתיים, מפני התאכלות עם בריאים בחברת המונים, מפני האפשרות לתאר חברה זו אפילו בגסותה, באלמוניותה ובקפתנות־תהושיה. זך מנסה אמנם להתרחק ממבול־השון הבלולני אך גם משאיר את דרך השיבה אליו פתוחה ופנויה, שמא יזדקק לו כמקלט מפני שאגנה של חברת ההמונים: „אין להכריח שום סופר להתקרב אל השאון הסעיה קירבה המסכנת את יכולתו ליצור, אך גם אין להתעלם מכך שטיפוח מקצועות בדלנית וצרה מדי מעיד לא רק על „מבטן אסתטי" חתניה לשלמות, אלא, לא פחות מכן, גם על ירידה כללית של הרוח". („הסופר בחברת ההמונים", „אמות", ספטמבר 1964). קשה לזלזל בזהירות המחשבתית המאפשרת אכילת עוגה שנשארת שלמה. התרוצצות בין מגדל־השן לרחוב גורמת, בין היתר, להחשבת הזוטות: „עם היעלם יראת־הכבוד בפני הזוטות, הפרט הבלתי מונומנטאלי, המאורע הבלתי־„חשוב", החוויה הבודדת והטקסטר המסויים – נשמטת הקרקע מתחת רגליו של האדם כמתבונן של יצירות אמנות" („אמות", שם). בסופו של דבר צריך גם זך עצמו להודות בעובדה התמוהה, הבלתי־ברורה לו, שיצירות אמנות קשורות, איכשהו, בערכים נעלים, בלתי־צדדיים: „אמן איננו רפורמאטור סוציאלי, ובוודאי שאינו דרשן מוסרי או עסקן פוליטי, אלא שיחוס פעיל אל הריאליות של העולם הסובב, „אצילות האופי והעמדה הרוחנית", וביקורת המציאות לאורם של „הנעלים בערכים", הין כמוזמה חלק בלתי נפרד מרמות עולמה של כל אמנות גדולה – גם אם אין לומר באותה בטחה שהם טבועים ביסוד יצירת האמנות גופה". („אמות", שם).

יא. הפרת שיווי־המשקל הפורמאלי

הדוגמה שהביא זך משיר של גלבע („זוית חדה לו היתה בחדרי / והייתי מפחד מפניה. / זוית עגולה לו היתה בחדרי / והייתי מאס בה. / עתה שחדר לי אין / אין בי פחד ואין בי מאסה") מדגימה היטב את המתח השורר בין הפתיחה ה„לוגית (לוגית) לבין סיומת מבוכה, אך היא מדברת דווקא בזכות סימטריה ודיבורית (ראה נקודה א). ומותר לאזן את שיווי־המשקל הפורמאלי ומותר לנעול בסוף השיר, וכלבד שיוותר עודף של משמעות (משהו שמשאיר משהו). ומעל לכל, קיימת תלות ברורה בין אופן הטיפול בשיווי־המשקל הפורמאלי לבין מבנהו של הבית, כאמור.

יב. צורות לירידות קטנות

המלצה להעדפת הצורות הליריות הקטנות השפיעה יותר מכל, אולי, על דמותה של השירה העברית שנכתבה בדור האחרון. שירה לא־לירית כמעט שלא נכתבה. ההמלצה הביאה לכיבושו של דגם־שיר שאינו מחייב מיומנות ארכיטקטונית מיוחדת. למעט נסיונות חלקיים, פראגמנטריים או פרודיים (שבתאי, רייך, בדרנו, פלדשטיין), נעדרו הצורות הלירית היותר־גדולות. בהיות הצורה היבט יסודי מאד של היחס בין האדם לעולמו, לרבות היחס אל העבר, ידחה הדיון מחמת קוצר היריעה להזדמנות אחרת.

יג. הידברות עם מציאות

עיקרי הדברים תקפים גם כיום, ובמיוחד הדגש שהושם על זווית־הראייה של הפרט: „כשמשורר מודרני אומר „אני" אסור להניח אוטומאטית שהוא מתכוון בזה ל„אתה" (בניגוד ל„אני חבצלת השרון"). מן הראציונל הזה הוסקה, למרבה הצער, מסקנה קיצונית מדי. כאשר משורר אומר „אני", ה„אני" הזה הוא ישות שאין ישות זולתה, הוא משליט את מצוקתו האישית, הפרטית, על כל דבר אחר. „הציקתני רוח בטני" הוא שער גדול לשירה, אם הוא מבטא משהו שמעבר למצוקה אישית־פרטית. כי כך אוברת מציאותו של ה„אני": בהתרופף הדיאלוג עם הביוגרפיה וההיסטוריה בהעמקמת ראיית־הסובב של המשורר. אך כאשר זך אומר על שורתו הידועה של גלבע („פתאום קם אדם בבקר ומרגיש שהוא עם ומתחיל ללכת"), כי איננה חוויית „אנחנו" אלא אידיוסינקרסיה מובהקת, הוא מפחית מערכו של „תרגום" המושג „אדם" למושג „עם". הרציונאל של הציורים הפיוטיים המוקטנים נכשל פה כשלון לא יפה, האידיוסינקרטי הוא באמת רק האופן המיטונימי שבשירו של גלבע ולא התמורה שמאדם לעם.

לשון שהיא רק לשון־„אני" מסגלת לעצמה מערכת צפנים פרטית (שאינה זהה עם סגנון אישי), נעורת־הקשרים מחוייבי־המציאות. בה מתגברת המציאות עד שהיא נהפכת מהויה של עולם לנחמה אישית. מודעות היסטורית, שהיא ניגודו הגמור של ה„אני" המבודד ולשונו הפרטית, משמעה תנועה בתוכנו ומסביבנו. הפרספקטיבה הזו של היהירות, עצם המודעות לזמן פיוטי הלוכד את זמן־העולם כאיכות המתנוזה לל„אהרוך עם "דיגומו", הופכת סמל למודעות היסטורית.

יד. המשך ההזדקקות לחומר תנכי

כן, וגם לחומר תלמודי, מדרשי, אגדי, הלכתי, קבלי, חסידי, ולכל מה שנמסר בלשון העברית לדורותיה והוא חי בבסיסיתו ולכל מה שנמסר ללשון העברית מתרבויות אחרות, במקומות ובזמנים שונים, ולא כאתוס אלא כביתוס, ובלבד שייענה להוה: "כאן אני בלבד עידם מרגשות, נקי מחסרים / גלוי לעצמי מבריא אל מלכויות של זמן אחר" (אשר רייך). גם היכנעות מרובה לשוני מסויים תובעת ידיעה הסוואת הבורות במסווה הרוזן, כמצוות האופנה, היא הנואה שאף גוררת בעקבותיה צמצום נוסף של העולם הרתוני בשירה.

טו. התנגדות לנוסח

ההתנגדות לנוסח לא מנעה את מה שביקשה למנוע, ובשעה שנתבעה, במרוצת שנות השבעים, התנגדות

(המשך בעמוד הבא)

אסיא

תפילה

ההדנא שמעד
בשלוה נהורה.
עקתי אינני
נושאת אליה,
עוטה אני פני הרגועים,
שמלתי הבהירה ביותר.
באתי המאחרת –
שמחה שקטה של ליל קיץ
מתאדה בכוכב־שחר.
בזכותה של אי־הויה דמומה
ההדנא שמעד.

אתמול, מחר

בוא לקראתי בפנים פתוחות
כאלו עברנו בשלום
דרך השנים ביחד
כל המחלוקות, היעצות,
אביבים רבים כל־כך
כבר התאדה.

מה שאתמול היה אימתי
היום הוא יגוני:
אתה לא היית נוכח
לראות ראשוני הקמטים.

לבדי נכנסת אני בערבית.
הגשמים אינם משתהים.
משילים הם באצבעות לחות
קאריות הקיץ.

תתכן שעה כזו:
תגש אלי
כמו לראי,
פנים אל פנים,
אבל לשנינו כבר
לא יכאיבו פני.

מיידיש: אליהוא קידר־תשבי

שער ביניים: נטישה

עינים לאשבעל (ב')

מאת אמנון נבות

עד 1976 אפשר היה לרתמת את דוד שחר למין אקאזוס של הסיפורת העברית בת הזמן, מעין ברדיצ'בסקי המנותק מכל „מרכזי הכוח" וה„ענייני" הנוחים והמרוחים יותר של ההויה הספרותית והמעלה. והיום־יומית, אך מעמיד כנגדה אלטרנטיבה ניצחת. ההתרפסות, אותה התרפסות שהביאה בכנפיה את שני חלקי המאוחדים של הקאנון (באמור, „בינגל" ו„יום הרפאים") קיבלה ביטוי מוקדם, בחינת אות אזהרה סיפורתי שאין לטעות בו, ברומאן „סוכן הוד מלכותו" (1979).

„סוכן הוד מלכותו" אינו שייך לסידרת הרומאנים הלוריאנית, ואולם, קיימת הוות שלא היתה יכולה להתפרש כמקרית, בין תימות מרכזיות בסידרה הלוריאנית לבינו. סוג העלילה המתוחכמת, התפתלות, המעורבת ובבים, העמדת אנאלוגיות „חוויתיות" בין שנות הארבעים בירושלים של המנדט לבין התקופה שלאחר מלחמת יום כיפור, אנאלוגיות עבות בקורות בית הבד, תיאורים „מיסטיים" של קירבות, סאלונים של עשירי עולם, וקצת מיסטיקה, כתוסף של תבלין ופילפלת לקישוש טעמה של העגה הגסה. חמור מזה, הקורא המסופלפל, אותו עוף אמון עלי תולע בזורת, יעלה מתוך הרומאן הזה שלל שיש בו להפתיע את מוקיריו של דוד שחר מכבר – מסתבר, שדוד שחר ראג, כמרומה, למגור כמה זכמה חשבונות אישיים קלים בקליפת השום (מי שיראה בכך טעם, מוזמן לעיין בפרקים המוקדשים בזה הרומאן לדמותו של איבי דריזל) אבל הצרימה הזאת אינה מוקד העניין, אלא סימפטום לשינוי־מסלול קיצוני, שרק השוואה עם השבי הקאנון הלוריאני תעמיד אותנו על אופיו וטיבו: אותו משחק הכפלות מורכב שאיפיין את שלושת חלקי הקאנון, כל מערך ההשתקפויות המורכב מצטמצם לכדי גרדלו הפשטני־אל שקיפותו של הראי הניצב בתוך המיטות של אשת בנקאי אחד, והראי משקף מה שהוא משקף, דהיינו, סידרה של הזדווגויות אינטופיות שמנהלת זו הגברת עם הוד מלכותו, מתוך פירוט אנטומי מופלא בדיקו. האספקלריה המלוטשת של דוד שחר, שעל פי כל הציפיות, היתה אמורה להמשיך ולשקף את כל גוני הסוד, הקדוש והקדם בסידרה הלוריאנית הירודה למרבה וגעויות שתפקידה לשקף את מישגליו של היונדר לייבוביץ „סוכן הוד מלכותו" וההכל שהסתבך עם אותה המטורנת ועם אשת הבנקאי, המורד, בעמצא, מראה זו מגלה לעין כל את אותו בית סתרים פעור לרווחה ואת אותו איבר מנסף, שב ושב, ואף זאת, ותו לא, זכך על־פני עשרות רבות של עמודים.

לקורא השנגד המתגלגל באותם גושים גסים ותפלים שמספקת הפרוזה העברית במהבגה מימים ימימה, לא נחשב „סוכן הוד מלכותו" כחריג – נהפוך הוא, משמעותו הסגולות הרפוריות והיכולות האראטיביות של שחר לשירותם של תיאורים חוזרים ונשנים של תשמישי מיטה, תיאור מימשי של קירבות (במלחמת יום הכיפורים) ואינטנסיביות משונות של סקרנים תשאיים מוות וחשאיים יותר (שכן „סוכן הוד מלכותו" הוא בראש וראשונה שילוב של „דראמה בהבגונית" ורומאן אינטריגה), ואם נקשם בתוכן עלות אבאליטי – כל מה שיכול להיות מוזה כנידוי מירוי לקורא שכל עיניו בספרות מתמצה ב„תוכנת חיים מנופפת לבלות בה את הכסף", לא בושה ההצלחה המסחרית לבוא. אך מה מר המפלה.

התגובה הביקורתית לרומאן (שכן, העיסוק הביקורתי ההתקשורתי ברומאן הזה היה כפול ומכופל בהשוואה לכל מה שהוקדש ל„קאנון הלוריאני" על שלושת חלקיו) אצה וחשופה „ליישר קו" עם אותו פלח מודרוד בהגבן שבכתיבתו. כמעט איש מבין המבקרים לא טרח לברר לעצמו מה נטש דוד שחר את תואר המרחב הערכי שלו ואחת תהליכים מסתמן אקט כתיבתו והפיסרומו של רומאן כ„סוכן הוד מלכותו" אצל מספר ירושלמי, שכוחו הכנה בשילוב עצמות איזוטריות ומיקום, כמין היטל של אור, על סגנים שונים של ממשות. לא קם המבקר שהעמיד את השאלה, מה לכותן בבית הקברות, קרי, מה מעשים לו לשחר בתוך אורגאנום סיפורתי שזאת למספר כדי מ. תוהם.

אותו מוסום איגטרי של 2000 הקוראים המתמודדים ברצינות עם עולמו של דוד שחר נבצר – ולא מכיוון שבוששו ולו גם קורא אחד ויחיד למעגל הזה, אלא מכיוון שדוד שחר ירוד את עוצמת האמירה הספרותית שלו, ייחודה ומורכבותה לטובת מעגל נוסף, נרחב כפל כפליים של קוראים. שחר אמנם חזר לאחר האינטרמצו הזה אל סידרת הרומאנים הלוריאנית, ופירסם מאז שני רומאנים נוספים, ברם, „בינגל" (1984) ו„יום הרפאים" (1986), יותר משהם מהדהדים כהמשך ל„קיץ בדרך הנביאים", „הכסח לאור כשדים" ו„יום הרוזנת", הם קרובים מבחינת רמתם, טיבם, הוויתור המתמחש מהם לטובת „הקורא המצוי", ל„סוכן הוד מלכותו". אכן, אקט כתיבתו ופירסומו של הרומאן העוסק במלחמת יום הכיפורים נגלה כיום כיפורים ספרותי גם מבחינת השפעתו על תהליכים מאוחרים יותר בכתיבתו של שחר.

כיום הזה, שבע שנים לאחר הופעת „סוכן הוד מלכותו", ולאחר שנוספו לסידרת הרומאנים שני חלקים נוספים, אנו רשאים לקבוע, ברטרוספקטיבה, ש„סוכן הוד מלכותו" נותן ביטוי לקו־היציון, היוצר הפרדה ערכית מוחלטת בין שלושת חלקיו המוקדמים לבין שני החלקים המאוחרים של „הקאנון הלוריאני". אנו רשאים לראות ב„סוכן הוד מלכותו" מעין טופוס מוקדם לתהליך של מיסבה התגדרורית שחלה בכתיבתו של דוד שחר בעשור האחרון. אנו רשאים לקבוע – שיקולים זרים חדרו אל תוך מערך ההחלטות האמנותיות והאקסיומות המיבניות של „הקאנון הלוריאני", וגרמו לו לשקוע אל תוכבי־יתובו של יום קטנות ספרותי.

ביטוי סימפטומאטי לכך אפשר לראות במעברו של שחר מהוצאת ספרים איזוטרית, אל בית הוצאה המנהל סידרת ספרים שכוונה בתפוצה המונית. לכאורה, התרחב מאד מעגל ה„מפתיונים" לרומאן ודיש בסיקרה, ומה שהיה עד לא מכבר „משחק סגור" באותו מובן שבו על הקורא ליישר קו עם תודעת המספר ועם ההיקפים התימאטיים והפרקטיים של חומריו, זכה להיפוך יוצרות מוחלט. ב„בינגל" והלאה הוזל המספר ליישר קו עם יכולת ההתמודדות והכושר הקיבול של קהל קוראים נרחב. ואכן, התפתחו של שחר בתוך מעגלים אלה של קוראים הזל תובע את מחירו – באותו מובן שבו מספר מטיל על עצמו מיגבלות נאראטיביות ואמנותיות כבדות בבואו לשייך ולהתאים את מפורי הקאנון למיזוגו של כל פרט ופרט בקרב אותו מעגל קוראים נרחב.

דוד שחר שלאחר „בינגל" ו„יום הרפאים", אבן הוא במבחק מספר שאל תוך מערכת שיקוליו האמנותית חדרו שיקולים זרים לרוח יצירתו. כאשר ההתמודדות עם המרכבים התימאטיים מתגלה להיות מלווה בשיקולים של כימות ומבנה, כאשר על המספר „להתאים" את הזכיבות הסיפורתיות לכושר הקיבול ולמידות הסבלנות שיש לקורא ממוצע, מן הראוי שכל נורות האזהרה שבתודעה הספרותית יהדהדו. ולעניין „הקורא החדש" מקורב באר של שחר: לא, לא כתאים לו לקורא הזה מעקב אחרי הופעותיה ונעלמותיה של דמות לאורך 1200 עמודים. קורא מסוג זה מבקש מבחן קומפקטי, משהו המתחיל וגמור במסגרת 200 עמודים ולא הרבה יותר משהו המציית להגיון נאראטיבי שגור, משהו שיש לו התחלה, אמצע וסוף. ה„קורא החדש" של שחר לא יעקוב אחרי הופעותיו ונעלמותיו של גבריאל לוריא מגבכי היכוון ה„קלקטיבי" של הקאנון: קורא זה יופתע מאד לשמוע, ש„הדמות הראשית" זכתה עד היום להרבה פחות נפח טקסטואלי בהשוואה לדמויות משניות בתכלית, קרוב לוודאי שקורא מסוג זה ידחה זאת על הסף. ההקשרים הקבליים המובהקים, הם כלשון אשורית בעיניו. הקורא יתעצם בעיניו קשות משמשמעים באזונו דברים בעניין התשתיות הכנעניות. בכלל, ישאל הקורא הזה, מה עניין לי בתשתיות כנעניות? לגבי קורא ממוצע, מסתכם עניין הכנעניות בגבולות הגימיק התיקשורתי שהתמחש מרעותו של המשורר רטוש (עם הטקסטים של רטוש מרתו מעט מאוד של להתמודד ברצינות): וקרוב לוודאי שחישוף התשתיות הכנעניות הוא הרחוק מעבר לסף הרגישות שלו. קיצורו של עניין, יכולתו של הקורא הזה להתמודד עם מרכיבי הכות התימאטיים והתבניתיים של הקאנון מוטלת בספק רב.

ירושה לי להבית, שוד שחר, בכל סופר מקצועי (שכן, בל נסתיר, דוד שחר הוא מספר מקצועי מדרגה ראשונה, היכם שקיבל ביטוי נמרץ בקובצי הסיפורים המוקדמים שלו, נטל על עצמו להתמודד עם „הנתונים החדשים" שהביאו לו פירסומו והתרחבות מעגל קוראיו. דומה, שנטישת הערכים התימאטיים והדמויות הבלוחות להן הוא המחיר הנכר ביותר שדוד שחר שילם בשכרה של התהילה, בבואו לקיים את „השינויים הבוצעים" ואת ההתאמות הנוחצות של „הקאנון הלוריאני", לרמתו של מעגל קוראים בן 10000 נפשות ויותר. מעצמנו נבין ונדע, שהפיצה/פתאומית של גבריאל לוריא באמצע „בינגל" או „יום הרפאים" עלולה לעצבן כהוגן את הקורא האמון על הגיון נאראטיבי שגור. ובמלים הרבה יותר ברורות: מבקרים רבים שנדרשו לסגירת „יום הרפאים" תמהו כיצד זה שהדמות הראשית, גבריאל לוריא, הפכה ב„יום הרפאים" להיות דמות לחיין הזורות של לאה הימלוך. עכשיו כבר נהיר לגמרי, מדוע נטש שחר את דמויות העל והסתפק בדמויות כלאה הימלוך או בינגל – דמויות אלה ניתן לאצור בכלי מוגבל בהיקפו, כלי המוגבל באופן חשוד, ל־200 עמודים של „הספרייה לעם", בלא לחשוש שכלי הקיבול של הקורא הממוצע ישבר לרסיסים.

יותר ויותר הסתבך דוד שחר בסתירה לא כל כך גלבבת בין יכולת הקיבול של קוראו לבין ממדי המסה שברצונו לכתוב ולבטא – חמור מזאת, סתירה בין הממדים התהליכיים של הקאנון לבין הממדים המאוחרים שאכפו על עצמו בתוקף נסיבות חוץ־ספרותיות או מוצי־ספרותיות מובהקות. לאורך של התנויות ביקורתיות אלה יתבהר, למשל, השוני הנבדל שבין מסעה האירוטי של שושי דבן ב„יום הרוזנת", לבין המסע שעורך במאריך המספר (ב„בינגל") שהוא המעבר בין מסע תיירי שטחי לבין מסע שתפקידו לחשוף את המעיינות הגנוזים של הנשמה. השוני הסימפטומטי הזה נותן אך ביטוי חלקי לתמורות הפואטיות והפראקטיות שעבר הקאנון. כך מתבהר כיצד מצטמצם העימות בין היהדות לכנעניות, לכדי התמודדות גרוטסקית של אשבעל עשתרות ומשורר הכנעני עם דוחו, ושך סבילי איש נטורי קרתא, שהוא סוחב על גבו כמין סמל האנאלוגיה פשטנית למצב האומה („יום הרפאים"). ואם באנאלוגיה פשטנית ומגוצעת זו מתמקדת כל מסת ההתמודדות עם מוטיבים יהודיים וכנעניים, אזי באמת שוד ושבר. כל בסיס הקשר בין שחר לבין קורא המוכן להקדיש חודשים בחייו למקרא חוזר ונשנה ב„קאנון הלוריאני", מתוך תקוה שלנגד עיניו נרקמת יצירה גדולה של הסיפורת העברית, מתערער והולך.

תהליך ההתרופפות של תשתיות היסוד התימאטיות והפואטיות מקבל ביטוי נמרץ בהיבטים המבניים של החלקים המאוחרים ב„קאנון הלוריאני". המבנה הנפתלק, הפתוח, שאיפיין את חלקיו המוקדמים של הקאנון, המסר, מאז „סוכן הוד מלכותו" במבנה רומאנטי „סגור", המתמקד בעלילה אחת, בעלת התחלה, אמצע וסוף, מבנה הנסמך מדילוגים וסטיות במרחב הסיפורי כמו מפני אש. כך, למשל, מציג הרומאן הפותח את הסידרה „קיץ בדרך הנביאים" ספקטרום מלא של דמויות ואירועים, שהקישור ביניהם נמנע מכל עקיבות. בפועל, ביקש המספר להדגיש את התימה הקבלית של 'שבירת הכלים' בכל ממדי המרחב והזמן האנאכרוניים, עקרון 'עירוב הרשויות' ו'עירוב המהויות' הפך להיות יסוד ומוסר וחלק אורגאני של העשייה הרומאניסטית הזאת. ב„יום הרפאים" המאוחר נסוג המספר מכל ניסיון עיצובי מחודש או אפילו המשך ושימור הישגים הקודמים במישור הזה, והביטוי המוחש היחיד לתימה הפואגאטיליסטית הזאת מקבל ביטוי באמצעות ציטוט שיר של עזרא פאונד, שיר הטוען באופן נמרץ, שהכל מתפורר. אבל הקורא אינו יכול שלא להבחין בסתירה הערכית – בעוד שהשיר טוען את טענתו, מקפיד שחר לבנות עלילה 'עשויה היטב', כבמתוקים שברומאנים ה'עשויים היטב'. משמעות הדבר היא, שהתמושה האמנותית הנאראטיבית המיוחדת של התימה הקבלית הידרדרה והידרדרה ממישור המימוש הטוטאלי אל המימוש הפראראטיבי המובהק והרכה, לפיכך, מצטמצם למשהו שבין הגימיק לבין הקריזה.

מן הרגע שבו מתרופפת הכבילות של המוקדים העלילתיים המאוחרים למרכזים התימאטיים ולתבניות העל, ממילא פוקעת הסידרה מכל היגיון נאראטיבי ספציפי ומחייב. התוצאה המיידית והמוחשת בעליל היא, שמבנה העל מתפורר לחטיבות רומאניסטיות בודדות. הקישור האידיאי מתרופף, וממילא, הקשר המוצע המרודרד של חטיבת „יום הרפאים" או חטיבת „בינגל" לשאר חלקי הקאנון, מתבטא בבמה קישורים עלילתיים (שהמחבר ראה עצמו נאלץ להכניס אליהם את הקורא באמצעות הערות שוליים).

כמאמר הפתיחה ציינו שייחודה של הסידרה הלוריאנית מצוי באלטרנאטיבה מיוחדת וחד־פעמית להיגיון הנאראטיבי המאפיין את 'מרכז המגורס' הסיפורתי של דור המדינה, המציעית בסופו של דבר לקודם מיקסים: במקומו הציב שחר מערכת של עוגנים תימאטיים, אליהם קשר כל דמות וכל עלילה; הטכניקה הנאראטיבית קיבלה ביטוי באמצעות טילטול המוקדים העלילתיים והדמויות השונות בין הנשגב והמגוחך, בר המשמעות וסר הטעם, ה'נמוך' וה'גבוה'. אנו רשאים לראות באלטרנאטיבה זו סוג של הגיון נאראטיבי יהודי, שכוחו ותוקפו בהיותו ודסאבילי לאורגאנום הסיפורתי ענק הממדים הזה, אשר לפי תוכניתו־אב מעודכנת אמור להכיל כשמונה חלקים, והוא המקנה לקאנון הלוריאני לא רק עוצמה וייחוד, אלא גם ובעיקר את הדבק המאגד את כל העלילות ואת כל המהויות לכדי רב־מערכת אחת. ברם, משפוקע הקשר ההדוק עם העוגנים התימאטיים, משמצטמצם שחר במגוחך ובמנוחך ואינו מעצב למולם את בר המשמעות והנשגב, רשאים אנו לקבוע, שההיגיון הנאראטיבי הנובע מעקרונות היסוד של הסידרה, פקע.

בשני הרומאנים האחרונים בסידרה, מידב הדמויות אינן מתחברות למרכזים התימאטיים של הקאנון (דמותה של לאה הימלוך היא דוגמה לכך), או שהקשר חיוור ומעוט דם (דמותה של לינה־בינגל). לדמויות אלה יש הצדקת קיום מוגבלת ב'מרחב הסיפורי' – הימלוך כאשתו של המשורר אשבעל עשתרות, יעלי, הדודה אלקה וכיוצא בהן דמויות שתפקודן משני – אך אין לראות בהן יותר מאשר סטאטיסטים בגוף האנושי המתלווה לדמויות הראשיות ועלילותיהן. הקורא העוקב בקפדנות ויודע מעצמו שיש להפריד בין „המרחב הסיפורי" לבין המרכזים התימאטיים, אמור לקבוע בצער שההיתפשות לדמויות כלאה הימלוך, פירושה סטייה מכוונת ומודעת מן התוואי התימאטי וממרכזי העוצמה האמיתיים של הקאנון. משפוקע הקשר ההדוק עם העוגנים התימאטיים, כאשר נוכח הקורא שהמערכת כולה נוטה כלפי התבנית הסטודה, הסבוכות ניגוד גמור לאופייה ועקרונות היסוד שלה, כאשר מתבהר ששחר נסוג, גם טקטית וגם איסטראטגית ממוקדי העוצמה לעבר קרנות זוויות ופינות קטנות של האורגאנום שלו, שהוא עצמו ייצר „בעייה ויותר", מן הראוי שהקורא הזה לא יבעה שיפוט ויאבד למספר שנטש אותו באמצע הדרך, דברים קשים ותרדגים.

(מאמר שני בסידרה)

טקסטים פילוסופיים

„מאמר ההכרעה" של אבן רשד בתרגומו של ד"ר אלעזר אלון, ו„מכתב על העיוורים לשימוש של הרואים" של דני דידרו בתרגומו של ד"ר אלי פרנקל, ראו אור בהוצאת מפעלים אוניברסיטאים להוצאה לאור.

שני הספרים הם חלק מסידרת טקסטים פילוסופיים בעריכת פרופ' מרסלו דסקל מן החוג לפילוסופיה באוניברסיטת תל־אביב. בסידרה זו ראו אור עקרונות הפילוסופיה של דקארט עם הערות בקורתיות מאת לייבניץ, וכן ספר הדרך והסגולה (תאו־תה־צ'ינג) של לאו־דזה. כל הכתבים מתורגמים מן המקור ע"י אנשי מקצוע בפילוסופיה, המתמחים בטקסטים שהם מתרגמים. כן נלווים אליהם מבואות תמציתיים והערות פרשנות.

בסידרה זו נמצא בהכנה ספרו של לייבניץ „מאמר על המטאפיזיקה", בתרגומו של ד"ר אלחנן יקירה.

בשדה עיון

החירות בכף הקלע

מאת דב בר־ניר

"The Idea of Freedom - Essays in honour of Isaiah Berlin" - Oxford University Press, 1979, 297 p.

ישעיה ברלין (בין השאר, חתן פרס ירושלים) נחשב לאחד הנסאים הפילוסופיים הגדולים של אנגליה בעידננו. בהגיעו לגיל שבעים חלקה לו כל אוקספורד כבוד, והגיש, בעקבות מסת ברלין עצמו, "ארבע מסות על החירות", הקדישו לו קובץ שלם, בשם "רעיון החירות". הבעייה היא עתיקה כוותק הפילוסופיה כולה: המחונן האדם בחופש בחירה, או שמא מותנה הוא כולו בכוחות חודרניים הדוחפים אותו, בתוקף חוק כללי של סיבתיות, להחלטותיו, לכאן או לכאן? ברלין לא נכה לשום טשטוש בעניין. סבר הוא, נניח, שאפילו סטאלין, או היטלר "מותנים" כליל בעיצוב משבריהם, על תקלותיהם ואף פורענויותיהם בכל זאת, אחראים הם למעשיהם - ולא, אם הם תוצר סיבתי מושלם של דטרמיניזם כלשהו, לשווא נקרא אותם לאחריות, ובא הקץ לתביעה מוסרית כלשהי. אם בעקבות המחזמר המפורסם, "סיפור הפרברים", ופזמונו, "היתה לנו ילדות קשה", נגמור, למשל, בריונים צעירים מכל אחריות למעשיהם, נשוב כולנו לתהרהרותנו. עד כאן - ישעיה ברלין.

פרס לאחר עקבו מחברי הקובץ את הבעייה החורת הזאת - הכמעט הנצחית - בהגות העולמית. היחידי שהתייחס אליה - מורטון וויט - טען כי "רבים הם בני־האדם המצדדים בצורה זו או אחרת של דטרמיניזם. מאמינים הם ששום דבר אינו מתרחש ללא סיבה. ואף כי רק החלטה חופשית של האדם עשויה להיות נושא לשיפוט מוסרי, בכל זאת אין הם סבורים כי בחירה חופשית היא בחירה ללא סיבה. להיפך, נמשכים הם להשקפה שלפיה החלטה עשויה להיות חופשית, ובכל זאת נגזרת מסיבה. לא נתעכב בבעייה כמעט "תהומית" זאת, אך אם יורשה לנו "להתגנב" לתוך שורות הקובץ שבאופן לא עסק בסוגיה זאת הייתי, "על קצה המזלג" בעיר מספר הערות חטופות, כעין זה: יש אומרים שמוח האדם מורכב ממיליארדי נוירונים, כאשר מוח אדם אחד בלבד שקול כנגד כל המחשבים הממוחשבים שעל פני כדור־הארץ. אותו מוח מושפע מן הגוף ששוב מושפע מן הסביבה האנושית והכללית, ומי יודע, אולי אף הקוסמית. לך תפש איפוא במבוך כמעט אינסופי זה את הסיבה, או את הסיבות שגרמו לניצוץ העיקרי ביותר במוח האדם, לכאן או לכאן. עד כאן פקעת "הסיבות" ששום הרב שלומה לא תתיר את הקשר הגורדי הקשור אותה באלף עבותות. שנית, מה הארץ פועל, לפתות בחלקו, כאותו מורב: כל הסיבות שבעולם עוברות את המסננת הזאת, ששמה תודעה. ושוב: התודעה זאת היא זירת "התגנבות" של סיבות שונות ומשונות, מעין שדה מאגנטי של קונפליקטים למיניהם. התודעה שוקלת איפוא, ושומעת נימוקים, חברתיים ומוסריים, הבאים אליה מן החברה, או מנפשה־היא. לאחר כל אלה, ביודעים כוללים איפוא הילכו, ולהבדיל, סטאלין, את הלוחמתים הבינישראליות, או המרושעות. שום אדם אינו בונה הנבשכת בספיקה. עיניים לו והוא יראה, אוזניים לו והוא ישמע, ושיקלו, לטוב או לרע. ייעשה לאחר בחינת מצב, כאשר עצם הבחינה שייכת לתכונת־היסוד של תודעתו האנושית. העובדה שהוא יכול היה להחליט אחרת היא המחזירה דרך החלון, את האחריות המוסרית שהדטרמיניזם הנולבי בא להוציאה דרך הדלת. עד כאן - הרהורי החופשים.

★

כל באי הקובץ דנים בחירות בפועל - זו שאנו חשים בה כאשר אנו מחליטים החלטה רצונית כלשהי. כלום קיימת הגדרה מוסכמת על מהותה, תוקפה, תחולתה, מיגבלותיה, של החירות? מסתבר שלאו. הבה נבדוק אחת ההגדרות הקלאסיות והיא זו שהחירות היא אי־תלות היחיד מהתקרבות הזולת, או היעדר מכשולים מן הצד לבחירתו. ברם, כאשר אני נשמע ל"הכתיב" הרמוזים, בחזנות הסדך, כלום ניתן לומר כי חדלתי להיות אדם חופשי? מסתבר איפוא כי, בדברי על מכשולים, מתכוון אנוכי לא למכשולים של מה־בכך, אלא למכשולים ממשיים הבאים לכבול באמת ובתמים את חירותי. אלה הם מכשולי־חוץ - אך מה בדבר מכשולי־פנים? כלום כל קאפריזה, כל נהירה אחרי יצר, גס וגולמי, חירות תיקרא? כאן קובעת איפוא המוטיבאציה, אם אותנטית היא, או שטחית, או מופקרת. מכאן מסיק אחד המשתתפים את המסקנה הכפולה: חופש ייקרא להיעדר מכשול פנימי או חיצוני למה שאני רוצה באופן טבעי ואותנטי. שנית, שוב חופש ייקרא ליכולתי להבחין בשאלותיי המשמעותיות ביותר, תוך יכולת לגבור את יצריי ההיוליים. עוד יתברר כי חירותי לא תבוא להתגלמותה המלאה, כלומר, לגיבוי הפוטנציאל החירותי הצפון בי אלא במסגרת חברה שתאפשר את מימושי העצמי המירבי. ברם, לעת־עתה, אנו מגבילים עצמנו לתחום הפרט.

כאן נכנסים לזירה הוגים מימים עברו, ששמם קאנט ושילר. קאנט סבר כי החירות האמיתית היא בכיבוש היצר, וכיבוש אותו יצר, המתע פגיעה בזולת, הוא תמצית המוסר. נוצרה איפוא גזירה שווה בין חירות למוסר. כאן נכנס שילר לזירה וטוען כי, בעורף ראציונאליות יבשה, מתעלם קאנט מתושניות האדם, מיצריותו, כן האינסטינקטים הפועלים בו, והם כוחותיו האדירים בבושרו הדמיוני, האמנותי, היצירתי. הציות לתבונה בלבד, אומר שילר, עלול להיות הרסני, והחירות האמיתית היא בחתירה לאדם השלם, ולא המקוטע, נוסח קאנט.

אך מה פירוש "שלם", כאשר האדם מפוצל, מנוגד, אף מפורד לעתים בין הבלתי־מודע, המודע וה"אני העליון", נוסח פרויד? אגב, אותו פרויד - אומר עליו פיטר גיי בקובץ - "היה דטרמיניסט, ואף־על־פי־כן הפסיכולוגיה שלו היא פסיכולוגיה של החירות". הכיצד? אמת נכון הדבר, פרויד סבר כי אין תופעה פסיכית ללא סיבה, אפילו נעלמה מעיני הסובייקט. אך חוקיותו הפסיכית לא היתה חוקיות "מכובעת", עם כללים הולמים אוטומטית ומיכאנית על הכל. להיפך, הוא האמין בייחודיות כל אדם, בחד־פעמיותו, אף בעובדה שכל אחד מאתנו הוא תוצר אקראי של מקרה יחודי בחייו, או בראשית חייו. כל יחיד הוא מעין "תאונה" אישית, מקרה בודד שלא ניתן להכניסו למסגרת כללית קשוחה. כאן מביא בעל המסה דוגמה נפלאה שכדאי לעמוד עליה כאן. כותב הוא: לכבות את השקפת פרויד מנוגדות כאילו באנו להגדיר את משחק השח־מט כ"מונוטוני" משום שיש בו מספר מוגבל של "אבנים" והוא נשמע למספר מוגבל של כללי־משחק. בדיוק כמו משחק השח־מט כן חיי האדם הם אבנים קמבין מרכיבים, אך הללו "בזירות" ווריאציות אינסוף ומביאים לתוצאות אינסופיות. בכל מקום, גם כאשר פרויד רואה את האדם מותנה בתנאי־עברו־האקראי שבאו לעצמו, ברור הוא שמשימת הפסיכו־אנאליזה היא להרחיב את תחום חירותו של האדם. עם זאת, אין פרויד מאמין בנסים: לא "נס" מחיקת עברו של האדם שהיה אותפל בגרותו, ולא "נס" ביטול כל האילוצים הדוחקים ומוסיפים לטפל על האדם הנתואלי ביותר. אדם חופשי לחלוטין הוא בעיניו ביטוס, והרלא, כל מה שיש ביכולתנו להשיג הוא חירותו המוגבלת.

★

מה פירוש חירות, בתנאי חברה? נכנס אני, למשל, למכונית לאלי ומתחיל להתניעה ולנסוע בה - כלום קיבלתי בכך הוראה "חופשית", וסילקתי את המכשולים המוזרים על דרכי? מסתבר כי עברתי על חוקי הקניין הפרטי, ואפילו על חוקי קניין הכלל, במסגרת, נניח, של חברה סוציאליסטית. כיצד אומר אחד המשתתפים בקובץ: "כל חברה, מעצם טבעה, עריינת צורות שונות של חירות". הקיצור: חירות הפרט פועלת במסגרת חברתית מחייבת. ואוי, כיצד יעלו חירות וחברה בקנה אחד? משיב על כך ג'רמי בנתהאם, עוד בשלהי המאה הי־18: לדעתו, חובה על כל חברה לחתור "לאושר המירבי עבור מספר בני־האדם המירבי ביותר". עוד יעסוק ג'ון סטיוארט מיל, באותו קובץ, בהבדלה בין אושר לתענוג ותועלת. ובינתיים, בעקבות בנתהאם ניתן לומר כי אם הכוונה לאושר היא אושר הכלל (המירבי), לעומת אושר הפרט, הרי מסתבר כי יש מיגבלות חברתיות לחירות היחיד, וקיימת עדיפות הכלל על הפרט. כלום זו עדיפות מוחלטת, הפותחת את כל השערים אף לדיכוי חירות היחיד, לטובת הכלל, כביכול? הרי אזי פתוחים, אף פורצים כל השערים, לטוטאליטאריות חברתית, לרוב אף לא בהסכמת הכלל, אלא, לכאורה, וכאילו בשמו. כאן באים הליבראלים ומבדילים בין חירות ללא הגבלה לבין חירויות. לדעתם, החירות היא תמיד מוגבלת, אך קיימות חירויות, ללא הגבלה, כגון חופש הדיבור, חופש השלטון, החופש האישי והמיני - אין חירות "כללית", לאורך ההוויה כולה.

כאן באים, אגב, הסוציאליסטים, וטוענים כנגד אלופי הליבראלים שתולת החירות, המקודשת על ידם, היא לרוב חירות הפרט. כל מאודם הוא להגן על חירות היחיד, ובראש וראשונה על קניינו, ואגב זאת, גם על זכויותיו האזרחיות. ברם, החברה היא בימינו חברה ריכוזית־מידרגית השולטת, במפעלי התעשייה, שלטון קסרקטיני מכבש על השכיר. לא יהיה חופש אמיתי של האדם כל עוד היצרנים המאורגנים לא ישלטו על הייצור, השיווק, הריווח, החיים הכלכליים כולם. כן לא יהיה חופש אמיתי כל עוד לא יוכל היחיד לפתח את כל הפוטנציות הגנוזות בו, והדבר לא ייתכן בלי תנאי־חינוך־שיכון־השכלה־דעה. הקיצור: אין חירות אמיתית, לא לחברה ולא ליחיד, ללא שלטון עצמי של החברה כולה, על מלוא משאביה החומריים והרוחניים.

★

כבר ג'ון סטיוארט מיל כי האדם נהה אחרי הנאתו הבורח מכל סבל ומצוקה. החירות היא חופש התועלת, לפי האסכולה האוטיליטאריסטית שהוא התייצב בראשה. אך מה בדבר האדם המתמכר, בראש וראשונה, לזולת עד להקרבה עצמית־מרעת? כאן הוליף מיל את מושג התועלת במושג האושר, שהוא רמה עליונה יותר של הפקת הנאה, שכן יש הנאה, סמויה או גלויה, גם בהקרבה. "אדם קרוב לעצמו" אמרו חז"ל. אך המושג "עצמו" עשוי להכיל גם את מושג האדם במיטבו - כך שניתן ליישב את הדברים.

נניח לכל אלה. נמצאו סוציאליסטים שטענו כי הסוציאליזם, מאווייו הם בהשגת שוויון חברתי ומגמתו כלכלית וחברתית בעיקרה. אך בעקבות הקובץ המכובד, האקספוזרי מאוד, שטקסטו משהו מתוכבב, עולה מעורש השאלה: מה רוצה, מה רצה הסוציאליזם במישמובו? התשובה, הנראית לנו ביותר, היא זו שהודגמה על־ידי הוגים ועמלים, במאה הקודמת: הללו לחמו לחופש - להוויות: לזכות הבחירה הכללית, זכות הדיבור, זכות האסיפה, זכות ההתאגדות, זכות השביתה, זכות המאבק על זכויות, זכות המאבק על החירות. תאוישית ההתגברות גם יתר. זהו לקח שכדאי לשנן לעצמנו בכל עת תמיד.

ממי־רגליים עד שמי־שמיים

מאת טליה רפפורט

משה גרשוני, ציורים: 1986־1980, מוזיאון ישראל, ירושלים.

יבול הציור השופע של משה גרשוני בשש השנים האחרונות יוצר תערוכה מהממת, התפרצות פנימית, אדירה, שעוברת בעוצמה על כל רבדי ההוויה האנושית, החל בחושים וביצרים, הלאה ברגשות וברגישויות וכלה במוח ובמחשבה.

הציור של גרשוני מציג עולם אקסטאטי רוחש, גע, מתעוות ומתפתל בין מכל פרטי לשאלות קיום אוניברסאליות, בין כאבים אישיים לטראומות לאומיות, בין סמלים יהודיים לאיזכורי תרבות אירופית (ואגנר, קפקא, מאהלר, ברהמס), בין תאוות ארציות לבין כמיהה עזה לנשגב, בין ציור אצבעות ילדותי־פרימיטיבי לבין תפילה והתעלות רוחנית, בין תל־גאורייזיה התפלשות ברפש לבין קתארזיס וטוהר, בין צבעי הפרשות דם, מהלה, שתן, זרע לבין אור עזר שלא מן העולם הזה.

לאורך התמונות שצייר גרשוני בפרק הזמן הסוער הזה של שש השנים מיטלטל הצופה בין מגיני דוד לצלבי־קרס, בין ריקמת פרחות לברושים בוערים, בין ארוס לתאנאטוס, בין אברי מין לפסוקי תהילים, בין סימני קריאה לסימני שאלה. רק אות דקיקה אחת מבדילה בעברית בין קדשה לקדושה וגם הציור של גרשוני מתנדנד, מתחבט ומתאמץ ללא הרף לשמור על האיזון הדק שבין מי־רגליים לשמי־שמיים.

מצד אחד, הציורים שלו פורקים אנרגיה גופנית ולחצי נפש בצורה ישירה, כמעט בוטה, אך מצד שני, הם גם מכילים שפע של משמעויות פנימיות מרומזות, חלקן אולי אפילו פרטיות לגמרי. יש בהם אזורים מופשטים בנוסח ציור הפעולה האמריקאי או קבוצת "הקובראי" האירופית (במיוחד אלשינסקי) ולצידם סימנים פיגורטיביים פשוטים כמעט נרשמים, כמו מגן דוד, זוני סהר, כוכבים, או סימני שאלה. מי היה מאמין, בכלל, שאפשר לשלב היום בציור מגן־דוד מבלי שהדבר יהפוך לכרזה פוליטית או קיטש מוחלט? אצל גרשוני, מסתבר שזה לא רק אפשרי, אלא גם מתבקש ונכון.

דימויים קבועים אחרים שלו יוצאים מהקשר קודם ומוכר, אך הסיטואציה הציורית הנוכחית מעניקה להן כוח חדש. כך הדבר לגבי הברושים של ואן־גוך, שכבר אצלו תיפקדו כשלהבות יסודיים נשלחות כלפי שמיים ונושאים גם אסוציאציה של בדידות (עץ כהה, מתנודד ונסגר בתוך עצמו, בביטוי, למשל, לדקל הפורש ענפיו לרווחה ומתקשר עם חיים וחיות?) וכן סמליות של מוות (הוא העץ היחיד הצומח בשאול לפי המיתולוגיה היוונית, העץ השכיח ביותר בבתי קברות).

גם הכנפיים המרבות להופיע בציוריו של גרשוני מעלות, אסוציאטיבית, שורה של הקשרים: מכנפי נשרים וכנפי צנוחים עד כנפי מלאכים וכנפי השכינה. הרקמה, אף הן משנות פניהן ועוברות מטאמורפוזות שונות ומשונות. לעתים הן והרדודות, מרפרפות ומעודנות, לעיתים הן אדומות, בשרניות ומושגיות ומזכירות ישבנים ואברי מין, לעתים הן מתעקלות ולהוטות באורגזמה עצמתית כהה ולעיתים הן עקיות, כברות, שחורות ודרמאטיות.

משה גרשוני
מתוך „ארבעה שירים "רציניים" של ברהמס

אפילו "יצחק" שגרשוני מרבה לפנות אליו, לקרוא לו ולזעוק אחריו בעבודותיו הוא בעת ובעונה אחת גם הקורבן התנכ"י וגם חייל ישראלי שנפל או עלם צעיר שאבד לו.

דו־המשמעות מרחפת כל הזמן בין שפע המוטיבים והתכנים המבעבעים בקרחונות בתמונות לבין כתמי הצבע המתערבלים בסערת נפש, טביעות האצבעות המטולות כאילו בדם, שריטות הצפורניים המילים הדרוסות, בכתב־יד משורבט בפראות כאילו על־ידי משוגע.

תמונות רבות רוויות פיסית וטעונות רגשית באינטנסיביות כזו שקשה לעמוד מולן. אחרות, לעומתן, המכוניות, אווריריות, כמעט פיוטיות, כאילו מפריסות. בכמה מהן יש התפקעות נדירה בשחור־לבן וגוני אפור עמומים ובאחרות להט של אדומים, צהובים ושחורים, שיוצר שריפה אפוקליפטית מדהימה.

אך כל המילים שבעולם לא יעבירו לקולם את החוויה העצומה הטמונה ביצירות המופלאות הללו.

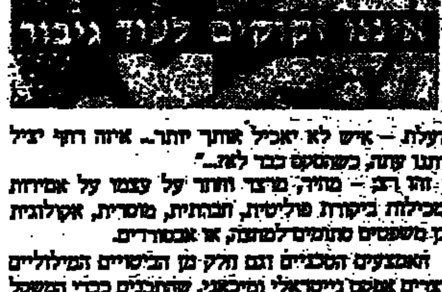

מן הרחוב אל הרחוב

ג'ני הולצר וברברה קרוגר, מוזיאון ישראל, ירושלים.

את פני המבקרים בביתן בילי רוז במוזיאון ישראל בירושלים מקדמים בימים אלה שלטי ניאון מהבהבים וכרזות ענק שבהן תצלומי שחור־לבן וכותרות מזהרות. יצירות אלו שלן של שתי אמניות אמריקאיות בנות זמננו - ג'ני הולצר וברברה קרוגר - מעוררות שורת אסוציאציות מתולדות האמנות.

גיוס אמצעי תקשורת פופולאריים, כמו לוחות מודעות או שלטי ניאון, שנפוצים כל כך באמריקה, מתקשר כמובן עם הפופ־ארט של שנות ה־60, ואילו ההתמקדות במסר מילולי מזכירה את האמנות המושגית שבאה אחריו (ג'וזף קוסוט, לורנס וויינר ואחרים) ואת מגמת „אמנות שפה" [illegible] אליה. באופי האידיאי־אבסורדי של הטקסטים המתנוססים של הולצר וגם של כרזותיה של קרוגר מנשבת פה ושם רוח הדאדא, והרגישויות הפמיניסטיות של האמנות מזכירות את גל אמנות הנשים שעבר על אמריקה לפני שנים אחדות. אך למרות כל ההקשרים הללו, זהו, בכל זאת, סוג חדש של יצירה. ג'ני הולצר החלה להציג את השלטים האלקטרוניים הראשונים ב־1977 בעילום שם. היא כינתה אותם „אמיתות מוסכמות" הן כללי אמירות או דעות מקובלות על נושאים שונים. בהמשך החלה לגעת בעבודותיה בנושאים „חמים" וקראה לסדרות הבאות שלה „מאמרים מסיתים", „חיים", „הישרדות". האחרונה הופיעה על גבי מסכים אלקטרוניים ענקיים, בין השאר בכיכר „טיימס" בניו־יורק ב־1981, או על דופן של משאיות ענק. באופן כזה, זוהי לא רק אמנות שעוסקת בבעיות מחיי היומיום ומשתמשת באמצעי תקשורת ופרסומת, אלא היא גם ממוקמת ברחוב ולא בתוך מיתחם אמנותי.

דווקא בשל המתכונת השגרתית של שלט אלקטרוני, כמו זה המשדר תקציר חדשות או פרסומת, נוצר בעבודות אלו אלמנט של הפתעה, כאשר הצופה מגלה שהמסר שהן מקרינות אינו מן הסוג המוכר והצפוי, אלא אמירות בעלות עוקץ חברתי־פוליטי. בעוד העבודות של הולצר מלים רצות, המשפטים מתחלפים ורצף האמירות מרתק את הצופה על הספסל לאורך מספר דקות. בין השאר הופיעו שם משפטים כמו (בתרגום חופשי ובסדר אקראי): אתה תקוע על פני כדור הארץ... מותק, ספר לי מה יקרה על כדור הארץ והאם אתה רוצה זאת... אנשים מריחים שני סוגי מוות: רגיל וגרעיני; אני לא חופשי משום שאני יכול להיות מוטבץ בכל רגע... צחק בקול רם על הרשע האבסורדי... וכך להגיב... אם הייתם מתנהגים יפה, הקומוניסטים לא היו קיימים... אם אתה נחשב חסר תועלת - איש לא יאכיל אותך יותר... איזה רוח יציל אותנו עתה, כשהכסף כבר לא...

זהו רצף - מהיר, מדבר חוזר על עצמו של אמירות המכילות ביקורת פוליטית, חברתית, מוסרית, אקולוגית וכן משפטים סתומים לגמרי, או אבסורדיים.

האמצעים הטכניים וגם חלק מן הביטויים המילוליים יוצרים אפקט נייטראלי ומיכאני, שמתנכרים כביכול למשקל הכימוטים הדרמאטיים לעיתים, שמורים כביכול חריף לו. הולצר לא מגייסה גם את הניכור החזותי ועבודותיה מכילות את כל העלולים הצפוניים והאפשריים העוכבים מעולם הפרסומת. היא משתמשת בצורות שונות של הבלטה, במילים מתחלפות, בביטויים שונים, הבבוקים חוזרים על מילים מקרימות, החוזרת אותיות והשלמתן מאחור יותר וכן העלמות או מחיקת מילים באמצעים שונים. עבודה אחת של הולצר כוללת ארבעה פסים אלקטרוניים שכתובותיהם מתחלפות בקצב שונה והצופה נכנסה לקרוא סימולטאנית את כולן, לקלוט את משמעותן ולמצוא את הקשר ביניהן. חוויה זו מקבילה, בעצם, להתנסות היומיומית בעיר מאיצות, שבה נחשף האדם בעת ובעונה אחת לשפע של גירויים, רשמים וחוויות.

אם ג'ני הולצר פונה לצורותיה האמנותיים את שלטי הרחוב האלקטרוניים, ברברה קרוגר מנצלת אמצעי תקשורת המונים אחר - כרזת הרחוב עצמות המדברים. הצילומים המוגדלים שלה, על אופיים הפירסומי הדימויים הבאנאליים לעיתים, מזכירים מאוד את גישת הפופ־ארט. אך קרוגר אינה מסתפקת בתמונה חזותית מובלעת והיא מוסיפה גם כותרות גדולות באותיות דפוס "ג'ורנאליסטיות", שנושאות בדרך כלל „מסר" מפולפל. לדוגמה, על גבי תצלום ענק של ילד שעושה שריר וילדה שנוגעת בו בהערצה, מופיע המשפט „אנחנו זקוקים לעוד גיבור" ויש כאן התייחסות ברורה לסטריאוטיפים תרבותיים מיושנים, שהחינוך המודרני עדיין סוגד להם.

במקרים רבים מתייחסת קרוגר בלגלוג לשאבלונות גבריות „מאצ'ואיסטיות" ביחס לאשה ומבטאת את המחאה הנשית באמצעות משפטים כביכול בגוכים או להיפך, מתגוננים שהיא שמה בפי נשים, כגון: „קיבלנו הוראות לא לנוח", „אני הכמעט לארכלום שלך", או „לא נשחק את תפקיד הטבע בתרבותכם". הם מלווים תמיד בצילום מרשים ואפקטיבי שמעצים את המסר.

זוהי תערוכה יוצאת דופן לגורי ובהחלט מעניינת, שמראה כי מלבד ציור פוסט־מודרניסטי ראקאונטי קורים היום באמנות דברים נוספים.

„אימפרסיוניזם מופנם"

מאת איזה פרליס

וירג'יניה וולף: „חדרו של ג'ייקוב"; מאנגלית: ניצה בן־ארי; הוצאות זמורה, ביתן, תשמ"ו/1986.

שמה של וירג'יניה וולף (1941 - 1882) בתקופה קשר אבטיאבי עם ניסוי הרסני בתחום הסיפורת, הבנוסס על „זרם התודעה". כבני שאר הסופרים, בני דורה, היתה וירג'יניה בת התקופה הויקטוריאנית, שבה עוצבו אופייה והשקפת עולמה. במרדנותו ובביעותו הבתחסדות של ה„ויקטוריאניזם" עוררו בהוג האינטלקטואלים. כאלו השתייכה, את רוח הבורד. מרד זה היה מכוון נגד המוסדות הקדושים: משפחה, כנסיה, מדינה, אימפריה, ולא פסח גם על מוסכמות ספרות ואמנות.

וירג'יניה היתה בתו של סופר, הוגה ועורך המפעל המונומנטלי של הביוגרפיה הלאומית, סר לסלי סטיבן. בתוך כאוס בה נולדה ניחוח האצולה האינטלקטואלית - פלג המעמד־הבורגני הגבוה. הברית העורך העצמי של בת העילית הזאתתית היתה אחת מתכונותיה הבולטות, אבל דרה בכפיפה אחת עם ספקנות ספקדנה בחבלי יצירתה. היא היתה ביוכרת בכל תחושת מיגבלותיה באשה וסופרת.

בית המסורת הויקטוריאנית רק הבנים של משפחת סטיבן למדו בקיימבריג' ואילו הבנות התחנכו בבית. אפלייה זו גרמה לוירג'יניה כאב ותיסכול והשפיעה לאחר כבן על השקפותיה הפמיניסטיות. ברם בספריה העשירה של אביה רכשה הבת המחוננת את בקיאותה הנשלגת בספרות האנגלית לדורותיה - הכשרה נעלה למי שעתידה להיות במפלסי הדרך החדשה בסיפורת. אחרי מות האב עברו וירג'יניה ובני משפחתה וכן חוג ידידיהם לרובע בלומסברי, שבו שוכן „מקדש" המדע והתרבות, הלא הוא המוזיאון הבריטי. מכאן הכינוי „קבוצת בלומסברי", שוירג'יניה היתה מלכתה. בני עילית רוחנית אלה עוררו רגשות מעורבים. מתנגדיהם ראו בהם מעוים אינטלקטואליים.

בבירה שוירג'יניה הערכה את הספרות הקלאסית של יוון ורומא ואת התקופות המוקדמות של הספרות האנגלית בייחוד זו האליזבתנית, בה בבירה שלילה מוחלטת את דור הסופרים שקדם לדורה. היא כיוונה את חיצי ביקורתה בעיקר נגד ה. ג. ולס, ארנולד בנט וג'ון גלסוורדי. כידוע מורדים הבנים באבא ואמא ולא בסבא ובסבתא, לא כל שכן באבות אבותיהם. טענתה היתה, בכת־אור חיצוני, עד הכפתור האחרון של לבוש ועד הפריט האחרון של ריהוט וכיוצא באלה, אין לתפוס את המציאות. המציאות היא מה שמתרחש בנפש פנימה, מה שמשתקף בתודעתו של היצור האנושי, המקלטת בכל רגע של יום רגיל אין ספור רשמים מן החוץ.

מכאן הבעתת ערכם של העלילה החיצונית, על סיבוכיה, של „אבני הדרך", כמו לידה, חיזורים, נשואים ומוות. לא עוד איפיון דמויות מטעם המחבר, סדר כרונולוגי של האירועים, דיאלוגים וכל יתר האמצעים של הרומן המסורתי. במקומם בא המונולוג הפנימי, הקשר האסוציאטיבי, הדגש על עולם הפרט ולא על בעיות הכלל: בסיכום הרומן המופנם במקום זה המוחצן. כינור צורה זה תאם תכנים חדשים, שנבעו מתפאורות עולם הביטחון של המאה התשע עשרה בקטל מלחמת העולם הראשונה. עם אבדן הבטחון ואמות־המידה המוסריות, קבועות ויציבות, נסוגו הסופרים אל רב־ערכיות התעודה המתבונה של התודעה האנושית.

וירג'יניה וולף [illegible] בשני ספריה הראשונים קונבנציונליים, אבל סיפורה השלישי „חדרו של ג'ייקוב" (1922) הפליגה למה שהמבקרים כינו בשם „אימפרסיוניזם מופנם". ביומנה רושמת היא, שבדעתה לנסות גישה חדשה לרומן, ללא „פיגומים" וכמעט ללא „לבנים" הנראות לעין. אכן על ידי ציורה אפיזודות שונות, החל בילדותו של הגיבור עד לאחר נפילתו במלחמת העולם הראשונה, מתפענח דיוקנו הרוחני. נראה שאחיה האהוב של וירג'יניה וולף, טובי סטיבן, שמת במחלה בדמי ימיו, שימש „מודל" לג'ייקוב. מות האח היה מכה נוראה לוירג'יניה וגרם לטראומה, שאולי מצאה את פורקנה בהעלאת זכרו ביצירתה. יחד עם כך בבבה הכהבות את כל דור הנעורים, שנקטל בשדות הקטל של המלחמה. ג'ייקוב, אינטלקטואל צעיר ומחונן, מייצג את חוג העילית שוירג'יניה היתה „בלכתר". ניתן להבחין בו גם קווים אוטוביוגרפיים, ביחוד בטקטו הספרותי, בשאיפתו לאיכות חיים רוחנית, בסלידתו ממוסכמות החברה, בבדידותו, שאינה בתמכשת בפעשים וכיוצא באלה.

וירג'יניה וולף

המחברת מציירת את גיבורה על רקע הנופים, שהוי אוהבים עליה. הסיפור פותח בחוף הים של קורנוול, שם מבלה ג'ייקוב הילד, יחד עם אמו האלמנה ושני אחיו, את חופשת הקיץ. מחוז קורנוול ובייחוד עיירת הקיץ הציורית, סנט איבס, שם היה להוריה בית קיץ, נשארו בזכרון וירג'יניה כגן העדן של ילדותה. היא הנציחה את סנט איבס בסיפור המופת שלה „אל המגדלור" ובכולה אותה גם בסיפור שלפנינו. ג'ייקוב הילד משחק על שפת הים, מוצא שם גולגולת של כבשה ומרים את הלסת, שנתפרדה מכנה. כיוון שבאנגלית השם ג'ייקוב הוא יעקב, כמון במקביל היות זה רמז דק. יעקב אבינו הצליח בחייו והיו לו עדרי צאן ואילו בחלקו של ג'ייקוב נפלה רק לסת של כבשה מתה.

התחנה הבאה היא קיימבריג' - מעוז התורה הליברלית. ג'ייקוב הסטודנט הוא כבר אישיות מגובשת והוא רוחה בציפרות נקבצת את „העולם של אבותיו" כל אבותיו. „המפגש בגיל עשרים עם עולם הזקנים מלווה בזעזוע - בוודאי אם הוא מתנגש בקירם שחורים כאלה עם מה שהבנו... עם הוראות העיקשת והתוספת והפגכת אנשים צעירים לבסוד שאין לסבול אותו - אני בה שאני ומה שבדעתי להיות שאין לו צורה בעולם אלא אם ג'ייקוב יעצב לו צורה מסלר". בהמשך הסיפור ובעיקר בסיומו מסתבר, שג'ייקוב נכשל. לא רק הוא אלא הבני בני־דורו עתידים לקפח את חייהם הצעירים בשל סיזוף־המערכת של דור הקטיסים.

לאורך הסיפור כולו „משחקת" המחברת בשינויים פתאומיים של זווית הראייה. דמותו של ג'ייקוב משתקפת לא רק בקטעי המונולוג הפנימי שלו, אלא גם בעיני הדמויות בהן פוגש בלבודה העולות: אמו, ידידיו, נשים שהוא פוגש בדרכו בחוגי חברה שונים ואחרים. כל אחד מהם מעריך אותו על פי הבנתו. „יש בו יחודי": „גולמני להפליא": „הוא כל כך רחוק": „הבחור הסקסי": „הבחור המופלא ביותר": „בחור שיכול לעשות חיל בפוליטיקה" ועוד הגדרות כהגדרות שונות. לדוגמא: פאני אלמר, דוגמנית של צייר, שאינה „מבינה גדולה בספרות", שותה בצמא את דברי ג'ייקוב. „למה בכלל לבזבז את הזמן על קריאת דבר אחר מבארלו ושקספיר, זה מה שג'ייקוב אמר. ופילדינג, אם אתה דווקא מוכרח לקרוא רומאנים". כי הוא לעולם לא קורא רומאנים מודרניים. הוא אוהב את תום ג'ונס".

אפילו החדר של ג'ייקוב אינו אלא התגלמות אישיותו (ומכאן כותרת הסיפור). בתיאור החדר אין כוונתה של וירג'יניה וולף לדקדק בפרטי הריאליה, אלא להציג את גיבורה באספקלריה זו. נצטט רק פרטים אחדים. „בחדרו של ג'ייקוב... תצלום של אמו... כרטיסי חבר שונים... רשימות ומקטרות: על השולחן דפי נייר... מן הסתם עבודת מחקר „האם ההיסטוריה מורכבת מביוגרפיה של אישים דגולים". ספרים לרוב: מעט מאוד ספרים צרפתיים. אבל הרי כל מי שיש בו תוכן קורא בסופו של דבר רק מה שמוצא חן בעיניו... חיי הדוכס מוולינגטון, למשל; שפינוזה; כל כתבי דיקנס... כל האליזבתניים; נעלי הבית שלו מהוהות להחריד... גם כתבי ג'יין אוסטן מצויים שם...".

החדר נשאר כשהיה גם לאחר מות הדייר. הסיפור מסתיים בשאלת האם: „מה אני אמורה לעשות באלה?" היא מושיטה זוג נעלים ישנות של ג'ייקוב.

עם הופעתו זכה הסיפור בשבחי הביקורת וקהל הקוראים. המשורר ט.ס. אליוט, שהיה מבקר אנין וקפדן גמר עליו את ההלל. „השתחררת - כתב לידידתו וירג'יניה - מכל פשרה בין רומן מסורתי וכשרונך הטבעי". לעומתו טען מבקר אחר, שב„חדרו של ג'ייקוב" הגיעה המחברת לסוף הדרך ולא תוכל להתקדם עוד. ברם, וירג'יניה וולף עתידה היתה לשכלל צורה זו של רומן ביצירותיה המאוחרות.

„זרם התודעה" לא היה סוף פסוק בספרות, כשם שאימפרסיוניזם לא היה סוף פסוק בציור. סופרי שנות השלושים מרדו בוירג'יניה וולף ובני דורה, כפי שאלה מרדו בקודמיהם. עליית הפאשיזם, הנאציזם, מלחמת האזרחים בספרד, ענני המלחמה המתקרבת ודוו הצרה את האינטרוספקציה המתמרת, את הבריחה מבעיות החברה ואת ההסתגרות בעולמו של הפרט. סופרים „מגוייסים" הריטו את נס המאבק הפוליטי והחברתי למען עולם מתוקן. אולם מרחוק הזמן ניתן לנו להוקיר את הפיוט, דקות הרגש ועושר הדמיון ביצירותה של אותה נפש מיוסרת - וירג'יניה וולף.

שירה בלי עולם

(המשך מהעמוד הקודם)

להקיינות ספילית ולאפיגוניות, נאלמה הביקורת ונעלמה. שני נסיונות ביקורתיים שהסיטו לשינוי ולתיקון - של אהרן שבתאי ושל אורציון ברתנא - לא תיקנו כלום. שירתו של אהרן שבתאי, העוניית למחשבתו הפראסית, נותבה לצידי דרכים ולא נתקבלה ברצינות־התייחסות, ואינני מביע בזה הערכה איכותית כלשהי.

★

בתום הסקירה הכללית והחטופה ראוי להעיר הערות אחדות על ארץ־השיר שנתפרה ונחשפה על־ידי משוררי שנות החמישים. הם סללו דרך אל חוויות היחיד ביהודתו בהקשרים לשוניים טבעיים יותר, בגוף יותר קונקרטי, בריאליה לא סימלית. הם פיתחו ריאליזם "פנימי" ואישי, בלתי מתחייב מבחינה אידיאולוגית, מודרני, מערבי, בעל יסודות אקזיסטנציאליסטיים. הוויית ה"אנחנו" (אם באמת היתה הויה כזו בשירת שנות ה־40, ועניין זה ראוי לבדיקה נוספת) נתחלפה בהוויית "אני" פרטי, לא היסטורית, ולפחות במובן של התעוררות ממסטיק מאקרלי, מפורשות גולה ומאמנות ה"שבט" היישובי בארץ־ישראל. זו באמת היתה שירה חדשה, וביותר כפן אחר, השפעתה על כל מה שנכתב אחריה - כמו גם על אופן ההערכה שבו אנו מעריכים את מה שנכתב לפניה - ניכרת מאד עד עצם היום הזה. שירת שנות השישים והשבעים קיבלה על עצמה מרצון, אם כי לא בשלמות, את האופנים הפיוטיים של הדור שקדם לה, להלכה ולמעשה. דור שנות השישים אמנם לא גדל על־ידי הדור המורד, אך נפשו השירית היתה קרובה אליו יותר מאשר אל מטפחיו, בעיקר בני דור שלונסקי ואלתרמן.

ומבין התופעות שחל סינוס כלשהו בשירה, או כי יש מיבנן בחשיבה עליהן רידוד הלשון, צמצום היקפו של האוצר המילולי הפעיל בה, טשטוש המנגינה הלשונית ולובות הריתמוס והצליל, סחיפת קוי הגבול בין דיבור לשירה - ולכל התופעות הללו מקבילות סוציאוממיות בחיים - בלטו במיוחד לנוכח אמות־המידה שנקבעו בשירה העברית בעשורים הראשונים של המאה ה־20. העוצמצמות השיר בחוויית ה"אני", וכמעט בה בלבד, העבירה על דעתה את התאווה להרשנות. הליטראטיות, שהיא המתגרות במגדל־השן והזודת מסך בינו לבין החיים, איפשרה לעצמה פסיכולוגיזמים שונים בכמוסי־שיר. מה שהתקיים בעבר כמתח רוחני בין שיר למציאות הומר בהפגנות של מתח בין רכיביו השונים של השיר, לרבות בין האני־השר לבין השיר (הלא זו האירוניה המפורסמת). כך התעמעמה ההכרה, שיצירה שירית גדולה מתייחסת גם לשאלות שמציג המשורר למצבו ההיסטורי.

מרד לא היה, כאמור. משוררי שנות הששים והשבעים לא קראו תיגר על הפואטיקה המהלכת בשוק. בין כך ובין כך נאחזו בתודעה מוסכמות אחרות, מהן טובות ונכונות ומהן רופסות ומעורערות:

א. הרלה, ולא תהיה עוד, שירה עברית מחוץ לגבולותיה של מדינת ישראל.

ב. השירה העברית החדשה קשורה קשר בל־יינתק עם המודרניזם האירופי, ובמידת־מה גם האמריקני. על קשר זה לא נשאלה השאלה, אם יש למודרניזם המערבי נגיעה כלשהי לחיים המקומיים של הקהל העברי ותרבותו. לתודעה זו אופיינית ההתעלמות מן השירה הנכתבת במזרח־התיכון, וייתכן שהוא אף פן נוסף של התעלמות מן ההיסטוריה.

ג. השירה היא ביטוי האישיות. על כן יבוטא בה האישי־המובהק, ללא זיקות היסטוריות וללא עיצובי של־מיתוס. בין השאר, כך מתורצת הלשון ה"רזה" וכך מנומקת גם עכשיו התביעה לציור פיוטי מוקטן ולצורות לירקות קטנות.

ד. וגם זאת: ה"אני", כישות יחודית, הוא מהות פסיכולוגית, ואין לעוכבה של היות יצור בחברתו, נוסף על יחודיותו הקיומית, זיקה אל היצירה השירית. וכאשר יוצאים מנקודת מוצא כזו מתגלעת הסתירה בין מושא השירה הלירית, הוא ה"אני", ובין הראציונל הזכי על הידברות השיר עם מציאות ביוגרפית ועם ראיית־טובב.

זך הסב את תשומת הלב לתופעת התרופפותה של התחייבות השירה לריאליה - בשירים של שלונסקי, של אלתרמן, של גורי. הוא לא העמיד עולם רוחני משלו מול העולם הרוחני המשוקע ביצירתם והפואטיקה שלו לא נערכה להתמודדות ערכית עם החיים המקומיים, עם ההיסטוריה שלהם ועם מאווייהם. חילוף משמרות, אם הוא מוגבל לשינויו של אופן הביטוי, גורם לניתוק בין האמנות לבין התרבות ואין הוא משפיע על אורח החיים משום שאינו ביקורת התרבות. לא בכדי הצביע זך על התנך לבדו כעל מקור יחיד להתחדשות לשון השירה, ופסיחתו על כל המקורות האחרים, למעט הדבר החרש, איננה, מן הסתם, פסיחה מקרית. בעניין זה תפסה הפואטיקה של זך את שירתו: בזו גם בזו אין התייחסות להיסטוריה. תביעה מרכזית בפואטיקה של זך (לציור פיוטי מוקטן) מעידה על רצון להחמיק במלואת חוויתו של עולם רוחני. שירתו של אלתרמן, לעומת זאת, נושאה מאוויים של אנשים ותקופתם, והיא ממשיכה לדבר אל גימ־נפש כמוסים של אדם מישראל. באינטואיציה של מבקר בעל תודעה היסטורית עמוקה חלק שלמה גרודזנסקי על הבחנות אסתטיות מסוג ידוע: "מהי כל אינטנסיביות־דעתנו, מה הן כל דקויותינו, היומורניות ואולי האמיתיות; לעומת הצמאון לממשות, לממשות של עצם בכך היה אלתרמן לנצר משבט אבותיה של הספרות העברית החדשה, שהרבה דברים, גם נעלים מאד, היו נתונים בעיניהם לעוצמת הדבקות במה שלמעלה מן הפרטי והאישי: הבית בין האב הקמאי, הבת והבן, בזמן הנמשך והולך של השבט, העיר הנצורה ועיר־העתיד החלומה". ("על כל פנים", "עם עובד" 1975, עמ' 100-96). שירת זך, בהתאמה מלאה עם הפואטיקה שהדריכה אותה, דיברה על אדם שאינו יושב ממש בעמו ובארצו, כי משורר של "אני אורח העולם. / הספרים שאני מזמין / מגיעים דרך הים. / האם חשבתם פעם / על הדרך שעושים ספרים בים" מידבר עם המציאות בכתובות שאין להם מולדת קונקרטית. אורח העולם, כאבאו המודרני של ה"תלוש", מודד את משעולי העולם בכך וכך מילים ימיים.

הדרכון הקוסמופוליטי ביטא אצל זך, אך גם אצל יוצרים באגפים אחרים של האמנות הישראלית, חוסר־רצון או חוסר־עניין להתמודד עם שאלות של זהות. כל השאלות הללו נדחקו לקרן זווית הנוחה של אורחות העולם. שאלת התרבות היהודית בהקשרה הישראלי, על־פי תפיסת הציונות או על־פי תפיסת הדת, איננה טורדת את התודעה המודדת את התנופה הספרותית העברית רק במדדים של תרבות אירופית ומבקשת את ביאליק כחולייה־מעבר בין שירת ההשכלה לבין שירה מודרנית יותר. כי שירת ביאליק, ברובה, היא שירת מאבק על הזהות, זהות של יהודי בזהתו באומה ובתרבות. המאבק הזה, השואב מן החיים האישיים והציבוריים, על המודוס של קיומנו כעם, כאומה לשון, כיהודית תרבות, כקהילה דתית וכארגון מדיני, עדיין הוא בחזקת מי שלא הגיע אל סופו. אך לגבי מי שמתמודד עם המציאות כקוסמופוליט נראית אפילו הבעייה הערבית כבעייה מוסרית, ולא כשאלה של זהות.

מצבו הקיומי של האדם, אם הוא מתגלגל במעשה האמנותי כחומר, כמצב, כחוויית־תשתית, אף שהוא מתראה בבדידותו כרלוונטי ביותר, מאבד את אחיזתו בתרבות אינו מעוגן במקום ובהוויית המקום. את המסע לניעור המקומיות הלזו איצקו חבריו הצעירים בשנת 1948 ותאריך אירוני למדי לתחילתו של מסע מעין זה) ואותו המשיכה שירת שנות החמישים שהושפעה מזך, באשר יצאה לרעות בשדות־הגיד הנצורים של אורחות העולם. כך איבדה השירה - ולפניה, האמנות הפלאסטית - את הקשר הבלתי־אמצעי עם החברה ועם אורחות חייה ובך חל הנתק בין אמנות לתרבות. אמנות הולכת ליהפך לתרבות כשם שהחיים המתהווים בתרבות הולכים להיות כשאר־העיבוד עבור האמנות.

קוסמופוליטיות היא מציאות שבהפשטה. אפשר להגיף חלון, אפשר לנעול דלת, אפשר לעלות במדרגות מגדל־השן. אך אפילו אורח העולם הספון בחדריו איננו יכול להיות מוגן בתבליות החיסון מפני שאון הזמן, גם אם הוא שקוע בספרים המגיעים דרך הים.

הקוסמופוליטיות היא מדינת הפילוזופים חסרי־השורשים, מעין ניצולים. האימגרציה עוברת מ"שירים ראשונים", אך בעיקר ב"שירים שונים", אל "אנמי מחיקה". ושם אני נעצר בקריאה משום שאני קשוב ב"אנמי מחיקה" למעין הגירה שביה, מעין גלות מן הגלות, אל נמל־מקום בבת־גלים ואל ממשות היסטורית בשירים על הים - היסטורית ולא פוליטית - "על הרצון לדרייק", "יבשת אבודה", "שיר לגוני" ו"שיר בימי מלחמה". דומה שלכמוך אפשר להיות איכשהו על היבשת האבודה, ובוודאי שאפשר למות על חופיה. שורות אלו מחייבות קריאה שנונה כשם שהן מחייבות קריאה תמה: "כשסביבך הכל שוקע למקום שממנו עלה / תהילת הצמחיה. אחר כך גם אנשים גברים, נשים וטף, ובידיהם ספרים ושעונים, כמו פליטים, והכרטיסים / וממקום לארגזה קוראים וממקום לארגזה אחר / עונים ופקודים מתרוצצים, והילים ומנות קרב בידיהם / נושאים זקנים, ופה ושם נופלת מזוודה / פצועה פגועה שלא תיסע עוד, והספינות כבר פה, תמיד / הן פה הספינות, באות עוד מפליגות, מיטות עולם ובחלום / עולם שלא היה, מלא שברי זכוכית הנביאי אחרית / וצעקות ביהודית ובגרמנית ובערבית ומים מבסים / הכל בלאט, וחול עוד רך כשהיה לפני שנים, ומתרגלים / וטוב לשכב כך על החוף ולא להתעורר".

טקסט ספרותי הוא מסמנו של עולם רוחני. הוא ראוי לקריאה ולביקורת מעבר לבחינתנו הפורמאלית או האסתטית. אגינות דעתנו איננה יכולה לבוא במקום התנסותנו בעולם ממשי, בחיים עצמם, כגורלנה "מסורת הגבורה של השירה, מסורת אמיתותה, איננה שוב היפה בלבד במתחו חמורת הדימים ועצרת הצימים, גם לא הממשות של הגורל, לא מעל לכל זוהי הממשות של הנפש ומלחמתה בגורל הסתום, שעליה לערוך אם בכוונתה להישאר אנושית". (הרמן ברוך). שירה עברית חדשה עתידה לצמוח מן ההתמודדות עם אי־הוודאות שבקיומנו האנושי, כפי שהן מעורבות ללא הפרד בשאלות קיומנו הטמקי ושאלות החתנו מול נוף, מול ההיסטוריה, מול גורל. כי שירה בלי עולם, ובתוך זה העולם שהוא מימד היחס אל ההיסטורי, איננה אלא תרגיל באסתטיקה שימושית.

יתכן שאנו שרויים עתה, כימי דור מאז מהפכת השירה בשנות החמישים, בשעת בין השמשות של חילוף נוסחים (ופואטיקות) משאלות הלב והמוות, שרק הן בעיקר, קיימות לפי שעה, ורק בהן תהיה על אקלימן של שנות השמונים והתשעים בשירתנו, נכונות להבחין, לפי שעה, להסרה של הפצעת הכרה חדשה, ששירה היא ידיעה שלמה, אינטנסיבית ביותר, אודות הנסיון האנושי כבינה מגובשת ויחודית של העולם, כפי שרק האדם־המשורר מסוגל לה.

1983–1986

(מאמר שני ואחרון)

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי סנא

שירה

קודם כל בבואה

מבחר מן השירה הערבית החדשה / ערך ותרגם מערבית שמואל רגולנט / הקיבוץ המאוחד / 72 עמ'.

„השירה הערבית בדורות האחרונים אינה משקפת את המציאות והחוויות הפיזיות בלבד. כמובן, היא קודם כל בבואה להתמודדות עם נושאים תרבותיים, חברתיים, כלכליים ופוליטיים. ברם, השירה הערבית החדשה משקפת באמנות גם את העתירה להתבטאות אסתטית חדשה - בין מסורתית, בין מודרנית, ובין בחיפוש דרך לתירוץ שתי המגמות". עד כאן מדברי פרופ' יעקב לנדאו בפתח האסופה הזאת, שיש בה שירים המשתרעים על תקופה של קרוב למאה שנה והמתייחסים ליצירה הערבית הן במזרח התיכון והן בגלות אמריקה - מג'ובראן חליל ג'ובראן וחליל מוטראן ועד פדווה טוקאן ותופיק צאיע. בכלל זה, לדוגמה, „בשתקים" (של עמר בהא אל־אמירי): „הן, בשמה איכה ארוחה צמאך/ אבוך ולא אדע מה משאלתך/הן, סודית, בתבל תועה ולמרום נוהה/אולי לא תאבדי נתיבתך/שאפתנות כלי די על קוטפי איום/שמא אמריא להצמיחך/לא אירא כי תיחופי/לנשום עולם גלעג בקורתך/אך זאת אירא: ומי יביא/מוזר לכאבים בעת לכתך".

השמטה

הביבליוגרפיה של כתבי ג. קרסל, שפרק ממנה הובא ב„משא" (12.9) ראתה אור, כפי שצויין בעת הופעתה, בהוצאת מכון „הברמן" למחקרי ספרות ומרכז אוקספורד ללימודים עבריים.

בין ספרות ומחול

מסתה בשלושים שקל / מאת רונית לי / ספרית פועלים / 71 עמ'.

ספר ראשון למחברת „המחולקת את זמנה בין ספרות ומחול". בתוכו שירים כמו: „פרחים של נשיקות הייתי זורעת / בה. בתיאטרון ישב כפרות, עלי / כותרת פרושים, עריגות מתגודדים / מרימים מזר / כמו תתן / מרוכז במערתוש / פרחים של נשיקות הייתי שורות / לו, על פניו, צווארו, זרועותיו המפוארות / נשיקות קטנות - זרעים ישירים.../ הוא היה / מתרכז במערתוש / פרחי ניחות טוב." הספר זכה בפרס בקרן ע"ש גאטי שרמן.

סיפורת

מן הסאמיזדאט

אהוד פינקלמייר / מאת מליק רוזנר / תרגמו מרוסית מנחם בן־אריה ושלמה אבן־שושן / כתר / 431 עמ'.

שלושה הנם גיבורי הרומן הזה: המשורר היהודי פינקלמייר, שתבבי שירתו אנטי־סימטריים וגם שמו יהודי מכבי שיאהר לו הנוסח, המתגרים לאוסיד ניקולסקי וחוקר האמנות לאופולד מיכאילוביץ' העובר למחייתו כמלצר והגיבור גם הוא בדעותיו העצבאיות הבנות שהלך מפיתות עליו. המשורר והמתגרים אוהבים אותה אשה עצמה וידידותם מבעה לפיכך גורלו טראגי. פינקלמייר צריך להתמכם באלף ואחת דרכים כדי שיצירתו תופיע בדפוס מבלי שאבד לו בלם היוצר. המלצר־החוקר מגיע עד משפט שפל. והסיפור כולו, שטפי מר, משולב ברקע של יהודי ברית־המועצות והאינטליגנציה הסובייטית בכללותה בשנות השישים למאה הזאת. אין ספק שיאה לו עיון מפורט. כאן רק ייאמר כי המחבר (יליד 1936 שעלה לארץ ב־1978) הוא גם מהנדס ומוסיקולוג ויצאנא לורודי „גדוד העבודה" בשנות העשרים, כי ראשית דרכו של הספר היתה ברשת ה„סאמיזדאט", וכי מנחם דיבלין (הוא בן־אייר) פתח במלאכת התרגום ולא זכה להשלימה.

هكذا من الأصل

מערכות זמן ותדרבע"מ

חברת בת של תדיראן ו־F.E.I. ארה"ב

למפעלנו בחולון

דרושים:

91 • **מהנדס אלקטרוניקה.**
לעבודה בפתוח והנדסה בתחום מקורות תדר מדוייקים.
כישורים:
נסיון של 3 שנים בפתוח ותכנון מעגלים בתחום האנלוגי ובתחום ה־R.F ובתחום מתנדים, סינטסייזרים, מגברים וכו'.

92 • **טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה.**
לעבודה בצוות פתוח והנדסה בתחום מקורות תדר מדוייקים.
כישורים:
נסיון של 3 שנים בפתוח ותכנון מעגלים בתחום האנלוגי ובתחום ה־R.F. (מתנדים, סינטסייזרים, מגברים וכו').

93 • **מבקר איכות מכני.**
התפקיד ראש צוות בקורת רכיבים מכניים.
כישורים:
טכנאי מכונות אלקטרוניקה.
נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בביקורת איכות במפעל אלקטרוניקה רכיבים.
בעל השכלה בתחום וידיעת השפה האנגלית.

מועמדים מתאימים יפנו טלפונית 03-5560161 לתמר.
או בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 1792 חולון, 58117
מודעה זו מכוונת לנשים ולגברים כאחד.

TOPPER

לטופר דרושים

1. **גזרנים**
עם ידע בציורים

2. **פרשנים**
עם ידע במכונה אוטומטית קראוס.

3. **עוזרי גזרן**

להתקשר מיום א' ועדי,
03-217737

לתעשיה הצבאית
באזור מרכז הארץ
דרושים

משחיזן כלים –
למשחזה שטוחה ועגולה – בעלי רמה מקצועית מעולה ו־5 שנות נסיון לפחות.

רתכי שריון –
בוגרי בית־ספר מקצועי ובעלי 5 שנות נסיון

כרסמים קונבנציונאלים –
בעלי ידע ב־C.N.C. ונסיון מוכח.

מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 1044, רמת־השרון, מיקוד: 47100.
נא לציין מספר המודעה.

התעשיה הצבאית

מלונות דן

למלון המלך – דוד
בירושלים

דרוש/ה

Night Auditor
עם נסיון וידע רב
באנגלית

מתאימים/ות בלבד יפנו
בטל' – 02-221111

המועצה לענף הלול

דרוש

עוזר למנה"ח ראשי
בעל נסיון
להתקשר טלפונית
03-254191 לאריה.

סופר קיד
רשת חנויות לילדים ונוער

חברת סופר קיד מעוניינת לפתוח
סוכנויות ברחבי הארץ
בהצעות רציניות בלבד נא לפנות
לטל' 03-782357

עסיס

למפעלנו באזור התעשיה נתניה

דרושים:

1. **מכונאים־מסגרים**
עם נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיית המזון.

2. **עוזר מחסנאי טכני**
עם נסיון במחסנאות טכנית.
עדיפות לתושבי נתניה והסביבה.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד
עם פירוט קורות חיים ונסיון
לת.ד. 806 נתניה מיקוד 42104
ולציין על המעטפה לידי מהנדס המפעל.

FIAT

דרושה

מזכירה/פקידה

* נסיון בפקידות וניהול משרד
* מיומנות גבוהה בכתבנות עברית־אנגלית
* שליטה טובה בשפה האנגלית. לרבות יכולת תרגום.
* משרה מלאה 5 ימים בשבוע.

מועמדות מתאימות העונות לנתונים לעיל
מתבקשות לפנות לגב' בתיה 03-5340331

יותר טוב
מנפאואר

למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'-ה', 8.00-14.00
טל: 03-298877 ,284128

דרושים

* **רתכי שריון**
מעל 5 שנות נסיון.

* **חרטים אומנים**
מעל 10 שנות נסיון
על מחרטות אוניברסליות.

* **כרסמים / חרטים / מבלטנים**
בעלי נסיון באוניברסלי וב־C.N.C.

* * *

עובדים מתאימים, יוצאי צבא (פרופיל 72 לפחות) יהנו מ:
— תנאים מועדפים
— 5 ימי עבודה בשבוע
— ארוחות
— הסעות.

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה
באר שבע • רחובות

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

במרכז רשת עמל
נאות אפקה
רחוב קהילת קייב

כתבנית מקצועית
(במשרה חלקית, שעות גמישות)

לפנות לכה ארם, טל' 497444/288

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי־ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים בתי־ספר לחניכים ובתי־ספר תעשייתיים מחזיקים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה,
תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

מהנדס כימאי

מבקש לחקלט במפעל רציני מתפנה לעבודה בארץ בינואר 87.
בוגר הטכניון 1980.
נסיון מוכח של 6 שנים בתהליכים וניהול, שנתיים בארץ, 4 שנים בדרום אפריקה.
שליטה מלאה בעברית ואנגלית.
נא לפנות לטל' 04-338860

שינוי
מפלגת המרכז

למשרד הראשי
דרושה

מזכירה
בעלת נסיון בניהול משרד וכושר אירגוני, לעבודה בשעות אחה"צ.
נא לפנות בכתב לת.ד. 1688 ת"א
עבור מזכירה

שופר־סל

דרושה

אחראית צוות קופאיות
לסניפים בגוש דן והמרכז

התפקיד כרוך באחריות על צוות הקופאיות בסניף, רישום דוחות כספיים, קיום קשר עם הבנק ועם המשרד הראשי.
ניסיון קודם אינו הכרחי הכשרה תינתן בנסיון.
מועמדות בעלות השכלה תיכונית מתבקשות לפנות אישית לבית שופרסל, למחלקת כח־אדם, רוטשילד 79 פ"ת, ביום ראשון 28.9.86 בין השעות 09.00 – 11.00. אוטובוסים: 49, 50, 51, 62, 66.

SONY

דרוש

סוכן מכירות

לציוד אלקטרוניקה
לשימוש ביתי.

עדיפות לבעלי נסיון קודם
ומגורים בגוש דן.
טל. 03-652431

העולם מתקדם מסוני לסוני.

מלונות

נחושתן

דרושים/ות

* **פקידת מבצעים**
למחלקת שרות סניף ת"א
משעה 13.00—17.00

* **עוזרים לטכנאי מעליות**
למתקבלים תנתן הכשרה מקצועית נרחבת

לפנות לאנט, סניף ת"א
טל: 03-4989145
בשעות העבודה

למפעל בלוד
דרוש

חשמלאי תעשייתי ראשי
עם ידע באלקטרוניקה

בעל וותק של 3 שנים בתעשייה

לפנות לטל. 08-224646
למר כהן נחום.

למפעל דוויטש דגן בע"מ
באשקלון

דרושים

1. **מהנדס מכירות**
לרכיבים אלקטרו־מכניים תעופתיים.
השכלה — מהנדס חשמל או מכונות.
ידע באנגלית הכרחי.

2. **הנדסאי/טכנאי מכונות**
שיוכשר לכוון למכונות חריטה אוטומטיות.
ידע באנגלית או צרפתית הכרחי.

3. **בוגרי בי"ס מקצועיים**
כהפעלת מכונות חריטה וכרסום אוטומטיות.

לפנות בכתב לת.ד. 5010 אזור תעשיה, אשקלון 78150 או טלפונית 051-30372.

DANIEL דניאל

דרושים

* **רסיבר** — נסיון קודם במלונאות במח' קניות או מחסנים.
* **סו־שף** — נסיון מוכח.
* **טבח/ית** — נסיון מוכח של 4 שנים לפחות במלון 5 כוכבים.
* **ציקר/ית** — קופאי מסעדה — נסיון של שנה לפחות. אנגלית חובה.
* **מלצרים/יות** — דוברי אנגלית בעלי נסיון של שנה לפחות.
* **חדרנים/יות** — בעלי נסיון.
* **קונדיטור/ית** — נסיון של 3 שנים לפחות.

על המעוניינים להצטייד בתעודות ובהמלצות ולהגיע למח' כח אדם, מלון דניאל הוף־הים הרצליה בימים א'-ה' בין השעות 10.00-12.00

הגלריה ידועה בתל־אביב
דרושה

מזכירה

התפקיד: ניהול המשרד וקשר עם לקוחות
הכישורים: שליטה מלאה בעברית ואנגלית. כולל הדפסה. נסיון בעבודה על מעבד תמלילים.
יום עבודה מלא
המעוניינות המתאימות תפנינה בכתב יד בצירוף קורות חיים
לת.ד. 1440 רמת־גן 52101
סודיות מובטחת

שופר־סל

לסניף בן־יהודה ת"א

דרושות

עובדות מעדנית

לפנות למנהל הסניף
רח' בן־יהודה 79 תל־אביב

יפנאוטו בע"מ
נציגים בלעדיים בישראל של סובארו

SUBARU

למוסד המרכזי סובארו בהרצליה דרושים

★ **מכונאים**
★ **פחחים**

לאחר שירות צבאי.
מתאימים יפנו
אישית למקס או לטל' 052-540325

דרושה

מוכרת מנוסה

לעבודה בחנות כל-בו באזור רמת-גן

* 5 ימי עבודה בשבוע בשעות אחה"צ

נא לפנות לנחמה טל' (03)9231552
בין השעות 09.00—13.00

לבני משה קרסו בע"מ
יבואני רנו בישראל
לסניף חיפה והצפון
דרוש

איש מכירות
לרכב מסחרי „רנו"

רצוי נסיון קודם במכירות

לפנות 04-727204 מוסך בית קרסו
צומת וולקן, חיפה

CNC
ADVANCED TECHNOLOGY MARKETING LTD

לתפקיד במחלקת מכירות
דרוש

מהנדס/הנדסאי מכונות

עם ידע במכונות CNC
גיל 25–35

לפנות לרגינה טל. 03-773021/2
ובכתב־יד לת.ד. 2684 רמת־גן

נעמת — האגף לבתי"ס חקלאיים

דרוש

לביה"ס התיכון החקלאי עיינות חרוה

גנן

במשרה מלאה:
הגושרה כוללת עבודה עם תלמידים.
בדבר פרטים נא לפנות לביה"ס
טל: 063-26925 ,063-23269
בשעות העבודה

מלונות **מוריה**

לחברתנו
דרושים

מבקרי פנים

נסיון קודם
במלונאות וחשבות – הכרחי!!

טלפון: 03-219166

למשרד בראש פינה

דרושים

1) **בוגרי לימוד חשבונאות**
לעריכת מאזנים בסקטור החקלאי

2) **מנהלי חשבונות**
בעלי נסיון של 5 שנים לפחות.

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 14 ראש־פינה

לחברת שיווק ושרותים
לציוד טכני

דרוש

פקיד הזמנות
יבוא ייצוא ומחסנאות

ידיעת השפה האנגלית,
ידיעת גרמנית יתרון.
נסיון מוכח ביבוא ויצוא, רקע טכני,
נסיון במכירות יתרון.

לכתוב בצרוף קורות חיים לת.ד. 2085 ת"א 61020 (עבור דורון)
רק פניות מתאימות ייענו.

בית ברמל
רשת השיווק הישיר של שטיחי כרמל

דרושים/ות

* **מנהל/ת — חשבונות**
* **דרוש שליח**

למשרה מלאה עם נסיון.
עם רשיון לקטנוע — אזור ת"א
טל' 03-793121

לחברה ארצית גדולה

דרושה

מזכירת משרד הנדסי

דרוש נסיון קודם וסידע באנגלית
עדיפות: לחוגבת חולון או בת־ים בגיל עד 45
בהצעות נא לפנות בכתב, בצרוף קורות־חיים ופירוט הנסיון לת.ד. 224 חולון.

אנשים ומחשבים
עתונות מקצועית • מרכז הדרכה
מועדון חברים • שרותי מידע

דרושים

1. **גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית**
בעל/ת נסיון, לעימוד שבועונים ומגזינים, למישרה מלאה

2. **קלדנית**
לעיבוד תמלילים ..WORDMILL
למישרה מלאה

* * *

3. **איש מכירות למחלקת המודעות**
בעל ניסיון ורצון להצליח,
תנאים טובים למתאים

למושרות 1,2 – נא לפנות לנחמה.
למושרה 3 – נא לפנות לרענן.
טל': 03-295148 ,280640 ,287560

למשתלת בונסאי ישראל בע"מ
במושב בני ציון דרושים

עובדים זמניים (גברים)
קיבוצניקים בשנת חופשה
לעבודה מאומצת

ראיונות יתקיימו במשרד המשתלה ביום ב' 29.9 בשעות 17:00—19:00, לקבלת פרטים נוספים להתקשר בימים א—ה בשעות 11:00—19:00, טלפון: 052-441596.

לחברת מערכות אבטחה ותקשורת
דרושים:

מקדמי מכירות מנוסים

* עדיפות לבעלי רכב.
* משכורת + אחוזים והטבות.

טלפון: 03-271475

לתפעול המסעדות והמזנונים
בנמל התעופה בן-גוריון

דרושים:

*מנהלים תורניים * מנהלי מחלקות * מנהלי משמרת * גובי כספים * מזכירה וקניין, לבעלי נסיון קודם בלבד.

המעוניינים יפנו לגב' מזל,
טל. 03-9712441
בין השעות 10.00—18.00.

לא.ד. דותן בע"מ
חברה לייצור גרפי

דרושים לנו אנשי מכירות
המעוניינים לעבוד קשה ולהרוויח הרבה (בסיס + אחוזים + הוצאות דלק/נסיעות)
העבודה באזור מגוריהם מנתניה עד אשדוד.
לקביעת ראיון נא לפנות 03-269838

מבוקש !! WANTED !!

מס' **1** .NO

מוהלי מכירות מצטיינים
המחפשים אתגר מבוקשים על ידנו. נסיון בתחום ציוד למחשבים רצוי. תמורה הולמת למועמדים המתאימים
נא לפנות בכתב יד לצ.ת.מ.א – ציוד מערכות מחשב בע"מ, ת.ד. 37869 ת"א 61378 (עבור מכירות)

- סודיות מובטחת -

DELTA דלתא
טקסטיל שיווק בע"מ

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ

דרוש/ה

סוכן/ת מכירות
למוצרי הלבשה
באזור מרכז הארץ

* אפשרות למשרה חלקית
* רכב חובה

נא לפנות לנחמה טל' (03)9233552
בין השעות 09.00—13.00.

למפעלנו דרושה

פקידה

5 ימים בשבוע
לקביעת ראיון
לפנות לטל' 371937

דרוש

שרטט/ת קונסטרוקציות בטון

בעלי נסיון יפנו ל־
03-286941

למעוף שלטים בע"מ

דרוש

דפס משי מנוסה

לתפעול מחלקת דפוס משי
למתאים. תנאים מצוינים
לקביעת ראיון לפנות לרחל
טל. 03-9230477/8/9

גטר צרפי צילום (2000) בע"מ
למחלקת מכונות העתקת מסמכים
דרושים:

1. **נציג מכירות**
כישורים:
נסיון במכירות למוסדות (יתרון),
השכלה תיכונית, מחפש אתגרים,
בעל יכולת ניהול מו"מ, בעל רכב.
התנאים: תמורה כספית הולמת להצלחה.

2. **פקידת מכירות**
למשרה מלאה, בוגרת תיכון.

נא לפנות לטלפון
9234222 לאילנה.

Agfa

לחברה לשיווק מוצרי בשר בהרצליה
דרושה

פקידה מנוסה

עם ידע בהנהלת חשבונות
מאזור הרצליה והסביבה הקרובה בלבד
להתקשר טל. 052-542497

למסעדת עובדים ברמלה

דרושים לעבודה מיידית!

עובדי נקיון וחדר אוכל

משכורות גבוהות + תנאים סוציאליים + הסעות.

טלפון: 08-861694

הועדה לאנרגיה אטומית
הקריה למחקר גרעיני-נגב

דרושים

מהנדס מכונות / מהנדס כימאי

עדיפות לבעלי תואר שני בהנדסה גרעינית.
דרוש נסיון של 2—3 שנים בתחום הבטיחות

מהנדס כימאי

עדיפות לבעלי תואר שני ו/או בעלי נסיון של 2—3 שנים בבטיחות.

מהנדס מכונות

— בעל תואר ראשון או שני בהנדסת מכונות.
— דרוש נסיון של 2—3 שנים באחד מהתחומים הבאים:
— קירור שבבי
— ריתוך צנרת וקונסטרוקציות
— אחזקה מכנית או ניהול פרויקטים.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות ל:
ת.ד. 9001 באר־שבע
— סודיות מובטחת —

Tedea Ltd.
Excellence in Load Cells.

לתדאה בע"מ דרושים:

1. נשים לחוטים והלחמה בכן מוצרים בתחום השקילה האלקטרונית.
2. נשים להרכבת רכיבים עדינים עבודה עם מיקרוסקופ.
3. עובדים למחלקת כיול למוצר בתחום השקילה האלקטרונית, אחרי שרות צבאי עד גיל 25.
4. נערים לעזרה שנה לפחות לפני שרות צבאי.

א. לתושבי רעננה, הרצליה, כפר־סבא והוד השרון הסעה מאורגנת.
ב. ארוחות צהריים חמה במפעל במחיר סמלי.
ג. 5 ימי עבודה בשבוע.
052-557039 לחנה.

לחברת יבוא
דרושים:

1. **פקיד/ה יבוא**
כישורים נדרשים:
* נסיון בניהול תיקי יבוא.
* שליטה באנגלית.
* הפעלת מלקס לוקי.

2. **מרכזנית — כולל עבודות משרד.**

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 6237, תל־אביב 61061.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה,
תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למוסד ציבורי
דרושים/ות
מהנדסי תעשיה וניהול
לעבודה בשיפור שיטות, מערכות בקרה, מדידת עבודה ושכר עידוד.
דרוש נסיון של 3 שנים לפחות.
העבודה היא באזור המרכז.
המעוניינים יפנו בצירוף קורות חיים לת.ד. 51798 תל־אביב 67134.
יש לציין על גבי המעטפה "עבור תעסוקה"

למושב
נהלל
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג ג'
רצוי נסיון בהנהח"ש מושבית
065-66017
065-66028
065-66358

לתפקיד ממלכתי בחו"ל הכרוך בניהול צוות עובדים גדול

דרושים

קצינים (במיל.)
בדרגות סרן עד אל"מ
- דוברי אנגלית (או צרפתית או גרמנית) ברמה סבירה.
- בעלי רקע פיקודי ביחידות השדה של צה"ל. נסיון בתפקיד ניהולי - יתרון.
- מצב בריאותי טוב.

מועמדים אשר יסיימו בהצלחה תקופת הכשרה ייצאו בקיץ 1987 עם משפחותיהם לשליחות בת שנתיים־שלוש בחו"ל.
תחילת ההכשרה במחצית ינואר 87.

המעוניינים, בגילאים 27–43, יפנו לדרישות זמן בכתב לת.ד. 33232 תל־אביב מיקוד: 61331. נא לציין קורות חיים, פרטים אישיים מלאים (כולל מספר ת.ז.) ומספר טלפון להתקשרות. פונים מתאימים יוזמנו.

סודיות מובטחת

לצה"ל דרושים
פסיכולוגים
1. מחקר: א. חוקר
ב. חוקר בכיר
2. הערכה ומיון פרטני
3. עבודה בתחומי הייעוץ הארגוני והחינוכי וההכנה לפרישה.
הכישורים הדרושים: תואר שני ומעלה בתחומי ההכשרה המתאימים, ויועדפו בעלי נסיון קודם בעבודה וקצינים.
מסגרת התעסוקה: שרות קבע במקומות העבודה מוכרים מבחינת החטיבה החברתית תעסוקתית.
פניות נא לשלוח לת.צ. 01172 צה"ל
עבור כל אחת מהמשרות שצוינו.

המועצה המקומית אור־יהודה
דרושה גננת
אחראית על פעוטון בשתוף הורים
המעוניינות מתבקשות לפנות אל יהודית טל' 03-348403 או טל' 03-354111
עו"ד יצחק בוכובזה
ראש המועצה

למפעל תעשייתי עתיר ידע
דרושים:
1. מהנדס תהליך
תאור התפקיד:
- אחריות על תהליכים הנדסיים במפעל, כולל הכנסת טכנולוגיות לתהליך התעשייתי, נוהלי עבודה ומפרטי חומרים.
כישורים נדרשים:
- מהנדס כימאי
- בעל נסיון של 3 שנים במפעל תעשייתי.
- שפות: עברית ואנגלית.

2. טכנאי־הנדסאי כימיה
תאור התפקיד:
- אחריות טכנית לקו ציפויי מתכת.
כישורים נדרשים:
- טכנאי־הנדסאי כימיה מוסמך.
- בעל נסיון של 5 שנים לפחות בקו ציפוי בתעשיה.
- שפות: עברית ואנגלית טכנית.
נא לפנות בכתב יד בצירוף מכסימלי של השכלה ונסיון בעבודה לת.ד. 933, קרית־מלאכי, מיקוד 70900 ולציין עבור מנהל פ"א.
המשרות מיועדות לנשים ולגברים כאחד.
- סודיות תישמר בקפידה -

מלונות
למלון דן ת"א
דרוש/ה
מחסנאי/ת קניין/ית מזון
בעל/ת נסיון בעבודה במלון
מתאימים/ות יפנו למלון דן ת"א
מחי' כ"א וירקון 99 ת"א.

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
מפיצי CATERPILLAR בישראל
למחלקת מכירות ציוד מכני הנדסי
דרוש
מהנדס מכונות חקלאי - מכונות
(מתחיל - עד 2 שנות נסיון)
שליטה טובה בשפה האנגלית הכרחית
בדבר פרטים נא לפנות למח. כח אדם ת.ד. 214, חולון - 58101.

מלון דן
דרושה
מזכירה
...
מחלקת אורחים
- דוברת אנגלית - עברית
עבודה במשמרות - 08:00-16:00 ...

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דרושה
פקידה
...

לסינמה
דרושים
במקום
מלצרים, אנשי אבטחה ואחראי משמרות
נא לפנות כל יום בין השעות 12:00-16:00
רח' יגאל אלון 41 תל־אביב

דרוש
לסניפנו ברמת־גן ובקרית־אריה, פ"ת
דרוש/ה
מוכר/ת
- בעל/ת נסיון רב במכירות.
- עדיפות לבעלי/ות רקע בעיצוב פנים וידע באנגלית.
להתקשר: לרמת־גן לאדוארדו 03-739141
ולהתקשר: לפתח־תקוה ליהודית 03-9222078

דרוש לנו
לביטוח
מהגדולות והמבוססות בענף הביטוח
- מתמיד, הרוצה להצליח בעסק עצמאי.
- מנהיג, בעל אופי ורצון חזק להצליח.
- בעל יושר אישי.
אנשי מקצוע מנוסים יכשירו אותך בדרך הטובה ביותר להצלחה בקורס ביטוח חיים וביטוח כללי, כולל הכנה לבחינות האוצר.
אפשרות קידום לתפקיד ניהול, מכירות ופיקוח.
הכנסה גבוהה מותאמת למאמץ ולכישורים אישיים.
אם אתה מעל גיל 23 צלצל עוד היום
03-242142 03-221573 03-231924
פרט לימי שישי וערבי חג, יום ג' עד 15.00.
מנורה
חברה לביטוח בע"מ

איש מכירות
למכשורי בקרה ומדידה
עבודה באיזור המרכז
ת.ד. 811 חיפה 31007

דרוש/ה
רוכש/ת מודעות
לעיתון מצליח
תנאים טובים
לפנות טלפונית
337196 או 337192

למרפאת שיניים בחדרה דרושות:
1. סייעות מקצועיות - מתלמדות
2. פקידת קבלה (מעל גיל 30), תעבודה במשמרות,
063-24966/7

Audi / VW
צ'מפיון מוטורס (ישראל) בע"מ
יבואנים כלליים של פולקסווגן אודי
דרושים
1) מכונאי רכב
בוגרי בי"ס מקצוע בעלי 5 שנות נסיון בעבודה.
2) מחסנאי
למחסן מוסך מרכזי
3) רוחץ מכוניות
בעל רשיון נהיגה
נא לפנות למר מאיר דאי (03)785111

דרוש
מדריך לגזירת עור
להדרכה מעשית בקורס גזרני עור שנערך ע"י בי"ס שנקר, משרד התעשיה והמסחר, ומשרד העבודה.
הכישורים: נסיון בגזירת עור ויכולת הדרכה.
לקביעת פגישה נא להתקשר לשנקר, בי"ס תגבות למדעי הטקסטיל ולאופנה, המחלקה ללימודי חוץ.
טלפון: 03-719661, 719646
ימים א'-ה', בין השעות 08:00-14:00.

גמא הקשורת (1980) בע"מ
דרוש
מהנדס/ הנדסאי אלקטרוניקה
לעבודה בפיתוח
עם נסיון מוכח של 5 שנים בפיתוח מעגלים אנלוגיים ומעגלים דיגיטליים משולבי מיקרו פרוססורים
לפרטים נוספים אנא פנה ליואב
מח' פיתוח טל: 9227969, 03-9227928

רשות שדות התעופה בישראל
דרושים
בחורים / בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה בלבד ואיננה מוצעת לסטודנטים.
תקופת חוזה - מינימלית שנה.
תנאי קבלה:
- לאחר שירות צבאי
- 12 שנות לימוד.
- דוברי אנגלית ברמה גבוהה (ראיון הקבלה ייערך בשפה האנגלית).
- מצב בריאותי תקין.
- הופעה נאה.
...

חצור
תעשית תיקים ציוד ספורט ומחנאות
למתפרת חגור במתחום ארז
דרושים:
★ מנהל מתפרה
בעל נסיון בענף.
ידיעת השפה הערבית - חובה.
★ גזרן משולה
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות לטל. 051-23142 לאבי.

דרוש
מדריך מקצועי
למסגרת שקומית תעסוקתית.
לפנות לטל:
03-355976
03-343481

דרושות
בוגרות אוניברסיטה
במדעי התנהגות, פסיכולוגיה או ריפוי בעיסוק לעבודה בתפקיד של מאבחנות פסיכוטכניות.
לפנות לטלפון: 884110 או 844584.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למכון לפסיכולוגיה יישומית של מודיעין אזרחי
דרושה
מאבחנת
(*) המאבחנות שתיבחר תשמש במוכירת המכון.
(*) תעודת בגרות מלאה - הכרחית.
(*) שרות צבאי או לאומי - הכרחיים.
(*) רצויה השכלה אקדמאית במדעי החברה/התנהגות.
(*) העבודה הינה במשרה מלאה.
מועמדות מתאימות תפנינה בכתב יד בלבד תוך פירוט מלא של קורות חיים לת.ד. 33149 תל־אביב 61330 עבור המכון לפסיכולוגיה.
סודיות מובטחת
רק פונות מתאימות תענינה

חסם
אנו מחפשים
מתקינים
בסניפים מרעננה ועד ראשל"צ ואשדוד שיועסקו כעצמאים בהתקנת דלתות "שיריונית"
למועמדים מתאימים מוצעים - צוות צעיר ודינמי חברה יציבה ומתרחבת עבודה קשה, אך מעניינת, המאפשרת הכנסה גבוהה.
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון בכתב יד בלבד אל ת.ד. 2300 חולון 58222.

למשרד גדול של רואי־חשבון
דרושים:
מנהלי ביקורת (מנג'רס)
בעלי נסיון בניהול צוות מבקרים בבקורת חברות גדולות.
למועמדים המתאימים מוצעים תנאי־שכר טובים ותנאים נלוים אחרים.
על המעוניינים לפנות בכתב בצירוף פרטים כלליים ונסיון קודם לת.ד. 18115 תל־אביב 61180.

לחברת וקטרוניקס
דרושה
כתבנית אנגלית
- שפת אם אנגלית.
- הדפסה מעולה.
- נסיון קודם במעבד תמלילים - יתרון.
5 ימי עבודה בשבוע (יום מלא)
מקום העבודה - הרצליה פיתוח
טלפון: 052-556070

לחברת קוסמטיקה ותיקה
דרוש
נציג מכירות
למרכז ודרום הארץ
- הופעה נאה
- יכולת התבטאות ושיכנוע
- רשיון נהיגה
- שפות
לפנות בכתב לת.ד. 4060 חיפה.

דרוש
סורג
למכונות עגולות
עם נסיון של 5 שנים לפחות על S.P.J. ו/או מכונות T.K.R נוספות.
המועמד המתאים יוכשר בארץ ובחו"ל לתפקיד מכונאי למכונות סריגה אלקטרוניות.
ידע בשפות - יתרון.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ומלצות לת.ד. 9810 ת"א.

לחברה תעשייתית ברמת־גן
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות מנוסה סוג ד'
למישרה מלאה 5 ימי עבודה
תנאים טובים
לפנות לת.ד. 1845 רמת־גן
בציון מספר טלפון להתקשרות.
או טלפונית: 7513251

איגוד הנדסת מחשבים ואלקטרוניקה
דרושה
למחלקת שרות
מזכירה
ליום עבודה מלא - 5 ימים בשבוע.
לאחר שירות צבאי
טל- 03-700041/03-784519

למפעלי סריגה אופנתיים
דרושים
★ סורגים למכונות שטוחות בעלי נסיון
תנאים מצוינים למתאימים
לפנות לטלפון 03-828769

דרוש
טבח שף
לקיבוץ שער העמקים
בעל נסיון של 5 שנים לפחות
(תועדף משפחה הרוצה להיקלט בקיבוץ)
להתקשר לטלפון 04-939320 בין השעות 7:00-14:00 או 04-939482 בין השעות 17:00-20:00 לבקש את דבורה

אוניברסיטת תל־אביב
היחידה למחקר ופיתוח תוכניות לימודים
דרושה
פקידה - כתבנית
- בעלת נסיון בעבודה פקידותית
- מדפיסה היטב על מעבד תמלילים עברית (אנגלית יתרון)
משרה מלאה.
מועמדות מתאימות תפנינה לרותי, טל' 420763, 420461
העובד יועסק ע"פ תקציב מחקר.

למושב אלון הגליל
דרוש
גזבר/ מרכז
בעל נסיון קודם במושב
לפנות מזכירות: 04-986140
04-986184 (בערב)

מרכז ניצן
אגודה לקידום ילדים לקויי למידה חשתגלות ותפקוד
ברחוב טרומפלדור 16 ב' ראשון־לציון
דרוש/ה
פסיכולוג קליני או חינוכי
לילדים
...

לפרויקט חדשני בחברת תקשורת בין הגדולות בארץ
דרושות:
מקדמות מכירה באמצעות הטלפון
כישורים מועדפים:
- יוצאת צבא - (עדיפות לקצינות בחיל תקשר או לבעלות רקע טכני אחר)
- בוגרת תיכון (לפחות)
- כושר שכנוע, סבלנות, חריצות, ומוטיבציה חזקה להצלחה
(אין צורך בנסיון קודם, ההכשרה תינתן במקום)
המעוניינות יפנו לחבר' שלף יועצים - ת.ד. 33458 תל אביב 61333
(נא לציין במכתב טלפון להתקשרות)
רק מועמדות מתאימות תענינה
- סודיות מובטחת -

הלוח הבדשי
...

לקבוץ בית־השיטה
דרושה
אחות מוסמכת שכירה למרפאה
בעלת נסיון
מגורים במקום
לפנות טלפונית
ביום 065-36500
בערב 065-36884
065-36613

בבחירים למפעל מהקרם ...
דרושים:
4.	3.	2.	1.
שבבי־ פרק - פרס (מסגרי ייצור)	פרסם מבלגן	רתכי CO_2	רתך ארגון

פריטת פרושי חובה 03-5816951

לחברה המשווקת שמנים מיוחדים, קוסמטיקה, דטרגנטים וכו'
מחפשת
נציג מכירות/ מקדם מכירות
לאיזור ירושלים
נא לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים לת.ד. 1696 תל־אביב מיקוד 61016 (עבור אלי).

חסם
למחלקת שיווק
דרושה
מזכירה
בעלת יכולת לניהול משרד שליטה באנגלית (שפות נוספות יתרון) הדפסה עברית־אנגלית (הכרחי)
מועמדות העונות על הדרישות לפנות לטלפון: 03-801170 למוני, החל מיום א'.

הכזא מן הצל

هكذا من الاصل

הורים!

גם לילדיכם הזכות לקרוא
עתון חדשות
ולהיות „בענינים".

לַמְדוּ אוֹתָם לִקְרֹא בָּעִתּוֹן

מבצע החתימה לקראת שנת הלימודים

הדרך של ילדיכם
לחדשות ולהרגלי
קריאת עתון
עוברת דרך

שער למתחיל
שְׁבוּעוֹן בְּעִבְרִית קַלָּה

מנוי שנתי 23 ש"ח בלבד

יוצא לאור בחסות משרד החינוך והתרבות

לכבוד
הנהלת „שער למתחיל"
ת.ד. 199 ת"א מיקוד 61001
אבקש לחתום על העיתון „שער למתחיל" למשך שנה ולשלוח לביתי לפי הכתובת הרשומה מטה

שם משפחה______ שם פרטי______ רחוב______ מספר______ עיר______ מיקוד______ טלפון______

מצורפת בזה המחאה על סך 23 שקלים חדשים. משוכה על בנק______ סניף______ מספר שק______

חתימת המנוי______

דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
למשרה מלאה לעבודה עם אתגר במוסד חינוכי עם נוער מתבגר בהוסטל "נווה־גת" בקרית־גת
יוסי בעבודה 051-884441
בית 051-31414

אמקו־ים בע"מ
לחברתנו באשדוד
דרושה
* מרפיסה עברית, אנגלית, + טלקס + תרגום
לפרטים 055-33277 055-36121

למושב לכיש
דרוש
גיזבר
בעל ניסיון וידע בגיזברות מושבית.
המעוניין יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים למזכירות מושב לכיש
ד.נ. לכיש דרום 79360.

לחברה ציבורית
דרושות
1. מזכירה כתבנית, ליום עבודה מלא
2. מזכירה כתבנית לאחה"צ
טלפון 03-613300 למנחם

לחברה פיננסית
ולא בתחום הביטוח
דרושים/ות
אקדמאים צעירים
או **סטודנטים**
לפרוייקט פיננסי ייחודי
בכל הארץ
המתאימים יקבלו הכשרה אצלינו ויזכו להכנסה גבוהה ביותר
לפנות טלי 03-659728

דרושות
מטפלות
למעון ויצו
ברמת השרון
להתקשר בין 9־4
טל' 180105

דרושה
מזכירה מעולה
ידיעה בהדפסה מעשית, שליטה בשפה העברית, שליטה בשפה האנגלית.
מגורים במקום לדאוקות בלבד.
נא לשלוח קורות חיים בכתב למושב "עידן", ד.נ. ערבה, מיקוד 86840, או
טל' 057-81080/1
לשגיא דור מרכז המשק

חברה להגנת הטבע
בירושלים
דרושים
מדריכים
לחוגי סיורות וידיעת הארץ
ראיונות ביום ד' 1.10.86
02-231918

הלוח הכללי
מעריב

יותר טוב מנפאואר

לסניף תל־אביב
רח' בן־יהודה 12, א'־ה', 08:00—14:00
טל: 284128, 03-298877

לעבודה בנמל תעופה בן־גוריון־לוד
דרושים:
* **קופאים/ות**
מנוסים, בעלי השכלה תיכונית, אחרי שרות צבאי, הופעה נאה, ידיעת שפות – יתרון.
* **דיילים/ות למכירת מזון**
דיילי מכירה לעבודה במזנוני שדה התעופה, הופעה נאה, ידע בסיסי באנגלית.
* **מלצרים/ות**
מנוסים לאחר שרות צבאי, בוגרי בי"ס מקצועי, בעל ידע בסיסי בשפות זרות.

מנפאואר
MANPOWER
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

יותר טוב מנפאואר

לסניף תל־אביב
רח' בן־יהודה 12, א'־ה', 08:00—14:00
טל: 284128, 03-298877
דרושים
לעבודה במרכז הארץ.
* חרטים
* מכבאים/מסגרים מכביים
* מחרטות/מלחימה
* צבע תעשייתי
* רתך ארגון
* מחסנאי טכני מנוסה
* מעבדות תמלילים
בעברית, אנגלית, עברית/אנגלית.

מנפאואר
MANPOWER
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

אסטרונאוטיקס

דרושים
לאגף אבטחת איכות ואמינות
מהנדס אלקטרוניקה
עורך מעגלים מודפסים

שופר־סל
לסניף רמת־השרון
דרושות קופאיות

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

U-MAN
עבור רשת חנויות הנעלה גדולה
אנו מחפשים
מנהלת חשבונות בחדרה

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
דרושים/ות
מרכז משק

דרוש
סוכן
להפצת
אביזרים לרכב
עם נסיון קודם
"אוטו פרט"
טל: 03-338420

לחברה גדולה ליבוא רכב
לעבודה בפתח־תקוה
דרושים
1. **דיילות**
למסירת רכב חדש.
* בעלות הופעה נאה
* מגורים בפתח־תקוה יתרון.
2. **עובדים**
לחכנת רכש חדש למסירה.
* בעלי רשיון נהיגה.
מועמדים יפנו טלפונית 03-9233248

למעון לפנסיונרים ברמה גבוהה
במרכז הארץ
דרוש/ה
מנהל/ת
בעלי כישורים מתאימים ונסיון מוכח בתפקיד דומה

בירושלים
אדריכל/ית או
אדריכל/ית נוף
טל. 02-528624,
02-522164

למשרד עורכי־דין
דרושה
מזכירה מעולה
* עם נסיון קודם * ידיעת השפה האנגלית והדפסה בעברית * שעות עבודה: ימים א־ה 14.30 - 19.00
יום ו' מ־8.00 עד 13.00.
להתקשר מיום א' לרינה 03-200305

אדריכל — מתכנן ערים
עם נסיון בתכניות מתאר
(רצוי ידיעת השפה הערבית)

למשרד עו"ד ברעננה
דרוש
עו"ד
עם נסיון בתחום האזרחי
052-31192

למפעל ליצוא בגוש דן
דרושים
פקידת כוח אדם
בעל רקע טכני
מחסנאי טכני —
רצוי רקע בענף הרכב עבודה עם מחשב. כולל שעות הריונות ונכונות לעבודה מאומצת.
לקביעת ראיון: 03-781240, 03-784808

לקיבוץ עמיר
דרושה:
אחות מוסמכת
למשרה מלאה עם מגורים במקום,
רצוי בודדה, אפשרי עם ילדים,
ובעלת נסיון בבריאות הציבור
טלפון בשעות הבקר 069-47212

דרושים/ות
אקדמאים/יות
בעלי כושר שכנוע
דרכש מודעות
בעתון יומי גדול
אפשרות למשכורת
בסיסית + אחוזים.
נא לפנות מיום
ראשון ליריזה
03-331251.

תלמה
לסניף המכירות המרכזי
ברמת גן דרושות
1. מדגימות לקידום מכירות באזורים:
תל־אביב, רמת־גן, גבעתיים, ראשון־לציון
2. סדרניות לסידור תוצרת החברה ברשתות באזורים:
הרצליה, רעננה, רמת גן.

Cinamatic
טכנאי - הנדסאי (חשמל)
עדיפות לבעלי רשיון נהיגה ג'
03-265106

הלוח הכללי
ידיעות אחרונות
דבר

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

דירות

וילות ובתים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 2–2½ חדרים

חולון/בת ים

דירות למכירה

דירות להשכרה

דירות מרוהטות

רמת גן

קבלנים מציעים

חולון

תל אביב

דירות בשכירות

ביקוש דירות

דירות בתל-אביב

חדרים מרוהטים

עסקים

משרדים

אולמות

חנויות

מחסנים

תשלומים

הצעות עבודה

מגרשים

עבודה

אבני תעשיה

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

עבדי יהלומים

● לעגלות קשות לבעלה ולמכה לנירוים כל החלקים 374188 (#9756)

● דרושים תלמידים ללימוד יהלומים בחברה אוטומטית לעבוד "יהלומי גדי" לבגדר 34 ת"א לשלום (#9711)

● סייפרים דרושים פועלים לכל החלקים אפשרות הבנה בעבודות תנאים טובים 7317899 (#7536)

● דרוש חושב ופועלי סייפרים תנאים טובים 03-829933 ,03-828307 (#7250)

● דרושים לבעל מבוגר פועלים לכל החלקים 03-379525 (#7147)

מבנאים/הנדסאים

● מבנאים לשרות ביקורת מבנים וציוד עיר לאתר שרות צבאי בעלי רשיון נהיגה, עדיפות לבעלי נסיון 03-9240031 (#9419)

● סכנאי בוגר אריך עם נסיון של שנתיים 03-942651 (#7466)

● לתגבר ל"תהוד" דרוש הנדסאי יצור (עדיפות נסיון בענף הענף) ראשל"צ 03-9612351 03-9611941 (#7414)

● לחברה תיקה בעבי מבנות צילום מסמכים דרוש סכנאי עד גיל 25 עם רקע טכני למשרה קבועה 03-336156-7 ,03-337314 (#7281)

שמרים

מעסיקים

מכרים/ות

שרותי אחות

אמבולאנס

שליחים

פועלים/ות

בקשת עבודה

ספרים/ות

מכונות

נהגים

עובדי מתכת

אנשי הייטק

אוטובוס

אופל

אאודי

גלידה/תפירה

הפעלת חשבונות

חשמלאים

עזרות משפחה

מסחריות

אלפא

סוסיתא

פיאט

ב.מ.וו.

טלבוט

מרצדס

סובארו

לנציה

מיני-מינור

ג'יפים

דייהטסו

סיטרואן

סימקה-קרייזלר

פורד

פולקסוואגן

רנו

חוזרים לעתונות טובה

דבר

איתור רכב גנוב

השכרת רכב

אופנועים

هكذا من الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראשון בבוקר

עסקים

מגרשים

באר-שבע

דירות

נתניה

דירות

אשדוד

הצעות עבודה

מציעים למכירה

מקררים

וידאו טייפ

כלי נגינה

מדפסות

רדיו ודיו

מכוניות

דירות למכירה

דירות בדמי מפתח

עסקים

חנויות

אבני תעשיה

מגרשים

הצעות עבודה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

ביקוש דירות

דירות בשכירות

דירות מרוהטות

בת ים

בן גן

הרחות

עסק המציאות

הלוואות

וידאו טייפ

מכונות כביסה

חיות בית

מערכות קול

כלי נגינה

רצים לקנות

רהיטים

מקררים

רמטל מערכות תקשורת

אנו חברה חדשנית ודינמית מהמובילות בארץ בתחום מערכות תקשורת פנים ושמע.

דרושים לנו עובדים המעוניינים לקשור את עתידם עם התפתחות החברה.

ראש צוות התקנות

★ טכנאי-בוגר בי"ס מקצועי לחשמל או אלקטרוניקה.

★ רקע ונסיון מוכח (3 שנים לפחות) בהתקנת מערכות תקשורת וניהול צוות.

★ עד גיל 32 ★ רשיון נהיגה

טכנאי אלקטרוניקה

לעבודת תיקונים ושירות למערכות שמע

★ בעל רקע ונסיון מוכח.

★ כושר אילתור ונכונות גם לעבודת חוץ.

★ רשיון נהיגה

מרכיב ציוד אלקטרוני

לעבודת זיווד והרכבות אלקטרוניות

★ בוגר בי"ס מקצועי ★ רקע ונסיון מוכח

★ **אתגר מקצועי**

★ **5 ימי עבודה בשבוע**

מועמדים יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 806 גבעתיים 53108

למפעל לבנין מכונות המתמחה בפרויקטים מתוחכמים באזור ת"א

דרושים

★ **מהנדס מכונות בכיר**

לעבודה מעניינת בתיכנון ופיתוח של מכונות ומערכות שיטע מתוחכמות ועגורים.

הכישורים הדרושים:

- נסיון של 8 שנים לפחות לתכנון מכונות בפועל
- יכולת עבודה וחשיבה עצמאית.

★ **מהנדס יישומים ומכירות**

דרישות התפקיד: פגישות עם לקוחות, הכנת תכנון ראשוני של פרוייקטים. הכנת הצעות מחיר, קידום המכירות וליווי הפרוייקט עד תומו.

כישורים הדרושים:

מהנדס מכונות עם 3 שנות נסיון לפחות בתכנון רצוי נסיון בתחום שיטע חומרים רצוי נסיון במכירות.

לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי אל ת.ד. 3016 פתח תקוה 49517

THE CARLTON HOTEL
TEL AVIV

דרוש

★ **מנהל מזון ומשקאות**

על המועמד להיות בעל נסיון רב בניהול מחלקת מזון ומשקאות במלון 5 כוכבים

תנאים טובים למועמד המתאים

★ **מזכירה עברית/אנגלית**

בעלת שליטה מלאה בעברית ואנגלית כולל הדפסה נסיון ויכולת לניהול משרד.

מועמדים יפנו לטל: 03-201467 או ישלחו קורות חיים אל מלון קרלטון ת"א מחלקת כ"א מורד הירקון 10 ת"א

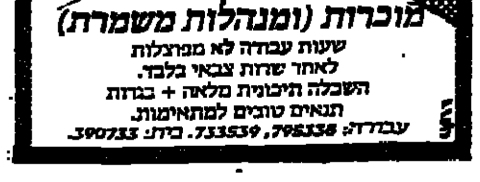

לבוטיק ברמת-גן

דרושות

מוכרות (ומנהלות משמרת)

שעות עבודה לא מפוצלות

לאחר שרות צבאי בלבד.

השכלה תיכונית מלאה + בגרות

תנאים טובים למתאימות.

עבודה: 733539, 795358. בית: 390733

ערוצים / טוביה מנדלסון

המפרגנים

מה שטוב בכתיבה על הטלוויזיה היא העובדה שאתה מקבל תגובות מידיות, אני מכיר הרבה עתונאים שכתבו במרוצת השנה האחרונה הרבה רשימות הרות־גורל בשאלת הרוטציה, למשל. קחו אותי, למשל. על מי לא רציתי להשפיע? שימה אחת כוונה הישר ללבו של שמעון פרס. זה עשה לו משהו? הרוטציה תתבצע ככל הנראה כמתוכנן. רשימה אחרת באותו נושא כוונה לקוראים. אחרי שהתפרסמה עקבתי בכל בוקר אחרי המדור „מכתבים למערכת" משוכנע שהנההנה עומדת להופיע הפטיציה ההמונית הקוראת לראש הממשלה לא לממש את הסכם הרוטציה. מאומה. אבל נסו לכתוב מלה טובה על מנשה רז. או על מיכאל קרפין.

זה לא שאנשים כל כך רעים. להיפך. כולם מפרגנים לכולם. בין התגובות שקיבלתי על המחמאות של השבועיים האחרונים במדור הזה היו כאלה שפירגנו נורא לרז. מחמאות כאלה יזיקו לו מאוד בבניין הטלוויזיה, העיד לי מישהו. אחר פירגן לי ואמר שרשימות מהסוג הזה עלולות להזיק לקריירה שלי משום שרוב הציבור הקורא אותן יוצא מאוכזב. במדור כזה, אמר אותו איש, מחפשים קצת רשעות, קצת גבוזות. במהלך השבוע האחרון קיבלתי כמה עצות מקצועיות שלא כאן המקום לפרטן, קיבלתי כמה הערות פחות מקצועיות וקצת יותר מעליבות, שגם אותן אין טעם לפרט אבל שוכנעתי בדבר אחד: אי אפשר למצוא גימיק מרושע ואכזרי יותר כלפי כך וכך אנשים מאשר לזרוק להם בפרצוף חצי מלה טובה על מנשה רז או מחמאה נטו על מיכאל קרפין. אז הנה, שלא יגידו שאני לא מפרגן להם התרגזויות.

תחקיר מעולה

התוכנית המדוברת ביותר השבוע היתה הסרט של ודד ברמן ורוני סרנת „פרשת ילדי תימן", שהוקרן במסגרת „מבט שני". לפני הקרנת הסרט היתה ציפייה דרוכה לקראתו, שמקורה, ככל הנראה, במיסתורין שטופח במשך השנים סביב הפרשה ובציפייה לגילויים מרעישים. דרישתם של יוצאי תימן התובעים הקמת ועדת חקירה בפרשה זו לדחות את הקרנת הסרט אף הגבירה את המתח והציפייה לקראת שידורו.

„פרשת ילדי תימן" הוא סרט שהצדיק את כל הציפיות והמתחים שקדמו להקרנתו. ברמן וסרנת ערכו תחקיר מקיף ועמוק, ויצרו סרט דוקומנטרי שהוא בבחינת מסמך. לגופו של עניין: בסרט נמסרו פרטים ועדויות על עליית יהודי תימן ועל הטיפול בה. כמה מהטענות, ההשערות, השמועות והפחדים שבוטאו בשנים האחרונות הופרכו בסרט וממילא, מסקנת עורך „מבט שני", לפיה יש מקום להיענות לדרישה להקים ועדת חקירה בעניין זה היתה הפוכה מהמסקנה שאפשר היה לגבש במהלך הצפייה בסרט: אין מקום לוועדת חקירה כזאת, וככל הנראה הסיפורים על חטיפת ילדי תימן ומסירתם לאימוץ בלא ידיעת הוריהם ובלי הסכמתם אינם נכונים ברוב המקרים, מסולפים מוגזמים ומעוותים במקרים אחרים. בכך לא נטען, כמובן, ואין בסרטו של ברמן וסרנת, שלא היו מחדלים איומים בטיפול בעולי תימן ובילדיהם. בסרט נמצא יותר מרמז על הזלזול שנהגו הרשויות בהורים, נציגי „ימי הביניים" שנחתו במרבד הקסמים הישר למדינת ישראל המתקדמת והמפותחת. אבל בין זה לבין הדיבורים על חטיפה מתוכננת ושיטתית של ילדים ומסירתם לאימוץ – אין ולא כלום.

הסרט על פרשת ילדי תימן הוא מסמך גם במישור אחר לחלוטין, שאינו נוגע לעצם הפרשה. סרטם של ברמן וסרנת הוא מסמך המוכיח שבטלוויזיה הישראלית ישנם כוחות המסוגלים להפיק סרט דוקומנטרי מרתק, מרגש, פולמוסי ונוקט־עמדה, המתבסס על תחקיר מקצועי לעילא־ולעילא. יתכן שפהדושם היו כמה רגעים „חלשים" – כך, למשל, לא היתה אולי מספיק הכנה לקראת השיא הדרמטי וקורע הלב של הסרט, שבו, הסרט, או יוצריו, מפגישים בין שתי אחיות. ההתפתחות הזו היתה מהירה מדי ובלתי צפויה – אך בסופו של דבר לא הפחיתה מעוצמת מעמד הפגישה עצמה ולא פגמה באיכות המעולה של הסרט בכלל.

האחראים להפקתו ואלו שעבדו עליו יצרו תקדים בכך שמעתה אי אפשר יהיה לפטור את הטלוויזיה ב„מה לעשות – זה מה שיש", כי השבוע הוכח שמה שיש הוא הרבה הרבה יותר ממה שתמיד נראה כמו מה שאין.

העליה מתימן. תמימות לא היו שם

התעלמות מהאמת

חבר המושבעים בבית המשפט שדן בתביעת הדיבה של ד"ר לוקאס, בסרט הטלוויזיה „התעלמות מהאמת" שמע כנראה עדויות אחרות מאלו שאני שמעתי באותו סרט. היה לי

ג'ואן קולינס

ברור לגמרי ששדר הטלוויזיה והרשת הגדולה שהתייצבה מאחוריו תמצא אשמה. אבל לא, המושבעים החליטו לזכות אותו. נכון שד"ר לוקאס איבד את עולמו, אבל רשת הטלוויזיה שנתבעה לדין חשפה דבר הרבה יותר גדול ובמחיר הקריירה של רופא אחד הצילה, אולי, אנשים רבים אחרים. מה שחשוב הוא, שבמקום סרט קולנוע מיושן ודפוק – הקרינה הטלוויזיה ביום רביעי סרט טלוויזיה עשוי היטב, מותח ומעורר, ועובדה שעד לכתיבת השורות האלה לא חדל הויכוח בחדר השני של המערכת בין המצדדים בפסק דינם של המושבעים לבין הסבורים שהמושבעים נכשלו במסקנתם. תביאו עוד סרטים כאלה.

רוצים את ג'ואן קולינס!

בסדר, הבנו את הפרינציפ. מכירים את הדמויות, יודעים את הרקע. עכשיו לא נותר אלא לבקש מהטלוויזיה לדלג מעט על קריסטל, לקפוץ על כמה פרקים, ולהכניס לתמונה את ג'ואן קולינס. מי שראו חלקים מ„דיינאסטי" בארה"ב מבטיחים לי שכל מה שראינו עד עכשיו הוא כלום לעומת הפלפל – ושאר המרכיבים – שמכניסה קולינס לסידרה. מה שמדאיג אותי הוא, שמישהו סיפר לי שקולינס נכנסת לשושלת בעוד שנה – שנה וחצי. נראה לי המון זמן לחכות למשהו רציני שיתפוצץ כבר בסידרה המטופשת, המצחיקה, האינפנטילית, הנפלאה הזאת. זהו זה, רוצים את ג'ואן קולינס – ויפה שעה אחת קודם.

ישראלית או אמריקאית? שניהם / יעל אדמוני

ניכור היא מלה מתאימה יותר

„אני לא ידעתי עברית וקובנר לא ידע אנגלית. באחת הפגישות הוא ניסה להסביר לי את פירוש המלה לזחול. קם מכסאו התיישב על הרצפה וזחל. מתרגם צריך לשלוט בעיקר בשפה אליה הוא מתרגם. השליטה בשפת המקור משנית בחשיבותה". שירלי קאופמן משוררת ומתרגמת. היתה אמריקאית, 14 שנה בישראל, בירושלים

פעם, לפני שנים, כשביקשתי לעסוק בתרגום, נפגשתי עם מתרגם חשוב כדי לקבל עצות מקצועיות ואולי גם עבודה. באותו זמן הייתי שקועה בתרגומו של ספר מדע בדיוני ונתקלתי בבעיות שונות שעיקרן, כך חשבתי, נבע מהיעדר שליטה מלאה בשפת המקור. הייתי משוכנעת שאותו מתרגם חשוב ישאל אותי למצב האנגלית שלי. „עברית, את יודעת", שאל.

כשנפגשתי עם שירלי קאופמן, משוררת ומתרגמת, בביתה הירושלמי ביקשה שהשיחה תתנהל באנגלית. העברית שלה, כך הסבירה, בסיסית מאוד ואינה מאפשרת התבטאות חפשית. בפגישה מלפני שנים עם אותו מתרגם נזכרתי כשסיפרה שזה עתה יצא לאור תרגומה לאנגלית של שיר – אבא קובנר. אז, לפני שנים אמר לי אותו מתרגם, ללא שמץ של אירוניה, שעל המתרגם לשלוט בעיקר בשפה אליה הוא מתרגם. השליטה בשפת המקור משנית בחשיבותה.

„אני תמיד מוצאת עצמי בעמדת התגוננות כשאני מדברת על עצמי כמתרגמת", אומרת שירלי קאופמן. „כשאני עוסקת בתרגום שירה עברית אני תמיד בודקת את עצמי עם המשוררים עצמם ועם אנשים אחרים שיכולים לסייע לי. זוהי עבודה קשה מאוד ושכרה בתגליות שאני מגלה בשפה העברית ובשימושיה".

תרגומה החדש של קאופמן לפואמה של קובנר „אחותי קטנה" הוא עידכון תרגום קודם שעשתה לאותה יצירה. בסוף שנות הששים, הגיעה לסן פרנסיסקו נורית אורחן בת קיבוצו של קובנר והציעה לקאופמן לנסות ולתרגם את „אחותי קטנה" לאנגלית. האתגר היה ענק וקאופמן, בעזרתה של אורחן ובייעוצם של ס. כרמי ובנימין הרשובסקי החלה במלאכה. „אני לא ידעתי עברית וקובנר לא ידע אנגלית", היא נזכרת. באחת הפגישות ביניהם ניסה קובנר להסביר לקאופמן את משמעותה של המלה „לזחול". „הוא פשוט קם מכסאו, התיישב על הרצפה והתחיל לזחול כדי שאבין בדיוק", היא מספרת. כשסיימה את התרגום לאנגלית התמזל מזלה והוצאת פנגווין הוציאה אותו לאור. „זה היה התרגום הראשון שעשיתי והגעתי אליו לגמרי במקרה. בכלל, הדברים הכי טובים בחיים קורים במקרה".

שירלי קאופמן, אשה גדולה, נאה מאד, מזמינה אותי לשבת במרפסת דירתה. בחוץ שרב קשה של שלהי הקיץ. היא מורידה את הסוכך כדי שנהנה גם ממעט האוויר הזורם בחוץ וגם מן הצל. על המעקה עציצי גרניום וקאופמן תולשת פרח אדום ומשחקת בו באצבעותיה. היא ישירה מאד, מדברת בשטף, אינה נבוכה ואומרת לצלם שהיא נראית טוב כשהיא מחייכת. כשהיא מרגישה שהיא אומרת יותר מדי היא מבקשת ממני לא לכתוב את הדברים. יש בה אותה מידת נינוחות שיש בנשים בגילה שעברו תהפוכות חיים והגיעו בסופו של דבר לשקט פנימי בשוך הסערה. כך היא מדברת על היחסים שלה עם שלושת בנותיה, כך על עבודתה וכך על נישואיה השניים, הנוכחיים, לפרופ' הלל דלסקי, מרצה לספרות בחוג לאנגלית באוניברסיטה העברית בירושלים.

כשקאופמן מדברת על הדברים הכי טובים בחיים שקורים במקרה, היא מציינת את בואה לגור בארץ בעקבות בעלה. ב־1973 הגיעה לירושלים להתחיל בה חיים חדשים. „התחלתי ללמוד עברית באולפן אבל אין לי כישרון לשפות", אומרת מי שתרגמה לאנגלית את שיריהם של אמיר גלבוע, דן פגיס, מאיר ויזלטיר, אבנר טריינין וכמובן אבא קובנר. את התחושה הנכונה של השפה הורה לה, היא מקבלת מהמשוררים עצמם המסייעים לה, ומאנשים נוספים המייעצים ועוזרים. „אני נעזרת כמובן במילון אבל אפשר לטעות מאד כאשר מסתמכים אך ורק על הגדרות מילוניות. לכן אני נזקקת לאנשים היכולים לתרום בעיקר בכל הקשור להבנת משמעויות מקראיות", אומרת קאופמן שבניגוד לילידי הארץ לא גדלה עם התנ"ך בבית הספר. „היתה לי בעיה עם תרגום המונח 'אחותי כלה'. רציתי להביא לאנגלית את משחק המילים כלה/קלה. התלבטתי הרבה בבעיה ולבסוף בחרתי במלה האנגלית 'פרג'ייל'. אני מקווה שהמשמעות עוברת בתרגום", היא אומרת.

שירלי קאופמן. האנשים המעניינים ביותר, בירושלים. תצלום – יצחק הררי

שירלי קאופמן נולדה בסיאטל, וושינגטון, למשפחת מהגרים מפולין שביקשה כהגדרתה להפוך ולהיות אמריקאית ב־200 אחוזים. הסבים והסבתות דיברו יידיש עם ילדיהם אולם בבית הוריה דיברו אנגלית בלבד. „גדלתי בסביבה של מהגרים שביקשו להסתגל מהר לחיים האמריקאיים. את השורשים התרבותיים וההיסטוריים של יהודותי גיליתי רק בשלב מאוחר יותר כשלמדתי באוניברסיטה בקליפורניה. בהדרגה התחלתי לעסוק בפעילות ציונית". קאופמן מספרת על רעב גדול שהתפתח אצלה להבנת המורשת היהודית ועל כאב גדול ותחושה של החמצה מאחר שלא הספיקה להכיר את הורי הוריה מקרוב.

שנות לימודיה באוניברסיטה, בתקופת מלחמת העולם השניה וערב הקמת מדינת ישראל, עיצבו אותה כציונית נלהבת, שהוקסמה מאידיאלים של סוציאליזם ושוויון. היא קראה אז את א.ד. גורדון, את אחד העם ואת פינסקר ועסקה בפעילות ציונית. „הייתי מאותם אמריקאים ציונים שהאמינו שמדינת ישראל צריכה לקום עבור היהודים אבל לא בשבילי. האמנתי כמוהם שאוכל להסתפק בפעילות וגיוס כספים ולא ראיתי את עצמי חיה בישראל".

היום לאחר כמעט 14 שנים בארץ היא עדיין, במובנים רבים, זרה. בתחילה היא משתמשת במלה גלות ומציינת כי היא לא רואה עצמה כישראלית שנקלטה היטב. אחר כך היא חוזרת בה מן הדברים. „זה לא מדויק. המשורר צ'סלב מילוש באמת חי בגלות. הוא איבד את ביתו. אצלי המצב שונה. אני באתי הנה מתוך בחירה אבל תחושת הזרות קיימת אולי גם בגלל קשיי השפה. המלה גלות אינה מתאימה. במקרה שלי מדובר בתחושה של ניכור. כן, ניכור היא מלה מתאימה יותר".

הניכור של שירלי קאופמן מתקשר אצלה להיותה מוקפת אנשים המדברים בשפה זרה, אנשים שעברו חוויות מסוג שונה. הניכור הוא גם בכך שהאידיאלים בהם האמינה בארצות הברית, אותם חלומות על קיבוץ ושוויון וסוציאליזם, נשברו בתוך המציאות הישראלית. במובן הזה, היא אומרת, אני מרגישה את אותו הניכור אותו חשים ישראלים רבים החיים כאן. אבל הדבר הקשה לה מכל הוא העובדה שכאן היא מרגישה שאינה לוקחת חלק בפעילות פוליטית. „בישראל אני לא שותפה לתהליך הדמוקרטי. כן, אני מצביעה בבחירות אבל זה לא מספק. בארצות הברית נלחמתי על דברים שהאמנתי בהם. הפגנתי נגד וייטנאם, תמכתי בתנועה הפמיניסטית. בישראל אני לא חלק מן התהליך הפוליטי. אילו שלטתי בעברית טוב יותר יתכן שהייתי עושה יותר בתחום הזה".

בצעירותה נישאה קאופמן וילדה שלוש בנות. „הייתי אם ועקרת בית והתחלתי לכתוב שירים", ספר השירים הראשון שלה פורסם כשהיתה בת 40. „לפעמים אנשים שואלים אותי אם אני מצטערת שהתחלתי לפרסם שירים בגיל מאוחר יחסית. אני לא יודעת אבל אני לא מצטערת על נסיון החיים שהביא להתגבשות הספר". ספרה הראשון של קאופמן עוסק ביחסי אם־בת והמוטיב הזה חוזר ברבים משיריה. קאופמן מספרת על בת אחת, בעייתית במיוחד מבחינתה כאם, על שנים ארוכות של מתחים ועל קבלה מוחלטת של הבת בשלב מאוחר יותר של חייה.

קאופמן סבורה שניתן לעשות הפרדה בין שירת נשים לשירת גברים ולו מתוך העובדה הפשוטה שנשים „כותבות מתוך חוויה ביולוגית שונה מגברים. נשים, בגלל חוויותיהן, כותבות על דברים שונים מאשר גברים. בתקופה בה החלה התנועה הפמיניסטית לפרוח דובר הרבה על יחסי אם־בת. זה עזר לי להבין את עצמי משום שזהו נושא בה גדול בחיי. אבל כאן חשוב לי להדגיש משהו. המשוררות הטובות ביותר, כמו המשוררים הטובים ביותר התברכו בכישרון מיוחד לשפה. אולי יש באמנים הגדולים ביותר מידה של אנדרוגניות. הם קצת נשים וקצת גברים". עד היום שומרת קאופמן על קשרים רצופים עם משוררים אמריקאים ובכללם אדריאן ריץ' מקסין קומין והתרס האט. החיים בארץ, היא אומרת, הרחיקו אותה במידה מסוימת מזירה האמריקאים אך חיזקו את זיקתה אל המשוררים שם.

„לפני 14 שנה פגשתי את בעלי הנוכחי. חיי התהפכו על פיהם ואני באתי לגור בירושלים". שתיים עשרה שנים נדרשו לה כדי להעיז ולכתוב ספר שירים על החיים בעיר החדשה. הרעיונות לספר חלחלו במשך השנים אולם הוא נדחה מפני חוסר אוטנטיות. נבעה בעדה לעשות צעד ולפרסם את הספר שיצא לאור לפני כשנתיים. „חיכיתי כי לא רציתי שזה יהיה ספר מלאכותי. רציתי בספר שיבטא את שורשי וחשוב היה לי לצבור יותר ביטחון ויותר ניסיון בחיי כאן".

הזהות האמריקאית־ישראלית שלה הולידה לא אחת מצבים מורכבים. לפני זמן לא רב הוזמנה קאופמן לקרוא משיריה בפסטיבל לשירה המתקיים ברוטרדאם. כששאלה אם היא מוזמנת כמשוררת ישראלית או אמריקאית השיבו מארגני הארוע „שניהם". כשהגיע לרוטרדאם התברר לה כי לפי התכנית עליה לקרוא משיריה באותו ערב בו אמור לקרוא משיריו המשורר מחמוד דרוויש. „ביקשתי לפגוש אותו. הוא התחיל לדבר אתי בעברית. די מהר הוא הבין שהשפה העברית אינה שפתי וכשביקשתי ממנו שנשוחח באנגלית הוא שאל: 'איזו מין משוררת ישראלית את אם את לא יודעת עברית?' דיברנו הרבה על שירה. הוא סיפר לי שהוא מעריך מאד את שירתם של יהודה עמיחי ודליה רביקוביץ. הוא מלא געגועים. געגועים לארצו. געגועים הביתה. לכאן".

הגעגועים של שירלי קאופמן לתרבות הספרותית האנגלוסקסית באים על סיפוקם החלקי בפגישות שבועיות של אינטלקטואלים ירושלמים. הנפגשים כדי לקרוא שירה אנגלית ואמריקאית. הקבוצה, שכוללת את המשורר והמתרגם רוברט פרנד, את גבריאל לוין, שמעון זנדבנק ואחרים נפגשת כל שבוע שני ודנה בשירה. „קראנו יחד את וואלאס סטיבנס, עזרא פאונד, טד יוז, ועוד רבים אחרים", מספרת קאופמן. „המועדון" האנגלוסקסי מקפיד גם להפגש עם אנשי רוח מחו"ל המתארחים בירושלים ומקפיד להזמין את האורחים לפגישותיו.

„את האנשים המעניינים ביותר שפגשתי בימי חיי הכרתי בישראל", אומרת קאופמן. „ירושלים [illegible] לא קל, אבל ביתי. היום כשאני מבקרת באמריקה – ואני עושה זאת אחת לשנה כדי לבקר את הבנות והנכדים – אני מרגישה שהחיים שם הם קצת „סקנד האנד". אני רואה את עצמי כפי שהייתי דרך חברי שם. אבל מצד שני אני גם הרבה יותר סובלנית. גם כלפי אלה שבוחרים לחיות שם וגם כלפי הישראלים שמעדיפים לעזוב את הארץ ולהשתקע שם".

כשהסתובבתי במספר חנויות ספרים בירושלים במטרה למצוא משהו מכתביו של אבא קובנר משכו בעלי החנויות בכתפיים. „אין לנו אבא קובנר", אמרו. אולי התרגום לאנגלית של שירלי קאופמן לאוהבים משיריו יחזיר גם את המקור אל המדפים.

משפחת קנדי. מירוץ שלידום / יורם פרי, הארוורד

להיות סלבריטי ולחייך

מי רוצה לתמוך במועמד צודק אם אין לו סיכוי? למי שהתבונן במירוץ במחוז הבחירות השמיני במסצ'וסטס נדמה כאילו בכרך, יהודי וקינג השחור נרצחו על־ידי אנשי הקמפיין של קנדי

מלכתחילה היה זה משחק מכור. מול הזוהר והקסם של משפחת קנדי התייצבו תשעה מועמדים חיוורים, בלתי מוכרים. לא פלא שבמהלך המרוץ, שנמשך שנה תמימה התישו זה את זה ונותרו שלושה בלבד: נכדו של הנשיא לשעבר רוזוולט, עסקן מקומי יהודי בשם בכרך ומיליטאנט שחור בשם קינג. עם קנדי – ארבעה מועמדים לכהונת נציג המחוז השמיני לקונגרס האמריקאי, במקומו של הקונגרסמן הוותיק הפורש טיפ אוניל.

בשבוע האחרון לפני הבחירות דיברו העיתונאים על מרוץ צמוד בין קנדי לבין בכרך, אבל כשפורסמו תוצאות ההצבעה התברר, כי המרוץ הצמוד הזה לא היה אלא פרי צורך התקשורת באקשן. לא היה מרוץ ולא היה צמוד. ג'ו קנדי גרף יותר מ־50 אחוז מן הבוחרים, כל שאר המועמדים הורגבו אחריו מגוחכים.

ההיתה זו הפתעה? רק למאמין התמים בחלום האמריקאי. אותו חלום, לפיו גם מצחצח נעלים יכול להיות נשיא. לאף אחד לא היה סיכוי להביס את קנדי הצעיר במסצ'וסטס. הוא השקיע במרוץ שלו יותר ממליון וחצי דולארים. מכונה משומנת הפעילה במשך כשנה עשרות פעילים בשכר ומאות בהתנדבות. מאחריו התייצבו לא רק דודו הסנאטור טד קנדי אלא הממסד המקומי כולו, החל במושל המדינה דוקאקיס, ראש עיריית בוסטון פלין וכלה בעסקני המפלגה הדמוקרטית המקומית. בשבוע האחרון, כשנדמה היה כאילו מצטמצם הפער בינו לבין בכרך, הודיע יו"ר בית הנבחרים טיפ אוניל, כי לדעתו ג'ו קנדי הוא המועמד הטוב ביותר בעולם להיות היורש שלו.

השילוב הזה של כסף, מנגנון ותמיכה של האסטבלישמנט מספיקים לנצח. אבל על כך נוסף גורם אחר: ההשתייכות לשבט הקנדים. האמריקאים המתגאים בשוויון ההזדמנויות מעריצים, בסופו של דבר, את האריסטוקרטיה. כשביקר, לפני שבועות מספר, יורש העצר הנסיך צ'ארלס בהארוורד, לרגל חגיגות יובל 350 השנה, עמדו אלפי אנשים ברחובות רק כדי לראות אותו, נסיך בשר ודם, מקרוב, חולף ביופי ומחייך.

אבל לאמריקאים אין משפחה מלכותית ולכן הם המציאו אותה: הקנדים. אינני יכול להשוות את ההערצה למשפחה הזו אלא ליחס האנגלים לבית המלוכה. כל אירוע משפחתי, כמו החתונה של אחת מיפהפיות המשפחה לבודי־בילדר שוורצנגר שנערכה לפני חודשים מספר, היתה לאירוע ממלכתי. חיי המשפחה מצולמים ומתועדים לפרטים בטורי הרכילות. אחוזי המגורים של בני המשפחה מהווים מוקדי עליה לרגל של אמריקאים.

האם אחד מבני המשפחה הוא גם חתיך, הוא נעשה מיד לסלבריטי של ממש. ההצלחה הפוליטית אז מובטחת. וג'ו הוא בדיוק כזה. זקוף, נמרץ, עם מצח רחב ושפעת תלתלים, זקוף סנטר ובעל מערכת שיניים המפארת כל דוגמן צמרת. והוא מרבה לחייך, כי בפוליטיקה האמריקאית מה שחשוב זה להיות סלבריטי ולחייך. השיניים, לא האידיאולוגיה, הם הכרטיס לשלטון.

עם צירוף שכזה, הקסם של המשפחה, העושר, המכונה הפוליטית ותמיכת הממסד ובנוסף לכל זה גם תכונות הסלבריטי לא ניתן לנצח מועמד כזה, בלשון הפוליטיקה האמריקאית – יש לו אלקטביליות גבוהה. אלקטביליות היא היכולת לנצח במאבק הבחירות, ובאמריקה אין בוחרים מועמד מכיוון שחושבים שהוא מתאים, או ראוי, להיבחר. בוחרים במועמד שיש לו אלקטביליות גבוהה. מי רוצה לתמוך במועמד צודק אם אין לו סיכוי? למי שהתבונן מבחוץ במירוץ הזה במחוז הבחירות השמיני במסצ'וסטס נדמה היה, כאילו בכרך, בן משפחת המהגרים היהודית, וקינג השחור נרצחו על־ידי אנשי הקמפיין של קנדי, כדי ליצור תחושה של תחרות. דמוקרטיה אמיתית ספק אם היתה שם.

ג'ו קנדי הוא בנו של הנס הסנאטור רוברט קנדי. הוא, יחד עם אחותו קתלין קנדי־טאונסנד שייכים לדור השלישי של משפחת קנדי הנכנס לפוליטיקה (היא התמודדה בפריימריז וניצחה שם). לגבי שניהם היתה ההליכה לפוליטיקה מובנת מאליה, כשם שכן אצולה בריטי מבין, כי אח אחד במשפחה ילך לסיטי, אחר לצבא והשלישי – לווסטמינסטר.

האם עשה ג'ו משהו בחייו המצדיק בחירה לקונגרס האמריקאי? האם הוכיח כבר את תכונות המנהיגות שלו? האם ביטא השקפת עולם פוליטית בוגרת? בשביל בן משפחת קנדי כל אלה שאלות מיותרות. הדבר היחיד שעשה עד כה היה לעמוד בראש חברה בלכלית לאנרגיה, אשר השתמשה ברווחים ממכירת מוצרי נפט, לאספקת דלק הסקה זול לקשישים.

מי שמכיר את המשפחה טוען, שכל העניין לא נועד אלא לשמש קרש קפיצה פוליטי. זה בהחלט הועיל. זה מריח מן הליברליזם הקנדי ומן הסגנון של המשפחה – מיליונרים החיים כנסיכים ומדברים על תלאות היום של האיש הקטן ועל הצדק המגיע לעניים. זהו צדק אמריקאי במיטבו.

בחברה חסרת תודעה מעמדית, חברה המטפחת את החלום ש„כל אחד יכול לעשות את זה", מבקש מצליחן אמיד להצביע בקולות העניים, כדי שיוכל לגרום להם להאמין שגם להם יש סיכוי להיות פעם כמוהו. ויותר ממחצית הבוחרים מצביעים בעדו.

אף אחד לא הזכיר במרוץ את חוסר הנסיון, כמו שאף אחד לא הזכיר את חיי המין המפורסמים של משפחת קנדי, שאינם בדיוק מופת לאורח חיים קתולי, גם לא את הרומן שהיה לצעירי המשפחה עם סמים למיניהם, אחד מאחיו של ג'ו מת משימוש־יתר בסם. דיברו איתו על השקפת עולמו וזה היה אתגר קל למדי. קנדי יודע לשיר את השירים הליברליים. בנאומיו, אותם דיקלם כאילו שמע אותם בקלטת של הזוקמן שלו, כללו את החזון הקלאסי של הליברלים האמריקאים. על שוויון הזדמנויות הצדק חברתי ועולם טוב יותר שכל אחד צריך לתרום למענו. וזה הספיק.

בחברה שמערכת־האינדוקטרינציה ההמונית שלה מדכאת את התודעה הפוליטית ניסה מי שניסה למצוא הבדלים אידיאולוגים בין קנדי לבין בכרך: האחרון נתפס כנציג של היאפיז, הפרוטסטנטים הלבנים העירוניים הצעירים, הדור העולה של שנות ה־80. לאלה אכפת מאיכות הסביבה, הם דואגים לזכויות המיעוטים, מתנגדים לסיוע אמריקאי לקונטראס, לא אוהבים את היהודות המלחמה של רייגן.

קנדי לעומת זאת פנה אל הקואליציה הדמוקרטית הישנה: האיגודים המקצועיים, השחורים, השכבות הנמוכות יותר, האירים, הליברלים המסורתיים, והציג את הערכים הישנים, אותם הציג כל כך יפה דודו הנשיא לשעבר ג'ק, אביו המנוח רוברט ועכשיו דודו הסנאטור טד.

הפריימריז הסתיימו. קנדי ניצח. במסצ'וסטס, שהדמוקרטים הולמים אותה ושבעיים בה כמו הפולייג' בסתיו של ניו־אינגלנד. נצחונו בבחירות הכלליות מובטח. כשנבחר ב־1986 לתפקיד הפוליטי הראשון בחייו כנציג לקונגרס הוא ג'ו קנדי הצעיר את הצעד שלו לנשיאות. ובארה"ב האוהבת נסיכים, סוגדת לסלבריטיז ומאמינה בקנדים יש לו בהחלט סיכוי לעשות את כל הדרך.